

poezia română clasică

556



poezia română clasică

de la dosoftei la octavian goga

★

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorie, țara mea de dor?
Brațele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor!
Fiarbă vinu-n cupe, spumege pocalul,
Dacă fiii-ți mîndri aste le nutresc;
Căci rămîne stîncă, deși moare valul,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

Vis de răzbunare negru ca mormîntul,
Spada ta de sînge dușman fumegînd,
Și deasupra idrei fluture cu vîntul
Visul tău de glorie falnic triumfînd,
Spună lumii large steaguri tricolore,
Spună ce-i poporul mare, românesc,
Cînd s-aprinde sacra, candida-i vîlvoare,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Tînără mireasă, mamă cu amor!
Fiii tăi trăiască numai în frăție
Ca a nopții stele, ca a zilei zori,
Viața în vecie, glorie, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fală și mîndrie,
Dulce Românie, asta ți-o doresc!

M. EMINESCU

poezia română clasică



Vol. I-III, lei 15

editura minerva

Ilustrația copertei : *Ioana Petriman Ursulescu*

poezia română clasică

de la dosoftei la octavian goga



EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE
AL. PIRU ȘI IOAN ȘERB
CUVÎNT ÎNAINTE DE
AL. PIRU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1976
EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

Ediția a II-a revăzută și adăugită.

Pentru antologia de față toate drepturile rezervate Editurii Minerva („B.P.T.”)

CUVINT ÎNAINTE

„Biblioteca pentru toți” a luat inițiativa întocmirii unei culegeri reprezentative și cuprinzătoare de poezie clasică românească. Nevoia unei astfel de întreprinderi era de mult resimțită și credem că utilitatea și semnificația ei nu vor scăpa nimănui.

Este necesar ca publicul cel mai larg, toți iubitorii de poezie, să aibă la îndemână o asemenea culegere ușor de consultat, accesibilă, din care să nu lipsească nimic esențial și care să-i orienteze rapid asupra evoluției ca și asupra momentelor capitale. Cum se va înțelege îndată, culegerea a urmărit să îmbine criteriul istoric cu cel estetic, adunând laolaltă texte importante pentru documentare și texte de valoare artistică deosebită, dispuse cronologic, după anul de naștere al autorilor, în acest fel rezolvându-se și problema editărilor târzii ale operelor rămase în manuscris în timpul vieții autorilor sau a căror tipărire, din diverse motive, nu coincide cu data când operele au fost scrise. Notițele bibliografice care preced fiecare autor previn și precizează, atât cât este posibil acest lucru, trimițând de câte ori este cazul și la ediția critică fundamentală.

Culegerea nu dă referințe critice despre fiecare poet, acestea fiind subînțelese în selecția textelor care ele trebuie să vorbească cititorilor direct, scopul prezentei întreprinderi nefiind acela de a înlocui o istorie a literaturii române.

Câteva date de ordin istoric-literar ni se par cu toate acestea demne de expus la început.

Poezia la noi, ca pretutindeni, s-a născut o dată cu poporul român, prin urmare încă de la sfîrșitul mileniului I, cînd s-a încheiat procesul de etnogeneză și poate și mai dinainte (la sfîrșitul secolului al VI-lea), cînd a apărut în prima ei formă limba română. Această poezie, populară, orală, nu a fost însă încredințată scrișului decît mult mai tîrziu, făcînd extrem de dificilă cronologizarea ei.

Poezia românească, scrisă, cultă, nu are o vechime mai mare de trei sute de ani, primul poet român remarcabil putînd fi considerat Miron Costin cu poemul său filozofic pe tema așa de răspîdită în evul mediu, *fortuna labilis, Viața lumii*. Poet considerabil este în același secol al XVII-lea mitropolitul Moldovei Dosoftei, *mutatis mutandis* Clément Marot al nostru.

Deși numărul autorilor culți cunoscuți sau anonimi e mai mare în secolul al XVIII-lea, poezia e reprezentată acum tot de doi poeți, fără ecou contemporan, dar de o personalitate indiscutabilă, de prințul umanist moldovean Dimitrie Cantemir, autorul *Istoriei ieroglifice*, enormă fabulă în proză, cu lungi pasaje în versuri, și de istoricul și filozoful iluminist Ion Budai-Deleanu, autorul epopeii eroi-comice *Țiganiada* și al poemului burlesc neîncheiat *Trei viteji*. Aceste două secole, la care trebuie să adăugăm primele trei decenii din veacul al XIX-lea, constituie perioada noastră de clasicism, nu fără a-și avea doctrina ei, oricît de elementar expusă de Miron Costin, Dosoftei, Dimitrie Cantemir, Ion Budai-Deleanu, Ienăchiță Văcărescu, Costache Conachi și alții, regulile de poetică, fondul moralist, elegiac sau satiric, spiritul didactic, discursiv.

Începînd de pe la 1830, îndeosebi cu Eliade-Rădulescu orientarea principală a poeziei devine romantică, sub influența franceză, clasicismul continuînd și el paralel, deoarece la noi romantismul nu s-a născut ca o reacție împotriva clasicismului. Cronologic, romantismul românesc parcurge două etape, una militantă, patriotică și socială, înainte și după revoluția de la 1848, pînă în jurul anului 1870, și una critică, de expresie artistică superioară, de la această dată înainte. Întîia fază este ilustrată plenar de Alecsandri și Bolintineanu, a doua de Eminescu, Mace-

donski și Octavian Goga. Eliade, Alexandrescu și Alecsandri sînt în același timp și poeți de esență clasică, Eminescu însuși ajungînd în faza finală a activității sale poet moralist clasic de expresie aproape aforistică în *Glossă*, deși se voia numai romantic, cum o spune într-o postumă (*Eu nu cred nici în Iehova*):

„Nu mă-ncîntați nici cu clasici
Nici cu stil curat și antic
Toate-mi sunt de o potrivă,
Eu rămîn ce-am fost : romantic“.

Poezia e din 1876. Însă romantică sau clasică, poezia eminesciană este culmea cea mai înaltă a poeziei române atînsă pînă astăzi și punctul de plecare al tuturor marilor poeți români de mai tîrziu.

Ca și clasicismul, romantismul nu încetează o dată cu Eminescu, care a produs, dimpotrivă, mulți epigoni. Il continuă din altă perspectivă și sub alte înfrîuriri, Alexandru Macedonski, teoretician din 1892 al simbolismului, dar în substanță poet romantic sau, în caracterizarea lui însuși, neoromantic. Deosebirea dintre Eminescu și Macedonski e, desigur, în primul rînd de structură, dar și de formație, Eminescu înscriindu-se în sfera romantismului, de atmosferă germanică, pe cînd Macedonski în sfera romantismului de atmosferă franceză. Comparația pe planul valorii ar fi de prisos. De obicei Eminescu e apreciat în întregime, pe cînd Macedonski socotit inegal, dar cantitatea n-are importanță și se poate spune că în cîteva din poeziile lui, avîndu-și personalitatea lui distinctă, Macedonski stă în rîndul celor mai mari poeți.

Clasicismul cunoaște, o dată cu formularea doctrinei simboliste, un reviriment, prin George Coșbuc, întîiul mare poet ardelen după Ion Budai-Deleanu, capabil de înnoire stilistică în plin eminescianism. Clasicul Coșbuc este în chip paradoxal, prin funcția factorului tradițional, un precursor al celui mai reprezentativ poet de la începutul secolului al XX-lea, Octavian Goga, exponent al tendinței naționale și sociale, în formele unui lirism pur, inefabil. De fapt în poezia lui Octavian Goga renaște totdeauna romantismul românesc din prima sa fază militantă, patriotică

și revoluționar-socială, și are loc o primă sinteză între tradiție și inovație, între romantism și simbolism, primul reprezentat de pașoptiști și de Eminescu, al doilea de un elev moldovean al lui Macedonski, în contact direct cu poezia simbolistă franceză, Dimitrie Anghel. Goga și în parte St. O. Iosif sînt contribuția pozitivă în poezie a mult hulitei direcții semănătoriste pe care o inițiau Coșbuc și Vlahuță.

Momentul Octavian Goga la care cele trei volume ale culegerii noastre se opresc, coincide parțial cu orientarea simbolistă a poeziei românești. Neoromantismul lui Macedonski e înrîurit în *Poema rondelurilor* de simbolismul prerafaelit englez ce poate fi identificat și la Ștefan Petică, în vreme ce la un Ovid Densusianu, mai mult teoretician decît poet, dar unul din animatorii principali ai noii poezii, se văd ecourile liricii simboliste, energetice, din direcția unui Verhaeren.

Luînd ca punct de închidere al culegerii momentul 1905, cînd a apărut cel mai reprezentativ volum de poezii al lui Octavian Goga, n-am mai inserat poezii născuți în același an cu Octavian Goga, precum Ion Minulescu și G. Bacovia care, prin opera lor, apărută ceva mai tîrziu, marchează trecerea de la poezia clasică la poezia modernă românească, nici poezii născuți cu un an-doi mai înainte, precum, între alții, Tudor Arghezi reprezentativ pentru poezia modernă și contemporană de la tîrziul debut în volum (1927), pînă la sfîrșitul activității și vieții sale (1967).

AL. PIRU

NOTĂ ASUPRA EDITIONII

Intenția autorilor acestei culegeri a fost de a alcătui un corpus larg reprezentativ pentru evoluția poeziei românești clasice.

Deoarece la noi nu există o tradiție prea bogată în această direcție, ca în cazul literaturii franceze, spre exemplu, ne-am fixat criteriile cele mai simple, ținând — cum era și normal — seama de valoarea estetică, dar și de cea documentar-istorică a textelor. Înainte de a alcătui antologii propriu-zise de poezie sau antologii speciale, am socotit necesară — mai ales pentru perioada clasică — o culegere de acest gen care să constituie un instrument de lucru la îndemina studioșilor.

Față de culegerea publicată de E.S.P.L.A. în 1954, și care cuprindea o perioadă asemănătoare, culegerea de față se prezintă cu un spor aproape dublu de autori, îndeosebi din epoca mai veche precum și din epoca mai nouă, a Junimii. Se vor putea urmări și alte diferențe sensibile.

O culegere (a noastră cuprinde 132 poeți) nu putea să se oprească numai pe piscuri, să includă numai capodopere. Pentru a oferi o imagine veridică a peisajului poeziei noastre și a evoluției ei, ne-am adresat nu numai marilor poeți care ilustrează momentul, depășindu-și în același timp epoca, ci și autorilor minori care rămân strâns legați de ea, în chip definitiv.

Poezia românească de la Dosoftei la Goga (între care se desfășoară antologia noastră) este prezentă în toate epocile prin nume reprezentative și prin creații remarcabile. Poeții din epoca

veche a literaturii noastre, epoca premodernă și modernă, perioada scriitorilor pașoptiști, poezii de la Junimea sau *Literatorul*, poezii de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea, sînt prezenți cu una sau mai multe poezii în funcție de valoarea estetică, însemnătatea pentru evoluția literaturii române sau înținderea operei lor. Am considerat firesc să acordăm o mare pondere în antologie poeziilor reprezentativi: Dosoftei, D. Cantemir, I. Budai-Deleanu, C. Conachi, C. Stamati, Gh. Asachi, Iancu Văcărescu, A. Pann, I. Eliade Rădulescu, Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, V. Alecsandri, M. Eminescu, Al. Macedonski, G. Coșbuț, D. Anghel, St. O. Iosif, O. Goga. Imaginea de ansamblu asupra poeziei Rămănești, asupra evoluției ei, însă, se constituie atît din opera acestor personalități, cît și din creația poezilor de a doua sau a treia mărime.

În privința textului pe care îl reproducem ținem să precizăm următoarele: am stabilit textul după manuscrise, reviste, ediții princeps sau ultime ediții, întotdeauna după ediția de bază, la 108 dintre cei 132 autori incluși. În cîteva cazuri publicăm pentru prima oară unele texte, iar în altele reproducem textele după ediții extrem de rare.

În cazul celorlalți 24 autori, textul a fost reprodus după edițiile critice, cel mai adesea recent întocmite și publicate, ultimele amintite în notele biobibliografice, alcătuite de Al. Piru pentru fiecare autor. Textele pe care le-am stabilit ne-am străduit să fie cît mai fidele față de originalul manuscris sau tipărit. Deși am adoptat ortografia modernă, am păstrat întotdeauna particularitățile fonetice ale limbii cînd acestea exprimau o realitate lingvistică a epocii sau a graiului căruia poezii îi aparțin.

Ediția a doua a fost revăzută și adăugită substanțial, sporindu-se atît lista autorilor incluși în antologie cu nume din toate provinciile țării, cît mai ales sumarul celor mai reprezentativi poeți clasici cu titlurile cerute în bibliografia școlară.

EDITORII

I

DE LA DOSOFTEI LA BOLINTINEANU

DOSOFTEI

Mitropolitul Moldovei Dosoftei (1624—1693) a tradus în versuri *Psaltirea marelui proroc David*, publicată în Unieș în 1673, și a scris o cronologie în versuri a domnilor Moldovei de la Dragoș până la Duca-vodă (1359—1665). O ediție critică a *Psaltirei în versuri* a alcătuit recent (în 1975) N. A. Ursu.

PSALOMUL LUI DAVID, 1

Ferice de omul ce n-a merge
În sfatul celor fără de lege
Și cu răii nu va sta-n cărare,
Nici a ședea-n scaun de pierzare.
Ce voia lui va fi tot cu Domnul
Și-n legea lui ș-a petrece somnul,
De să va-nvăța de zi, de noapte,
Să-i deprinză poruncile toate.
Și va fi ca pomul lângă apă,
Carele de roadă nu să scapă.
Și frunza sa încă nu-ș-va pierde,

Ce pre toată vremea va sta verde.
Și de câte lucrează i-sporește,
 Și agonisita lui va crește.
Iară voi, necurații, ca pleava,
 De sirg veți cunoaște-vă isprava.
Cînd s-a vîntura dintr-are vravul,
 Vă veți duce cum să duce pravul,
Și cu griul n-iți cădea-n fătare,
 Ce veți fi suflat cu spulbărare.
Și la giudeț nu vă s-afla locul
 Să vă sculați, ce-ți peri cu totul.
Nici păcătoșii din dreapta
 Vor fi cu dreptii să-ș ia plata,
Că celor drepti Domnul le vede
 Totă calea din scaun ce șede.
Și calea păgînilor cea strîmbă
 Va peri, și vor cădea-n grea scîrbă.

PSALOMUL LUI DAVID, 21

Dumnezău, Dumnezeu! mieu svînte,
 Cercetează și mă ia aminte!
Prin ce lucru îmi-urnești departe
 Agiutorii de la greutate?
Mi-s departe de la mîntuînță
 Graiuri ce-am zis fără socotință.
Zua ți-voi striga, Dumnezeu! svînte,
 Nu mă vei asculta, nici aminte.
Și de noapte să nu mi să țîie
 Strigarea mea-n loc de nebunie.
Ca dintr-a ta svîntă lăcuînță
 Lui Izraîl ești vîntă-n credință.

Moșii noștri tu le-ai fost nedejde,
 Și tu-i mintuiai de la primejde.
 Spre tine striga din greutate,
 Și să mintuia cu bunătate.
 Nedejdea le-au fost toată pre tine,
 Și n-au pățit nicăiuri rușine.
 Dară eu ce sînt, Dumnezeu svințe ?
 Că om nu sînt, să mă iei aminte,
 Ce-s un vierme și fără de treabă,
 Ca omida ceea ce-i mai slabă.
 Și-ntre oameni încă-s de ocară
 Și muștrare tuturor din țară
 Mă-mprohită cineș mă zărește,
 Buze mișcă, cu capul clătește :
 „Zici că Domnul îți este nedejde,
 Acum să te scoată de primejde,
 Și noi să vedem de ți-i cu bine,
 De să Domnul voiește cu tine“.
 Tu ești, Doamne, ce m-ai tras din mațe
 Și maică-mea m-ai dat viu în brațe.
 Și m-ai pus la sîn de mi-ai fost viață,
 Hrană și cu sațiu de dulceață.
 Din mătrice și din scăldătoare,
 Și din fașe m-ai pus pre picioare.
 Și din zgăul mamii, Dòamne svințe,
 Tu-m ești Dumnezeu, și-ț ad-aminte,
 De la tine să nu fiu departe,
 Ce-m dă agiutori la greutate.
 Că nu-i nimi să mă folosască,
 Fără tine, nice să mă crească.
 Giuncii și cu tauri mă-mpresoară,
 Cu căscate guri, să mă omoară,
 Ca lei ce apucă și zbiară,
 Cu gurile rinjite, pre hiară.
 Și ca apa fui vărsat afară,
 Și oasele mi să rășchirară.

Înema-n zgău mi se veștezește,
Ca o ceară cînd se răstopește.
Mi-i virtutea ca hîrbul de sacă,
Limba-n gingini lipită să-neacă.
Și m-ai lăsat, Doamne,-n țărna morții,
Și cîinii mă-ncugiură cu toții.
Cete de vicleni mă ocoliră,
Mini, picioare în potricăliră,
Și oasele toate m-numărară,
Și nice-ntr-o samă mă băgară.
Și hainele, să nu mi le strice,
Și le feceră pîrt fără price.
Și pentru ve[ș]mîntul denafară
Pusără cu sorții de-aruncară.
Ce tu, Doamne, să nu-m pui departe
Agiutoriul tău la greutate.
La nevoia mea să iei aminte,
Să mă sprejinești, Dumnezeu svînte.
Și sufletul să-m scoț de la armă,
De nevoaie grea fără de samă.
Singura născuta mea cu mine
Să scape de mînule de cîne.
Și să mă scoț de mișelătate,
Să nu petrec delung răutate.
Leul gura să i să despice,
Inorogii coarne să le pice,
Să li să timpască sămeția,
Să-ș cunoască și blăstămăția.
Iară eu Ț-voi spune svîntul nume
Fraților miei și-n mijloc de lume.
Carii aveți cătră Domnul teamă,
Lăudaț și-l făliț fără samă.
Și Iiacov cu toată sămînța
Cătră Domnul să-ș Ție credința.
Și toată sămînța să să teamă
Lui Izráil de dîns fără samă.

Că rugă de mișel nu defaimă,
 Ce-l primește cu drag fără samă.
 Și de mine a sa sfântă față
 Nu-ș ascunde cu ură de greață.
 Și mi-aude cînd îi strig cu jele,
 De mă scoate de la nevoi grele.
 Că eu, Doamne, pre tine te-am fală
 Și te laud fără de sîială.
 În mijlîc de beserică mare
 Îț voi mulțami și-ntr-adunare.
 Pominoace încă ți-voi aduce,
 Jărtve grase și colive dulce.
 Carii îț fac slujba-n frică multă,
 Cu mișeii cu cerii te-ascultă,
 Bine vor minca cu sațiu mare,
 Mulțămînd cu laudă-n cîntare.
 Și inema le va fi-n dulceață,
 Petrecînd în veci de veci în viață.
 Marginile lumii să să simță,
 Să să-nțoarcă toate cu credință
 Și să ți să-nchine-n dreptate
 Toț păgînii și limbi de departe.
 Și ș-vor părăsi păgînăția,
 Că ți-i, Doamne, a ta-mpărăția.
 Și vei împărăți-n limbi păgîne,
 De li-i îmblînzi cu a ta piine.
 Pre boierii lumii, fără price
 Să să roage,-n sațiu să mănince,
 Și cînd ti-i ivi fără zăbavă,
 Cei din țarnă să-i rădici cu slavă
 Denaintea ta, să ți să-nchine,
 Cînd le vei da plata, cum să vine.
 Și atunce, Doamne, de primejde,
 Sufletul meu să te-aibă nedejde,
 Că pre tine, Doamne, te am viață,
 Sufletului meu trai cu dulceață.

Și cei i-ai dat pre lume sămînță,
Să-ț slujască cu tare credință.
Și ruda pre urmă carea vine,
Să dea veste, Doamne, de la tine.
Să-ț mărturisască dreptatea
Ruda ce să naște-n toată partea.
Să răspunză de ce-au făcut Domnul
Bunătatea sa preste tot omul.

PSALOMUL LUI DAVID, 46

Limbile să salte
Cu cîntece nalte,
Să strige-n tărie
Glas de bucurie,
Lăudînd pre Domnul,
Să cînte tot omul.
Domnul este tare,
Este-mpărat mare
Preste tot pămîntul
Și-ș ține cuvîntul.
Supusu-ne-au gloate
Și limbele toate,
De ni-s supt picioare
Limbi de pre supt soare.
Alesu-ș-au șie
Parte de moșie
Țara cea dorită,
Carea-i giuruită
Lui Iacov iubitul,
Ce-i ține cuvîntul,
Mila să-ș arate

Cea de bunătate
Spre noi, ticăloșii,
Precum ne spun moșii.
Pre vîrvuri de munte
S-aud glasuri multe
De bucine mare,
Cu naltă strigare,
Că s-au suit Domnul
Să-l vază tot omul.
Cîntaț în lăute,
În zicături multe,
Cîntaț pre-mpăratul,
Că nu-i ca dîns altul
Să domnească-n lume,
Cu svîntul său nume,
Cîntaț să-nțăleagă
Preste lume largă.
Că Dumnezeu poate
Pre limbi preste toate,
De le îmblinzește
Și le-mpărățește.
Scaunul dă rază
Unde va să șază
Domnul din direapta,
Să-mpărtaşcă plata,
Pre boieri, pre gloate,
Pre limbile toate.
Și cine să-nalță
Din hire sămață,
I-a vedé tot omul
Cum i-a certa Domnul.

PSALOMUL LUI DAVID, 48

Ascultăţ acestea, toate
Năroade, neamuri şi gloate,
Să-mi înţăleagă cuvîntul
Omul de pre tot pămîntul,
Bogătaşii depreună
Cu mişei cînd s-adună,
Să vă spui de-nţălepciune
Cu-nţăles de-nvăţuri bune.
Şi auzul să vă tîndeţ,
Pildele să le deprîndeţ,
S-ascultăţ fără de price,
Să-nţălegeţ ce voi zice.
Să te temi de zi cumplită,
Să nu-ţ dea de călcăi smîntă.
Cela ce ai bogăţîie,
Să nu stai în sămeţîie,
Nice s-aibi nedejde-n frate,
Sau în om, la greutate.
Şi cu ce schimb va da omul,
Să să schimbe de la Domnul ?
Cu preţ de răscumpărare
Sufletului, de pierzare ?
Fi-i-va truda nencetată,
Că la iad nu va fi plată.
Acoló n-a vedea moarte,
Să gîndească că-l va scoate.
Că măiestrul încă moare,
Ca tot omul de supt soare.
Şi nebunul cu buiacul
Vor peri de pre tot veacul.
Ş-averea de dînş rămîne
De o iau rude streine.

Cît să vor scoate din casă,
Numele li s-a uita-să,
Li s-a uita și mormîntul,
Cît i-a-mpresura pămîntul,
Ceia ce nu-ș fac pre lume
De bunătaț s-aibă nume.
Ce folos este de cînte
Omului fără de minte,
Ce-ș dă firea omenească
Pre fire dobitocească,
De merge fără siială
Pre calea cea de sminteală ?
Nu cunoaște că-l va duce
Dezmierdăciunea cea dulce
De va da ca oaia-n rîpă,
Și moartea l-va sorbi-n pripă.
Iară direpții, dînd rază,
Vor prăvi cum duc să piarză
Pre păcătos și buiacul,
Să-ș petreacă-n iad tot veacul,
De la slavă să să rază
Și cîntea toată să-ș piarză.
Ce mă rog, Dumnezeu svinte,
Să-m iei sufletul aminte
Și să mă cuprinz cu milă,
Să nu-m facă răul silă.
Iară tu, oame mișele,
Să nu dai de gînduri rele,
Cînd vez pre păgîn că crește
Și casa lui să lățește.
Că deaca moare, el pierе,
Cu slava lui, cu avere.
Cu dîns nemică nu duce
Dintr-averea lui cea dulce,
Că-ntr-această lume-n viață
I-i sufletul în dulceață.

Și cine i să-mbunează,
I-i drag pre-acela să-l vază.
Cine-i spune-n dreptate,
De-acela fuge departe,
Că-i deprins pre cale largă
Cătră perire de-aleargă
Și să trage pre moșie
La-ntunerec de vecie.
Ce folos este de cînte
Omului fără de minte,
Ce-ș dă hirea omenească
Pre hire dobitocească ?

PSALOMUL LUI DAVID, 94

Veniț cu toț depreună
Să ne facem voaie bună,
Să ne bucurăm cu Domnul
Și să-i strigăm cu tot omul,
Că ni-i Domn și mîntuintă,
Și să-l rugăm cu credință.
Să-i tîmpinăm svînta față
Cu rugă și cu dulceață,
Și cu psalómi de cîntare
Să-i strigăm cu glasuri mare.
Că mare Domn este Domnul
Și-mpărat preste tot omul,
Și din hotarăle toate
I să-nchină țări și gloate.
Că-i este lumea pre mîină,
Cu pămînt și cu ce-i plină,
Și munții cu dealuri nalte

Supt cuvîntu-i sînt plecate.
Și marea cu nalte valuri
A lui este-n toate laturi.
Și-i de mîna lui lucrată
Toată laturea uscată.
Venit să-i cădem cu jele
Să ne ierte de greșele.
Naintea lui să ne strîngem
Și-ngeuncheaț să ne plîngem,
Că el cu svînta sa mîină
Ne-au făcutu-ne din tină.
Și svinția sa ni-i Domnul,
Că-i sîntem a lui tot omul,
Și de turmă oi iubite,
De mîna lui socotite.
Pentr-aceea voi, tot omul,
De veț auzi pre Domnul
Grăindu-vă cu blîndețe,
Să lăsaț inemi sâmețe
Și să nu staț cu minie,
Cum aț făcut în pustie,
Cînd mi-aț făcutu-mi ispită
Să mi-aflaț hirea cea svîntă,
Cu părinții ce vă fece,
Ispitind la izvor rece.
Ispitiră și văzură,
Și-n credință nu stătură.
Patruzăci de ai în silă
Le-am arătat a mea milă,
Păn-am urit acea rudă,
De i-am lăsat să-mble-n trudă,
După inemă sămață,
Rătăcind fără povață.
Că ei nu vrură să margă
În calea mea, să-nțăleagă.

Pentru-aceea m-dedi cuvîntul
Și-m voi ținea giurămîntul :
„Țara mea să nu-o vază,
Deaca nu vrură să crează“.

PSALOMUL LUI DAVID, 96

Domnul stătu crai în țară
Țările să bucurară,
Și pămîntul tot să salte,
Cu ostrove de departe.
Dimpregiur nûor și ceață
Sprejinesc svînta lui față,
Și dreptatea-i tocmește
Scaunul ce odihnește,
De-l gătează pre giudețe,
Ne-alegînd pre nime-n fețe.
Pre denainte-i foc merge,
De arde ce-i fără lege.
Fulgerile lui cu pară
Ard de să vād preste țară.
Pămîntul să-mplû de frică,
Munții să topăsc de pică
Și cură ca nește ceară,
Văzînd pre Domnul în țară.
Și de fața lui cea svîntă
Tot pămîntul să spămîntă.
Ceriuile grăiesc toate,
De-i spun dreptatea-n gloate.
Și toț oamenii văzură
Slava lui de să-ncrezură.
Iară cea ce-s cu vină
Pentru idoli ce să-nchină,

Stau cu groază și cu frică,
Li-i nedejdea-ntr-o nemică.
Închinați-vă la Domnul,
Cu toți îngerii, tot omul.
Sionul să-i paie bine,
Auzind că Domnul vine.
Fetele din jidovie
Te-așaptă cu bucurie
Pentru svintele giudețe
Ce le alegi cu blindețe.
Că tu, Doamne, ne ești Domnul
Pre pământ preste tot omul,
Și ți-i nalt cinstitul nume
Preste toți bozii din lume.
Ceia ce iubiți pre Domnul,
Să urîți răul, tot omul.
Că Dumnezeu își ferește
Ceata de svinți ce-l iubește,
Și din mâini fără de lege
I-a scoate și-i va alege.
Și dreptului senină
Îi va străluci lumină,
Veselie și cunună
Celor cu inemă bună.
Și vă bucurați, tot omul
Ce sînteți drept, la Domnul,
Mărturisind fără smîntă
De pomana lui ce svîntă.

PSALOMUL LUI DAVID, 101.

Doamne, mi-ascultă de rugă
Ce mă rog din vreme lungă,
Și strigarea mea să margă
Spre tine, să să-nțăleagă.

Nu-ț întoarce svînta față
De cătră mine cu greață.
Și la zi ce sînt cu jele
Și cu tîngă de greșele,
Pleacă-ț auzul spre mine
Și să-m hii, Doamne, cu bine.
Și la ce zi ți-oi striga-te,
Să mi-auz de greutate,
Că-m trec zilele ca fumul,
Oasele mi-s săci ca scrumul.
Ca nește iarbă tăiată
M-este inema săcată,
Că stă uitată de mine,
Ce-am gătat să mînînc pîine,
De suspinuri și de jele
Mi-am lipitu-mi os de piele.
De-atocma cu pelecănu,
Prin pustii petrec tot anul,
Și ca corbul cel de noapte
Îm petrec zilele toate,
Ca o vrăbie rămasă
În supt streșină de casă.
Toată zua mi să strîmbă
Pizmașii miei, de-m fac scirbă,
Și ceia ce mă-mbunează
Fac giurămînt să mă piarză-
Am mîncat pîine de zgură
Și lacrimi în băutură,
De fața minii tale,
Ce mi-ai dat de sus la vale.
Mi-s zilele trecătoare,
De fug ca umbra de soare,
Și ca iarba cea tăiată
Mi-este virtutea săcată.
Iară tu, Dumnezeu svînte,
Tot ești din veci, de mainte,

Și petreci în rod de rudă,
 Tu te scoală fără trudă
 De vei milui Sionul,
 Și să-l cruț, că tu-i ești Domnul.
 Că-i sînt vremile venite
 Și pietrile îndrăgite
 De șerbii svinții tale,
 Și țărna cea de pre cale.
 Și Ț-vor cinsti svîntul nume
 Limbile toate din lume,
 Și cu dragoste toți craii
 Ț-vor vedea slava cu aii.
 Că vei zidi, Doamne svînte,
 Sionul ca de mainte
 Și Ț-vei ivi svînta față
 Cu slavă și cu dulceață.
 Că le vei căuța de rugă
 Celor din pedeapsă lungă,
 Și de dinș nu-Ț va fi greață,
 Ce să roagă cu dulceață.
 Și aceasta să scrie
 Preste alt rod ce-a să vie.
 Și oameni ce s-or zidi-șă
 Ți-or cînta cu voaie tînsă,
 Că Ț-ai căutat spre mulțime
 De la svînta ta nălțime.
 Și Domnul din ceri, dînd rază,
 Căută spre pămînt să vază
 Și s-auză de durere
 Celor ferecaț în here,
 Și cei uciș fără lege
 Cuconii să le dezlege.
 Să dea veste-n tot Sionul
 De bine ce-au făcut Domnul,
 Să-i laude svîntul nume,
 În Ierusalim și-n lume,

Și gloatele cu grămadă
Să să stringă la făgadă.
Și-mpărații cu tot omul
Să slujască tot la Domnul,
Și să-i răspundă-n tărie
Cu cale de mărturie.
Să-m dai veste și cu bine
Pentru zile ce-am puține,
Și când îmi vei lua viața,
Mă rog, Doamne, să-ți văz fața.
Că preste tot rod de rudă
Îți sînt aii fără trudă.
Și tu, Doamne, cu cuvîntul
Dintăi ai urzit pămîntul,
Și ceriurile ce-s nalte
Sînt de mîna ta lucrate.
Acelea toate s-or trece,
Iară tu tot vei petrece.
Și ca haina ponosită,
Cînd le-a hi vremea sosită,
Li s-a destrăma făptura
Din hire, ca vechitura.
Și li-i depăna ca tortul,
De să vor schimba cu totul.
Iară tu, Dumnezeu svinete,
Tot ești Domn, ca și mainte,
Și trăiești pre așezare
Ca cela ce ești Domn tare.
Să fiii slugilor tale
Le vei deschide-le cale,
Să-ș descalece moșie,
Să s-așeze cu vecie
Și să-ș rădice sămîntă,
Să-ț slujască cu credință.

PSALOMUL LUI DAVID, 103.

Sufletul meu, ură bine
Lui Dumnezeu, cum să vine,
Și-i zî, Doamne, să trăiască
Mărirea ta și să crească.
Să te-mbraci cu mărturie,
Cu frimsețe și tărie,
Că tu te-nvești cu lumină,
Ca soarele-n zî senină.
Și Ț-ai tins ceriul ca cortul,
De l-ai înfrîșat cu totul,
Și i-ai pus deasupra ape,
Din tinsori să nu să scape.
Núorii Ț-ai pus-Ț scară,
Cînd vei să pogori în țară.
Caii Ț sînt iuȚ ca vîntul,
De mîrg unde Ț-i cuvîntul,
Și ca gîndul mîrg de tare
Îngerii Ț-ai cei oălare,
Și pedestrima ca focul
Merge strălucind cu totul.
Tu-ntemeiez cu cuvîntul
De stă nemutat pămîntul.
Tu i-ai datu-i de mîinte
Prăpastea de-mbrăcăminte,
Și stă gata să te-asculte,
Să dea apa preste munte,
Și de svînta ta poruncă
Va fugi din deal la luncă,
Că va merge detunată,
De glasul Țău înspăimată.
Și munȚii, și dealuri nalte
S-or ivi, și șesuri late,

Pre locul ce sînt urzîte,
Cînd i-ai făcut de mainte
Şi le-ai pus-le hotară,
Să nu dea din loc afară,
Ce să-ţi ţie-ntreg cuvîntul,
Să nu-mprésure pămîntul.
Tu trimiţ ape prin tăuri,
De cură printre munţ riuri,
De să toate heri adapă
Şi le prisoseşte apă.
Şi colunii cînd li-i sete
Tu-i adăpi fără scumpete.
Tu stringi pasările-n hoarbă
La părău ce vin să soarbă,
De prin pietri, de prin gauri
Slobod cîntece şi glasuri.
Tu sloboz roauă pre munte
Dintr-a tale cămări multe,
Şi pre pămînt sloboz ploaie,
De să satură-n pohoaie,
Şi cu lucrul tău sporeşte
Tot pămîntul de rodeşte.
Tu dai finului să crească,
Dobitoacelor să pască,
Şi creşti pajiştea cea moale,
De scoate griul din foale,
De-ş culeg oamenii hrană
Să le hie şi pre iarnă.
Că scot pita cu sudoare
Să mănînce la răcoare,
Din pămînt agonisită
Pre porunca ta cea svîntă.
Şi le-ai dat vinul să-ş facă
Veselie, să le placă.
Cu oloi să-ş netezească
Faţa şi să să(-n) crăvască

Cu pîinea cea de mîncare,
Să să facă omul tare.
Copacilor de pre cîmpuri
Tu le dai sațiu pre timpuri,
Și chedrilor din Livanul,
Ce-i răsădești pre tot anul.
Acoló vrabii ș-or face
Cuiburi, di-or ședea cu pace,
Că le este rodionul
Povață, pus de la Domnul.
Cerbilor le-ai dat să salte
Pre munții cu dealuri nalte,
Și iepurilor scăpare
Le-ai dat s-aibă supt stînci tare.
Luna ai făcut cu rază,
Să crească-n vremi și să scază,
Și soarele ș-nemerește
Apusul ce odihnește.
Din tunerec feceș noapte,
De ies gadinile toate.
Lupii urlă și scîncează,
Cînd spre vînat să gătează,
Să-ș ceie și să-ș răpască
De la Domnul să-i hrănească,
Până cînd răsare soare,
De mîrg cineș la-nchisoare.
Și omul, fără de greață,
Iese-n treabă demineață,
De lucrează până-n sară,
Zi de iarnă și de vară.
Pentr-aceea, Doamne svinte,
Să fii mărit de mainte,
De lucruri ce-ai făcut mare,
Cu sfat bun, cu așezare !
Pămîntul îi plin de fapte
Ce-ai făcut cu bunătate.

Și marea, citu-i de lată,
 Și largă, și desfătă,
 Intr-însă să țin heri multe,
 Jigării mari și mănunte.
 Preste liciu de genune
 Trec corabii cu minune.
 Acoló le vine toană
 De fac chiiții joc și goană.
 Și toate la tine caută
 Să le dai hrană bogată,
 Să strîngă și să-ș culeagă
 Ce le-ai dat, (cu) voale largă.
 Cîndu-ț deschiz svînta mină,
 Atunci toată lumea i-plină
 De bișug și de dulceață,
 Și-ș petrec toți bine-n viață.
 Și cînd ț-ascunz fața svîntă,
 Toată lumea să-nspămîntă.
 Cînd le iei duhul, s-or stînge
 Și la țărna lor s-or stringe.
 Duhul tău cînd li-i trimite,
 Să vor zidi ca mainte,
 Și cum ț-ai datu-ț cuvîntul,
 Vei înnoi tot pămîntul.
 Și să-ț fie, Doamne svînte,
 Slava-n veci, ca și mainte !
 Dumnezeu gînd bun va pune
 De lucruri ce-au făcut bune.
 Că de svînta ta căutare
 Pămîntul tremură tare,
 Și din munte merge pară,
 Cînd pogori să vez în țară.
 Și ț-voi cînta, Doamne,-n viață,
 În costul meu, cu dulceață,
 Cînta-ț-voi, Dumnezeu svînte,
 Domnului meu de mainte.

Până ce voi fi cu viață,
 Îț voi cînta fără greață.
Și să-ț placă, Doamne svînte,
 Bietele mele cuvînte,
Să mă bucur în tot bine
 De Dumnezeu, cum să vine,
Ca să pieie cu ocară
 Toț pizmașii tăi din țară.
Și ceia ce-s fără lege
 De pre pămînt să vor șterge,
Să nu scape nice urmă,
 Ca să-i ștergi dintr-a ta turmă.

PSALOMUL LUI DAVID, 132

Cine face zidi de pace,
Turnuri de frățîie,
Duce viață fără greață
'N-tr-a sa bogățîie.
Că-i mai bună depreună
Viața cea frățească
Decît armă ce destramă
Oaste vitejască.

Cît este petrecerea de bună
 Cînd lăcuiesc frațiî împreună.
Atunce pre cap mirul le vine
 Ca a lui Aăron, de-i șede de bine,
De miros ce-i vine cu dulceață,
 Cîndu-i merge mirul preste față,

De pre barbă merge pre veșminte,
Până-n poale pre unde-s tivite.
Ca roua ce vine din Ermonul,
De pogoară-n muntele Sionul,
Că-ntr-aceasta a pus giuruită
Dumnezău de viață fericită.

PSALOMUL LUI DAVID, 136

La apa Vavilonului,
Jelind de țara Domnului,
Acoló șezum și plînsăm
La voroavă ce ne strînsăm,
Și cu inemă amară,
Prin Sion și pentru țară,
Aducîndu-ne aminte,
Plîngem cu lacrimi herbinte.
Și bucline ferecate
Lăsăm prin sălci aninate,
Că acoló ne-ntrebară
Aceia ce ne prădară
Să le zicem vîers de carte
Într-acea streinătate,
Că-n svînt muntele Sionul
Cîntări ce cîntam la Domnul.
Ce nu ni să da-ndemină
A cînta-n țară streină.
De te-aș uita, țară svîntă,
Atuncea să-mi vie smîntă,
Și direapta mea să uite
A schimba vîers în lăute !
Și să mi să prînză limba

De gingini, jelindu-mi scîrba,
De te-aş mai putea uita-te,
Ierusalim cetate,
Nainte de nu te-aş pune
În pomene-n zile bune.
Să nu uiţ, Doamne svinte,
De Edom ce-au zis cuvinte
Svintei cetăţ împrotivă,
Cu rău din gură zlobivă :
„Răsîpiţ(î-i) zidiuri nalte,
Deşertaţ de bunătate !“
Tu, fată vavilonească,
Răul va să te tîlnească !
Va fi ş-acela-n ferice
Ce-ţ-va veni să te strice,
Că ţi să va-ntoarce darul,
Cum ne-nchini tu cu păharul.
Cînd cuconii tăi de ziduri
Vor zdrobi-i ca neşte hîrburi.

STIHURI LA LUMINATUL HERB A ȚĂRII MOLDOVEI

Capul cil di buor, a fiară vestită,
Sămnează putere țării nesmintită.
Pre cită-i di mare fiara și buiacă,
Coarnele-n pășune la pămîntu-ș pleacă.
De pre chip să vedi buorul ci-i place,
C-ar vre-n toată vreme să ste țara-n paci.
C-atunci toată vita poate di să-ngrășe,
Fără zăhăială, într-a țării pașe.
Dară uni date are și ea toane,
Di-ș calcă vrăjmașii și-i vîntură-n coarne.

Pentr-aceea-ș poartă cunună di aur
 Într-a sale coarne, în celi di taur.
 Stau împregiur dînsă trii planite-n hoarbă,
 Soarele și Luna, și Venus, podoabă.
 Din ce să-nsămnează țara că rodești
 În tot feli de hrană, de le prisosești.
 Și pre vremi di paci oaminii zburdează
 Într-agonisită, că pot di-ș lucrează.
 Vinul și cu griul, și cu di tot viptul,
 Cu cirezi și turme, copără pămîntul.
 Dară miere dulce ! Cini poate spune
 Ce-au miluit Domnul din ceri, că-s tot bune !
 Cine poate scrie toate de-amănuntul,
 Că știută esti țara-n tot pămîntul !
 Și-mbogățasc lesne, fără de zăbavă.
 Creștinii Moldovii, dînd Domnului slavă.

[STIHURI DE DESCĂLECATUL ȚĂRII MOLDOVEI]¹

Neamul Țării Moldovei de unde dă rază ?
 Din țara Italiei, tot omul să crează.
 Fliah întăi, apoi Traian au adus pre-acice
 Pre strămoșii cestor țări de neam cu ferice.
 Răsădit-au țărilor hotarele toate
 Pre semne ce stau în veci a să vedea poate.
 El cu vița cestui neam Țara Rumânească
 Împlut-au, Ardealul tot și Moldovenească.

¹ Titlul în original (în limba slavonă) *Opera lui Miron, a prea cinstitului mare vornic de Țara de Jos*. Așa cum arată editorul N. A. Ursu, versiunea românească a stihurilor lui Miron Costin (probabil după un original în polonă) aparține lui Dosoftei, ceea ce justifică publicarea lor la sfîrșitul *Psaltirii în versuri*.

Semnele stau de să văd de dinsul făcute,
Turnul Severinului că custe-n vremi multe.
Strămoșii Moldoveei adus-au în țară,
Pre gheții cu sabia scoțind din hotară.
Stau semnele podului cu praguri căzute
Și Turnul Severinul, de Sevîr făcute.
Podul preste Dunăre-n Țara Rumânească,
De au trecutu-ș oștile-n Țara Ungurească.
Pre-acela pod au trecut Moldoavei strămoșii,
Bătînd război cu dachii, a sasilor moșii.

APOSTROF ¹

Cine-i bogat de-avere pre lume-n tot omul,
De nu v-avea-ntru sine lăcuind pre Domnul,
Acela de-avuție sașu nu mai vede,
De i-ar da toată lumea, el tot nu să-ncrede.
Și de cît mai mult strînge, mai mult să lărgeste,
Și tot deșert să vede-ntr-averea ce-i crește.
Deci nime-ntr-avere să nu să gîndească
Că va putea să să-mple, să să odihnească.
Iară-ntr-a cărui suflet Domnul lăcuiește,
Acela de nemică nu mai jeluiește.
Pentr-aceea tot omul să nu să lenească
Pre Dumnezeu în suflet să-ș agonisască.

¹ Așa cum demonstrează editorul N. A. Ursu „Miron Țos-
tin (ori un scrib al lui), copiind versurile respective alături de
operele sale, arată într-un mod cît se poate de clar cine este au-
torul lor : *Epigrama preoșfințitului părinte Dosoftei, proin mitropo-
lit Suceavschii*“. (p. 1139).

MIRON COSTIN

Marele cronicar moldovean Miron Costin (1633—1691) poate fi socotit și inițialul poet român. A compus volumul filozofic *Viața lumii* (cca. 1673).

VIATA LUMII

Deșertarea deșărtărilor și toate sînt deșarte.

A lumii cîntu cu jale cumplită viața,
Cu griji și primejdii, cum iese și aia
Prea supțire și-n scurtă vreme trăitoare,
O, lume hicleană, lume înșălătoare,
Trec zilele ca umbra, ca umbra de vară ;
Cele ce trec nu mai vin, nici să-ntorcu iară.
Trâce veacul desfrînatu, trec ani cu roată,
Fug vremile ca umbra și nici o poartă
A le opri nu poate. Trec toate prăvălite
Lucrurile lumii și mai mult cumplete.
Și ca apa în cursul său cum nu să oprește,
Așa cursul al lumii nu să conteneste.

Fum și umbră sîntu toate, visuri și părere
Ce nu petrece lumea și-n ce nu-i cădere ?
Spuma mării și nor suptu cer trecătoriu
Ce e în lume să nu aibă nume muritoriu ?
Zice David prorocul : „Vîiața iese floare,
Nu trăiește, ce îndată iese trecătoare“.
„Viierme sîntu eu și nu om“, tot acela strigă,
O, hicleană, în toate vremi cum să nu să plîngă
Toate cite-s pre tine. Ce hălăduiește
Neprăvălit, strămutat ? Ce nu stăruiește
Spre cădere de tine ? Tu cu vreme toate
Primenești și nimica să stea în veci nu poate.
Ceriul faptu de Dumnezeu cu putere mare,
Minunată zidire, și el firșit are.
Și voi, lumini de aur, soarele și luna,
Întuneca-veți lumini, veți da gios cununa.
Voi, stele iscusite, ceriului podoba,
Vă așteaptă groaznică trîmbița și doba.
În foc te vei schimosi, peminte cu apa.
O pricine amară nu așteaptă : sapa.
Nu-i nimica să stea în vîci, toate tréce lumea,
Toate-s nestătătoare, toate-s niște spume.
Tu, părinte al tuturor, Doamne și împărate,
Singur numai covîrșești vremi nemăsurate.
Célelalte cu vrémea toate să să treacă.
Singur ai dat vremilor toate să petreacă.
Suptu vreme stăm, cu vréme ne mutăm vîiața,
Umblăm după a lumii înșelătoare fața
Vrémea lumii soție și norocul alta,
El a sui, el a surpa, iarăși gata.
Norocului zicem noi ce-s lucruri pre voie
Sau primejdii, cîndu ne vin sau cite o nevoie.
Norocului i-au pus nume cei bătrîni din lume
Elu-i cela ce pre mulți cu amar să afume.
El suie, el coboară, el vîiața rumpe,
Cu soția sa, vremea, toate le surpe.

Norocul la un loc nu stă, într-un ceas schimbă pasul.
Anii nu potu aduce ce aduce ceasul.
Numai mâini și cu aripi, și picioare n-are
Să nu poată sta într-un loc niciodinioare.
Vremea începe țările, vremea le sfirșește,
Îndelungate împărății vremea primenește,
Vremea petrece toate ; nici o împărăție
Să stea în veci nu o lasă, nici o avuție,
A trăi mult nu poate. Unde-s cei din lume
Mari împărați și vestiți ? Acu de-abia nume
Le-au rămas de poveste. Ei sîntu cu primejdii
Trecuți. Cine ai lumii să lasă nădejdi ?
Unde-s ai lumii împărați, unde ieste Xerxes,
Alixandru Machidon, unde-i Artaxers,
Avgust, Pompeiu și Chesar ? Ei au luat lume,
Pre toți i-au stinsu cu vremea, ca pre niște spume,
Fost-au Țiros împărat, vestit cu războaie,
Cu avere preste toți. Și multă nevoie
Au tras hîndii și tătarii și Asiia toată.
Caută la ce l-au adus înșelătoarea roată :
Prinsu-l-au o fămée, i-au pus capul în singe.
„Satură-te de moarte, Țiros, și te stinge
De vărsarea singelui, o, oame înfocate,
Că de vrăjmășia ta nici Ganghes poate
Cursul său să-l păzească.“ Așa jocurește
Împărățiile lumii, așa prăvălește.
Nici voi, lumii înțelepții, cu filosofia
Hălăduiți de lume, nici theologia
V-au scutit de primejdii, sfinți părinți ai lumii,
• Ce v-au adus la moarte amară pre unii.
Nime lucruri pre voie de tot să nu crează,
Nime grele nădejde de tot să nu piarză,
Că Dumnezeu a vrîstatu toate cu sorocul,
Au poruncitu la un loc să nu stea norocul.
Cursul lumii ați cercatū, lumea cursul vostru
Au tăiat. Așa ieste acum vacul nostru.

Niminea nu-i bun la lume, tuturor cu moarte
Plătește osteneala, nedireaptă foarte,
Pre toți, și nevinovați, ea le taie vacul,
O, vrăjmașă, hicleană, tu vinezi cu sacul,
Pre toți îi duci la moarte, pre mulți fără deală,
Pre mulți și fără vrème duci la această cale.
Orice faci, fă și caută firșitul cum vine.
Cine nu-l socotește nu petrece bine.
Firșitul ori laudă, ori face ocară,
Multe începuturi dulci, firșituri amară.
Firșitul cine caută vine la mărire,
Fapta nesocotită aduce perire.
Moartea, vrăjmașă, într-un chip calcă toate casă,
Domnești și-mpărătești, pre nime nu lasă,
Pre bogați și săraci, cei frumoși și tare.
O, vrăjmașă, priietin ea pre nimeni n-are.
Naștem, murim, o dată cu cei ce să trece,
Cum n-ar fi fostă în veci, dacă să petrece.
Painjini sintă anii și zilele noastre.
Sfinți îngeri, ferice de viața voastră.
Viețuim și viața ieste neștiută
Și până la ce vreme ieste giuruită.
Așa ne poartă lumea, așa amăgește,
Așa înșală, surpă și bajocurește.
Fericită viața fără de valuri multe,
Cu griji și neticneală avuția pute.
Viețuiți în ferice, carii mai puține
Griji purtați de-a lumii ; voi lăcuți bine.
Vacul nostru cu-mprumut dat în datorie ;
Ceriul de gândurile noastre bate jocurie.

EPILOG

Mulți au fostă și mulți sintem și mulți te așteaptă ;
Lumea din primenële nu să mai deșteaptă.

Orice ieste muritoriu cu vrémea să petrece,
Tréce vrémea și pre ai săi toți îi părăsése.
Cei ce acum petrécem, pomenim alții
Trecuți ; de noi cu vréme vor pomeni alții.
Născîndu-ne, murim, murim ne facem cenușă.
Dintr-această lume trécem ca pentr-o ușă.
Astăzi mare și puternic, cu multă mărire,
Miine treci și te petreci cu mare măhnire.
În lut și în cenușă te prefaci, o, oame,
În viierme, după care te afli în putoare.
Ia aminte dară, o, oame, cine ești pe lume,
Ca o spumă plutitoare rămii fără nume.
Una fapta, ce-ți rămîne, buna, te lățește,
În ceriu cu fericire în veci te mărește.

D. CANTEMIR

Toate scrierile românești ale prințului Dimitrie Cantemir (1673—1723), *Divanul sau gilceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul* (Iași, 1698), *Istoria ieroglifică* (1705) și *Hronicul vechimii a romano-moldovlahilor* (1723) conțin pasaje de proză rimată, fragmente de versuri sau chiar poeme adevărate, mai ales „elegii traghicești”, lamentații sau trenos-uri.

ISTORIA IEROGLIFICĂ (Fragmente)

I

Iară unde apa Nilului de pre șesul, ce despre apus venia
și din virfurile munților în gîrla cea de gîos să vărsa,
cetatea sta,
a cărui nume, cei de loc îmi spuseră, precum Epthimiia
o cheamă

Iară făptura, și îngrăditura cetății era așé :

Din marginea malului, unde Nilul ca pre șipot în bălți să
vărsa,

spre apus, și pre o parte și prea altă parte de apă ca la
dzéce mile, zid gros
și vîrtos

de piatră în patru colțuri cioplită era,
carile, după ce de la pămînt ca la dzéce stînji se rîdica,
deciia stâlpi mari și groși de marmure porfiră în sus să
înălța.

Fiecare stîlp de cinci stînji de înalt, și de 30 de palme
în giur împrejur de gros,
însă la rădăcină mai groși era, iară în sus, de ce mergea,
mai suptiri și mai sălegeți era.

Iară fietecare stîlp supt rădăcină patru lei de aramă
preafrumoasă și ca aurul de luminoasă avea,
și tuspatru cu dosurile la un loc împreunîndu-să, cu
capetele doi spre cîmp, iară doi spre apă căuta,
deasupra a căror stîlpul să răzima.

Așijderea în vîrful fietecărui stîlp, de la un loc și mai
în sus, patru zmei începea
a să împletici, și, după ce ca la trii coți în sus să rîdica,
Capetele își despărția și puținel can în gios le pleca,
și doi spre un stîlp, iară doi spre alt stîlp, ce le era
dimpotrivă căuta.

II

Iară în mijlocul orașului era o capiște a Boazii Pleonexiii,
carea cum era făcută
și în ce meșteșug era zidită
de pre atita vei putea cunoaște, că toată alaltă a cetății și
a orașului făptură,
ca zgura lingă aur și ca stecla lingă diamant să asămăna.
Din fața pămîntului urdzitura temeliii, ca la doi coți
de înaltă,

dintr-o materie de metal,
 vărsată a fi se videa,
 care metal decît custoriul mai scumpă și mai grea,
 iară de cît argintul mai ieftină și mai iușoară
 a fi să părea.
 Lumina capiștii în lung de 30 de coți, iară în lat
 de 24 coți era,
 iară de înalt până supt poalele cele mai de gios,
 55 de arșini să măsură...
 Iară deasupra temeliii, până supt strășinele cele mai de
 gios, patru părăți din patru marmuri de porfiră
 încheiați era,
 adecă fietecare părăte dintr-un marmura sta,
 și încheietura în colțuri pe unde, sau cum s-au
 împreunat, nu ochiul
 muritoriu, ce așeși mai și cel nemuritoriu, precum
 n-ar fi putut alége, îndrăznesc a dzice.
 Tot părătele de sus până gios neted și decît diamantul
 mai luciu era,
 atîta cît dzua lumina soarelui, ca printr-un precurat
 cristal, înăuntru pătrundea
 și lumina dinluntru cu cea din afară una să făcea
 atîta cît numai puțină lumină în capiste decît în aer era.
 Iară noaptea pe dinluntru candile la număr decît
 numărul mai multe, și de sus pînă gios
 pre lîngă părăte frumos
 orînduite, avea,
 și fietecare candilă, cinci ocă de aur arăpesc trăgea,
 iară înluntru 1 ocă de nard lua...

III

Eu m-am vechit,
 m-am veștedzit
 și ca florile de brumă m-am ovilit,

soarele m-au lovit,
căldura m-au pălit,
vînturile m-au negrit,
drumurile m-au ostenit,
dzilele m-au vechit,
aîi m-au îmbătrînit,
noaptele m-au schimonosit
și, de cît toate mai cumplit,
norocul m-au urgisit
și din dragostele tale m-au izgonit ;
iară acesta nou, vios,
vlăgos
ghizdav și frumos,
ca soarele de luminos,
ca luna de arătos
și ca omătul de albicios
ieste ; ochii șoimului,
pieptul leului,
fața trandafirului,
fruntea iasiminului,
gura bujorului,
dinții lăcrimioarelor,
grumazii păunului,
sprînceana corbului,
părul sobolului,
mînule ca aripile,
degetele de radzele,
mijlocul pardosului,
statul chiparosului,
pelița cacumului,
unghele inorogului,
glasul bubocului
și virtutea colunului are.

Munți crăpați !
 copaci, vă despicați !
 pietri, vă fărîmați !
 asupra lucrului ce s-au făcut plîngă piatra cu izvoară
 muntii puhoai pogoară.
 Lăcașele Inorogului, pășunile, grădinile cernească-se,
 pălească-se,
 vestezească-să,
 nu înflōrească, nu înverdzească,
 nici să odrăslească,
 și pre domnul lor cu jele,
 pre stăpînul lor negreale
 suspinînd,
 tinguind
 neîncetat să pomenească,
 Ochiuri de cucoară
 voi limpedzi izvoară,
 a izvori vă părăsiți
 și-n amar vă primeniți !
 Gliganul sălbatec viieriu,
 și-n livedzile lui ursul ușeriu
 să să facă.
 În grădini tîrvealește,
 în pomăt bătelește
 să să prefacă.
 Clătească-să ceriul,
 tremure pămîntul,
 aerul trăsnet,
 nuiirii plesnet ;
 potop de holbură,
 întunerec de negură,
 vîntul să aducă.
 Soarele zimții să-și rătedze,
 luna, siindu-se, să să rușinedze ;

stelele nu scîntăiadze,
nici Galatea să lumineze.
Tot dobitocul ceresc glasul să-și sloboadă
fapta nevădzută, plecîndu-să, vadză
Cloșca puii răsipească.
Lebăda lira să-și zdrobească.
Leul răcnească,
Taurul mugească.
Aretele fruntea să-și slăbască,
Racul în coajă neagră să să primenească,
Capricornul coarnele să-și plece,
Peștii fără apă să să înece,
Gemenii să se desfrătască,
Fecioara frumsețe să-și grozăvască,
cosița galbănă în negru vâpsască.
Scorpiia ascuțit acul să-și timpască,
Stelețul, arcu frîngînd, ținta nu lovască,
Cumpăna dreptatea nu mai arete.
Apariul topască-să-n sete...

MATEI MILU

Matei Milu (1725—1801), bunicul artistului Matei Millo, a compus versuri satirice, de obicei sub formă de cimilituri, publicate întâia oară de I. Tanoviceanu în *Analele Academiei Române*, seria II, tom. XX, 1897—98, mem. sect. lit., 1899, pp. 1—25.

[UN OM NALT ȘI DEȘARAT]

Un om nalt și deșarat,
La față foarte scurmat,
Cu barbă dintr-însu,
Vrednic de tot rîsu,
Umblă crăcănat,
Din șolduri legănat,
La chip urît și slut,
Are un picior mai scurt,
Să socotește ariftè,
Ocara lumii și eglengè,
Să mîndrește, fudulește
Gîci cine este.

[PE ACEASTA II GICI-O]

Pe aceasta ii gici-o,
Lesne îi nimeri-o,
O babă cu fumuri de frumoasă,
Dar o foarte mare mincinoasă,
Zavistnică, clevetitoare,
Ocarnică, hulitoare,
Grăiește cu neconținere,
Răcnește, țipă de piire,
Se împodobește, zarifelsăște,
Se pudruiește și sulimenește,
Gici cine este.

[VIRSTA ȘI VREMEA... CARELE TOATE LE PREFACE]

Virsta și vremea... carele toate le preface,
Scumpete în galantomie
Și galantomie în iconomie
Vrut-au și pah. Lazu să se-îmbrace,
Deci gustul nu-i lipsește,
Punga nu-l embodisăște,
În leș să ivește,
Pe ulița mare să trăzaște,
Cu 15 lei cheltuială
Să facă pombă și fală
Întră în sultan mezat,
Cumpără un șlic albu lat,
Banița în cap își trîntește
Și singur să fudulește ;

Iar ca să nu fie strănțuros,
Își întoarce bernevici pe dos,
Iar antereu și caftan
Are din zilele lui Cehan,
Dar conteș din zilele cui,
La letopiseți nu-i.

ASUPRA ISTERICALILOR

O boală nouă ivită,
În modă acum ișită,
Stîrnită de floane,
Ce-i zic istericale.
Această patimă grecească
La țigance este firească.
Iar grecele o au de gingășii
Să se zbuciume ca d-epilepsii.
Apoi și din moldovence
Ca să samene a grece,
Și ele se fac c-amețescu,
Socotind ca să arate delicate,
Fără pricină, de-orice cad leșinate,
Să afumă cu pene
Pe subt nas, ochi și gene.
Dar spre acești patimi vindecari
Ne face gazeta înștiințari,
De o doftorii ispitită,
Acum în public prevestită.
În vreme cînd năbădaica vine
Să aibă bărbatul un bici bun la sine
Și la c... să-i deie una sută bine
Șăptezăci sau noăzăci și unul la vine,

Cinzăci, șăsăzeci la spati,
Să o umple de sănătati.
Cu aceasta pre mult să folosăscu,
Grece, moldovence să tămăduiescu ;
Iar la țigance să nu ispitească,
Fiind boala la ele firească.

IENĂCHIȚĂ VĂCĂRESCU

Ienăchiță Văcărescu (1740—1797) a publicat versuri în două din operele sale : *Observații sau băgări de seamă asupra regulilor și orînduielelor gramaticii rumânești* (1787) și *Istoria preaputernicilor împărați othomani* (1791) și a compus un număr de poezii cu caracter intim, rămase în manuscris, editate întâia oară de A. I. Odobescu în 1878 (*Colecție de poezii vechi*). O ediție de selecțiuni din versurile tuturor Văcăreștilor a dat Elena Piru în 1961.

3 [CE AI SĂ-MI ZICI DĂ MÎNDRIE ?]

Ce ai să-mi zici dă mîndrie ?
Eu n-aș fi mai vrut să fie.
Căci să-mpotrivește firii,
Și legii, și omenirii.

Om la om să să arate
Ca cum nu-i e ca un frate,
Tot cu rea dăosibire,
Face pă la toți privire.

Cu turbare ca o vită,
Și natura n-e urită
Aib-o cin' va vrea s-o aibă,
Cu-nțelepții treabă n-aibă.

4 [A SOCOTI CĂ POATE]

A socoti că poate
Un om să facă toate
Oricite va gândi,
Nu-i dus dă isteciune,
Nici semn dă-nțelepciune,
Și n-o va dobîndi.

4 [DE-A AVEA MILOSTIVIRE]

De-a avea milostivire,
Nu-i lucru piste fire,
Și cei ce au simțire
Nu pot tăgădui.
Iar firea arată
D-a fi nenduplecată,
Dă obște desfăimată,
N-am ce povățui.

6 [LA O-NTRISTARE]

La o-ntristare
Amară foarte,
'Ncît cel ce-o are
Să-și roage moarte,
N-ai ce să faci.

Nu-i mîngiere,
Nici e putință
Acel ce pierе
Să-ți dea credința,
Trebuie să taci.

9 [URMAȘILOR MEI VĂCĂREȘTI !]

Urmașilor mei Văcărești !
Las vouă moștenire :
Creșterea limbei românești
Ș-a patriei cinstire.

10 [ÎNTR-O GRĂDINĂ]

Într-o grădină,
Lîng-o tulpină,
Zării o floare ca o lumină.

S-o tai, să strică !
S-o las, mi-e frică
Că vine altul și mi-o ridică.

12 [AMĂRÎTA TURTUREA]

Amărîtă turturea
Cînd rămîne singurea,
Căci soția și-a răpus.
Jalea ei nu e de spus.

Cît trăiește tot jălește,
Și nu se mai însoțește !
Trece prin flori, prin livețe,
Nu să uită, nici nu vede

Trece prin pădurea verde
Și să duce de se pierde.
Zboară pînă de tot cade,
Dar pre lemn verde nu șade.

Și cînd șade cîteodată,
Tot pre ramură uscată.
Umblă prin dumbrav-adîncă,
Nici nu bea, nici nu mănîncă.

Unde vede apă rece,
Ea o turbură și trece ;
Unde e apa mai rea,
O mai turbură și bea.

Unde vede vînătorul,
Acolo o duce dorul,
Ca s-o vază, s-o lovească,
Să nu se mai pedepsească.

Cînd o biată păsărică
'Atît inima își strică,
Încît dorește să moară
Pentru a sa soțioară,

Dar eu om de-naltă fire,
Decît ea mai cu simțire,
Cum poate să-mi fie bine ? !
Oh, amar și vai de mine !

15 [ZILELE CE OI FI VIU]

Zilele ce oi fi viu
vrednic aş vrea ca să fiu,
Oftînd, ca să te slăvesc,
dar cum poci să îndrăznesc ?
Iscusit aş trebui
să fiu, să poci zugrăvi
Chipul tău care dă rază
soarelui, şi-l luminează.
Oi putea oare vreodată,
păn' nu merg pe lume-ailaltă,
Măcar pe scurt să-ţi vorbesc,
să vezi cum mă chinuiesc ?
Oftările-mi sărcinează
pieptul, viaţa-mi scurtează,
Răpaus, viaţ-oi avea
numai Stixul cînd o vrea.

IOAN CANTACUZINO

Ioan Cantacuzino (1757—1828), cunoscut din biografia pe care i-o face în *Magazin istoric pentru Dacia* (1845, I) N. Bălcescu, a publicat sub inițialele I. C. între 1791 și 1796 un volum de *Poezii* *noo* sub influența anacreontismului și a clasicismului iluminist franco-englez. A tradus fragmentar *Cîntarea cîntărilor*.

RASUFLARE

Ver ce neam ce-n lume vie
Are îndemn la stihurghie,
Și sălbatec încă cîntă,
Firea însă lui cuvîntă.
Iar noroadă pricepute
Au fătat cu multe cute.
Chibzuirea lor cea-naltă,
Dînd poeziii drum de saltă
Piste munți pîntre flori,
Piste ape pîntre nori
Au intrupat nentrupări
Au iconit nevediri.

Firea și cu meșteșugire
Ei au făcut, o clădire.
Limba noastră prea puțină,
Nu-i a nimănui proastă vină
Căci însoață rău cuvîntul
În pîrlejul ce dă gîndul.
Mai cu vreme și cine știe,
Prisosire poate să vie.
Că scriitorii împodobesc
Limba, patria-și slăvesc.
Fie aceasta acuș, cercare,
Muștră altor spre-ndemnare.

CÎNTEC GRĂDINĂRESC

Frumosule trandafire,
Ține-ți fetișoara în fire
Fii dragule tot rumeor,
Vestitor Bică[i] dă mult dor.

Nu mi-ți plînge tulpiniță
Că ți-l iau din rămuriță.
Floricea așa frumoasă
Trebuie a fi și norocoasă.

Bucură-te, crai dă flori
Că o să vezi az doi ochișori,
Care omoară și care învie
Ah, iubite, așa îmi fac mie.

Nu mai dori grădinița,
Că o să-i podobești cosița
Unde în părul cel drăgălaș
Și-au făcut amorul lăcaș.

Iar dă t-o pune pă pieptul ei
Știu negreșit că nu mai pei.
Toți or rămni să te vază
Și tu poți dori altă loază.

Ține un ghimpe la-ndemînă
Ca să-nghi[m]pi s[t]reină mină,
Care o vrea să te răpească
Și cu tine să mîndrească.

SATIRĂ OMUL

[Ver ce-n] lume are stare
[Vită,] pește, zburătoare :
[Or dih]ania cea mai mică,
Nici[oda]tă ia nu-s strică.
Omul, mîndru, să fălește.
Că el toate stăpînește.
Ceriul însuș s-ar fi dresu,
Pentru dînsul, cel alesu
Soare, lună, stele gloată,
Cele dă sus, firea toată,
Lui sînt gata spre slujire,
Și rai are iar gătire.
Să petreacă mult trufos,
Dăcît hirea mai norocos,
Ar fi vrînd și altu lecaș,
Nu ști unde, foarte vrăjmaș,

Iadu numit pă nume bun,
Unde pă cel ce nu dă pun.
Omul face și preface,
Ce glagole și ce tace.
Acu-i zice fericitul,
Dar dă-l știi, zi-i ticăitul.
El în cap e plin dă fum,
Care sfîrșit n-are nici cum.
Inima sa, tot rugină,
Care-l roade p-a sa vină.
El, ce are nu-i ce-i place,
Pofta-i crește, nu-i dă pace,
Or el ceva ce dorește :
Cu sudoare să strădește
Mii dă ani să n-aibă voie
De-a trăi fără nevoie.
Nici acesta n-o gîndește
[Cît tră]iește să trudește.
[Nevo]ia-l poartă mai tot dă pas,
Iar zavistia leac nu-i dă pas
Ciuda foarte îl pișcă rău,
Drag argint stă-n cîrcă-i greu
Frica, spaima și minciuna,
Fără calea prea nebuna,
Clevetirea și pîravea,
Cît să mișcă, de acoloa.
Iar mîndria frumoasă,
E la dînsul tot dă casă.
Iată multu fericitu
Și decît bou, mai cînstitu.
Dar boabele fără seamă,
Că-i mărețu nu bag seamă,
Brinci lui dau fără dă veste
Și lui spun prea rea poveste.
El ce zice că-i iconit,
Asemenea și nimerit.

Ca ființa cea prea naltă,
Ticălosul broască-n baltă.
Nici rușine, nici simțire,
Să priceapă c-a lui fire
Este nimic, nimic curat,
Să curmeze în lăudat.
El, dă va vrea a fi ticnit,
Va viețui mai nemîhnit.
Părăsească dășărtăciuni,
Tresuri și mult minciuni.
Gură cască nu să lase
După rele multe vase.
Fiarbă-s pacea inimii lui,
Prea pă ușor ca pre un pui.
Mulțumească soartei sale,
Ca să afle la cea cale.
Nu cuprinză nici în sine
Gînduri ce nu ies bine.
Cel ce lumea au așezat
Tot prea bine au vrut d-au dat,
Ca ver care p-a lui ființă,
A avea a sa trebuință.
Deci vai celui ce s-abate
Și p-alt colnic gîndu-ș bate.

CÎNTEC PĂSTORESC

Păstoreaua cea-ndrăgită
Poartă turma tot mîhnită
Ei, floricea cîmpului
Nu-i dă odihna sufletului.
Iar viersul păsărelilor
O dau și la mai mult amor.

Toate-i par că să jelese
Para dragostei tinjesc.
O fîntînă preacurată
Oglindă-i unde ea cată.
Or după chip n-o cunoaște
Ce-n inimă-ș simte a naște.
Fata-i zice, foc curat
Ochii, suflet turburat.
Ea cu lacrămile sale
Mulțește apa spre vale,
Zicînd : — Tă rog, riule, spune
Celui ce l-amar mă pune
Că dă curgi acum mai tare,
Din lacrămi ești așa mare.

CÎNTEC BEȚIVESC

Nimic nu-i ca vinu[l]
El ne dă hodinu[l]
Lumea sfîrșit n-are,
Cînd golim pahare
Cli, cli, cli, cli, cli.

Mîhnirea n-o vedem,
Cînd cîntăm și mult bem,
Nici frica ne-adapă,
Că-n vin pic nu-i apă.

Suge, măi fîrtate,
Cît ai sănătate,
Că nu știm prea bine
D-om fi vii și mîine
Cli, cli, cli, cli, cli.

AL. BELDIMAN

Vornicul Alexandru Beldiman (1760—1826) a scris o epopee de 4266 de versuri intitulată *Tragodia sau mai bine a zice jalnica Moldovii întimplare după răzvrătirea grecilor, 1821*, publicată pentru prima dată în 1861 la Iași de Alexandru Balica. Reeditată de M. Kogălniceanu în *Cronicile României sau letopiseșele Moldaviei și Valahiei*, ed. II, tomul III, București, 1874.

TRAGODIA SAU MAI BINE A ZICE JALNICA MOLDOVII ÎNTÎMPLARE DUPĂ RĂZVRĂTIREA GRECILOR, 1821

(Fragmente)

[INVocaȚIA]

Ce necaz, ce osîndire, vai mie ! ce foc amar,
Ce trăsant și ce lovire, ce otrăvitori pahar.
Cine-au socotit vrodată, cine-au putut pune-n gînd,
Jalnica țării stricare s-o vază așa curînd ?
În ce stare, amar mie ! te cutremuri cînd privești

A lacrimilor năvală, chip nu este s-o oprești.

Aice am trebuință de Iraclit să aduc,
Starea Moldovii să plîngă, sau să pui să scrie Iung.

[PARADA ETERIȘTILOR]

După prînz la noă ceasuri, încă păr-a nu toca,
Năvală mare de oameni, cela pe cela călca ;
Întreb ce-i ? îmi spun că oastea trece pe uliță-n sus,
Dar c-o paradă ciudată încît nu este de spus.
Alerg, mă duc la fereastră, stau și eu ca să privesc,
Și văz, ceea ce vrodată a mai vedè nu gîndesc.
Mai întîi trîmbacii curții, călări mergînd trîmbița
După ei, călări doi preuți, falnici încît nici căta
Amîndoi cu șishanele, greci, dar bine îmbrăcați,
Cît n-aveau deosebire din ostașii ceilalți.
Unul dintre doi cocardă avè și purta la cap,
Iar altul de fir o cruce o pusese la potcap.
După dînșii, într-o butcă, un arhiereu vinè,
Cu omofor peste rasă, și-n mînă cruce ținè.
Sirb era arhiereul, cîrn la nas și rău făcut,
Un vînturători de lume, fățarnic, mult prefăcut,
După ei începè oastea, arnăuții toți în rînd,
Îi privei cu mare fală, giucînd caii și mergînd.
Mai la urmă Hiliarhul, îmbrăcat foarte curat,
De a sa ofițerime se afla încungiurat.
Muzica italienească după dînsul răsuna,
Îți părè pe pămînt Aris, și dînd pildă îndemna.
Și-ndată artileria cu șef și artileriști,
Și pentru mai mare fală, cinci-șase din eteriști.
Anastasi Pezodromul era întru acest hal,
Încît făcè mare silă, a putè să stè pe cal.

[FĂRĂDELEGILE IENICERILOR]

Enicerii de mîndrie, îngîmfați cît nu s-au dat
Vîndî cu o fală mare acele ce au prădat ;
Blane, straie și odoară, cît văzînd te minunai,
Iar aere, antimisuri, erau harșele pe cai ;
În stihare și-n feloane, mulți se primblau îmbrăcați,
Cu alte multe odăjdii, spre vînzare încărcăți ;
Prinse de fer și de sîrmă, grele încît se putî,
Sfinte hărăziri de ctitori ce de rîvna lor ardî,
Evangelhii de preț mare, sfinte potire cum vrei,
Care de care să vînză, se gilcevî între ei.

.....
Îau obraz mult enicerii, de ustale n-ascultau,
Toți să tăvăleau prin crîșme, și precum vrî se purtau.
De-a lor răcnete cumplite, ulițele răsunau,
Butcă de trecî, trei-patru în coadă se aninau ;
Răcnî și da din pistoale, cel dinuntru nu sufla,
Poți închipui cu mintea, în ce stare se afla ;
Din pistoale. zi și noapte, slobozî neîncetat,
De lugei, dai peste dracul, unde nu l-ai căutat ;
Mulți răniți din întîmplare, alții căzuți morți pe loc,
De făceai vro arătare, răspuns era : „Zarar ioc“.

.....
În niște așa prilejuri, cînd pistoalele juca
Cine îndrăznea o strună ca aceasta a călca ?...

IOAN BUDAI-DELEANU

Ioan Budai-Deleanu (1760—1820), reprezentant de seamă al Școlii ardelenе, filolog și istoric, este autorul celei mai importante epopei din literatura română *Țiganiada*, „poemation eroi-comico-satiric“ în douăsprezece cînturi, scris într-o primă formă înainte de 1800 și terminat în versiune definitivă prin 1812.

Varianta întîi s-a publicat prima dată în 1875—1877, iar varianta a doua abia în 1925. Au rămas de la Ioan Budai-Deleanu și patru cînturi dintr-un poem neterminat *Trei viteji*. O ediție a *Țiganiadei* a dat în 1953 J. Byck. O ediție critică, completă, a operei poetice a lui Ioan Budai-Deleanu a întocmit F. Fugaru.

ȚIGANIADA

(Fragmente)

CÎNTUL I ARGUMENTUL

Păn' Vlad-Vodă pe țigani armează
Asupra lor Urgia-întărită
Pe Sătana, ce rău le urează,
Întracea, luîndu-ș' de drum pită,
De la Flămînda pleacă voioasa
Țigănimea drept cătră-Inimoasa.

Musă ce lui Omîr odinioară
 Cîntaşi *Vatrahomimahia*,¹
 Cîntă şi mie, fii bunişoară,
 Toate cîte făcu ţigănia,
 Cînd Vlad-Vodă-îi dede slobozie,
 Arme ş'olaturi de moşie,

2

Cum ţiganii vrură să-şi aleagă,
 Un vodă-în ţară ş'o stăpînie,
 Cum, uitîndu-şi de viaţa dragă,
 Arme prinsăra cu vitejie,
 Ba-în urmă-îndrăzniră ş'a să bate
 Cu murgeştile păgîne gloate,

3

Cum apoi, prin o gilceavă-amară
 (Căci nu să nărăvea depreună),
 Toţi cari-încătrò fuga luară

¹ *Musă*. Acest cuvînt este elinesc, obicinuît acum mai la toate limbile, mai virtos la poezie sau cînd scriu cu stihuri. Precum s'arată la mythologia elinilor, *musă* va să zică ştiinţă, sau mai virtos zîna aflătoare de ştiinţă. Elinii cinstea noao muse, precum: *Clio*, *Euterpe*, *Thalia*, *Melpomene*, *Terpsihore*, *Erato*, *Poimnia*, *Urania* şi *Calliope*, care toate s'au zis ziele sau zîne, născute de Joie (sau Zevs) şi fecioare viergure, de mîsică şi poetică aflătoare. Pentru aceasta poeziei elineşti şi lătineşti, vrînd să înceapă vreun cîntec, le chiama întru ajutoriu. Iar' poeticul nostru aici chiamă îndeosăbit pre acea *musă*, care oarecînd au cîntat lui Omer *Vatrahomimahia*, adecă *Bătaia şoarecilor cu broaştele*. Mitru Perea.

Lăsîndu-și țară, vodă și corună.
Însă toate-aceste se făcură
Prin dimoneasca amegitură,

4

Că, măcar cel fără-asămănare
Mai rău duh dintru toate, Sătana,
Purure-în iad lăcașul său are,
Focului nestîns fiind el hrana,
Dar' totuș', pe furiș', cîte-odată,
Răzvrătînd lumea, el să desfată.

5

Iar' de-astă dată-l întăritase
Urgia (precum spun) blăstămată
Ce văzînd cu săcuri și baroase
Pe țigănimia noastră-înarmată,
În tot chipul hotărî s'o strice,
Vrajbă-întru dînsa-aducînd și price,

6

O ! tu, hirtie mult răbdătoare¹
Care pe spate-ți cu voie bună,
Toată-înțăleptia de supt soare
Și nebunia porți împreună,
Poartă ș'aceste stihuri a mele,
Cum ți le dau, și bune și rele.

¹ Hirtia e răbdătoare, căci pe dînsa poți scrie ce vrei, **bun și** rău. Pentru aceasta poetul nostru lipsă avînd doară de patrîni și meșenăți, închină ostăneala sa hirtii !..

Apoi zică cine cîte ştie,
 Eu cu mîndru Solomon oi zice :
 Toate-s deşerte şi nebunie !...
 Căci numa de-acel este ferice
 Care pe sine-a cunoaşte-începe
 Şi firea lucrurilor precepe.

Dela miază noapte mai departe,
 Sus în văzduhul întunecos,
 Este-un loc (precum scrie la carte)
 Cărui zic filosofii haos,¹
 Unde neîncetată bătlăie
 Face-asupra stihii stihie !...

O zină rea ţara stăpîneşte,²
 Carea nu suferă nice-un bine,
 Ci toate strică şi desuneşte,
 Toate sfarmă, spulbără ce-i vine
 Înainte, ş'Urgie să chiamă,
 Rea prăsilă de tată şi mamă.

¹ Haos va să zică, după noima elinilor, întunecăc fără margini, unde toate sînt mestecate stihiile depreună.

² *Zină*. Cuvîntul acesta va să zică zîea sau ca cum ai zice dumnezeioaie ; însă, spre înţălesul tuturor am socotit să aduc aminte cetitorilor că vrînd poeticul a da un gust nou poezii noastre alăturînd-o poezii altor neamuri, au metahirisit (trebuintat) obiceiul elinilor ş'a latinilor, care personisesc patimile şi vîrtu-

De-acolò privind corbiș' la toate,
 Urgia văzu pe ticăloase
 Gloatele țigănești înarmate
 Cu săcuri, ciocane și baroase;
 Precepînd apoi ce va să fie,
 Mai că nu leșină de mânia !...

Căci nu rabdă năsilnica zînă
 Ca rînd bun oamenii să păzască,
 Și temîndu-să ca să nu vină
 La cevaș' rînd gloata țigănească,
 Gîndi cum sfaturi să le strămută;
 Ș'îndată, iacă, să scoală iute;

țiile (îmbunătățirile), căci prin aceasta singur să osăbește poeticul (cîntărețul) de orător (urătoriu). M. Perea.

a) Adecă ca și țărani noștri la povești, cînd spun de ciumă, de mama pădurii și a vînturilor ș.c.d. Chir Simplițian.

b) Adecă teacă-fleacă, vorbe goale, pagubă de hîrtie. Mai bine era să cînte ca țiganii noștri, și cu versuri cum sînt obișnuite. Eu toate cite s-au zis până aice, în scurt le-aș fi cîntat:

Frunză verde de săcară,
 Iacă țiganii s'armară
 Ca să-ș' pue-un vodă-în țară
 Asemene lor, pe-o cioară;
 Dar sfātuindu-să-între sine
 Lăsară-ș' vodă ș'ocine
 Și mearseră-în țări străine,
 Precum le-au părut mai bine.

Iată toate, în scurt, fără a se lăți pe la haos și urgii sau nu știu ce țări pustii! Cocon Idiotiseanul.

v) Dar lasă frate, nu critisi cele ce nu înțelegi, ca să nu te faci de rîs, că așa judecînd ca tine, trebuie să defăimăm toți poeticii și să cîntăm pîrure *frunză verde*. Cocon Simplițian.

Pe arepi de volburi cu fortună
 Încălecînd, la iad să pogoară.
 Pe-unde mérgere, fúlgeră, tûnă,
 Toate spulbără, frînge ş'oboară.
 Însuş' pe diavoli prinsă mirare
 De năpraznă-aşa iute şi mare.

Iar' deacă stete fără sfială
 Naintea négrii mării-sale
 Sătanei ce cu multă pofală
 Stăpîneşte-a tartarului vale,
 Rădicînd ia sprinceana sumeaţă,
 Zisă-ameninţînd celui în faţă :

„Sătano, de nu mi-ai fi părinte
 Şi de n'aş fi-întii născută ţie
 (Cînd căzuşi din ceriu, dacă ţii minte,
 Mă-avu cu tine-oarba Zavistie !)¹,
 Necăutînd că-aceasta-i a ta ţară.
 Aş grăi cu tine-almintre doară.

¹ Urgia zice că Sătana i-au fost tată şi Zavistia mamă. Trebuie a şti că poeticul vrînd să obrazuiască mai chiar şi poeticeşte lucrul, prin Sătana înţalege pre cel mai întii duh necurat care mai nainte de osîndire fusese arhanghel şi, precum să zice la cărţile besericeşti, să numea Luceáfer, adecă purtătoriu de lumină, iară Sătana să zice şi la *Biblia* acelaş' duh necurat. Spun cei învăţaţi întru dogmele creşlineşti că acelaş, mai nainte de cădere au fost cel mai întii arhanghel ; şi apucîndu-l zavistia au gîndit să-ş pue tronul său asemenea cu Dumnezeu ; pentru aceasta

Unde-i duhul ș'înima nefrîntă.
 Acelui mîndru Luceafăr care
 Nu să-îndoi și pre cea mai sfîntă
 Lumină-n ceriu viețuitoare
 A să scula cu războiu, odată !
 Ce negrijă-acum te ține,-o tată ?

Tu șezi aici, fără nice-o teamă,
 Adevărat ! Dar sus ce să face,
 Pe lume, nu știi sau nu bagi samă.
 Nu vezi ce năpraznă vine-încoace
 Pe iadul tău ? Eși numai, afară,
 Ș'însuș' a ta vedea-vei ocară !...

Încă și țigani mișei caută
 Ca să să pue la rînduială,

fu surpat cu toți care au fost într'un gînd cu el. Drept aceasta poeticul zice că s'au împreunat cu Zavistia și au născut pe Urgie. Întrăcest chip trebuie să să întăleagă și cuvintele Urgii, unde zice că Sătana odinioară nu s'au îndoit și au cutezat a să scula pe Dumnezeu. M. Perea.

a) Bine ar fi doară de alte, însă nu să cade să să pomenească diavolul între creștini, și este împotriva credinții noastre ca lucruri de-aceste să nu scrie la cărți de aceste, și mai virtos la povestea țiganilor. Părintele Disidemonescul.

b) Așa judecă odată un feliu de dobitoc, de mărgăritariu socotind că-i ceva de mîncat, Bunul părintele de bună samă n'au celit *Biblia* și istoria lui Iov !... cu mult mai puțin facerea vestitulul înglez Milton care au alcătuit un poemă supt titula *Raiul pierdut*. Coconul Musofilos.

Părăsindu-și ciocane și laută
 Și-întrarmați pe Mahomèt să scoală.
Îi văzui sfătuind cum să-ajute
Lui Vlad, în toate chipuri plăcute.

18

Singur acel Vlad, de-l lași în pace,
 Gata-i a prăpădi păgînimеа...
Ș'atuncia iadul tău ce [vǎ] face ?
 Unde-ți va fi slava și mărimea
Că-ai scornit legea mahometană ?
Înțalesu-m'ai acum, Sătană !...“

19

Aceste zicînd, ca și curcanul
 Întăritat să gînfă și iată !
Toată fierea și turbat cătranul
 În tată-său vărsă sluta fată ;
Iar' el, mai nu plesni de mînie
Ș'abea cît putu zice : „O, mie !...“

20

Și mai răsufliînd : „Fiică iubită !
 Pe-aceasta te cunosc adevărată
Prăsila mea : dar' fii odihnită :
 Acuș vei vedea că al tău tată
Tot acel e, care-odinioară
Vru pe Cel înalt din ceriu s'oboară !...“

Urgia de-aci să-întoarsă-îndată,
 Iară Sătana, iute ca vîntul
 Sau din arc slobozita săgeată,
 Pătrunzînd în curmeziş pămîntul
 Eşi la lumea de sus, afară,
 În chip de fum cu vinătă pară.

Iar' după ce pămîntească boare
 Răsuflă puţinul întru sine
 Şi cevaş' i să făcu răcoare,
 Socoti cum ar face mai bine
 Ca nevăzut el toate să vază
 Pe unde-ajunge-a soarelui rază,

Ştiind el foarte bine că-afară
 De ceata-îngerească pînditoare
 Ce pregiur a toată lumea zboară,
 Sînt Ilie prorocul încă-are
 Asupra lui pază foarte bună
 Ş-unde-l zăreşte,-acolea-l detună. ¹

¹ Pentru Ilie proroc este un crăzămînt între ţărani cumcă el
 îmblă cu căruţa sa de foc pe nuor cînd tună şi, dacă obliceşte
 undeva pe diavolul, îndată-l fuigeră. De-acolea au luat şi poetul
 nostru aceste, fiind că el în toate urmează socotinţelor de obşte
 a norodului, cum au făcut şi Omer. Dar' în lucruri ca aceste,
 nice să cuvîne a face almintre, căci apoi nu ar fi poveste de obşte.
 M. Perea.

Din ceste cuvioase pricine
 Mult nehotărît el nu rămasă,
 Ci formă de corb luînd pe sine,
 Să băgă-într'o negură prea deasă
 Și să rădică-în aripi ușoare
 Pîn la nuôri, aproape de soare.

Cum vulturul silit de foame,
 Împregiur, pretutindene zboară,
 Cîmpuri, păduri și grădini cu poame
 Străbătînd cu vederea, ca doară
 Va zări stîrvuri și mortăciune
 Sau ceva vrednic de vînăciune,

Așa Sătana cu fața vicienită
 Caută de sus, nevăzut de nime,
 Și zărește toate-într'o clipită,
 Din Ochian pînă la Tătărime ;
 Vede toți mîncătorii de pine,
 Încă și pe cei cu cap de cîne.¹

¹ Acești oameni cu capete de cîne s'au obicinuit, în norodul nostru, a să numi *cătcăuni* care să zic că au fost mîncători de oameni. Ba pe unele locuri am auzit numindu-i *capcîni*, adică ca cînd ar avea cap de cîne. Această poveste la neamul nostru au rămas de bună samă de la dați, fiind că și Erodote scrie în părțile Știtii de nește androfăgi, adică mîncători de oameni.

De-acolò vede nenumărată
 Oastea lui Mahomet cum vine,
 S'o robească Muntenia toată ;
 Și văzînd să bûcură-între sine.
 Hotărînd păgînilor s'ajute
 În toate chipurile știute.

Vede și tabăra țigănească,
 Între-Alba și Flămînda-adunată,
 Care, după porunca domnească,
 Acum era și-în arme-îmbrăcată,
 Așteptînd cea de pe-urmă poruncă,
 Încătrò și pre-unde să să ducă.

Acolo era din țara-întreagă
 Strinși țiganii cu mic și cu mare,
 Părăsindu-și viață pribeagă
 Și puindu-să la noao stare,
 Să nu mai îmble din țară-în țară,
 Nici să mai fie-altòra de-ocară.

• Alba și Flămînda sînt două sate aproape unul de altul, în ținutul, precum în pare, a Argisului. M. P.

a) Minunat lucru că tocma au tăbărit țiganii între Alba și Flămînda ; doară va să zică că țiganii nu erau nici albi, nici flămînzi ! Chir Onochealos.

b) La o iscodire de șagă și glumitoare, mai virtos despre țigani, nu este de a să mira, cînd se află de aceste numiri în-tradins „ăutate pentru ca să să facă gluma mai cu haz. C. Mufosilo).

Căci Vlad-Vodă locuri de moșie
 Le dedusă cu ceastă-învoială,
 Ca de-acuma și dinșii să fie
 Oameni ca ș'alții cu rînduială '
 Iar ei mult se sfătuiea-intre sine
 Cum ș' ar tocmi trebile mai bine

O zi de sfat era și de-ast' dată,
 Unde toată-acuma s'adunasă
 Boierimea cea mai învățată,
 Multă făcînd voroavă și deasă
 În urmă Drăghici rostul deschisă
 Ș'acest chip către-adunare zisă :

„Bărbați buni ! Trăind eu pă-astă lume,
 Multe pății și bune și rele,
 La multe privii adinsuri și glume,
 Dar' (vă spun drept) din toate ahele,
 Ca ș'ahasta-ori adîns, ori în șagă,
 Eu nu văzui în viața-întreagă.

¹ Se află la unele cronică românești că Vlad Vodă au armat țiganii asupra turcilor, și aceasta este o timplare istoricească adevărată ; dar' că le ar fi dat pămînturi, nu aflai scris la nice un letopisetz. Însă să vede a fi asemenea cu adevărul, căci, de nu ar fi strîns țiganii mai nainte la un loc, nu i-ar fi putut înarma ; apoi trebuia să le arete și lor vreun folos, vînd ca să-i îndemne a lua armele asupra turcilor ! M. P.

Noi țigani să-avem țărișoară !...
 Unde să him numa noi dă noi !...
 Să-avem sate, căsi, grădini ș'ogoare
 Și dă toate, ca ș'alții, mai apoi ?
 Zieu ! privind la lucruri așa rare,
 Ca cînd treaz fiind, aș visa-îm pare ..

Și ce ne mai trăbue doar' încă
 Spre viețuirea fericită ?
 Zieu nimică !... Numa cît mă mîncă
 O gîndire !-adecă ha clipită
 Mai dă pă urmă-a vieții mele,
 Căci acum a muri mi-ar hi jele !...

Eu mă tem că n'oi ajunge doară
 Să văd țigănimea la rînd pusă.
 O ! dulcea și draga primăvară
 A zilelor mele, cum apusă !...
 Acum ar hi-în lume dă-a trăirea
 Pă chieful tău, cum te trage hirea !¹

¹ Eu tot ascultai până acum, socotind că doară poeticul au greșit ortografia ; dar' văd că, de cînd au început țiganul Drăghiciu a vorbi, cu totul altă voroavă sau chip de-a vorbire întrebuințază, precum : *ahaia, ahastă, hie* ș.a. Chir Simplițian.

a) Poeticul face foarte bine, căci, de vreme ce arată cum au vorbit țiganii, trebuie să arete și chipul de vorbit a lor, adecă dialectul lor de atunci, care nu putea să fie alt fără muntenesc. Acestaș' dialèct se vorbește astăzi în Ardeal, în valea Hațegului. Însă țiganii între sine, precum zice autoriul, așa vorbea ; și doar' și autoriu așa au aflat scris. M. P.

Voi, tinerilor, luați aminte
 Ce moșul Drăghici acum vă zice :
 Faceți-vă bune așezăminte
 Și lăcuiți dăpreună-aice ;
 Fiți purure-într'o minte ș'o voie,
 Mai virtos la vreme dă nevoie.

Că, dacă nu vă veți prinde dă mină,
 Părtășiri iubind și-impărăchiare,
 Asupri-vă-va limbă străină
 Și veți hi periți fără scăpare,
 Nice veți mai face-un neam pă lume,
 Ci veți hi fără țară și nume.

Ba veți hi cum, furăt păn' acum,
 Cumu-s jidovii blăstămați, iacă !...
 Ce n'au țară, ci trăiesc pă drum...
 Să hie țara cît dă săracă,
 Dulce-i cînd poate cineva zice :
 Asta-i țara mea, eu-s dă aice..."¹

¹ Adecă va să zică Drăghiciu : fiți una și vă țineti de mină, că, de ar fi neamul cît de mic, deacă este unit între sine și nu să împărăchiază, nici un nepreten din afară poate să-l strice și să-l răsipească !... Vedeți, zice el, pe jidovi cari n-au țară și sînt pretutindene străini și purere în drum. În urmă, de-ar fi țara cît de mică și săracă, totuș mai fericit este acel neam care are țară și lăcuiește întrînsă. O, de-ar înțeleg neamul meu ce bunătate este a avea țara sa, nu ar huli așa pe sine, nici ș'ar defăima neamul slujind străinilor care o asupresc ș'ar dori să stîngă dintru pomenirea oamenilor și numele lui. M. P.

De-aci Goleman luă cuvîntul
 Și le sfătui pre larg și tare,
 Întii, ca să-și împartă pămîntul,
 Ca tot însul din vreme să-l are,
 Să-ș' poată face mălaiu și pîne,
 S'aibă ce mînca de-azi până mîne.

„Oameni buni ! Oare n'ar hi mai bine
 (Zicea el) să numim astă țară
 Cu nume nou, păcum să cuvine,
 Făcînd ș'o rînduială-adevară,
 Noi între noi, cării toți să hie
 Supuși, întru d'alba țigănie ?¹

Că fără dă rînd nu-i nice-un bine !
 Căsi apoi să ne facem și mese,
 Cum au ș'alaltre neamuri vecine ;
 Să ședem cu-a noastre jupînese
 La cumîndări, zăifături ș'ospețe,
 Închinînd cu păharăle-istețe.“

¹ Alba țigănie. Nu știu ce-i să zic de acest epitheton *alba*, care nu să poate zice de țigănie, fiind ea din firea sa neagră. Asemene chip de vorbire am auzit eu și de la țărani noștri, cînd spun ei povești de țigani și-i bajocoresc. De bună samă, de-acolo au imprumutat-o și poeticul nostru ; și pentru aceasta socotesc eu că trebuie acel epitheton să să înțeleagă ironicește.
 M. P.

Iară Mircea de-altă parte zise :
 „Fraților ! Mie nu mi se pare
 Că-aveți voi mințile-așa deschise,
 Ca să faceți vreo bună-așezare
 Singuri din voi. Drept ahasta, eu
 V'oi spune pă scurt sfatul mieu.

Să pînem nește oameni aleși,
 Care-înțeleg puținel și carte,
 Oameni întregi la minte, direși,
 Ahești sfătuindu-să de-o parte
 Și sămînindu-și toate pă-o hirtie,
 Cum or afla ei, așa să hie.“

Însă Burda n'asteptă să zică
 Mircea tot sfatul său : „Dară (zisă)
 Până cîndu-ți vorbi tot nimică ?
 Mămăligă, mîi ! brînză și clisă !¹
 Dă-aheste vă sfătuiți nainte,
 Dar' nu dă-a voastre goale cuvinte.²

¹ *Clisă*. Cuvîntul acesta să obicinuește și în zion de astăzi și însemnează aceaia ce pe alte locuri *slănină*, iar în Ardeal, pe unele locuri, *lard*, care mai de pe urmă cuvînt e chiar românesc, de la lătenie, în carea să zice *lardum*, adevărat cuvînt strămoșesc. M. P.

² Aici să vede unde mere gîndul autorului, adică să arete cum să sfătuiască țiganii, că nici unul lasă pe altul să-s' firșască vorba și unul grăește de un lucru, altu de altele. Aceasta-i adevărat *Țigăniada* !... Simplit.

Cînd om avea ce mînca și bere,
 Lesne-om sfătui noi și dă-ahele.
 Așa zic ; asta-i a mea părere !...
 Cînd nu-i ce roade între măsele,
 Atuncia, zieu, nimica nu-ți ajută,
 De-ni ceti măcar și cărți o sută !...“

Întracea să ridică cu ciudă
 Cucavel, făcătoriu de ciure :
 (Strigînd) „Voi faceți din iarbă crudă
 Griu, din toporiște săcure !...
 Hoho ! nu vă răpeziți așa tare,
 Că nu sînt toate, păcum vă pare !...“

Au doară știți voi din ce pricină
 Vodă-așa v-armă dă minunat ?
 Cine știe ce limbă păgînă
 Doar' asupra lui iar' s-au sculat ;
 Armele-aheste nu-s cobe bună ;
 Sau încai trebile-așa nu sună“. ¹

¹ Dintru aceste voroave a țiganilor, care am cetit pînă aici să vede în destul firea lor nerăbdătoare căci nici unul n'așteaptă să firșască cela ce au început a grăi și să-ș' încheie cuvîntul, ci apucă vorba grăind de altele. M. P.

a) Eu cred că nu numai țiganii vorbesc așa, dar fieștecăre norod prost, ce-nu are învățătură și nu e bine nărvit. Cocon Coăntreș.

„Eh ! ce ne pasă d'ahele toate
 (Grăi Boroș'mîndru cu măhnire) ;
 Au n'am nimeri noi ș'a ne bate
 Ș'în război adins a hărțuire ?...
 Noi încă-avem cîte doao mîni,
 Inimă-în sîn și duh în plumîni !

Eu gîndesc că ha mai grea tîmplare
 Care poate să ne tîmpineze
 Ar hi cînd să se scoale nescare
 Vrăjmași, ca țara să ne prădeze,
 Ș'am fi siliți s'oștim și noi doară,
 Apărîndu-ne iubita țară.

Dar' ș'atunci n'ar hi cu cale
 Să ne temem fără de măsură,
 Căci nici noi sintem nește dirdale¹
 Sau ha dă pă-urmă lăpădătură,
 Ca să nu cutezăm a sta-în față
 Măcar cu ce feliu de-oaste-îndrăzneță.“

¹ *Dirdală* este un cuvînt numa pe unele locuri de norodul prost obîcinuit și înșămnează un lucru de nimic sau om de nimic ; sau, precum zic ș'amintrele, o *neagă* ! un *îndărătnic* ! Să fie aceasta alcătuire despre lucruri alese și să se vorbească întru o adunare cînstită, nu s'ar putea întrebuița cest pregiosit cuvînt, însă unde vorbesc țiganii între sine, cu atîta mai virtos au căutat să se pue, căci, cum socotesc eu, poeticul toate sfaturile aceste le-au aflat el însuș' așa scrise și nu s'au cuvinit să le strămute. M.P.

Goleman era să mai înceapă

A grăire, și de-abea cit zisă :

„*Toate-aheste nu plătesc o ceapă !...*“

Cînd Sătana care-aci sosisă

Desbrăcînd negura-întunecată,

În chip de corb la țigani s'arată.

Și vrînd să le facă-o nătărie,

Zbură-în giur, pe deasupra-le, roată,

Cîteva ori, ca ș'o ciocîrlie,

Purure cîntînd cha ! cîr ! și iată,

Bietului Goleman, ce pe iarbă

Șezînd ura, să cufuri-n barbă !...

Și tot croncănînd, de-acolea mearsă,

Iar' dintr-un alb nuor Sînt Ilie,

Trosc !... așa-l pogni cu săgeată-arsă

Tocma-într'a capului găvălie,

Cît corbul căzu mort, iar' Sătana

Fugi zberînd ș'astupîndu-și rana.¹

¹ *Trosc !* Este onomapoèticon, prefăcut cuvînt din sunetul care face fulgerul căzînd sau după asămănarea sunetului de tunet care să zice pe unele locuri și *treznet*, precum a *fulgera*, sau a *tuna*, zic alții a *trezni*. M. P.

a) Bine să zice că dacă o minți, să o minți groasă ! Ce au făcut corbul săracu, ca să să pedepsască ; mai bine era s'omoară Sînt Ilie pe Sătana decît pe bietul corb ! C. Onochefalos.

b) Așa dar' ! deacă ar fi Sătana muritoriu ! dar' el nemuritoriu, cum sint toate duhurile. C. Musofilos.

De-această arătare minunată,
 La toată adunarea căzu greață.
 Toți să mira cu gura căscată
 Și de frică toți albisă-în față,
 Iar' ștergîndu-ș' barba Goleman
 Sudui de mamă pe croncan.

Nime nu grăia, ci cîte-odată
 Ochii-ș mai învolbea cătră stele,
 Păn' ce Drăghici după o bucată
 De vreme, suspinînd cu jele
 (Zise) : „Hăi ! mult mă tem dă ahastă
 Să nu cază pă noi v'o năpastă.

Auzit-am (și tîn minte)-odată
 De la dada, Dumnezeu să-l erte,
 Că mare nevoie va să pată
 Ahăla și greu va să să certe
 Asupra căruia corbul zboară
 Sau croncănind să spurcă doară.¹

¹ Cuvîntul *dada* este țigănesc și însemnează *tata*. Însă Drăghiciu, ca unul ce era bătrîn și pățit, din ispitire poate că să învățasă că corbii nu cobesc bine nice odată. Acest feliu de cobe era și la romani, care avea vîlturnii de cobe bună, iar corbii și buhele de cobe rea. Și zice(a) *omina* acestor feliu de cobiri. M. P.

Pântru-ahaia vă luați aminte
 Ca nu pentru nește lucruri doară
 Dă care vă sfătuiți maiînte
 Lui Guladel bine să nu-i pară,¹
 Și prin hastă-arătare cerească
 Va dă primejde să vă ferească.“

Drăghici era pă vremile-acele
 Cel mai bătrîn din cetele toate,
 Și prorocea cînd bune, cînd rele,
 Cum să tîmpla-în țară și prin sate.
 Toți pe dinsul ca pe-un cel-mai-mare
 Asculta, cu multă-încredințare.

Dar' atunci Neagul, căci avea fire
 De-a grăi bagiocuri cite-o dată
 La Drăghici cu ciudoasă zîmbire
 Căutînd zisă : „Dar ian' mai înceată,
Badeo Drăghici, de-a proroci rele
*Ș'a ne mai descînta dintru ele.*²

¹ Aici s'arată că poetul este vrednic de toată credința, fiind că așa au scris toate, cum le-au aflat în izvod. Pentru că cuvîntul *Guladel* putea să-l tîlmăcească românește și să pue Dumnezeu în loc de Guladel (căci aceiaș va să zică acest cuvînt românește); dar el mai bine a vrut să rămîie neînțeles, decît să viclenească scrisoarea. M.P.

² *Dintru ele.* Este un obiceiul între țărani, pe multe locuri, că vreun lucru rău nu numesc, ci zic *el* sau *ele*; precum să sfîesc a zice dracul, ci mai virtos *el*, *cel rău* ș.c. Așa este și cu cuvîntul

Ahaia ştim şi noi fără >de< tine.
 Cumcă hălăi pă-a cui creştet şede
 Un corb sau cioară nu-i merge bine !...
 Iar' eu socotesc că-i mai dă-a crede
 Cumcă noroc va să ne tilnească
 Căci corbu-i pasere ȝigănească."

Aşa ȝiganii cu traista plină
 Întră-Alba şi Flămînda miind,
 Sfătuiea din prînz până în cină.
 Toȝi spunea părerea sa pe rînd,
 Iar' cînd era-în urmă, la firşit,
 Rămînea lucru nehotărit.

Dar' intracea poruncă le vine
 Ca toȝi cît mai curund să să gate.
 Cetele să fie până mîne¹
 Dimineaţă, toate bine-armate.
 Pe lîngă-aceasta, multe-încărcate
 Sosiră şi carră cu bucate.

ele. Prin *ele* se înţeleg *duhuri rele*; şi fiind că babele descintînd *dintru ele* şoptesc şi vorbesc multe, pentr'acea să zice de obşte despre unul care vorbeşte multe fără ispravă, că descintă *dintru ele*. Această zicere de obşte au întrăbuinţat şi Neagul asupra lui Drăghiciu, în batjocură, precum să vede.

¹ *Cetele*. ȝiganii din Ardeal până astăzi zic pe toȝi care sînt supuşi unui voivod, o *ceată*; şi aşa sînt toȝi osăbiȝi în cete.

A doao zi, cînd răsărea soare,
 Vodă cu căpitanii de frunte
 Intracolò mearsă la prăimblare,
 Unde prin corturi negre mărunte
 Țigarii, ca și broaștele-în baltă,
 Durmea prăvăliți toți peste-olaltă.

Atunci porunci cît mai îndată
 Cei armați să iasă la priveală
 Cu toți, ș'apoi ceată de ceată,
 În paradă și cu rînduială
 Să treacă ca și gata de cale
 Pe denaintea mării-sale.

O, musă ! rogu-te de-astă dată
 Să-mi dai viers cu vrednice cuvînte,
 Ca să pociu cinta cum înarmată
 Țigătimea purceasă nainte
 Cătră-Inimoasa cu vitejie,
 Vrednic lucru ca lumea să-l știe.¹

Intii, dară, dintru toți purceasă
 Ceata lui Goleman vestită ;

¹ Vlad Vodă, precum se vede, au vrut să facă, precum să zice, răviue, adică cercetare de oștile țigănești. M. P.

Toți ciurari și feciori de acasă,
Vai de-acela care-i întărită !...
Trei sute erau ei pe-îndelete,
Afară de prunci, muieri și fete.

67

Armele lor cele mai cumplite
Era furce și rude de șatră,
La vîrv cu fierr ager țintuite ;
Cu cestea-îndată trîntea de vatră
Pe vrăjmaș de-aproape și de parte.
Acolò să vezi capete sparte ! ¹

68

Steagul ! de mînză codalbă-o piele ²
Le era, de-un păring aninată,
Pe care sta, cu roșii petele,
O veșcă de ciur sus îndreptată.
Cînta de marș în cîmpoi foite, ³
Bătînd în ciure negăurite.

69

Ce să mai zic de-a lor voivod mare ?
Goleman voinicul ! Oh, acela,

¹ În stihul acesta poeticu vorbește ca cînd ar fi de față cînd să bat ciurari ; dar este un chip de vorbire istoricească și poeticească. M. P.

² *Codalbă* este adiectivă, ca cum s'ar zice ; cu coadă albă, și va să zică că pielea de o mînză cu coada albă. M. P.

³ *Cîmpoi foite*, adică cîmpoi cu foale de capră, cum s-au obi-cinuit. M. P.

De nu-l va prăpădi v'o timplare,
Nu va bate el în zădar lela,¹
Nice va zăcea prăvălit pă spate
Cînd i s'or firși-în traistă bucate.

70

După-aceste veniră nainte
Armați ș'în rînduri tocmite bine,
Argintarii, de-inele și ținte
Făcători, doao sute. Dar' cine
Îi duce și le este povață?
Tinăr Parpangel și mîndru-în față.

71

Acesta purcedea-în dreaptă spiță
Din craiu Jundadel a cărui mare
Și preste toți înălțată viță
Tocma de-unde soarele răsare,
Cu soarele-împreună răsărisă,
Precum cronica ciorască scrisă.

¹ Precum să vede, poetul au vrut să puie în obiceiul sau doară să pomencască numai nește cuvinte obicinuite în multe părți, pe-unde s'afllă romîni, mai vîrtos în Ardeal, doară ca să le scape de perire, căci acum puțin foarte și numai între țărani le vorbesc. Precum este și acest cuvînt *lela* care trebuie bine a să osăbi de cătră alt asemenea cuvînt *lăle*. În Ardeal, spre părțile Țării Hațegului, au copii țăranilor, mai vîrtos cei care păstoresc vitele, un felu de cîntec ce-i zic *lăle*. Îș strîng grumazii și să scutură din tot trupul, ș'ășa cîntă isbucnind cuvinte trecsărite și făcînd shime urite, rușinoase și din gură cîntînd lucruri de rușine și adevărat satiricești. De-aco(lo) să zice de obște de oarecare ce nu lucrează nimic, că *bate lela*. M. P.

Tot dintr'aceiaș' viță nălțată,
 (Păn' au stat întreagă-împărăția
 Țiganilor) pogoria din tată
 Pe fii, schiptru și nalta domnie
 Păn' la craiu Jundadel pe care
 Lipsi de tron Cinghișhan cel mare ¹

Fost-au de cînd lumea stă-îm picioare
 Multe neamuri slăvite-odinioară,
 Viteze ș'altor poruncitoare,
 A căror nepoți acum de-ocară
 Sint la noi ; și noi l'alții-om fi doară,
 De nu vom băga samă de țară.

Ian' căutați la țigănescul soiu
 Cumu-i astăzi de-ovilit, cum el
 De cătră toți să-împinge-în gunoiu :
 Dară cînd trăia craiu Jundadel
 Și stăpînea-în India bogată,
 Vița lor era mult luminată.

¹ *Cinghișhan* este numele unui mare han a mongolilor, pe care alții numesc Ghenghișcân, și care au pustiit toată Asia și au prădat toate țările începînd de la marginile Hinei până la India. Adevărat că el prădînd au intrat în India, dar', de au domnit atunci în India Jundadel, cum zice poetul, și de au purces Parpangel din vița aceluiaș Jundadel, aceasta n'am cetit nicăiri, afară de cronică mănăstirii de la Cioara, care să vede a fi foarte părtășitoare Țiganilor. Însă aceeaia-i dovedit lucru, că Țiganii nu-s eghipteni, cum s'au ținut până acum, dar adevărați indieni, ce s-au

A lor preste toți nalt împărat
 Să numea-în ferman a lunii frate
 Și-a soarelui fiiu pre luminat¹
 Iar' lui să-închina nenumărate
 Noroade, țări, crai și mari ostroave.
 Aceste nu-s deșerte voroave !

Parpangël de pe moș să născusă
 Din cea mai frumoasă țiiitoare
 A lui Jundadel ; așa să dusă
 Apoi strălucind raza de soare
 Păn' la dînsu ; și care nu crede,
 Caută la el, că-în față i-o vede.²

Era nalt și ghizdav la făptură
 Bun lăutariu, pre bun cîntăreț ;
 La toate faptele cu măsură,
 Iară de-inele meșter ales.
 Acest chip era vîi vodul mare
 A zlătarilor mergînd călare.

dovedit prin inglezii, ce neguțătoresc în părțile acele și au aflat
 că limba țigănească să vorbește până acum în Siam și în Ma-
 labâr.

¹ Pentru titula crailor Indii, că să numesc fii soarelui și fra-
 ții lunii, nu-i de a să mira, căci așa să chieama și să chiamă și
 astăzi împăratul Mogolul și a perșilor.

² Lucru minunat zice poetul : care nu crede să-i caute în
 față. Dar' cum va căuta în față la unul care nu-i mai mult pe

Iară după dinsul, tot alese
 Șireaguri din singura lui ceată
 Să ducea-într'un rînd tot cite șese,
 Căror urma ceaialaltă gloată
 În pielcuța goală-golișoară
 Și scripind de neagră ca ș'o cioară

Cei [într]armați avea buzdugane
 De-aramă și nește lungi cuțite,
 Toți oameni nalți și gros' în ciolan,
 Cu păr îmburzit, barbe sperlitate;
 Haine-avea lungi, scurte ș' învîrstate,
 Unii fără mîneci, alții rupte-în spate.

În loc de steag purta ei o cioară
 De-argint, cu penele rășchierate
 Întracel chip, cît gîndeai că zboară
 Plesnind în arepi cu-aur suflate.
 Mîsică făcea cu drîmboaie,
 Zdrîncănind clopoței de cioaie.

fața pămîntului și au murit de oarecite sute de ani înainte!
 Onochef.

a) De bună samă așa au aflat scris, iar acea scrisoare au
 fost făcută trăind Parpangel. Musofilos.

A treia, cu pasuri măsurate,
 Căldărarii mari de stat să-iviră !
 Toți căciulați, cu barbe-afumate.
 De tăria lor lumea să miră,
 Taie-în arămuri ca și-în șindile
 Și rabdă foame cite trii zile.

Armătura lor era cioșane
 Ferecate ; toți era călare
 Dar unde mă tragi, (o), Bălăbane,
 Ducătoriul acestor, pre tare ?
 De-asculta țigănia de tine,
 Era de dînsa cu mult mai bine !...

Ei încă după-al său steag, urmează,
 Ce era de-aramă-o tipsioară
 Strălucind în toate părți cu raze,
 Ca și soarele de primăvară.
 Marș sufla-în trîmbiță răgitoare
 Și în loc de dobă, bătea-în căldare.

A patra venind să văzură
 Fierrarii cu-ale sale baroase,
 Arzători[i] de cărbuni și zgură.
 Înarmați era ei [și] cu coase
 Pe nește druguri lungi îndreptate
 Și-în chipul lăncilor ferecate.

Ducul lor era Drăghici cu minte ¹
 Carele multe veacuri văzută
 Și totuș' din gură nici un dinte
 Încă până-afuncea nu-i cazută ;
 Acum ținea el a șeptea muiere
 Și totuș' să simțea la putere

Trei sute de-armați număra ceata,
 Pedestrime-aleasă ! Fieșcare
 Mergea voios și de războiu gata.
 Purta cu sine și de vânzare
 Seceri, cuțite, foarfece, zale
 Și nu le lipsea numa parale.

Cinghia lor mergea înaintea, ²
 Ce era de clopote și chimvale.
 Steag era tigiaie de plăcinte
 Împodobită-împrejur cu zale
 Mărunte, de-oțal și scripitoare,
 Aninată pe-o lungă frigare.

Sosiră-apoi în șireaguri groase
 Lingurarii cu săcuri pe spate,

¹ *Ducul*, adică ducătoriu sau povață. Aici se vede poeticu a
 imita pre Omer cînd scrie de bătrînul Nistor.

² Adică *mûsica*.

Toți bine-îmbrăcați cu barbe rase,
De-a briuri purtînd nește bărzi late
Ce toate soiuri de lemne taie,
Arme pre bune și de bătaie.

89

Povața lor și vrednicul jude
Era iubitoriu de dreptate
Neagul ce numai de-o parte-aude.¹
Și-i cel mai bun meșter de covate,
De scafe, cauce, linguri, tăiere,
Himbare, răvare și cuire.

90

Horiul lor în fluire și triste²
Cînta, lin tocînd pe-o covată,
Cît putea simțirile să miște
Fieșcui. Iară de steag, o lopată
Prelungă-avea și cu dascălie
Făcută de maistor Pintilie.

91

Dar' cine-m va spune cum să cade
Ceata slăvită care-acum vine !

¹ Oarecum nu să lovește !... Zice că Neagul a fost iubitoriu de dreptate și apoi zice că n'auziea numai de-o parte. Deacă asculta el numai pe o parte, vai de judecata lui ! Mîndrilă.

a) Ei ! Deacă nu auziea de o parte, atuncea dar trebuia să-i vorbească de cea parte de care auziea... Onochealos.

² Trebuie a lua sama că cuvîntul acesta, *horiu*, aici să pune în aceeaș' noimă, în care la latini să zice *horus* adecă ceata cîntăreților. M. P.

Musă ș'Apolloane, drăguț bade,¹
Soptește-mi vorbe și graiuri line,
Că fără de-a ta dulce-însuflare
Poetul haz și priință n'are.

92

Acești) a(era (pre limba curată
Grăind) aurari, cea mai aleasă²
Ordie din țișănia toată.
Acestor' nici de vodă le pasă,
Cînd ploao la munți și pot să spele
Aurul din apă, prin vâlcele.

93

Avea la dreapta sulite lunge
Și nește sabii de-a stînga scurte
Care știa cum sulița-împunge,
Cum de sabie trupul amurte,
Acela trebuia să-aibă frică
Și groază de-astă ceată voinică.

94

Steagul o suliță era, toată
De-aur, cu codoriște vâpsită

¹ *Apolloane*. Poeticul chiamă pe Apollon întru ajutoriu, care era zeul muzicii la elini și învățătorul muselor... făcînd după obiceiul poezilor lătinești M. P.

² *Aurariu*. Cuvînt adevărat românesc; adecă să numesc așa cei care spală aurul. Pe unele locuri să zic *băiași*, de la *baie*, adecă aurărie, unde să sapă din pămînt aurul. M. P.

Și cu fluturi de-argint învrîstată.
Iar' orhestra, bine rînduită,¹
Cînta marș în diple ș'alăuțe
Bătînd în dobe-anume făcute.

95

Iară pe dînșii cu fală duce
Tandaler inimosul, de care
Nu cuteza nime să să-apece
Așa era de harnic și tare.
Spun că nu cunoștea nice-o spaimă,
Că-ar fi fost cu dracul unii-l defaimă.²

96

Pe-urmă-în rînduri groase, neînchieiate
Mergea lăieții, goleții droaie³,

¹ Orhestră va să zică horiul de musicări cu tot felu de musică.

² Este o vechie întru norod crede deșartă cumcă unii oameni au legătură cu dracu, pe care îl poartă cu sine, și acela le dă putere ș.c.d. Într'această noimă trebuie să să înțeleagă și ce zice aici autoriul pentru Tandaler; însă adaugă și el cumcă numa unii așa-l defaimă, adecă pismașii. În urmă trebuie a lua sama că cuvîntul *defaimă* să înțelege ca și *clevețește*, iar' nu intraltă noimă. M. P.

³ *Lăeți* să zic de la *laie*, adecă cea mai de pe urmă adunătură a norodului. Țiganii lăeți pe une locuri astăzi să zic cei care n'au loc stătătoriu, ci îmblă pribegind dintr'o țară intralta. Așijdere și goleții să zic de la *golătate*, fiind ei mai de tot goli, mai vîrtos copii și copilele lor. Acește și acum sînt cei mai urgisiți dintru toți, căci nu au nice un meștersug, ci trăesc cu cerșitul și furatul. *Droaie* încă este un cuvînt doară la mulți necunoscut, car însemnează o grămadă nerînduită, adecă cînd să zice în vorba de obște *mergea cu droaia*, să înțelege în grămăzi. M.P.

Mincători zădarnici de bucate,
Înarmați cu măciuci și cu maie ;
Muierile cu prunci mici în spate,
De tot goale sau pe jumătate.

97

Corcodel pe dinși avea poruncă
Să povățuiască-în rînduială,
Corcodel care cu bobi aruncă.
Și cu vrăjituri oameni înșală.
Ori cine ce va fura el știe,
Spuindu-i dracu din răspîntie.

98

Iară steagul era, după care
Să ducea gloata de mortăciune
Și de toate stirvuri mîncătoare,
O tearfă-aninată pe-o prăjină.
Marșul suna-în cornuri mugătoare,
Toți lolăindu-să-în gura mare.

99

După ce toți în giur s'ășezară
Rînduindu-să ca ș-o cunună,
Lăudă principul adevară ¹.

¹ *Principul*. Să află și în limba noastră întrebuintat, de către mai mulți alții învățați, în deosăbite cărți. M. P.

Ascultarea lor și voia bună ;
Apoi tare le dete poruncă
Spre-Inimoasa-îndată să să ducă.¹

100

Toate ce până-acum să cîntară,
Într-o vechie foarte pergamină
S'află, în mănăstirea de la Cioara,
Și pot avea credință deplină,
Fiind că să cetesc și-în hîrtoaga
Din mănăstirea de la Zănoaga.

101

Cartea din Cioara nu spune-aice
Mai multe, iar cea din Zănoagă
Mai adăuge-încă (prin un „să zice“)
Ș'o voroavă-a lui Vlad-Vodă-întreagă
Care el cu cea tîmplare zisă,
Iacăt'o, precum o găsii scrisă :

103*

„Vitează-eghipteană rămășiță !
De faraoni viță strălucită,
Din vechi iroi tinără mlădiță !

¹ Adecă țiganii să duc de la Flămînda (unde acum **dobîndiră** bucate) către Inimoasa, adecă la bătaie !... Înțeleg acum **încătră** merge alegoria ! Mîndrilă.

a) Dar' cum s'au putut întîmpla ca Vlad Vodă să-i **mîie** la Inimoasa ? Ce va să zică aceasta ? C. Onochefalos.

b) Dar bine, vere, nu ști tu că s'află satul acela și **astăzi** la Țara Muntenească ? C. Idiotiseanul.

* Este greșită numerotarea strofelor în ms. original.

O, mîndră țigănie cernită,
Ascultă, ca să ții bine-aminte
Toate-a mării-mele cuvinte.

104

Iaca Ț'-am dat pămînturi ș'olate,
Împărțitu-Ț'am arme voinice
Precum și tot felul de bucate,
Vrînd ca odată să să rădice
Și neamul tău dintru mișelie,
De risul altor să nu mai fie !

105

Pentru că de-acum ca și țărani
Ceialalți în mîndra Muntenie
Veți fi socotiți și voi țiganii,
Dacă veți arăta hărnicie,
Apărînd țara cum să cuvine
De turci sau alte limbe străine !... ¹

106

Între Bărbătești și între-Inimoasa
Este-un sat, care Spăteni să chîmă. ^{1a}
Acolo va fi nespărioasa
Tabăra voastră, băgînd de samă

¹ Acum vere Idiotisene, o băgarăm toți în teacă !... Iacă că spune poeticul că toate ce-au cîntat el până acum, așa le-au aflat în scrisori vechi ; și ce avem să zicem mai încolò ! Chir Onochealos.

a) Mai sus au zis poeticul că țiganii-s din India, și aici zice că sînt viță eghipteană și faraonească ; să improtivește una cu alta. Părintele Filologos.

De-a face (toate) cite domnească
Măria-mea va să-i poruncească.“

107

Atunci, într-o gură gloata zisă :
„Mulțămim foarte mării-tale,
Mai virtos pentru mălaiu și clisă.
Ian' vie-acum dă hăi cu cealmale !
Să dea pă-a noastră țigănie,
I-om sătura noi dă bățălie.“

108

Iar' apucînd Gogoman voroava,
„Luminate doamne ! — În țara toată
(Zisă) știm că Ț'au răzbătut slava
Și nu este cineva să poată
Călca porunca mării-tale,
Ba [nici] pe departe să te-înșale.

b) Trebuie a ști că aici grăește Vlad Vodă și pecum gîndea el și după socoteala de obște de atunci, iar' mai sus au grăit poetul din sine și după adevărata cunoștință de acum. Deci nu e nice o improtiveală. C. Simplițian.

^{1a} Eu tot am ascultat pînă aici. Măcar că multe vedeam împotriva crezămîntului omenesc, totuș mă îndoieam, dar acum văd că omul acesta, adevărat poetecul, bîrfește și ne spune nește pozne. Căci cum poate să fie ca Vlad Vodă anume să fie căutat aceste locuri, adevărat să poată pe țigani la *Spăteni*, întră Bărbătești și între Inimoasa ? Aceste sînt cuvinte întradins căutate, ca să arete doară cumcă țiganii, de nu vor fi bărbați și inimoși, vor lua bătaie pe spate. Idiotiseanul.

a) Ba nu așa, vere ! căci deacă le-au aflat el așa în scriso-cile de la Cioara și de la Zănoaga, trebuie să fie adevărate cele ce zice și n'ai ce mai zice. Onoch. ”

Dar (să ierți măria-ta !) să zice
 Că-ar hi dă tilhari căile pline.
 Noi n'am vrea să-avem cu dinșii price,
 Ci-am trăi cu toată lumea [bine] !
 Deci ne témen să nu ne-asuprească.
 Cúmva pă drum laia tilhărească !...

Rugăm dar pă măria-sa foarte
 Ca să ne dee pă drum v'o pază,
 Ori oșteni ce n'au frică dă moarte
 Sau și haiduci cu groaznice-obrază,
 Ca la primejdie să ne-ajute ;
 Dă-ar hi măcar numa doao sute !¹

La ceastă cerére minunată
 Vlad zîmbind zisă : „N-aveți teamă !
 Orice laie tilhărească-armată
 Să dee pe voi ; numa luați samă
 Să n'arătați ca cum v'ar fi frică
 Și-ți vedea că nu vă-o face nimică.“

¹ Cu adevărat vrednică cerere de un gogoman !. Eu cred că de la acest Gogoman s'au luat pe unele locuri, de zic nătărăilor gogomani... Înșă oricum să fie, ori poetul nostru, ori izvoditorul cel dintii, de la care au luat această poveste, au vrut de bună samă să suguiască în batjocura țiganilor. C. Simph.

Aceste zicînd vodă purceasă
 Lăsînd pe ȝigani porniți în cale
 De la Flămînda cătr' Inimoasa,
 După porunca mării-sale.
 Până-aici cartea Zănoaghei spune
 Ce-in alte cronice nu să pune ;

Iară cele ce de-acum urmează,
 Într-un chip s'află-in cărțile toate,
 Și fieș'care poate să crează
 Cestor întîmplări adevărate
 Ce să vor spune de-açum nainte,
 De nu cumva toată cartea minte. ¹

SFÎRȘIT

¹ Fiind că vād că mulți cu multe feliuri de critice s-au sculat pe poetul nostru, am socotit să spui aici, în scurt, tot scopul autorului și să arăt ce felu de izvoditură este aceasta.

Intii trebuie a lua aminte că poetul, care-i unul din prietenii miei, au vrut să aducă în limba noastră un felu de poezie noao, precum să află la itălienii și alte neamuri ; și fiind că la noi până acum puțin au fost obicinuite alte stihuri afară de cele de obște, ce le numim vierșuri și s'au obicinuit la cîntece de *doru lelii* și de *frunză verde* și ca de aceste.

Latinii și elinii încă au avut cîntări de acel felu țărănești, precum au toate neamurile ș'acum, dară acest (feliu) de vierșuri sint pentru gloata de obște. Însă [elinii], și latinii au avut și alt felu de stihuri, obicinuite numai de cei învățați și la cîntările cu care să povestea faptele eroilor și a vitejilor, sau la imni aleă-tuiți spre lauda zleilor¹, precum să pot vedea la Omer și la Virghil. Deci autorul acestui poemation au socotit să facă o cercă-

¹ Vreme ar fi să începem odată a ne cunoaște limba și a vorbi cum să cuvine. Cuvîntul acesță Dumnezieu, este imbinat din doao cuvinte, adecă *domnu* și *zieu*, că cînd ai zice *domnu zieu*. Deci aceea ce au zis latinii *deus*, noi românii trebuie să zicem *zieu* și ce zic ei *dominus deus*, noi zicem

„Tinăr vinătoriu, demult fără sporiu
 După-un drăgălaș vîna sobolaș.
 De-ar fi să și moriu ! (zisă vinătoriu)
 Drăguț sobolaș, ți-oi da de lăcaș.
 Haida hăi, căpăi, hai la la, hăi hăi !
 Prin desîș pe căi, hai la la, căpăi !

Așa din ziori cu multe sudori
 Tinărul gonea, cu o săgețea
 Pintr-un făgețel, sobol mititel,
 Ce-încoace-încoalea fugea, să-învîrtea,

tură și să alcătuiască în limba noastră, ceva cu un feliu de stihuri noao. Dar' n-au cutezat a face un poem eroic, sau să cînte faptele vreunui viteaz izbînditoriu, căci limba noastră încă nu-i de ajuns lucrată și dreasă spre acel feliu de izvodituri. Drept aceea au ales un feliu de izvodire de șagă, unde nu trebuiească atîta înalțate gînduri și cuvinte alese. Și fiind că limba itălienească este mai aproape întru toate de a noastră, au luat forma de stihuri dela italieni, însă cu oarecare mutări. Adecă, în loc de opt stihuri la o strofă, el a pus numa șese; și în loc de șese măsuri (metruri) numai cinci sau cîte încăp pe o mină. Însă nu după metrul lătinesc, după sillaba scurtă și lungă numărînd, ci numa după sillabe, numărînd la un metru doao sillabe. Fiind că dintru toate neamurile acum viețuitoare, nice una nu face stihuri după metrul

dumnezeiu. Acum dar' pre adevăratul *zieu* noi bine numim *dumnezeiu*, pentru ca să-l osăbim de toți alții *ziei* a păgînilor. Însă rău foarte au obiceiuit tălmăcii cărților besericești, a numi *ziei* păgînilor *bozi*, un cuvînt împrumutat de la sloveni, avînd numele strămoșesc *zieu*. Mai bine au nimerit unii zicîndu-le *zini*, precum Dositei la *Viețile Sfinților*. Aceiaș are să ție și pentru *zieauă* sau *ziea*, de parte muierească, cu mult mai vîrtos, căci la noi creștinii nu sînt *dumnezeie* sau *dumnezăoale*.

Păn' la un țipiș, unde lăturiș
Sărind pe furiș, să băgă-în desiș.

34

Atunci iar' și iar' el strigă-în zădar
Cătră soții săi și cătră căpăi,
Că ei merg și sar tot peste hotar.
Haida hăi, căpăi ! hai la la, hăi hăi !
Cînd fu spre sară, eșind o fecioară
Din codru afară, că frumusață rară ¹

elinilor sau al latinilor, ci numai după *ritmă* ² sau asemenea firșire sau terminăciune a cuvîntului, precum să vede din toată această lucrare. Nu să poate zice că au ieșit rău cugetul autoriului, dar' totuș' să vede neajungerea limbii în *ritme*, neavînd atite feliuri de ritme ca italienii. Deci ar fi dorit să să facă o cercare cu alt feliu de metru, după obiceiul elinilor și a latinilor. Întru alte poeticul, după regulile poeticești, au întrăbuițat măhine, adecă precum elinii și latinii pre zielei săi și zicuăle sau zinele și nimfele sale au întrebuințat, așa el, după credința de obște, de acum, pre ingeri și dimoni.

¹ Acest feliu de cîntări de nuntă și la neamurile politice, precum la greci și la romani, au fost obicinuite cu multă slobozie, ba și țărani noștri astăzi au ale sale cîntări de nuntă din bătrîni. Și toate asemenea cîntări cite am cetit, toate le am aflat unsuroase, adecă cu multă slobozie, cu mult mai tare decît aceste țigănești, de care avem să mulțămim învățatului Talalău, care, întregindu-le, le-au însemnat la marginile izvodului, căci multe locuri care s-au părut unor evlavnici călugări de la Cioară cu prepus, au fost cu totul șterse și au trebuit să se împrumute din izvodul Zănoaghei. — Erudițian.

a) Aceste incai se pot zice vierșuri, ca și cumu-s a noastre. Mai bine făcea poetecul acesta să fie scris tot cu de aceste. — Idiotiseanu.

b) Aceste-mi îmi plac și mic, vere ! Onocheș.

² *Ritmă*. Lătinește *ritmus*, să zic vierșurile ce să firșesc asemenea, precum : ele, mele etc. precum : o ! vară frumoasă, vreme mîngăioasă etc.

Ca ș'amóru' blind îi grăi zîmbind :
 „Tinăr vinătoriu, vînezi fără sporiu.
 Lasă, lasă-ți gînd de-a prinde-oarecînd
 Sobol fugătoriu, fără de-ajutoriu.
 Sobolii, să știi, s'află-în vezunii
 Și trebue-întii ca să-i prinzi de vii.

Jură-te mie, făr' viclenie,
 Tare și virtos, să-mi fii credincios ;
 Su vezunie voi arăta ție
 Ș'un sobol frumos, coala mai din gios !"
 Tinărul uimit de bunul tîlnit,
 Ș'uită de gonit, stă nehotărît.

Apoi cu milă zisă : „O, copilă !
 Ah, sorioară, dragă fecioară !
 De-ai fi milcoasă, cum ești frumoasă,
 Lege n'ai pune,-îndată mi-ai spune ;
 Iar eu jurămînt ți-oi jura presfînt
 C'oi ținea cuvînt pînă la mormînt."

Prunca iubeață atunci roși-în față
 Ca vara bujor, apoi linișor,
 Cu mină isteasă, arată ș'învață

Zicînd : „Frăţior, fie-ţi după dor
Ice, su poale de munte-în vale,
Mergi tot pogoriş, păn' dai de ţipiş ;

39

De-acolea mai zios, supt un gruiu tufos
Mergi pe părauţ, pănă-i da de-un puţ ;
Acolo vîrtos stăi şi nu da dos,
Că-acolo-i drăguţ ţie soboluţ,
Acolo gata fi cu săgeata
Şi cumu-i data, să-i dai zăgneata.“

40

Voinicul marghiol tot mearsă domol
Păn' dede în vale de salbă moale.
Păn' dede de gol, unde-era sobol.
Trebile sale păzînd cu cale
Fără de hăisaş, fără căpăuaş,
Prinsă-un sobolaş, blînd şi drăgălaş.

41

Atunci copilă zisă-i cu milă,
Suspînînd mereu : „Ah, sobolul meu!
Ah, fie-ţi milă, nu-i face silă,
Să nu-i cază rău, că-i cu tot al tău,
Dintr-astă oară, din astă sară
A ta-s fecioară şi sorioară !“

Tinărul fecior grăi plin de dor :
 „Dragă fecioară ! fi-m lelișoară,
 Iară eu, mă jor, ți-oi fi bădișor !“
 Să-îmbrătoșară atunci și strigară :
 „Dulce clipită, zi fericită,
 Fire-ai lungită, trei ori atită !“

Mireasa ce ședea lingă masă
 Cu fetele, nănașă și fină,
 Era din toate mai rușinoasă
 Ca una din cele fără vină ;
 Totuș' spun că bine-au înțăles
 Cele ce cîntasă Neanés.

Iară cimpoierul Viorel
 Au cîntat miresii pe cimpoi
 O cîntare scornită de el
 Cînd fusese-încă la Dorchoi
 Fetele să făcea rușinoase
 Ș-afară-acum să găta să iasă.

„Eram tinără ș'încă fragedă,
 Mi-era lumea și zilele dragi ;
 Într-o zi fără nor și lucedă
 Tocma pe vremea cînd să coc fragi,

Toate mearsără prunce tinere
La fragi, vesele, cu a lor pinere.

46

Și eu ducu-mă cu-a mea pinără,
Eu încă-în codru la fragi roșii,
Dar' ah ! iacă-mă-în urmă singură,
De-a mele soațe eu rătăcii.
Eu strig, chiemu-le, dar' zădarnice
Sînt chiemările mele-amarnice.¹

47

Eu vărs lacreme, stau în cumpănă
Și mai că-mi vine de-urît să moriu.
Iacă un tinăr cînd mă timpină,
Cu chip și haină de vinătoriu,
Care zise-mi : „Pruncă tinără,
Ce verși lacreme, ce te supără ?“

48

„Oh, mă supără (ziși) că iacăță²
De-a mele soațe eu rătăcii !
Acuși soarele mîndru scapătă
Ș'încă eu drumul nu nimerii !
La drum scoate-mă ; de-oi fi trainică
O ! bun tinere, ți-oi fi harnică.“

¹ Trebuie a lua sama că aceste doao cîntări sînt făcute tot pe aceeași măsură cu stihurile cele alalte, însă cu ritmă îndoită, adică asemenea cîntărilor de obște. Musofilos.

² Ziși, adică zisăi ; la poezie poate să se trebuințaseă acest cuvînt învechit. — M. P.

Zimbji tinăru ca și zorile
 Ș'ii roși fața ca și rubin ;
 Cu dîns risă ră d'albe florile,
 Soarele rîsă pe ceriu sărin.
 El s'apropie și mă-împresură,
 Biata d'înimă mie-mi tremură.

Iar' în pinăra mea cu fragile ¹
 El pusă-o mură lin linișor,
 Nu de cele ce culeg dragile
 Fete prin codru cel verdișor,
 Dar' cu murele foarte seamănă,
 Poți-i zice tu mură geamănă.

Nu e fagure, mursă proaspătă
 Așa de dulce, nice zăhar.
 Zeii poate că numa s'oaspătă
 În ceriu ș'închină cu cel păhar.
 Nu-s a luncilor toate murele
 Așa bune și mai mult vesele !

¹ *Pină ră*. Mult mi-am bătut capu ce va să zică acest cuvînt : am căutat anume și eu la origihinal și am aflat tot așa. Însă pre-învățatul Talalău însemnează că ar trebui să zică *paniră*, fiind că este de la *panis* și va să zică corfă sau corfiță ; am aflat, și la une manuscripturi scris tot acelaș' cuvînt, dar almintrele, adecă pinăr, de unde s-arată că cuvîntu acesta s-au scris în multe fe-liuri. Însă eu socotesc că după firea limbii românești ar trebui să zică pină ră. C. Filologos.

Strigai : „Tinere, draguț pretene,
 Spune-ți numele, dulce prunșor !“
 Iar' el : „Verzile ceste cetine
 Mă cunosc numa ca vinătoriu ;
 Maica este-mi dulcea Vinere,
 Vinez inime blinde, tinere !

Iar' tu jură-te, pruncă tină ră,
 Că-mi vei fi bună ; eu-s Amór !“
 Zisăi : „Jură-mă pe astă pină ră
 Că pentru tine cu viiu și moriu !
 De-atunci pare că nu-s dulci fragile
 Cumu-s murele de-amor dragile !...“

Cintînd Viorel, fetele toate
 De rușine fața-ș ascunsese
 Celor alte femei după spate,
 Dar' urechile nu-și închisese
 Și rîdea pe-ascuns de cele mure
 A lui Viorel, mari, de pădure. ¹

. : :

Și să păru ca cînd oarecine —
 Nu știu alb, negru sau peștricat —
 Apropiindu-să cătră mine

¹ Eu nu știu drept ce să fie rușinat fetele, căci nu văd nimic de rușine. Onocheș.

Unde eu căzusăm leșinat,
Mă dusă cu sine tot zburînd
Pă cum acuși voi spune pă rînd.

68

Dusă-mă pîntră peșteri afunde,
Prin groape, vîrtoape-întunecoase.
'Ah ! și cine mai știe pă unde
Păstă nește lacuri puturoase,
Până cînd ieșirăm din strîmtoare,
Unde ni să-arătă cevaș' zarê.

69

Atunci purtătorul mie zise :
«Aicia să-începe haia lume,
De care premulți întralt chip visă ;
Drept aceasta eu te-am adus anume
Ca să vezi tu cu ochii tăi toate
Și să spui la țiganele gloate.»

70

Apoi îmi arătă de departe
O văloaie foarte mare, mare,
Tot grăind : „Asta-i care la carte
Să zice Gheena și dă care
Mulți în multe chipuri socotesc,
Însă, întradevăr, mai toți birfesc.”¹

¹ Parpangel pecum s'arată, au avut mai multă cunoștință decît un om de obște, cînd știe el și de Gheena. C. Criticos.

Caută ! Dă-aici fără stricăciune
 Tu vei oblici tot ce să face
 Și întorcînd la viață vei spune
 La fiește care cumu-ți place !»
 Așa zisă ducătoriul mieu,
 Iar' eu priveam la toate mereu.

Dar' o ! cum voi spune toate-ahale
 Ce văzui ș'auzii față dă față !
 Că singur pomenindu-mi dă ele
 M'apucă nește fiori și greață,
 Dă groază tot păru mi să-înspică,
 Iar' inima-mi tremură dă frică.

Nice-un soare acolo luminează,
 Nici pă ceriu sărin lună cu stele
 Ci numa văpăile fac rază ;
 Însă ce mai văpăi sînt ahele ?
 Dintr'însă nori dă fum să rădică
 Și ploaie dă scînteii arzînd pică.¹

¹ Ce spune aici sînt adevărate, căci așa scriu și cărțile, că cel mai groaznic este în iad. Idiotis.

a) Deacă au fost el în iad, anevoie să poate crede că au eșit de acolo și au spus țiganilor ! căci scris este că din iad nu este mîntuire. P. Evlaviosu.

b) Dar că nu-i așa, părinte ! căci el au fost, pecum se vede, numai ca oaspe acolo. Mustrul ot Puntureni.

Riuri dă foc încolo ș'incoace
 Merg bobotind ca nește pîrjoale,
 Focul nestins toate-arde și coace ;
 Iar' pe zios, în loc de iarbă moale,
 Jar și spuză fierbinte răsare,
 Nespusă din sine dînd putoare.

Văzui pe toți dracii-în pielea goală
 Cu coarne-în frunte, cu nas dă cîne,
 Păstă tot mîngiți cu neagră smoală,
 Brînci dă urs avînd și coade spîne,
 Ochi dă buhă, dă capră picioare
 Ș'arepi dă liliac în spinare.

Văzui muncile iadului toate :
 Cum fii Sătânii-ș' fac izbîndă
 Asupra celor morți în păcate,
 Sau și care au căzut supt osîndă.
 O, groaznică ș'amară vedere !
 Vrînd a spune, graiu-în gură-mi piere.¹

¹ Tocma așa-s zugrăviți dracii și pă păreții besericii noastre !
 Onoch.

a) Ar fi trebuit să adauge : cu coade de bălaur, că așa sînt.
 P. Desidem.

b) Așa va să zică și el cînd zice : cu *coade spîne*, care va să
 zică coade fără păr. Mindr.

Toate păcatele mari dă moarte
 Au și pedepse după măsură ;
 Căci prin aha și dă-ahaia parte
 Îș' ia fieșcare certătură
 Prin care-au greșit și dă pre care
 Tras fiind s'abātu din cărare.¹

Vinzarii și hainii ce vînd
 Sînge nevinovat pentru bani
 Stau dă coaste spînzurați pă rînd,
 Ca și-în măcelării hăi cîrlani ;
 Iar' dracii călăi în gură d'arsă
 Aur ș'argint fierbinte le varsă.

Tiranii crunți și făr' de-omenire
 Șed legați pe tronuri infocate,
 Bînd sînge fierbinte dîn potire ;
 Iar' din mațele lor spintecate
 Fac dracii cîrnați și sîngereți
 Ș-alte mîncări pentru drăculeți.²

¹ Adecă va să zică că fiește care îș ia pedeașpa cu totul măsurată, după greșala ce au făcut. C. Criticos.

a) Ba nu așa, ci precum zice *Scriptura* : nas pentru nas, urechie pentru urechie ! Adecă cu ce mădulariu au păcătuit, prin acelaș să pedepsește. P. Desidem.

² Aici să mă ierte Parpangel ! O face prea groasă ! Că cine au auzit ca dracii s'aibă copii. Simplițian.

a) Și pentru ce nu ? Eu am cetit la *Scriptură* că în zilele de demult fii lui Dumnezeu s-au îndrăjit cu fetele oamenilor și au

Așijdere pă domni și boieri
 Care jupesc pă bietul țăran
 Iau la sine dracii măceleri
 Făr'a da pentru dînși vr'un ban,
 Hrănindu-i cu cătran și-in loc de-apă,
 Cu fiere mult amară-ii adapă.

Păntu tilhari ș'ucigași ce-oi zice ?
 Aceste pă cimpuri trași în țăpă
 Rămîn vii și nu mor ca ș'aice ;
 Corbii și cioarăle crierii le sapă
 Și scocioresc de sus, iar' hierile
 De zios le scobesc mărunțiile.

Muierea care pă-al său bărbat
 Pentru ibovnicul doară iubit,
 Cu venin ș'otravă-au fermecat
 Sau macar cum ia l-au omorît,
 Pă-ahaia dracii suind călare
 O duc unde-i văpaia mai mare.

făcut copii și din copii aceia apoi s-au făcut urieși. Pentru ce dară să nu poată face draci cu strigoile copii ! Popa Ciuhurezu din Broșteni.

b) Popa Ciuhurezu să vede a avea dreptate, căcj să cetește la un istoric foarte vechiu, anume Iordân (sau, cum zic alții : Iordan) care zice că un craiu a goșilor au izgonit din tabără un felu de vrăjitori și strige, care apoi dînd în pustietate de draci au făcut copii, și dintr'acii copii s-au născut hunii. Erudițian.

Străpungîndu-o prin gemănare
 Cu tăciuni aprinşi sau înfocate
 Frigări, ş'în asemenea stare
 Aflîndu-să pûrure va pate !...
 O ! voi muieri pre slabe dă minte,
 Luaţi sama la heste cuvinte ! ¹

Iar hălör care pă alţii dăfaimă
 Şi prin clevetiri numele strică,
 Diavolii cu cîrlije dă-aramă
 Limba vinovată le dăspică,
 Purtîndu-i ca pe neşte urşi pin ha ţară,
 Făcîndu-i să joace dă măscară.

Judecătoria ce luă mită
 Pentru ca să facă strimbătate,
 Acolo slujeşte pântru pită
 Şi numa singur pântru bucate !
 Dar' a sa cuviincioasă plată
 Nu o dobîndeşte-niciodată,

Că toţi i-o tăgăduiesc în faţă
 Şi cu mărturi îl fac dă minciună,

¹ Tocma așa s'află zugrăvit și în beserica noastră ! Onochef.

a) Parpangel aici bate şaua să să preceapă iapa, adecă să auză .
 Romica. Mustru ot Punt.

Toți judecătorii i să-încreeță,
Nice-l lasă jăloba să-ș' spună,
Ci cînd a jeluire să apucă
Ușile-i arată să să ducă.

87

Nemilostivii cătră săraci
Care-a face milă nu să-îndură,
Îmblă cerșind în iad pe la draci,
Însă pretutindene-ii înjură
Și, fără-a le da cevaș' în pungă
Sau în traistă, cu cîinii alungă.¹

88

Lacomul ce pentru bogătate
Strînsă bani cu chipuri neînvoite.
Îmblă acolo tot cu traista-în spate,
Întinzînd minile ticăite
După milă, ci făr' de folos,
Căci acolo toate-i merg pe dos.

89

Și măcar îmblînd din ușă-în ușă
El îș' împle straista dă bucate,
Totuș' purure foamea-l sugușă
Și nimic a lua-în gură poate,

¹ Asta-mi place ! Aceasta-i pedecapsa lor cea mai cuviincioasă,
căci precum au făcut ei, așa li se face și lor. Simplitian.

Că-orice gustă din haia ce-i place
Tot în aur ș'argint să prefacă.¹

90

Ce să vă mai zic dă helelalte
Pedepse-a iadului ce văzui!
Icia supt nește șetri naltē
Stau cîrcîmele, rînd și fieșcui
Dau dă mîncat și dă beut în dar,
Iar' dracii-îș închină cu păhar.

91

Păcură, smoală, rășină-aprinsă
Și cu topită piatră pucioasă
Este beutura lor întinsă,
Iar dă mîncat jar cu spuză deasă.*

92

Iar' dă crîcîmărițe și crîcîmari
Pe-aceia pun ș'acolo să fie
Care din drepte măsuri și mari
Au făcut mai mici prin viclenie
Ș'au băgat vrăjituri ș'apă-în vin
Sau măsura n-au făcut dăplin.

¹ Asta-i ca și cum spune la mîthologie, că Midas, un craiu lăcom, au cerut de la ziei ca sî-i dee acel dar, orice va lua în mînă sî sî facă aur. Și ziei l-au ascultat; iar el cu mare bucurie vîzînd cî ori de ce sî atînge sî prefacă în aur, cînd fu vreme de masă, șezu sî mînînce și cît sî atînsă de pine, sî facu aur, păharul cu vin așijdere. În urmă, tînguindu-să de nebunia sa, muri de foame. Erudițian.

* Această strofă nu are decît patru versuri (n. ed.).

Dincoalea vezi bolte și dughiene
 Tot cu marfă pentr' oamenii răi !
 Cesta vinde-obrăzare viclene
 Pentru fățarnici și farisăi,
 Cea siliman și rumenele
 Ș'alte-ape stricătoare dă piele,

Altul strigă : «Brea ! veniți încoace
 La vrăjituri evtene ș'otrave,
 La fapturi mestecate-în pogace,
 În turte ș'în plăcinte jilave ;
 Farmece de tot feliu și vrăji
 Cu-nvățătura cum să le dregi»¹.

De-acolo, dracii neguțători
 Iau marfă évtenă, pă credit,
 Ș-oamenilor dă rău făcători

¹ Cu toate aceste este de a întreba oare adevărate-s aceste ce ne înșiră aici Parpangel? Căci multe spune el, care nu să improtivesc credinții noastre, dar și multe alte care nu pot să fie crezute nice ca cum ; spre pildă : că în iad fac cirnați și sint dughiene cu marfă și ca de aceste. Deci eu socotesc că țiganul, auzind multe despre muncile iadului și văzind și pe la une bericii zugrăvit iadul, după ce-au leșinat, întru fierbința la singelui mintea lui i-au buiguit aceste, care el le ținea minte și în urmă însuș credea că au văzut acele. C. Criticos.

a) Poate fi și aceasta, că el buiguind de acest feliu de lucruri, în urmă ș-au făcut o sistimă (așezămint) ca să-ș facă nume la țiganii săi și să să facă dătătoriu de lege ; precum bine au băgat de samă mai-sus-numitul Talalău, care zice că Parpangel mai târziu la nice un sfat nu s-au mestecat cu țiganii și nici au vorbit la adunările lor, ci au tăcut numa și au ascultat, ca să să vază mai înțelept. Erudițian.

Pre scump o vînd ; căci prețul tocmit
Pentru hăst feliu dă marfe dășarte
Este sufletul lor după moarte.

96

După ce toate-aceste cu groază
Văzui fiind eu mîhnit în mine,
În toate laturi priveam cu pază
Și dă frică plin : care nu vine
Vreun drac și la mine să mă iaie,
Să's facă doară vr'o bobătaie ?

97

Dar povața mea nu știu dă unde
Iarăș stete-înainte-mi deodată ;
Făr'a mă-întreba, făr'a-i răspunde,
Mă luă dă guler și dă-o spată
Și zbură-în sus cu mine ca vîntul,
Crepîndu-să-înaintea lui pămîntul.

98

Așa trecurăm prin pămînt ș'ape
Păn' ajunsăm la văzduhul rar ;
Ne-înălțarăm apoi păn' aproape
Colo de-unde zodiile răsar,
Trecînd pîntre nește locuri puste,
Noao vămî și noao punți înguste. ¹

¹ Între norod și acum este crezătoria că, mergînd la raiu, trebuie să treacă sufletul prin noao vămî, — și fiind că pe astă lume vămîle toldeună s'afiă pe lîngă poduri, deci și noao poduri caută să fie. M. P.

De-abea în urmă, cu multă trudă
 Ajunsăm la poarta ha dă raiu,
 Iar Sîn-Pietru căutînd pă o hudă,
 Așa zisă cu sîntul său graiu :
 «Dar tu, măi țigane, ce cauți aici
 În cămeșă cusută cu-arniciu ?

Nu știi tu că-în trupul păcătos
 Nu este slobod a-întra nimăru
 Aici în raiul nostru frumos ?»
 Eu, ingenunchind, mă-nchinai lui
 Și zisăi : «Să mă ierți, sînția-ta,
 Eu n'am venit aici dă voia mea...¹

Ci, iacă ! tot ahăsta mă dusă
 Pă unde eu n'am fost nice-o dată !»
 Eu zîcînd aheste-mi făceam cruce,
 Dar povața mea scoate ș'arată
 Nește scrisori și dreptăți care-avea
 Dă la Sîn Mihai, precum el zicea.

a) Acum înțeleg pentru ce orbeții noștri pe la tirguri zic : „Să-ți fie evangheliile cetite și vămile plătite !” Onoch.

b) Ba și banul care să pune pe piept mortului pentru aceasta să dă, ca să-ș' plătească vămile ! Popa Nătărău din Tîndarînda.
¹ Dintr'aceste doao strofe se cunoaște fără îndoială că țiganul birfește, căci socotește că raiul e îngădit, ca și casa țărănilor. C. Criticos.

a) Acea n'ar fi nemic, căci prin hudă va să zică, ferestuică, dar de cuvintele lui Sîn Pietru este întrebare, că adiafor este orice în ce hai merge cineva la rai ! Simplițian.

Cum Sîn-Pietru le zări dă parte
 Nu mai grăi nimica, ci-îndată
 Deschise luminoasele poarte
 Și iacă grădina desfătă
 A raiului toată cu văzu.
 Dă care voiu acuș' să vă spui.

În raiu nimene nu să slobode
 Dacă nu e ca lamura curat,
 Dăci, pă care din lăuntru roade
 Dă-ar hi cît dă mic ghimp sau păcat,
 Întii trebue pîn iad să treacă
 Și lungă pocăință să facă.¹

De-acolo venindu-i zioa scrisă
 Scapă și, trecînd din vamă-în vamă,
 Soșește până la poarta-închisă
 A raiului ; dar nime nu-l chiamă
 Și nu poate să să bage-în raiu
 Fără carte de la Sîn Mihaiu.

¹ Iată, precum am zis eu, să arată ș'aici că țiganul au auzit povestind de aceste pe țărani și în buiguială fiind apoi, mintea tot cu acestea i să îndeletnice; iar el însănoșindu-să credea toate adevărate, ca cînd s-ar fi întîmplat. Criticos.

a) Poate că el n'au fost în raiul nostru, a creștinilor, ci în raiul țiganilor. Onochef.

b) Bine zice chir Onochefalos, căci de raiu nostru almintre vorbesc s. s. părinți. Popa Nătâroi.

O ! dă iadul urît tot să fugi !
 În raiul frumos tot să rămîi,
 Tocma dă te-ar alunga cu drugii !
 Ce desfătări şi ce veselii
 Sînt acolò, nu să poate spune,
 Sufletul uimit dă minune !

Raiul e grădina desfătată
 Întră ceriu şi-între pămînt sădită,
 Dă trup pămîntesc neapropiată,
 Dă minte omenească negîcită,
 Care după vredniciei să-împarte
 Sufletelor drepte după moarte. ¹

Măcar de-aş avea eu limbi o mie
 Şi-atîte guri bine grăitoare,
 Nu vă-aş putea spune, nice scrie,
 Lăcaşurile desmierdătoare
 Şi frumuseţele raiului toate,
 Care pentru cei buni sînt gătate.

Acolo vezi tot zile sărine
 Şi ceriu limpede fără nuori,
 Vintucele drăgălaşe, line

¹ La multe neamuri este raiul zugrăvit, însă în multe chipuri, spre pildă raiul turcilor.

Dulce suflînd prin frunze și flori,
Tot feliu dă păsărele ciudate
Cu viersuri cîntînd pre minunate.

109

Acolo Dumnezeu așa fece
Să nu fie vară zădufoasă,
Nici iarnă cu ger, nici toamnă rece,
Ci tot primăvară mîngăioasă ;
Soarele încălzește și desfată,
Iară nu pripește niciodată.

110

Cîmpurile cu flori osăbite
Ș'aici la noi încă nevăzute
Sînt pre desfătat acoperite,
Cu tot feliul de roduri crescute,
Iar pă zios în loc de pietricele
Zac tot pietri scumpe și mărgele.

111

În locul de arburi și copace
Cresc rodii, nărănciuri ș-alămii,
Și tot feliu dă pom ce la gust place,
Cum și rodite cu struguri vii ;
Iar în loc dă năsip și țărînă
Tot grăunță dă aur iai în mînă.

Riuri dă lapte dulce pă vale
 Curg acolo și dă unt păraie,
 Țarmuri-s dă mămăligă moale,
 Dă pogăci, dă pite și mălaie !
 O, ce sîntă și bună tocmeală !
 Minci cit vrei și bei făr' osteneală.¹

Colea vezi un șipot dă rachie,
 Ici dă proaspătă mursală-un izvor,
 Dincoale balta dă vin te-îmbie,
 Iară căuș, pahar sau urcior
 Zăcînd afli-îndată lîngă tine,
 Oricînd chieful dă băut îți vine.

Dealurile și coastele toate
 Sînt dă caș, dă brînză, dă slănină ;
 Iar munții și stînce gurguiate
 Tot dă zăhar, stafide, smochine !
 De pe ramurile dă cîpaci,
 Spînzură covrigi, turte, colaci.

¹ Vezi dară că-i așa cum am zis eu, că țiganul, ca să se facă un dătătoriu de lege la țigani și doară să facă o relighie noao, au adaus aceste din capul său, știind că țiganilor a lucra nu le place, ci a șede a mîncă ; și fiind că țiganii era iubitori de acest feliu de mîncări, și Parpangel le povestește după gustul lor, ca să aibă mai multă poftă. Erudițian.

Gardurile-acolo-s împletite
 Tot cu fripți cîrnăciori lungi, aioși,
 Cu plăcinte calde streșinite,
 Iar în loc dă pari tot cîrtaboși ;
 Dară spetele, dragile mele,
 Sînt la garduri în loc dă proptele.¹

Eu eram uimit întru mirare
 Dă toate-aheste lucruri dă frunte,
 Cînd oblicii venind pă cărare
 Doi moșnegi cu barbele cărunte,
 Din carii-unul zîmbind cătră mine
 Zisă : «O ! fiiule, eu vin la tine !...»

CÎNTUL X

.

Stăpînia-în mîna celui rău
 Arma-i în mîna celui turbat.
 Deci după drept cugetul meu
 Nici princip, nici craiu, nici împărat
 Vă sfătuiesc, dar' nice sultan,
 Cu mult mai puțin vodă și ban²,

¹ Acesta-i adevărat raiul țiganilor. C. Criticos.

² Merge Slobozan desputînd și zice : deci în zădar va zice nescare că să pot pune legi și pentru stăpînitoriu, care să-l ție în friu, căci la aceaia, ca cineva să să silească a păzi legea, tre-

Ci-o republică bine-așezată,
 Pe temeiuri firești, neclătite,
 După-o socotință lămurată
 Și lungi filosoficești ispite ;
 Că singur ast feliu de stăpînie
 Este bună pentru țigănie.

Ș'adevărat, ori că nu-i viață
 Fericită,-ori numa-în republecă,
 Aceasta speriența ne-învață,
 Dar' nice toate mă înduplecă
 Ce-adusă Baroreu pentru monarhie,
 Macar adevărată să fie.

În republică-oîmul' să rădică
 La vrednicia sa cea deplină,
 Fie de viță mare sau mică,
 Aibă-avuție multă sau puțină,
 Totuș', asemenea drepturi are
 Cu cea care este mai mare.¹

buie a avea putere silitoare ; și cum vei sili pe stăpînitoriu, cînd
 el are puterea în mînă ! M. Pe.

a) Eu nu înțeleg nimic din toate sfaturile aceste gurguiate.
 Idiotiseanul.

b) Mie încă nu-mi intră în minte, vere ; numa atîta precep
 și eu că mai bine-i a avea un domn bun decît rău. Onoch.

¹ *Speriența* va să zică ispitirea de toate zilele sau, precum zic
 latinii, *experiența*. Filolog.

a) Toți mișcii mai bine voiesc o republică, ca să poată și ei
 sfătui și a să pune la dregătorii. Arhonda Suspusanul.

Lui e patria ca dulce mamă,
 Iar el patrii ca ș'un băiat;
 Și nu în zădar fiiul ei să chiamă,
 Căci îi dă hrană, viață, stat;
 Om slobod îl face și viteaz,
 Ba-l mîngăe-în vreme de năcaz.

De-ar fi monárhia cît de bună,
 Cu vreme să mută-în despoție
 Care-apoi pe tirani încunună;
 Acești duc pe norod la șerbie,
 Apasă în țărîină ș'ovilesc
 De-a-purure neamul omenesc.

În răpublică-s toți cetățenii
 Frați și fii a unii maice bune,
 Ei sînt a țării deobște moștenii,
 Legea pre toți asemenea-i pune;
 Și de are carevaș' osăbire
 E singur cel cu-îmbunătățire.

b) Însă Arhonda dorește monarhia, știind că intrinsa va sfă-
 tui el !... Muștrul ot Puntureni.

v) Eu aș voi multe dintru cele ce au zis Baroreu și n'aș lă-
 păda nice ceste ce zice Slobozan ; adecă, de ar putea să fie, aș
 face o *monarho-repulbecă*. C. Politicos.

Care-i mai vrednic dregătorește
 Ales fiind cu deobște voință.
 Însă nu dă porunci volnicește
 După a sa părere și puțință,
 Ci fieștecare dregătoriu
 E numa de lege-împlinatoriu.

Dară-în monarhia lăudată
 Toate-s de-împotrivă și pe dos,
 Cetățenii-acolo-s toți o gloată,
 Un norod giosit și ticălos
 Ce-i hotărît numa să șerbeze,
 Pre dregătorii săi să-îmbuibeze.

Monarhul acolo stă deoparte,
 Pre care nice-o pravilă stringe,
 De-alta stă norodul, a cui soarte
 E voia domnului său a nu fringe,
 A urma de amărunt ș'orbește
 Toate ce monarhul poruncește.¹

¹ Aici face osăbire între stăpînirea republicană și cea monarhicească și zice în republică nu să dau porunci volnicește, ci după legi așezate și toți cetățenii au asemenea drepturi, iar în monarhie numa monarhul poruncește după voie și cei alaiți caută să asculte. M. P.

Toți is slujitori a-unui stăpîn,
 Acela-i domnul lor ș'autocrăt ;
 Toate ce ei au, mult sau puțin,
 Spre visterie s'au numărat ;
 Căci monarhul averile toate
 Ca moștenirea sa le soccate.

Din milostivirea sa prenaltă
 Biruri aruncă pe țară grele ;
 O poruncă merge după-alaltă
 Pentru-angării, dabile,-împlinele ;
 Dar nice-una merge s'ispitească
 Ce-ar avea și țara să poștească.

N'are el destul nice-o dinioară,
 Ci-avuții peste-avuții adună
 Cu feliu de feliu de chipuri cu-ocară ;
 Nimica lui așa dulce nu sună
 Ca banul, căci cu aceasta leagă
 El cătră sine pe țara-întreagă.¹

¹ Adecă toți fii patrii din țară sînt slugile unui de obște stăpîn și toate averile lor sînt numa cu numele a lor, căci monarhul le socotește ca vistieria sa. Cu adevărat (zice el) că monarhul dă multe porunci, dar toate sînt pentru biruri și dări, iar nice una spre folosul lor. Monarhul nu caută numa să-și strîngă avuții.
 M. P.

Celor ce slujesc lui cu credință
 Împarte privilegiu și-i scoate
 Cu toata viitoare sămință
 Dintru mijlocul de obștii gloate,
 Dându-le boierii de moșie,
 Făcându-i nobli prin o hirtie.¹

Toți acești apoi, prin o schimbare
 Minunată, firea-întie-ș mută
 Și cu gloata proastă mestecare
 Sau deobște petrecere-împrumută
 N-au mai mult; ci toți nemeși să chiamă,
 Care nici dare plătesc, nici vamă.

Vezi ce face-o singură hirtie,
 Cum cilibește într'o clipită
 Toată viitoarea săminție !...
 De-ar fi tocma și cea mai urită;
 Cari apoi pe noi, pe cei mai mici,
 Ne chiamă țărani, proști și mojici !

¹ *Nobli* este cuvânt lătesc, de la *nobilis*, ce însemnează un lucru ales, mai gingaș și mai de preț decît altele; de-acî apoi s-au zis oamenii de neam, mai ales la romani, *nobiles*, adecă cei aleși din neam, la carii să numără patriții și de rindul călărașilor (*ordinis ecestris*), carii la oaste făcea slujba de călărași cu cheltuiala sa. De-acolo în vremile de mai pe urmă s-au numit *nobiles*, pe care craii și împărații pentru credința lor și slujba îi numea *nobiles*, dîndu-le pămînturi și moșii. Pentru acești mai de pe urmă grăiește Slobozan, carii astezi în Ardeal să zic *nemeși*, iar la Moldova *mazili*. Slobozan le zice *nobli* de la lătenie, și bine le zice, căci după pronunția limbii noastre de-acum nu să pot zice *nobili*, ci *nobli*. Filologos.

În monarhie nu e cea simțire
 Noablă, de suflet înălțătoare,
 Ce se chiamă-a patrii iubire ;
 Nici alte vârtuți strălucitoare
 Ce-în răpublece de-atite ori
 Minună pre nepoții viitori.

În monarhie și cel mai bun
 Egoist a să face-e silit,
 Pentru că la o samă să pun
 Cu cel rău și cel mai urgisit ;
 Ș'acela să caută și să-ascultă
 Care-are bogătate mai multă.

Vindu-să dregătorii alese
 Pe bani ș'intr'alte chipuri giosite,
 De-ai avea tu vrednicii ca șese,
 Nu vei dobîndi slujbe cinstite
 Făr argint sau făr' ciocotnițire
 Sau alt feliu de-ovilită giosire.

Ca să v'o spun și mai chiar în urmă,
 Împărăția monarhicească
 Să poate-asămănarea cu-o turmă
 De oi care-într'un imasă să pască,
 Iar monarhul ca un păcurariu
 Ce șeade-a' umbră supt un stăjariu.

Lupi-s nepretenii din afară,
 Cîni-s ostaşii cei păzitori,
 Stăurul e oraş, imaşu-i ţară,
 Stîna-i visteria cu comori,
 Strunga-i plata birului domnesc
 Ş-alor dări, după cum să numesc.

Păcurariul mulge-oile sale
 În toate zile, şi cea mai bună
 Hrană-a mieilor ia, fără cale;
 Apoi de cătră maice-i dezună,
 Ba-i vinde-în tîrg, la măcelărie,
 Iar pe cei ce rămîn, jînghie şic.¹

Cit apucă ele cevaş lînă,
 Îndată le tunde păn' la piele,
 Necăutînd de bălaie, săină,
 Zicînd că le curăţă de rele,
 De căpuşi, circei, şi ca la soare
 Păscînd, să le fie mai răcoare.

¹ Slobozan aici face altă asămănare, care nu este prea pri-
 toare monarşilor. Monarhul (zice el) este ca ş'un păcurariu,
 care mulge, tunde atîtea mii de oi şi mîncă, ba şi vinde mieii lor;
 şi atîte oi sînt numă pentru el singur!

a) Mai că aşa este, de vom socoti bine! Onoch.

Ș'atâte mii de mii de-oi să tund,
Să mulg, să junghie pentru o stină,
Pentru-un păcurariu lacom, flămînd ;
Deci pe care-îngreunează lînă
Aleagă-și un păcurariu păstoriu,
Eu nu !... Mai bucuros voiu să moriu !^a

NAUM RÎMNICEANU

Protosinghelului Naum Rîmniceanu (1764—1838) i se atribuie un număr de poezii descoperite printre hirtiile lui și publicate de C. Erbiceanu în 1890. De el pare a fi *Plîngerea și tînguirea Valahici asupra nemulțămirii streinilor ce au derăpănat-o*, apărută anonim la Buda în 1825.

PENTRU NEDREPTATEA CE I S-AU FĂCUT

O mămă sfîntă dreptate
Vino din ceru d-unde ești, -
Vezi-mi a mea strîmbătate
Celor răi să răsplătești,

Cerurile din nălțime
Rog ca să vă deschideți,
Și-a răutății mulțime
Ce-i asupră-mi s-o vedeți ;

Arătați milostivire
La al meu cumplit suspin,
Și de este răsplătire
Spălați-mi al meu venin.

Nu mi-au mai rămas putere
Nici alt unde s' năzuesc,
M-au pătruns a mea durere
Și cunosc că mă topesc.

Eu fără zădărnicie
Pe streini i-am priimit,
Făr-a ști că-s vrăjmași mie
Ca pre-ai mei fii i-am iubit

Am vrut să fiu hrănitore
La nemernicii barbari,
Mumă bună-ngrijitoare,
Făr-a ști că sînt tîlhari.

I-am priimit părintește
Pe flămînd, gol, însetat
Și ei acum tîlhărește
De tot m-au dărăpănat.

I-am ajutat cu mijloace
În tot chipul d-ajutori,
Socotindu-i fii de pace,
Iar nu hoți răzvrățitori.

Izgoniți, fugiți de silă
D-al lor loc înstrăinați
Au aflat la mine milă
Ca și-ai mei cinstiți bărbați.

Și mai mult decât se poate
I-am îmbrățișat pe toți,
Le-am fost scăpare la toate,
Neștiindu-i că sînt hoți.

Le-am fost mumă cu dorire
Cestor bărbați blestemați,
Nu le-am făcut osebite
De-ai mei fii adevărați.

N-am știut că vreodată
Mă vor face vînzătoare,
N-am știut c-oi fi înșelată
Și-mi vor fi omorîtoare.

Toți, în loc de mulțumită
Pre mumă au umilit.
Să mă vadă prăpădită,
După ce i-am fost cinstit

A mă răpi pîn' la moarte
Asupra-mi au cugetat,
M-au slăbit cu totul foarte,
N-am nădejde de scăpat.

Ca niște lupi pre o turmă
P-ai mei fii au prăștiat,
Gonindu-i din urmă-n urmă,
De mine i-au depărtat.

Toți năvalnici cu urgie
Asupră-mi au fost porniți,
Ai mei fii cu vrăjmășie
Se află de ei risipiți,

Au silit să [se] desparte
Mumă, tată de fecior,
Au înstrăinat departe
Chiar pe frate de-a sa sor'.

Au batjocorit fecioare
Și femei între bărbați,
Au necinstit orice stare,
Lăsându-i goi, dezbrăcați.

Au prădat biserici sfinte
Și nimic s-au spăimîntat,
Au necinstit vii cuvinte
Pe cerescul împărat

Lăcașul celui prea mare
Barbarii l-au desvălit
Fără Irică d-imputare
Prea tare-au nelegiuit

BLĂSTEM ASUPRA NELEGIUIRILOR

Dumnezeule-ndurate
Dreptule judecător,
Vezi-mi a mea strîmbătate
Și le fi[i] răsplătitor.

Drept a lor nemulțămire
Dă-le scîrbe și amar,
Dă-le dreaptă răsplătire,
Că m-au prădat în zadar

Mînia ta să-i urmeze
Ori măcar unde-or umbla,
Osînda ta să-i vîneze
Vezi pe ce locuri vor sta.

Frică dă-le, să se teamă
Și frunza cînd s-o mișca,
Pribegind, să bage seamă
Chiar de vînt cînd o sufla.

Fă-le lor calea pustie,
Ca să umble rătăciți,
Arată a ta minie
Și-unde or fi pribegiți.

Dreapta ta să răsplătească
Cestor nemulțămitori,
Urgia ta să-i osîndească
Ca pe niște împuțători.

Curse-n calea lor le pune,
Să cază în perzare toți,
Nu mai vază zile bune
Nemulțemitorii hoți

Pașii lor le poticnește
Să n-aibă unde scăpa,
Adunarea lor zdrobește,
Oriunde se vor afla.

Să nu poată să-și găsească
Loc, să fie odihniți,
Pururea să rătăcească
Și să fie necăjiți.

Nu-și găsească un' să șadă
Cituși de puțințel loc,
Fă ca cerul să nu-i vadă,
Și să ploaie pe ei foc.

RUGĂCIUNE

Dumnezeule prea sfinte
Cel ce toate le privești ;
Adu-ți de mine aminte,
Nu-n veci să mă pedepsești.

Vezi necazurile mele
Că s-au foarte înmulțit,

Dureri, scîrbe, nevoi grele,
Cu totul m-au covîrşit.

Vezi a mea dărăpănare
Că sînt aproape ca să per,
Nu mă lăsa[-n] perzare,
Ajutor la tine cer.

Caută din cer jos, la mine
Şi-mi vezi focul cel aprins,
Întoarce-te-acum cu bine,
Că mai cu totul m-am stins.

Eram slobodă grădină
Ver' la cine-ar fi venit,
Cu tot felul de rod plină,
Făr-a fi nimic oprit.

Şi-acum am ajuns în stare
Mai de tot să mă sfîrşesc,
Plîng, suspin fără-ncetare,
Din zi-n zi mai rău slăbeso.

Pînă cînd a ta minie
Să petrec tot în oftat ?
Întoarce-ţi a ta urgie
Vezi că m-am dărăpănat.

O tilhărească pornire
Dodată m-au prididit,
A mea toată moştenire
Foarte rău s-au risipit.

Frică, spaimă, deodată
Peste mine au venit,
Ai mei fii, norod mult, gloată,
Pribegind m-au năpustit.

Toți s-au răspîndit departe
Prea ticăloși ai mei fii,
Sate, și orașe sparte
Au rămas goale, pustii.

Întoarci-a ta milostovire
Și-m[i] rădică acest nor,
Ai mei fii, a ta zidire
Vezi necazurile lor.

Nu mai poci avea răbdare
A-i vedea înstreinați,
Arat-a ta îndurare,
Ca să-i văd iar adunați.

Pină cînd să fiu scîrbită
Și jalnică d-ai mei fii,
Pină cînd voi fi minită,
Suferind ticăloșii ?

Nu eram cea răsfățată
Cu tot felul d-adunări,
Eu eram cea desmierdată
În plimbări și desfătări.

Și-acum podoaba mea toată
Mai s-au stins de pre pământ,
Nu gîndesc ca vreodată
Ce-am fost iar să zic că sînt

Casele cele frumoase
D-a lor mie prea iubiți fii,
Cînd să le văd luminoase
Din tunerecu cest pustiu.

Eu mă bucuram odată
D-ai mei fii noaptea umblind,
Și-acum sînt foarte-ntristată
Noaptea de cîni tot urlînd.

Ale mele uliți toate
Saltă noaptea veselii,
Și-acuma a nu plînge nu poate,
Văzîndu-se că sînt pustii.

Toată ulița-acum plînge
Sîngele ce s-au vărsat,
Nu mai pot înghiți sînge
Fie chiar și vinovat.

Tineri, bătrini, prunci, fecioare,
Plîng, suspină, făr' soroc,
Întoarce ceastă durer
Și potolește-acest foc.

SFATUIRI CATRE PAMÎNTENI

Și pe voi, fii, vă rog foarte
De-acum nainte să fiți.
Într-un cuvînt, pîn' la moarte,
Laolaltă și uniți.

Vă sfătuiesc părintește
Chipul, care să-l urmați
Trăiți toți moralicește
Ca nume bun să vă dați.

Cea d-acum împrejur stare
Sînguri voi o judecați,
Că fără nici o dreptate
Vă cunoașteți vinovați.

Nu ați grijit pentru mine
Nicidecum să mă cinstiți,
N-ați cunoscut al meu bine,
Nimene să mi-l măriți.

Să-nălțase-ntr-unii măria
Pin' la punctul cel de sus,
Să lățise lăcomia
Umblînd cu capul tot pe sus.

Uitaseră p-al lor frate
Căruia era datori,
Și cîntea pe cît se poate
Pe străini lingușitori.

Vedeți acum la ce stare
 Nemernicia m-au adus,
La cea rea dărăpănare
 Pentru voi, ei m-au supus.

Fără nici o judecată
 Voi cu ei v-ați însoțit,
'Acum vedeți că dodată
 Mai de tot m-au pustiit.

Nu mă socoteați de mumă
 Să-mi fiți fii, și voi toți frați
Vă numeați fii drept o glumă
 Iar nu drept adevărați.

Și-n fumul diplomatici
 Au năvălit unii cu totul
Și nu văd, nu pot simți
 Că râde de ei norodul.

N-aveți între voi unire,
 Unul p-altul să iubiți
Frați plini de pizmuire,
 Și de patimi stăpîniți.

Destul vouă vă era
 Streinii numai să vedeți
Și moarte deși vă pricinuia
 Tot aceluia să închinați.

Într-a voastră rea urmare
Astăzi cerc amar dureri,
Astăzi sînt la ceaastă stare,
Slabă fără de puteri.

Dar cu ceste cu toate
Eu pe voi tot vă doresc,
Mumă vă sînt, nu se poate
Trebuie să vă iubesc.

Și voi sfaturile mele
Trebuie să le urmați,
Nu vă pară dojeni grele
Ci vă rog să vă-ndreptați,

Și cea d-acum pildă vă fie
Oglindă ca să priviți,
Știți a voastră datorie
Cum pr-o mumă s-o cinstiți.

Vedeți alte mumăni din lume
Fiii lor cum le cinstesc
Și voi cu acele nume
Siliți ca să mă măresc.

ALECU VĂCĂRESCU

Poeziile lui Alecu Văcărescu (1769—1799), fiul lui Ienăchiță Văcărescu, rămase în manuscris în timpul vieții autorului, au fost parțial editate pentru prima dată de A. I. Odobescu în 1878.

4 [OGLINDA CÎND ȚI-AR ARĂTA]

Oglinda cînd ți-ar arăta
Intreagă frumusețea ta,
Atunci și tu, ca mine,
Te-ai închina la tine.

N-ar fi mijloc să te privești
Asemenea după cum ești
Și idolatrie
Să nu-ți aduci tu ție.

Ochii în ea cînd ți-i arunci
Dă tot să-ntuneacă atunci
Și dă te și arată
Iar nu adevărată.

D-aceea nu da crezămînt
Oglinzii ce cu scăzămînt
Îți face înșălăciune
Și tot minciuni îți spune.

Ci cîtă ești să știi, dă vei,
Dă crezămînt ochilor miei,
Fiindcă nu te-nșală
Nici fac vreo greșeală.

În ei te cată să te vezi
Întocma pă cît luminezi
Și d-înr-a lor vedere
Vezi cît ai putere.

Crede-i săracii cînd îți spun
Că numai ție să supun
Și că le ești din fire
A lor dumnezeire.

8 [ÎN FLACĂRA CARE MĂ ARZ]

În flacăra care mă arz
În loc de chinuri și necaz
Găsesc tot mîngiere,
Dulceață și plăcere.

Ca pervaneaoa am ajuns
Nu e vrun lucru de ascuns,

Singur alerg de voie,
În foc fără nevoie !

Cînd nu te văz, îngheț de frig,
Voi să te văz și să mă frig !
A ochilor tăi rază
Îmi place să mă arză !

În focu-ți cînd mă prigoresc,
Atunci îmi pare că trăiesc !
Atunci mă știu cu viață,
Aminteri sînt de gheață.

Această parte mi-am ales
Din flacără-ți să nu mai ies !
Nu voi să am scăpare
D-un foc ce rai îmi pare !

Să arz trăind, să mor arzînd !
Și-al tău obraz numai văzînd,
Să-mi pară focul viață,
Și moartea o dulceață !

Așa m-am hotărit să fiu
Cît voi trăi, cît voi fi viu,
În piept purtîndu-ți focul,
Să-mi fericesc norocul !

Iar cînd pă urmă voi muri,
Nici între morți nu voi feri
D-a spune la oricine
C-așa ți se cuvine.

16 [FOARTE MULTĂ VĂZ PLĂCERE]

Foarte multă văz plăcere
La a tuturor părere,
Hotărînd cu o pornire,
Făr' d-a face osebite :

Cum că lucruri delicate
Trei se află-n lume date
Care pot să îndulcească
O vedere omenească.

Zic : c-o apă și-o verdeață
Și un chip frumos la față
Au fireasc-a lor putere
Să mîngîie o vedere.

Arătînd că pot să facă
Orice suflet ca să placă,
Și cusur să nu rămîie
Pă cît sînte să-l mîngîie.

Dar o minte cu simțire,
Delicată și suptire,
Vrînd acestea să le-adune,
Face judecăți mai bune ;

Nu dă făr' de cercetare
Privilegiu așa mare :
Tot un fel sînt cîte trele
Dopotrivă între ele.

Căci la apă și verdeață
Și dă este vro dulceață,
Dar o știm cu legătură
Într-un fel dă la natură.

Dind dă obște o plăcere
La a tuturor vedere,
Și mai mult nu se-nmulțește,
Nici mai scade, nici mai crește.

Iar viind la frumusețe,
Aici voi, idei istețe !
Căci întrăm în adincime
Și dă tălmăciri mulțime.

Vedem chipuri milioane,
Dar sînt cadre și icoane —
Care-mpodobesc păreții —
Cu năpatea frumuseții !

Și măcar că-s mișcătoare,
Mai ales și vorbitoare,
Dar le-arată tot cuvîntul
Că umblind geme pămîntul.

Merg acelea, bunioară,
La verdeață, la apșoară,
Să-mi dea singure credință,
Cît nu sînt de trebuință !

Cînd voi zice frumusețe,
Voi și suflet cu blîndețe,
Cu simțiri, cu isteciune,
Depărtat de-nșelăciune.

Și un nu știu ce prea dulce
Ce simbadie aduce !
Și să-nnoadă cu strînsoare
Unde va fi dat prinsoare.

Atunci este însușită :
Frumusețe săvîrșită,
Care poate să numească
Fitecină și cerească.

Atunci fermecă din fire
Orice suflet cu simțire,
Și mîngîie și vederea,
Și adăogă plăcerea.

Acest dar al frumuseții
Cu al apei și-al verdeții,
Avînd și singurătatea,
Face rai pustietatea !

18 [CUM SĂ-NTOARCE DUPĂ SOARE]

Cum să-ntoarce după soare
Pururea această floare,
Așa inima din mine
În veci umblă după tine.

21 [TRANDAFIRAȘ NOROCIT]

Trandafiraș norocit,
Care te-ai învrednicit
Să-mpodobești acel sin
Unde pururea mă-nchin !
Roagă-te și pentru mine
Să mă aibă mai la bine,
Găsește vreun mijloc
Să m-așeze într-al tău loc ;
Și-i spune că am durere,
Nu dragoste cu părere,
Poți să-i și făgăduiești
Că tu, de te veștejești,
Eu firea nu mi-o prefac
D-oi avea noroc să-i plac.
Arată-i cu umilință
Că-n loc de ghimpi am credință
Fă-mă s-ajung la devlet
Și ia-mi și viața rușfet.

VASILE AARON

Ardeleanul Vasile Aaron (1770—1822) a publicat traduceri și prelucrări în versuri din Klopstock (*Messiada*), Ovidiu (*Metamorfoze*), Vergiliu (*Eneida*) și alții. *Anul cel mănos* (Sibiu, 1820) este inspirat de *Georgicele* lui Vergiliu, iar *Istoria lui Sofronim și a Haritei cei frumoase* e prelucrată după o nuvelă de Florian. Nu știm după cine este *Vorbire în versuri de glume între Leonat bețivul, om din Longobardia și între Dorofata mireasa sa* (Sibiu, 1815) și *Reporta din vis*.

ANUL CEL MAI MĂNOS

(Fragment)

Drăgălașă primăvară /
Te ivești veselă iară,
Ne dai semn de roadă bună
Ca să facem dinpreună
Cinste celui preaputernic
Mărindu-l cu cuget smernic,
Pe cât firea omenească
E în stare să-l mărească.

Gheața și neoa cumplită
În pripă fu risipită,
Iarba subt frunză uscată
Să ridică deodată
Arătîndu-și colțul verde,
Cum frigul puterea-și perde.
Iată codrul înverzește,
Firea toată să clătește,
Pomii ceia ce dau roadă
Unii de muguri să-nnoadă,
Alții după a sa fire,
Înfloriți mai cu pripire
Dau albinelor hrană
Și zburătoarelor mană.
Ciocîrlia deșteptată
Vrea cătră nori să răsbată,
Zburînd să-nvirte carigă
Și veselă pe sus strigă.
Cucului, ce amortise
Îi vedem gura deschisă
Dintr-un loc într-altul zboară,
Să suie și să pogoară
Cîntînd după a sa fire
Prin a capului clătire.
Turturica și porumbul,
Ce tăcuse mult ca plumbul
Pe uscate rămurele
Dau glasul cel plin de jele,
Și dacă-și află soție
Îl schimbă în veselie.
Cearcă loc de cuib și unde
Îl află bun, se ascunde.
Rîndunea învrîstată
Din căpriori deșteptată
Însă cînd prînde de veste
Că ziua aproape este,

Prin glasul cel cu răbștire
 Făcea la casnici de știre
Ca din patul său cel moale
 Fără preget să se scoale
Și așa fieștecare
 Să s-apuce de lucrare.
Mirla, sturzul și ca ele
 Alte cite păsărele
Cearcă și dacă găsește
 Vrun pai ce să covăește
Îl duc, în cuib îl așază
 Privind împrejur cu pază,
Nu cumva să să ivească,
 Unde vreau ele să nască
Peste noapte cu răcoare
 Micuța privighetoare
Glăsuind face mai bine
 Inimile ce dorm bine,
Face somnul greu, mai dulce
 Face pe toți să să culce
Singură să priveghează
 Și când dorm, ea să viează,
Țarca, cioara și oricîte
 Decît ele mai urîte
Ciocul său cel noduros
 Nu-l lasă fără folos
Clonțonește fieșcare
 Și cîntă după-a sa stare.
Tu pupăză puturoasă,
 Tu pasere ticăloasă !
Cu totul bine ai face
 De ne-ai da încai în pace,
Să-ți ții gușa neumflată,
 Și creasta nebirzoiată !
Ci și tu ca o nebună
 Cînți în codru dinpreună,

Și cînd ziua să ivește
Clonțul tău upupuiește,
Iar cînd soarele lucește
Și de sus spre noi privește
Cîmpurile toate-s pline
De fluturi și de albine,
Ce plecînd de dimineață
Sug din flori crude dulceață,
În fagurii deșertați
Și de miere despoiați
Clădesc nouă albinele,
Ca înmulțindu-să ele
Mai tîrziu să roiască
Și la număr să sporească
Privire desfătătoare —
Prin rărunchi pătrunzătoare !...
În codri și pe cîmpie
Lumea ca din moarte vie,
Pe tot locul vaci și boi,
Capre și cîrduri de oi.
Melușeii aci sug,
Aci într-o parte fug
Și întorcînd înapoi
Să mestecă între oi,
Aci de maici depărtați
Și la un loc adunați
Joacă, sar și să aleargă,
Îți pare că vor să meargă
Ca o ceată de ostași
Făcînd porunciții pași.
Taurul de mult tăcu
Și iarna ca un mut fu,
Văzîndu-să-n ciurdă iară
Înnoiește a sa pară
Nu mugește, ci răgnește
Ca leul cînd să pornește,

De fin zice că-i mai pasă,
 Îl hrănește iarba grasă.
Părul i se înnoiește,
 Cel vechi cade și nou crește,
Armăsarul uită pleava
 Cînd paște la iarbă otava,
Așa-ți pare, cînd rîncează
 Că părul din cap să-ți cază,
Nu rîncează el, ci țipă
 Ca balaurul din rîpă
Crescut în pustietate,
 Unde om cu greu străbate,
Fetișoare tinerele
 String de pe cîmp viorele,
Și ducîndu-le acasă
 Le pun în sticle pe masă.
La orașe și pe sate
 Ceia ce au moșii late
Soarele nici că răsare
 Toți cu rîvnă foarte mare
Boii la plug înjughează.
 De au cai, îi înhămează.
Seamănă, ară și grapă,
 Ce nu pot cu plugul, sapă,
Scot spinii de pe răzoare
 Și fiece delișoare
Nu le lasă nelucrate,
 Ci le umplu de bucate.
Cum are locul natura,
 Așa e sămănătura :
Cucuruz, mălai și grîu
 Ce se coace mai tîrziu.
Ceia ce postesc ferbinte
 Seamănă mazăre, linte,
Inul încă nu lipsește
 Unde locul îi priește,

Hirișcă, alac, ovăz
 Și pe coaste și pe șăs
Crumpene și alte cite
 Pe ici pe colea virite.
Din holdele cele grase
 Ce toamna să sămănase
Polomida înghimpoasă
 Și puciocna puturoasă,
Urda vacii, lușca, porul
 Cu săpoiul, cu cosorul
Scot afară, smulg, usucă
 Ca mai bun rod să aducă,
Rod și griu curat ca jarul
 Să tragă acasă carul,
La timp bun să să-nblătească,
 Și flămînzii să hrănească.
Fericit e omul care
 Așa o viață are
Pe el palma îl hrănește,
 Ce mănîncă îi tignește. .
Are toate, nu-și impută
 Vremea în har petrecută.
Vierii cu ce tărie
 Învîrtesc sapa prin vie !
Fiind de mult împărată
 Și vița pe pari legată.
Gunoii ce se cărase
 Și-ntr-un loc să descărcase,
Între viță îl resfiră
 La rădăcini îl înșiră
Și săpînd împrejur locul
 Prin el înmulțește focul,
Focul, vara și căldura,
 Care, precum e natura
Silește rodul să iasă
 Din căpușoarele grase.

Văzînd vieriul cum crește
 Căpușa ce să ivește,
 Cu struguri înfrumșetată
 Bucuria îl îmbată,
 Așa își închipuiește
 Că culesul și sosește,
 Acuma va să culeagă
 Și mustul în buți să bagă ;
 Pin-atuncea mai asudă
 Și mai pune multă trudă,
 Socotește el în sine,
 Vara trece, toamna vine ;
 Atuncea să va alege
 Ce-au lucrat ? ce va culege ?
 Să nu-i zică oarecine
 Nu au puțină rușine :
 — „Spune-mi ce-ai lucrat vier !
 Adă struguri pe tăier.“
 — „Aș aduce — n-am de unde
 Lipsa nu o poci ascunde ;
 N-am ce face, dacă Domnul
 Neiubind lenea și somnul
 Așa pedepsi norodul
 De-i lua și din vii rodul,
 (Așa canoni poporul
 De-i lua din vii odorul).
 Dacă Domnul ș-au tras darul
 Ce să facem cu păharul
 Și cu folticoasa oală
 Cînd vedem stînd butea goală ?
 Cîte doage toate sparte,
 Cepul aruncat doparte,
 Sticla toată prăvuită,
 Curcubeta mucezită,
 Rabdă, mațulă ! cu jale,
 Sau te tragi cătră vale,

Și te stimpără cu apa
Dacă n-au adus rod sapa !"
D-aceste cel înțelept
Cugetînd, are drept
Foarte tare a să teme,
Că cu leneșul va geme ;
Nădejdea, frica, credința
Îi ațîță sirguința.

REPORTA DIN VIS

(Fragment)

Cel avut și scump nimica nu are,
Deși a avea ceva i se pare
Căci nu el domnește, domnește averea ;
Aceasta-i scurtează anii și puterea.
Să lasă nebunul de foame să moară
Numai să nu piarză ceva din comoară.
Pintecelul-i latră flămînd ziua toată ;
În gînduri și grije necurmat înnoată ;
E rob la avere : averea îl poartă
Cum poartă pisica o pasăre moartă.

IOAN BARAC

Ardeleanul Ioan Barac (1776—1848) a tradus și prelucrat în versuri cărți populare de mare circulație ca *Arghir și Elena*, *Pepelea Giscariul*, *Tilu Buhoghîndă*, *Piticot*, compunînd și stihuri originale pe motive populare.

POEZII POPULARE

Dorit-am de măritat
Ca să-mi capăt un bărbat
Mai nimic nu mi-am fetit
Bată-l piatra de iubit !
În brață m-au aruncat,
Bată-l piatra de bărbat,
Pină-n git m-am îngropat.
Unde-s acum fetele
Să-mi jelească zilele ?
În ce grijă m-am băgat
Bată-l scîrba măritat !
Că mi-au dat dorul de cap,
De bărbat nu pot să scap.
O, dragă luniță,

Varsă-mi luminiță,
De sus peste mine
Caută cu bine,
Că-mi e săgetată
Inima mea, iată
Eu mă rog de tine
Scapă-mă pe mine
Dintr-o zăpăceală
Care cu greșeală
Mi-au fermecat firea
Și toată simțirea.
Lună strălucită,
Însă cu oftare,
Te rog foarte tare
Să-mi iai o durcere,
Dacă ai putere,
Ce mă bintuiește
Inima-mi căznește
Și trage să moară
De-un ochi de fecioară,
De care deodată
Fusă deochiată ;
Însă ea nu știe
Că ce-mi este mie.

ISTORIA PREAFRUMOSULUI ARGHIR ȘI A PREAFRUMOASEI ELENA

*Cea măiastră și cu părul de aur, adecă
O închipuire supt carea să înțelege luarea
Țării Ardealului prin Traian, Chesarul Rimului*

(Fragment din partea a II-a)

Tinărul dacă pornește
Departe călătorește,

Singur numai cu o slugă
Merge dînd Domnului rugă.
O, Arghire, lungă cale —
Lungi necazurile tale —
Ia de-a lungul dealurile
Şi numără jgheburile
Tot prin locuri necălcate
Şi prin păduri neumblate,
Tot prin văi necunoscute,
Prin locuri nepricepute,
Nededat cu cale lungă
Cite vor să-l mai ajungă.
Cite biruri, cite sate,
Tot întreabă de cetate,
La toţi le părea minune,
Necum ca să-i ştie spune.
Calcă cite locuri toate
Pînă mai nici nu mai poate
Deci în partea pustnicească
Cînd era să nimerească,
Dintru o peşteră mare,
Vedeu fum că iaşe tare.
Şi într-acolo grăbeaşte,
În care dacă priveaşte,
Vede un om mare foarte,
Cit s-au spăimîntat de moarte,
A s-întoarce nu cutează.
Gîndind fricos să nu-l crează,
Ci ş-au făcut îndrăznire
Gîndind : sau trai, sau perire,
Şi în peşteră intrară
Dîndu-i întii bună seară ;
Iară omul cel prea mare
Dă o groaznică strigare :
„Cine iaste ? cine vine ?
Cine ce caută la mine ?“

Și cînd slobozea cuvîntul,
Să cutremura pămîntul,
Numai cu un ochi în frunte,
Și părea că-i cît un munte.
Arghir tremura de frică
Și nu ascundea, nimică,
Ci să ruga de iertare
Numărîndu-i tot ce are,
Și-l întreabă de cetate :
Nu știe încătrău bate ?
I-au răspuns omul îndată
Cu vorbă mai așezată :
„Nu i-am auzit de veaste,
Necum să știu unde iaste,
Dar șezi pînă dimineată
Că vin toți satirii față.
Știu că trebuie să fie
Vreunul care să știe,
Și care va ști mai bine
Îl voi trimite cu tine.“
Atunci Arghir mulțameaște
Și frica-ș mai potoleaște
Acest urîiaș îndată
Cu o cină să arată,
În frigare vrînd să tragă
O căprioară întregă.
Face cină boierească,
Ca pre Arghir să cîntească,
Masa lîngă foc o pune
La lumină de tăciune,
Și șad toți pe lîngă vatră,
Pre cîte un jgheab de piatră.
Arghir pînă să îmbuce,
O ploscă de vin aduce
Dintr-ale sale merinde,
Care foarte bine prinde.

Uriiașul, dacă-l gustă,
 Cu stomah ca de lăcustă,
 I-ar fi plăcut ca să tragă
 Pre gît o bute întreagă ;
 Dar tot să îndestulează,
 (Nefiind mai mult, să crează).
 Așa pînă șad la masă
 În sălbateca sa casă,
 Pre Arghir il mai întreabă :
 Ce umblă ? și cu ce treabă
 Caută acea cetate
 Prin țări așa depărtate ?
 Spre care Arghir răspunde,
 Tot spune, nimic ascunde,
 Să duc apoi să se culce
 (Cît e lui Arghir de dulce).
 Dimineța să sculară,
 Satirii să adunară,
 Să întrecea care, care,
 Aduce cinste mai mare ?
 Omul începe să facă
 Ca toți satirii să tacă,
 Zicînd : „Știu cum mi să pare
 Că aveți multă umblare ;
 Nu știți de Neagra-Cetate
 Unde, încătrău abate ?
 Nu vă întreb spre stricare
 Nici spre vreo supărare.“
 Nu știa cum să răspunză,
 Măcar cît iarbă și frunză.
 Iar un șchiop satir sosește,
 Și numaidecît grăicește :
 „Știu eu de Neagra-Cetate“,
 Dar ei : „Pre unde abate ?“
 „M-au purtat pre mine dorul
 Unde mi-am frînt eu piciorul“.

Atunci omul poruncește :
„Numaidecît te gătește,
Crăișorul de la mine
Să-l povățuiești prea bine.“
Iar șchiopul să jeluiaște
Și zicînd așa grăiaște :
„Eu nu cutez a mă duce,
Ca acolo să m-apuce.
Că eu, mă rog, mă ascultă,
Am făcut pagubă multă,
Eram hiară stricătoare,
Piele de lup mîncătoare,
Și au gînd să mă belească,
Cine să mă izbăvească ?“
Atuncea omul cel mare
Începe a striga tare :
— „Mergi ! auzi cînd zic o dată,
N-aștepta vorbă rîgată.“
Omul ajută de milă,
Iar șchiopul pleacă de silă.
Arghir mai cu bucurie
Scurtă din călătorie
Bărcuri, cîmpuri, văi și dealuri
Preste ape multe valuri ;
Zile multe, cale lungă,
Nu putea să mai ajungă.
Dar odată mai pre urmă
Și drumul li să mai curmă.
Într-un vîrf de deal sosiră
Și puținel odihniră,
De unde li să arată
Cetatea de mult oftată
Acum șchiopul nu mai mearge,
Numai înapoi să ștearge,
Cărui Arghir mulțameaște,
Apoi iarăși mai porneaște...

N. DIMACHI

N. Dimachi (1777—1836), prietenul și colaboratorul lui Co-machi, a scris o comedie în versuri (*Sfatul familiei*) și un număr din poezii păstrate parțial în manuscris.

LUNĂ, LUNĂ, TE VĂZ LUNĂ

Lună, lună, te văz, lună,
Și-nfocată cu lumină,
Răvarsă a tale rază
O dulceață de viață.
Pe sămne nu poți simțire
La a mă nenorocire,
De privești fără-ndurare
A lacrimilor vărsare,
Și privești cu o răpire
Jalnica mă tinguire
Iar un flutur văz că zboară
Bătind dintr-o aripioară
Cu aripile cernite.
Ah ! iar sămne încumplete,
Fluturi și tu vestești ?
Partea vieții omenești
Arătându-te cernit,

Arată-mi ce mi-ai hotărit.
Ah ! moarte de mi-ar veni
Din suflet o aş primi,
Căci aş cunoaşte-un hotar
La acest păhar amar,
Şi sfîrşitul mi l-aş şti
Pînă cînd m-ai chinui.

O ADUNARE DE TRII COCOANE

— Ia vezi, zău, ce minunat
Fustanlic mi-am cumpărat.
Şi-a credinţa că nu-i scump
Patru lei cotul şi-un tult
Mai ales pe veresî
Fără-a mai puni vadè.
Di poşteşti şi dumneata
Singură eu ţi-oi lua.
— Ehe, soro, de voieşti,
Să mă mai îndatoreşti
Cu-aşa facere de bine
Cumpără-mi şi pentru mine !
— Pre bine, acuş voi zice
Numai de mi-a mai aduce !
Şi ţi-oi faci-atunci de ştiri
De-i veni la tîrguiri.
— Ia tăceţi, acum ajungă !
Ce atita vorbă lungă !
Vino-ncoace, tu nevastă
Să privim noi la fereastră,
Că s-aude duruind
O butcă hodorogind.

— Mări, dă-o la nevoia !
Treacă cine cum îi voia.
— Ei dichis, mare minune,
Cu căzuta plecăciune,
Nu vezi, fa, că să închină
Și totuna dă din mină ?
— Arză-l focul cotcodeț
Că-i un bou de n-are preț !
Iacă și-altul di pe lazul
Și-ntocmai Grigori Razul.
— Zău îți zic că nu te cred
Oi să merg și eu să văd.
— Drept să-ți spui, acest bărbat
Vrednicu-i de lăudat.
Îl vezi, bade, că la toate
Îi mai mult decît să poate.
— Lasă-l la bată-l pustia,
Că-mi umplură mișălia.
Că nu știi ce-o mai făcut
Ghețului Lapte-Bătut ?
— Oh, dar, soro, cum de crezi
Așa lucru păr' nu vezi ?
Is minciuni aceste toate
Niciodată nu să poate.
— Ia lăsați, nu vă sfădiți
Și vă-ntoarceți, de priviți
Să vedeți doi într-o butcă
Ca cînd dracul îi apucă,
Așa strigă și vorbesc,
Ori pe semni să sfăduiesc.
— Ei, îl știu, îi Costandin
Nătărăul cel deplin,
Împreună cu Iordachi.
Gugumanul lui Dimachi.
— Adevăr că-i gogoman
Nu plătești nici un ban,

Căci cu totul chiulhaniu,
Nu-i ca Razu paraliu.
Dar măcar și Costandin
Nu-i mai gios, că-i bolîndin,
Prè bine s-o potrivit
Ca cînd dracul i-o unit.

C. CONACHI

Logofătul C. Conachi (1778—1849), cel mai reprezentativ poet liric moldovean înainte de Vasile Alecsandri, a lăsat în manuscris un apreciabil număr de poezii, multe intrate în circulația orală, editate pentru prima dată la Iași de Nicolae Ionescu în 1856 sub titlul *Poezii. Alcătuiiri și tălmăcirii*. O ediție nouă de *Scrieri alese* (cu inedite) au dat Ecaterina și Alexandru Teodorescu în 1963, în colecția „Scriitori români” a Editurii pentru literatură.

VISUL AMORIULUI

Gîndul meu fiind la tine de-a pururea sprijinit
Și de sint la închisoare de tine nu-s despărțit.
Sufletul meu îi acolo unde și tu lăcuiești,
Și inima ce să bate, căci de lîngă ea lipsăști,
Altă nimic nu dorește decît ceasul fericit,
Întru carele să simptă că de dînsul te-ai lipit.
Ah, Doamne, ce năcaz mare a iubi ș-a fi închis,
Dar ce amețeală-i asta de care mă văz cuprins ?
Au întunecat văzduhul, ochii mi-au painjănit,

Am rămas uimit pe gânduri, nu mă lăsați, că-s perit !
Iată, o femeie vine, cu veșmînt preastrălucit,
Chiar ca soarele cînd iese, vara, despre răsărit.
Trupul ei părea că este alcătuit chiar de duh,
Căci mă prevedeam printr-însul ca printr-un curat văzduh.
Și clătindu-mă pe-ncetul, după ce m-au deșteptat,
Printr-o dulce sărutare îmi zice : „Ce-ai leșinat ?
Eu sînt simțirea aceea prin care s-au osăbit
Omul dintre dobitoace de cînd lumea s-au zidit.
Știu că inima ți-i dată în robie de curînd
Și că n-ai altă putere decît să iubești din gînd
Și că pățimești de moarte, căci te afli depărtat
De lumina vieții tale, la care te-ai închinat.
Dar și sufletul tău cere ca să cunoști pre amori
De este de fericire sau de este-omorîtori.
Trezăște-te, dar, și vino după mine cătinel
Și scrie spre pomenire orice-ai vedea la el.“
M-am priimit și îndată aflindu-mă-ntr-aripat
Deîmpreună cu dînsa spre răsărit am zburat.
Într-acea călătorie vedeam mii de năluciri
Și mă temeam fiind toate în deosăbite firi.
„Tinărule, nu te teme, mi-au zis ea cu glas voios,
Căci descoperirea asta a să-ți fie de folos.
Vei cunoaște ce-i amoriul și-i învăța a iubi,
Căci fără amori în lume vezi că nu-i să poți trăi.
Picla ce vezi cu negreață îs căil' amurezăști
Și nălucir' arată părerile omenești.
Ele sînt deosăbite, căci și gustul omenesc
Să prefacă după voie patimilor ce-l găsăsc.
Dar să știi că nu-i departe grădina în care stau
Toate darurile firii cîte femeile au.
Ș-acolo, dac-om ajunge, trebuie să hotărăști
Să-ți alegi numai o floare și să te statornicești.
Tinărule, fii cu suflet, căci iată că am sosit.“
„Nu mă lăsa la peire, stăpîna mea, am răcnit.
Ah, ce foc, ce năcaz mare în inimă mi-au intrat,

Ce grădină minunată în lumea asta s-au dat !
Ce flori pline de dulceață aici au răsărit,
Ah, mirosul lor răvarsă un foc care m-au rănit !
Dă-mi voie s-alerg la ele și-n brață să le-adun,
Să-mi fac un mănunchi de toate și la sînul meu să-l pun.“
„Tinărule fără minte, căci nu știi încă ce cei,
Căci de te-i pleca la toate, de mirosul lor tu pei.
Dar alege-ți dintre ele, orișicare ți-a plăcea,
Afară de trandafirul ce nu-i dat în sama mea.“
„Dacă nu-mi dai trandafirul, i-am răspuns dintr-un suspin,
Dă-mi încălea viorica ce stă a-cunsă supt spin.
M-oi năcăji a o scoate cu orișice fel de năcaz,
Ca să petrec împreună un minunt înăcar cu haz.“
„Du-te dar de-o dobindește, mi-au zis fără-a zăbovi,
Dar să nu gîndești că-i rupe-o și că-i mai putea trăi.“
Am alergat într-un suflet, de dragoste infocat,
Dar plecîndu-mă spre dînsa, mirosul m-au îmbătat.
Am amețit și îndată orizontul s-o-nnegrit
Și podoabele grădinii din ochii mei au lipsit.
În întuneric de noapte lumina s-au prefăcut
Și orișice bucurie de la mine s-au perdut.
Simțam un foc că mă arde pretutindenea supt sîn
Și o mică ușurare aveam numai din suspin.
Un giunghi cu dureri de moarte în peptul meu s-au ivit
Și fără-a ști ce-i pricina jale și dor m-au lovit.
Un chip pururea la ochi-mi s-arăta împodobit
Cu atîta frumuseță, încît nu-s de povestit.
Plîngeam, suspinam cu vaiet, dar cine mă asculta,
Căci sfînta dumnezăoie zburasă și nu era.
Dar iată o umbră neagră, în chip bărbătesc, urît,
C-o luminiță în mină dinainte-mi au ieșit.
Tremurînd cu grozăvie, îmi zicea cu glas cumplit.
„Eu sînt temutul ce are tot omul la îndrăgit,
Fratele meu îi prepusul, clevetirea-mi este sor,
Prietenă necredința și tovarăș am pre dor.
Vino acum di pi mine, ca să mergi unde faci haz.“

I-am urmat fără de voie, cu lacrămile-n obraz.
Mă tîrîiam di pi dînsul ca o piatră fără glas,
Ah, dar cine poate spune năcazurile ce-am tras !
Prin prăpăstii, munți și dealuri, ostenit călătoream.
Și pe drumuri neumblate pururea ne învîrteam.
Mă rătăcisăm cu totul, nu știam unde mai sînt
Și mi se părea tot locul pentru mine un mormînt.
N-aveam cale hotărîtă, vînturile ne purta
Și-ntr-o parte și într-alta și nu mai puteam scăpa.
Și de-mi părea vreodată că văz loc mai fericit,
Numai cit mergeam acolo, să prefăcea în urît.
„Ah, am strigat cătră umbră, stăpînă, nu te-ndura.
Lasă-mă să mă răsufli, că nu mai pot umbla.
Ori, pesămne, ești dorită ca să mă omori de viu.“
„Dar nu știi, mi-au zis cu răcnet, că eu sînt un argint viu,
Carele umblu prin suflet și chinuiesc pre bărbați !
Dacă-ți lipsăște răbdarea, pe la amori tu ce cați ?
Ai îndrăgit, nu-i scăpare, trebuie să pătimești,
Dar să știi că nu-i departe fericirea ce gonești.“
Atîta au putut zice și îndată s-au deschis
Zori de ziuă luminoase, cu văzduh de par-aprins.
Nu arde însă ca focul, ci foarte deosăbit,
Căci aducea răcoreală unui pept înădușit.
O bucurie nespusă în mine să răvărsa
Și zefirii cu dulceață spre iubit mă-ntărta.
Atunci văzui cu ochii coborîndu-să din nori
O fată dumnezăoasă, îmbrăcată tot în flori,
Chiar asămenea cu chipul care mi s-au arătat
Pe deasupra vioricăi la care m-am închinat.
Fața ei era prea albă, ochii săgeți sloboza,
Sprincenele lungi și dese drept în inimă rănea.
Sînul ei cu frăgezime omoră pre om de viu,
Părul despletit pe spate, ca aurul de gălbui.
Statul înalt și subțire, cu dulci îndoituri,
Gurița chiar ca mărgeanul și obrazul numai nuri.
Ah, cine poate să scrie cite ochii au văzut ?

Și îndată la picioare cu vaiete am căzut.
 „Înaltă împărăteasă, am strigat cu un suspin,
 Viața mea cu plecăciune la poalele tale-o-nchin.
 Dacă au fost îndestule năcazurile ce am tras,
 Priimește cu blindeță sufletul ce mi-au rămas.“
 „Tinărule pătimăse, mi-au zis cu glas îngeresc,
 Să știi că a ta iubire am voit să ispitesc.
 Te-am cunoscut de statornic și vrednic ca să iubești,
 Vino dar fără de frică, ca să te și ferecești.“
 Și-ntinzînd din aripioare, m-au cuprins cu dulce strîns,
 Și zburînd cu răpegiune foc în mine au aprins.
 O pară mă cuprinsăse la sînul cel plin de nuri,
 Dar mă răcoream adese cu dulci sărutături.
 „Eu sînt floarea viorica, îmi zicea, care-ai ales
 Dintre celelalte toate priimindu-mă-ntr-ales.
 Vom merge acum în grabă la palatul fericit,
 Unde de veci lăcuiește amoriul cel proslăvit.
 Te va bucura privala unui loc ce-i lăcuit
 De dragoste, de trufie și de tot lucrul poftit,
 Dar să nu te-nșeli să cauți la fetele ce-i vedea,
 Căci te voi goni îndată de supt aripioara mea.“
 Iată dar că să deschisă o poartă chiar de robin,
 Pin-în vîrf înfășurată cu ramuri de frunză de spin.
 Doi salcîmi de dinlăuntru cu candelile de flori
 Înșira printr-a lor frunză zefirii măgulitori.
 De o parte canapeaua unde-amoriul odihnea,
 Învălit cu trandafirii ce zinele curăța,
 Și într-alta Afrodita, în brață cu Chipidon,
 Cu pepturile lipite petrecea în dulce somn.
 Un părău de apă vie, ca un șarpe în cujbări,
 Să-nvrîtea pe supt copacii, ce răsuna de cîntări.
 La umbră sta o mulțime de fete cu sînul gol,
 Cu părul în lenevire pe grumazii lor răscol.
 „Vezi acest norod de zine, mi-au zis preaiubita mea,
 Trecînd cu o repegiune ce lacrimi îmi povedea,

Sînt din grădina dintăi florile ce ai văzut,
Dar să te ferești de ele, căci îndată ești perdut.“
„Ah, mai stă puțin, stăpînă, să le privăsc“, am strigat.
„Ba nu, mi-au zis cu minie, căci aceasta nu-i iertat.“
Și îndată cu iuțală lăsîndu-mă pre pămînt,
Asămenea precum este și viforul cel de vînt,
M-au luat pre-a sale brață într-un așternut de flori,
Unde petreceam o viață ce-o doresc de mii de ori.
Mă tăvăleam în voie pe un pept făcut de crin
Și sărutam o guriță rumenă ca un rubin.
Nu pot ști cu hotărîre vremea cît am petrecut,
Dar oricît au fost de multă mie un ceas mi-au părut.
Atunci au sosit și somnul cu ochii împovărați
De o lene-adormitoare cu totul însărcinați
Și vînturînd din aripă îndată am adormit.
Dar ce văd ? ah, vai de mine, muștrările au sosit !
O femeie prea grozavă dinainte-mi s-au ivit,
Cu fața înveninată și cu veșmîntul cernit.
Îmi zice : „Eu sînt căiala, am venit să te răpăsc
Din brațele dezmerdării în carele te găsăsc.
Tinărule, vai de tine, că ți-ai gătit un sfîrșit
Să jelești în toată vremea viața cît ai isprăvit.
Scoal' și vino di pi mine, dar încă mai zăbovești ? !“
Și răpîndu-mă cu grabă din brațele îngerești,
M-au aruncat cu minie în locul cel întrîstat,
Unde ne așteaptă moartea cu ferul cel sîngerat.

JALOA MEA

Lume, astăzi să desparte de tine un muritori,
Nu prin moarte, ce prin jele și durere de amori.
Să desparte și te lasă, că nu mai poate răbda

Atitea ș-atitea răle de la o supus-a ta.
Ascultă, maică miloasă, ce pătrunzi la adevăr
Și despici faptele noastre pînă la un fir de păr.
Ascultă și pedepsăște cu a tale giudecăți
Dintre noi pe cel cu vină la a dragostei dreptăți.
De nouă ori pînă astăzi pămîntul colindător
Au călătorit pe crugul soarelui nemișcător.
De nouă ori primăvara cu veșmîntul înflorit
Și iarna cu cărunteța pe pămînt s-au învîrtit,
De cînd am văzut cu ochii o muritoare a ta
Cu frumuseța și nurul vărsate în fața sa.
Am văzut-o și îndată ca săgeata pe ascuns
O simțire de iubire în inimă m-au pătruns,
M-au pătruns, dar nu ca focul acel inherbîntător
Ce-l fulgeră și-l aprinde numai aprigul amor,
Ce cu para acea lină, acea dulce la simțiri,
Ce, viînd din potrivirea ce pot avea două firi,
Trage, pleacă și supune pe om fără vicleșug
La o singură ființă de curat prieteșug.
Prieteșug, dar din ceriuri, hazul sufletelor mari,
Ce străluciți împărații, slăviți, puternici și tari,
Sînt întru nenorocire că nu te pot dobîndi,
Tu, ce ni-i mîngîia, poate, și după ce vom muri.¹
Ai fost singura putere între mine și-ntre ea,
Ah, maică, cum să-ți spui oare ce-au gustat inima mea!
Amîndoi într-o unire la acest lucru curat
Petreceam zilele noastre într-un gînd și într-un sfat.
N-aveam taină nici la gînduri, n-aveam lucru de ferit,
Ea îmi spunea cîte trage și eu cîte-am pătimit.
Ne mîngîiem la năcazuri, fericirea o-mpărțăm

¹ Este o idee pre mîngîietoare pentru oameni că adică sufletul să ducă pe cea lume pomenirea tuturor clătirilor ce au avut în lumea aceasta atingătoare de fapte bune, cu acest cuvînt simțirea prieteșugului urmează a fi dusă și păstrată pînă și într-acel loc (n. a.).

Totdeauna împreună, totdeauna ne doream.
Nu simțăm destul durerea la ale tale nevoi,
Căci firește-ți cu scădere o durere între doi.
Adevăr că în simțire n-avem ghimpele plăcut,
Ce-mboldește și deșteaptă inimile la temut,
Nici aceea pornire iute către desfătări cu haz,
Nici aceea nerăzbunare de dorinți și de năcaz,
Însă spre îndeplinire avem ceva și mai mult,
Aveam dragostea cu pace și rîvnă fără temut.
Gustam dulce desfătare a iubi un chip cinstit,
Ș-acolea prieteșugul cu amoriul îi unit.
Dar, vai, nouă, maică lume, că pe-a roții tale scări
Nu primești statornicie, ce prefaceri și schimbări.
Fost-au mare vreodată și să n-aibă tulburări ?
Ah, aceea prietenie, cu curatele plecări,
Din ființă liniștită, în ființă cu-nfocări
S-au schimbat fără de veste într-a inimii mișcări.
Am iubit pe muritoare și pe ~~le~~ s-au prefăcut
Bucuria în durere și iubirea în temut.
Am iubit-o pîn' la suflet și în nebunia mea,
Dumnezeu, noroc și lume pentru mine era ea.
Ah, maică, ce gură poate să rostească cu deplin
A-ndrăgitului pornire și a dragostelor chin ?
Este ceas, este minună în care s-o pot uita
Și pomenesc-o vrodată fără a nu lăcrăma ?
Spre supunere mai multă nimică n-am mai ferit,
I-am dat armele în mină și i-am spus că sînt rob
I-am spus orice slăbăciune în inimă am avut,
I-am spus taina cea mai mare, că pătimesc de temut.
Care inimă și suflet într-a tiranilor firi
De-atîta delicateță, de-atîtea mărturisiri
Nu s-ar fi topit ca ceara în fața crudului foc,
Afară de a ei suflet, unde mila n-are loc.
Această nelegiuită și crudă supus-a ta,
Decît tigrii, decît șerpilor mai ră la inima sa

Nebăgînd nici într-o samă a mele multe jărtfiri,
Totdeauna cu mîndrie, totdeauna cu-ndoiri,
Fără mustrare de cuget, fără frică de păcat,
Neconținut mă muncește cu armele ce i-am dat.
La iubire nesupusă nu sîmpte a ei durere,
Nici să-nchină cu de-adinsul l-a amoriului putere,
Ce dorind o proslăvire de la toți fără sfîrșit,
Nici iubește, nici urăște pe nimea desăvîrșit.
Tainele ei nu le spune decît tot cu scăzămînt
Și tu știi că fără ele n-ar'amoriul crezămînt.
Slăbăciunea nu-și arată nici într-un chip nimărui,
Căci slăbăciunile spuse moaie inima oricui,
Ce arată o mîndrie care nu-i de suferit
La tot omul ce cu cinste amoriului s-au robit.
La iubit teamă nu are, căci temutul la amori
Îi a dragostei ș-a ciuzii focul cel mai arzător.
Lacrămi, plînsate, suspinuri, la ochii ei nu prind loc,
Și scrisorile acelea de amori scrisă cu foc,
Pentru dînsa sînt de gheață și răspuns nu mai priimăsc,
Căci viclenii totdeauna de răspunsuri să feresc.
Arătatu-i-am iubire, ochii ei posomorăsc,
Arătatu-i-am răceală, pe loc să sălbătăcesc.
De m-am tulburat vreodată pentru ceva neplăcut,
Nu blîndeță de la dînsa, ce grozăvii am văzut.
De-am rugat-o să-nceteze cu atîtea tiranii,
Nu s-asculte, ce sporește la o mie alte mii.
Pururea cu pază mare de a să descoperi,
Pururea cu priveghere de a să fățarnici.
Uneori parc-a să teamă, uneori parc-ar iubi,
Totdeauna să silește la temut a mă porni,
Totdeauna cu-ndoieli, totdeauna amăgît,
Niciodată lîngă dînsa n-am putut fi liniștit.
În scurt, maică milostivă, mai bine oi muri azi
În închisori, în pedeapsă și cu lanțul în grumazi
Decît să mai sufăr răul care mi-au pricinuit
Și care-mi pricinuieste acest suflet otrăvit.

Dar pentru încredințare că astăzi mă despărțesc
Nu de nestatornicie, ci de cite-ți jăluiesc,
Iată parolă cinstită și de-acum cât oi trăi
Dintr-a tale muritoare pe alta n-oi mai iubi.

1821

SCRISOARE CĂTRE ZULNIA

Din toți muritorii lumii cel mai în nenorocire
Și dintre toți pătimașii cel mai mult în osindire
Este omul care-ți scrie, mai pomenesti-l tu oare ?
Ah, de nu l-ii mai cunoaște după slovă și scrisoare,
Cunoaște-l di pi durere cu care plîngînd îți scrie,
Cunoaște-l di pi-a lui lacrimi ce le-i găsi pe hirtie
Cu ele odinioară udam a tale picioare,
Cu ele pe buză arsă de-a dragostei înfocare,
De sute de ori, Zulnio, printr-a gurilor lipire
Ți-am adeverit amoriul cu credință și iubire.
Iar acum, ah, vai de mine, într-acest pustiu de jele,
Unde nu am alt tovarăș decît durerile mele,
Le vărs numai pentr-un suflet și o tristă inimioară,
Ce pătrunsă de-a iubirii, și de-a dorului tău pară
N-au răgaz, nu au odihnă, nici pot avea mîngiere.
Decît numai în suspinuri, în lacrimi și în durere.
Amar mie, în ce valuri norocul mă aruncară,
Nu știu, mai trăiesc pe lume sau din lume sînt afară !
Și de sînt și de am viață, dar lumea ce-mi folosește
Cînd a ochilor mei lume din vedere îmi lipsăște !
Soarele, ce eu cu plînsul îl întîmpin cînd răsare,
Și luna, ce mă găsește în suspin și în oftare,

Pentru mine nu colindă decît un cerc de durere,
Mă vait şi zi şi nopte, dar în zădar, că stădere
Nici este, nici a fi poate la a despărţirii jele.
Cine au iubit ca mine, a crede durerii mele.
Ah, Zulnio, mai ţii minte ziua-n care a ta faţă
Cu lacrimi ca trandafirul în roua de dimineaţă,
Rumenă de ruşinare şi cu nurii înflorită,
C-o căutătură blindă, de amori povăţuită,
Au zimbit cu îndurare de o dragoste ferbinte
La a mele giurămînturi, la a mele rugăminte.
Ce făceam însă atuncea ? scufundat în uimire
Ca de-un trăsnet ce răpeşte a sufletelor simţire,
Ca de-un fulger ce-l văd ochii şi îşi perd lumina toată,
Ca de-o armă arzătoare inima mea săgetată,
Cu ochii bo'ţiţi la tine, în genunchi, fără suflare,
Cu minule încheşate de ale tale picioare,
Aşteptam dorit răspunsul de-o plecare fericită,
Într-acel ceas însuşi viaţa din cursul ei stingherită
Să sfîrşa de bucuria nădejzii indulcitoare
De-a te cîştiga, Zulnio ! Ah, Doamne, într-acea stare
Mai fost-au vreun om pe lume, ca să creadă-a mea durere ?
Tu, sîngura mea stăpînă, tu, viaţă, tu mîngiere,
Ai simţit şi-ndată mila din sufletul tău pornită
Cu rumăn de ruşinare pe faţa ta zugerăvită
Şi cu tremurul de spaimă, lipsită de cuvîntare,
Ţi-ai mărturisit căderea numai prin îmbrăţoşere.
Ş-ai primit, ah, norocire, supt copaciul acel mare,
Ce pare că-l văz cu ochii şi acum în depărtare,
Ai primit drept cheazăsie ceriul, stelele şi luna.
Viaţa mea şi a ta însuşi, că te-oi iubi totdeauna.
Că te-oi iubi pîn' la moarte, că nimic n-a fi în lume,
Nici pe pămînt, nici în ceriuri, nici la Dumnezeu anume,
Carele să mă strămute de nespusa fericire
De a mă-nchina la tine ca la o dumnezeire.

Atunci fulgere cu trăsnet prin văzduh scăpărătoare ¹,
Pămîntul tot în cutremur și stihii-le-n perzare
Sămăna înspăimîntate de atîtea pătîmîri.
Te-am iubit pînă acolo unde ceriul în uimire
Să cutremura, Zulnio, de-a inimii mele stare,
Cum să aibă la iubire Dumnezeu pe-o`muritoare.
Unde-i acea vreme, dragă, ah, dragă și mult iubită,
În care cu tine-n brață și tu de mine lipită
Petreceam zilele noastre în pustiiul acel mare !
Vai mia, zîsăi pustiiul și în inimă mă doare,
Mă doare, că acolo numai am trăit în fericire,
Am gustat hazul din lume, cu plac și cu mulțămire.
Acei munți pînă la nouri, acele stînci despicate,
Ce răsuna de suspinul dragostelor înfocate,
Acei copaci nalți și mîndri, marturi cu a lor umbrire
De dezmierdări, de voroave, de libov și de iubire,
Potica acea vestită ce-o treceam cu groază mare,
Dar ne înlesnea prilejul de-o furișă sărutare,
Ripele întunecoase ce ferea cu tănuiri
A desfătărilor noastre înfocate înîlniri,
Apele acelea-n care, pe furiș, în scăldătoare,
Te prindeam, ochilor, spuneți, ce priveam atunci în zare ?
Comorile firii toate la ochii mei dezvălîte,
De mii de ori sărutate, de mii de ori pipăite,
Le răpeam cu lăcomie și într-acea fericire
Aș fi dat orice pe lume pentru-un ceas de prelungire.
În sfîrșit, toate acelea petreceri de mulțămire
Scrișă cu slove de pară într-a inimii simțire
Le-am pierdut, și numai gîndul, ce mă arde, mă muncește,
Spre mai multă chinuire ca prin vis mi le sfetește.
Ah, ibovnică slăvită, unde mai ești acum oare ?
Aruncată de un tiran... în vron loc cu departare,

¹ Adevărul este că tocma pe o așa fulgeroasă și cu trăsnet vreme, supt un fag, unde ne dosîsăm, s-au dat și s-au luat parolele (n. a.).

Jalnică și năcăjită de a lui sălbatici fapte,
Fără nici o mîngîiere, în suspinuri zi și noapte.
De mai ai zare de viață, unde vei fi azvîrlită,
Zi citind astă scrisoare, în lacrimi și plîns urzită :
„Am o inimă în lume care știu că mă iubește
Și acum, în depărtare, pentru mine să bocește.“
Ars am fost de-a ta iubire, ah, cît te-am iubit de tare,
Dar această despărțire m-au aprins cu foc mai mare.
Giurămînt îți fac din suflet că și ceriul și pămîntul,
De s-or strămuta, Zulfio, eu nu mi-oi schimba cuvîntul.
De-a te iubi pîn' la moarte, de-a nu avea supt soare
Altă stea de proslăvire, alt luceafăr de-nchinare.
Dar ce folos, vai de mine, că n-am nici o mîngîiere,
Petrecerea mi-i în lacrimi, în suspinuri și durere,
Aș vrea să mor, dar și moartea ce poate fi pentru mine,
Cînd, perzînd a mea viață, perd mai mult, te perd pe tine.
Abia zorile răvarsă și doresc să asfințească,
Abia noaptea innegrește și vroi zori să să ivească,
Căci cu nimic nu să-mpacă într-a sa nemulțămire
Sufletul meu, ticălosul, ce-i pururea în clătire.
Ah, și cum să să împace, cum să rabde, vai de dînsul,
Cînd îl înec pe tot ceasul cu suspinul și cu plînsul ?
Călători pe văi, pe dealuri, pe cîmpii nemărginite,
Umblu de urît cu ziua pe colnice părăsîte,
Udate de-a mele lacrimi, cărările-acelea toate,
Or ținea spre pomenire urmele mele-nsăm_nate,
Pînă cînd vrodinioară pe-acolo, din întîmplare,
Vei trece și vei cunoaște, ah, cît te-am dorit de tare !
Înnoptez pîntre prăpăstii, pîntre rîpi, pîntre ponoară,
Ca doar oi uita de groază dorul care mă omoară.
Dar în zădar, că durerea merge și vine cu mine,
Gîndul meu nu să abate citu-i un chic de la tine.
A nopților întunerice nu mă îngrozăște nimică,
Groaza mea îi numai una, tu o știi, că mori de frică
Nu cumva din nevedere sau din ciuda depărtării,

Dup-atita pătimire, să mă dai și tu uitării.

Ah, la o așa-ntîmplare, tu știi, fără îndoială,
De mai pot trăi, Zulnio, măcar citu-i o clipală.

Alerg, mă duc și vin iarăși, cufundat într-o tăcere.

În durere cunosc viața și în viață tot durere.

Caut, cerc stîncile toate, mă îngrop în adîncime,
Petrecerea mi-i plăcută întru întunericime.

Acolo neadormita, pustnica privighetoare,

Bocindu-să cu durere de-o asămenea-ntîmplare,

Să vaită și să plînge, mă ascultă, mă jălește,

Firea toată parcă zice : „*Amoriu să răstignește !*“

Toate-mi par acum schimbate, toate-mi par a fi urite,

De desfătările lumii poftele mele lipsite,

Nu mai au nici o plăcere, nu mai au nici o pornire,

De păcate nu am frică, c-am rămas fără simțire.

Ah, ce simțire să aibă și ce gust să le mai vie,

Cînd nu ești, dragă Zulnio, să le dai viața cea vie !

M-am lepădat de tot gustul armelor omoritoare,

Să despart o păsărică mă-ngrozăște a mea stare,

Cum să despart, vai de mine, cînd îmi fac închipuire

De durerea și năcazul care vin din despărțire !

Cititul care-ntr-o vreme răsîpea a mele gânduri

Acum nu mă mai agiută, căci citind în mii de rinduri

A tale scrisori duioasă, de amori însuflețite,

Mă cufund în întuneric de gânduri mai amărîte.

Ah, și scrisul nu-mi sporește decît numai cătră tine,
Mina mea să oțărăște a-nsămna pricini străine.

Așadar, dragă Zulnio, depărtat de-a tale brață,
Am agiuns într-acea stare unde sînt mort cu viață.

Îngîmfatele protivnici ce să au la vro părere

Și te pomenesc cu pizmă și acum în nevedere

În zădar mai pun silință cu vrun gînd de răutate :

„Cine-o iubit pe Zulnia, a iubi alta nu poate !“

AMORIUL DIN PRIETEȘUG

Am iubit, auziți inimi, cuvîntul vostru cel mare
Ce vă pleacă la durere și vă face simțitoare,
Ce vă leagă, vă unește făr' de nici o silnicie
Și vă dă în viața asta altă viață și mai vie.
Am iubit și cunosc gustul dragostei peste măsură,
Ascultați, că vă grăiește amoriul prin a mea gură.

Acest împărat a lumii, stăpînitor de plăcere,
Tiran la împotrivire și milostiv la durere,
Nu cere de la voi slava de-o zădarnică iubire,
Ce să naște și să trece ca un vis de nălucire.
Urăște, fuge și lasă inima nestătătoare.
Ce ca zburătorul flutur dintr-o floare-n altă floare,
Gustă numai, frunzărește a ibovnicilor fire
Și le lasă făr' de vreme lipsite de mulțămire.
El cere, vra și dorește de la voi acea iubire
Carele înființază pe două firi într-o fire
Și umplîndu-le de focul ce le arde cu plăcere,
Le sporește mulțămirea prin năcaz și prin durere.

Dar un lucru așa mare și cu-atîta fericire,
Ca să-l dobîndiți aievea, voi, inimi, cu slabă fire,
Crede-mă-ți că nu să poate decît cu îndelungare
De supărări, de năcazuri biruite prin răbdare.
Vreme multă, stăruială, îngrijiri și îndoieli,
Privegheri, oftări și lacrimi, plînsuri, rugi și osteneli,
Suferiri, doriri cîmplite, prepusuri otrăvitoare,
Pasuri deznădăjduite, pasuri fără măsurare,
Și peste acestea toate, încă spre îndeplinire,
Să cere prieteșugul cu credință și iubire.
Prieteșug, dar din ceriuri, la om cu multă priință,
Ce te naști dintr-o vedere și te-adaogi prin credință,
Ce amori viu și puternic aprinzi cu-a ta mijlocire
Cînd cuprinzînd două inimi într-un gînd și-ntr-o unire

Și avîndu-le deprinsă numai prin obicinuință
La simbatie, la milă, la dragoste și credință,
Le supui, fără de veste, la prefacerea ce mare
Din prieteșugul dulce în amori cu înfocare.
Ah, crede-mă-ți, inimioară, că o așa înălțare
Dintr-o norocire mică în norocirea cea mare
Suie pe om lingă ingeri și lingă dumnezeire
Și-l face trăind să guste a raiului fericire,

Însă pînă a agiunge în stepina acea mare,
Cite munci, cite năcazuri și cît plîns cu suspinare !
Inimi, soarta hotărăște să răbdați cu bărbăție,
Ascultați că vi le-a spune nenorocita Zulnie.
Zulnia cea mai frumoasă decît zorile la față,
Între flori naltă ca crinul, cu ochii muri de negreață,
„Vai mia, zicea cu lacrimi, întru a sa văitare,
Ce putere nevăzută și odihnei surpătoare
Să rădică în simțirea bieteii inimioarei mele
Și mă arde zi și noapte cu-ntristare și cu jéle ?
Văz prăpastie cu ochii, văz a mea ticăloșie,
Dar le văz cu mulțămire și le rabd cu bucurie,
Ah, prieteșugul sîngur are care astă fire
Să tulbure, să aprindă și să dea și mulțămire ?
Eu, ticăloasan de mine, mă știem că sînt legată
Numai cu prietenie și cu inimă curată
Cătră omul ce cu cinste m-au iubit și mă iubește,
Dar, vai mie, că durerea care îmi pricinuieste
Nu-i cu sămne de-o iubire pacinică și măsurată,
Ci-i ca fulgerul ce-aprinde o dragoste înfocată !
Zile, nopți petrec cu gîndul la dulcea închîpiurea,
Ce pururea îmi aduce și-mi sfetește nălucirea.
Nici un feli de împăcare sufletul meu nu găsește
Și cunosc că pe tot ceasul patima ce mă muncește
S-adaoge și cuprinde simțirile mele toate,
Încît nimică pe lume să mă mîngîie nu poate.
Viața mea este o mare care nu să liniștește,

Prieteşugul să luptă, amoriul furtuni stîrşeşte.
Aş vrea să mori, dar şi moartea aş vre-o cu acea putere
Să mă ducă în ceea lume cu plăcuta mea durere.
Dar, vai mia, unde este pîn' la atîta răbdare !
Aşa, de dureri cuprinsă în năcazul ei cel mare,
Nemîngîietă Zulnie, prin suspinul ei aprinsă,
Să veştează ca o floare ce în zori de zi deschisă
Şi lipsită de viaţa rouăi cei răcoritoare
Să topeşte supt arsura soarelui cu înfocare.
Dar nu ştia că-ntr-o laturi, cu asămenea durere,
Să vaită şi să plînge, făr' de nici o mîngîiere,
Ikanok, acel prieten cu cînte şi cu credinţă,
Care, ştiind că amoriul nu suferă biruinţă,
Căta chip prin depărtare să scape de-a lui lovire
Şi fugea, dar, vai de dînsul, că a dragostelor fire
Nu-i supusă nici la fugă, nici la vreo depărtare,
Nici la vremi, nici la prefaceri, nici la orice strămutare,
Ce prin toate el răzbeşte, adaugă şi biruieşte,
Uscatul tot îl cuprinde şi mările prevesteşte.
„Ah, zicea cuprins de lacrimi, amar mia, amar mia,
Cum să mai ascund amoriul ce m-au robît la Zulnia ?
Şi să-l mai ascund să poate cînd arde şi mă topeşte,
Cînd durerile cu cite şi suflet şi trup răpeşte ?
Nesuferind tănuire, covîrşesc orice răbdare,
Întocmai că la sfîrşitul acestei vicîi trecătoare,
Cînd moartea cu-a sa cruzime să arată, să vesteşte
În faţa bietului bolnav pe care din vii răpeşte.
Şi mai rău şi mai mult încă, căci sfîrşitul orişicare
Iartă omului să-şi spuie durerile cite are,
Iar mia nu mi-i iertată nici atîta mîngîiere,
Ce trebuie să le sufăr şi să mor întru tăcere.
Ah, prieteşugul care toată lumea îl slăveşte
Şi după care aleargă, dar rareori îl găseşte,
Pentru mine este muncă, dojană şi chinuire,
Căci m-aruncă şi mă ţîne în jalnică stînjănire.

Ori a fi cinstit prietin și să mă trag de Zulnia,
 Ori să-i descopăr amoriul ce cu-atîta tirănia
 M-au cuprins și mă-mpilează, încît nu mai am suflare,
 Și așa, oricum, la mine prieteșugu-i perzare.
 Ah, prieteșugul, Doamne, acea sfîntă legătură,
 Ce să-ntărește prin fapte, iar nu cu vorbe de gură,
 Ierta-mă-vei ca să-l lepăd pentru o amarezată ?
 Dar ce să fac, ceriuri sfinte, cînd inima săgetată
 De-a amorului lovire și aprinsă de-a lui pară
 Trebuie ori să iubească, ori să rabde și să moară !
 Acest fel petrecea viața astă de năcazuri plină
 În vaiete și suspinuri amîndoi pentru-o pricină
 Și fugea unul de altul gîndind că prin depărtare
 Amoriului vor aduce scădere și-mpuținare.
 Dar nu știa că la urmă un prilej de întîlnire
 De mii de ori îl aprinde mai cu strașnică pornire.
 „Fugi, Zulnio, fugi, Zulnio, striga el, plin de durere,
 Că a nu te iubi, dragă, nu mi-au mai rămas putere.“
 „Depărtează-te din ochi-mi,” răspundea biata Zulnie,
 Că cunosc pe toată zîua că mai mult mă robesc ție.
 Tot așa cu prelungire din răbdare în răbdare,
 Amîndoi într-o durere să usca di pi picioare,
 Pînă cînd, odinioară, după cum să prilejește
 Pururea, cînd vra amoriul, la cei care îi iubește
 Au sosit fericit ceasul de dorita întîlnire,
 Căci la a lui sfîntă voie nimică nu-i spre oprire.
 Într-un loc pustiu și tainic, de curînd aflat la lume,
 Unde spre tămăduire pătimașii mărg anume,
 Unde firea întristată și întru posomorîre
 Au răvărsat toate celea ce pricinuiesc mîhnire,
 Munți înalți pînă la nouri, păraie prin stînci vărsate,
 Codri cu copaci sălbatici printre petre răsturnate,
 Prăpăstii peste prăpăstii, adîncimi întunecoasă,
 Unde zmeura și fragii și mura cea mai frumoasă
 Cresc în voie despre oameni, că numai cite-o potică

Slujește la bietii bolnavi de trecut cu mare frică.
Acolo, bietul Ikanok, acolo, biata Zulnie
S-o-ntilnit, ah, cine poate întilnirea lor s-o scrie !
Orice condeiu s-arăte, orice graiul să rostească,
Nimic spre asămănare nu pot să închipuiască !
Lacrimi, vaiete, suspinuri, cînd și cînd cite-o suflare,
Leșine necontenite și de viață curmătoare,
Cuprinderi, îmbrătoșări supt prietenească față,
Căutături cu răpire și căderi brață la brață,
Privigheri și zi și noapte, gînduri cu milanhonie,
Uitare de toate celea, în sfîrșit, o moarte vie,
Au stătut a lor viață, pînă cînd, din nerăbdare,
Ikanok, cu puțin suflet, căzînd la a ei picioare,
„Ah, Zulnio, îmi ești dragă, i-au zis, cuprins de rușine.
Îmi ești dragă, ce pot face cînd simt că mori di pi tine.
Cînd mă sfîrșesc, cînd să sufăr nu mi-au mai rămas putere,
Cînd toate celea în mine s-au prefăcut în durere ?
Știu că-i să-mi pui înainte prieteșugul cel mare,
Dar tocmai prieteșugul mi-au aprins focul mai tare.
Vai mia, el și amoriul, unindu-să într-o fire,
Mă muncesc și mă omoară cu îndoită pornire.
N-am răgaz, nu am odihnă, auz pieptul că-mi răsună,
Văz părăile de lacrimi, ce la poale-ți să adună.
Nu te îndura de mine, nu mă lăsa la pierzare,
Fii la dureri milostivă, că tu ești a mea scăpare !
Tu ești Dumnezeu de milă, tu ești stea de înviere,
Vindecă și izbăvește amărita mea durere,
Căci a mai trăi în lume nu pot făr-a ta iubire !“
Acestea zicînd, la poale-i au căzut fără simțire,
Au căzut, dar și căderea i-au fost sămn de închinare,
Căci s-au prilejit cu gura sărutînd a ei picioare.
Tremurînd, biata Zulnie, cată, vede, să-ngrozăște,
Vra s-agiute, dar nu poate, căci puterea îi lipsește.
„O, ticăloasan de mine, la ce-am agiuns astă dată !“
Au strigat cu-acea durere ce o inimă sfărmată

De săgeți și de cuțite sloboade cu văietare
Din ceasul ce să rănește pin-în ceasul care moare.
„O, ticăloasan de mine, eu sînt singura pricină
De supărări, de năcazuri și de morți fără de vină !
Ah, suflete împetrite, el moare și tu răbzi încă ?“
Atunci, ca o nebună aleargă din stîncă-n stîncă
Și cată, culege ierburi, ia apă și îl stropește.
Dar în zadar, că amoriul doftorie nu priimește.
„Ce să mă fac, vai de mine, strigă, țipă de durere,
Dumnezeule, agiută-l, că eu nu mai am putere !“
În sudori, lacrimi scaldată, desculță și despletită,
Fuge, vine, să-nvîrtește ca o deznădăjduită.
Zăludă, ca vai de dînsa, pe pămînt și la cer cată,
Vra să strige, dar și glasul i să taie deodată.
Să povirnește și cade peste dînsul, leșinată,
De năcazul ei ucisă, de năcazul ei sfărmată.
Acest fel o turturică, de lingă soția moartă,
Nici nu zboară, nici să duce, ci-și așteaptă trista soartă,
Pînă ce nelegiuitul vinător să o omoare
Și pe dînsa lingă trupul iubitei ei surioare ¹.
Ce priveliște de jele pentru inimi simțitoare
Acest trup lungit pe țărână și lipsit de-a sa suflare,
Acei ochi negri ca mura, acea gură ca robinul,
Acel sîn ca trandafirul, acei grumazi albi ca crinul,
Acele mini ca zăpada, acele fragede brață
Într-un minut să se schimbe din viață în neviață !
O, voi, suflete cu milă, o, voi, inimi cu durere.
Văzînd că acești ibovnici unul pentru altul pierе,
Este oare cu puțință să nu simțiți îndurare,
Să nu oftați, să nu plîngeți pentru jalnica lor stare ?
Dar îndrăzniți, că amoriul orișicînd binevoiește,
Ca un stăpîn, cu durere, și ceartă, și miluiește.
De îndată cu năstăvul acel plin de bunătate,

¹ Este știut că la păsări soțiile sînt și frați, ieșînd dintr-un cuib (n. a.).

S-au apropiat de dinșii și, aburind sănătate,
 I-au întors la a lor viață. i-au umplut de fericire,
 Le-au dat darul lui cel mare de o vecinică iubire
 Și le-au zis : „Destul ispită, destul atîta cercare,
 Că, luptîndu-vă cu mine, v-ați aprins focul mai tare,
 Muritori, cum nu știți încă că puterea mea să-ntinde
 Preste cer, preste văzduhuri și toată lumea cuprinde ?“
 Atunci, ca din somnul morții, rădicîndu-să Zulnia,
 Căci la femei totdeauna durerea este mai via,
 Și simțîndu-să pe sine de amor însuflețită,
 Cu lacrimi de bucurie pe obraz împodobită,
 Lîngă Ikanok iubitul supt un copaci nalt și mare ¹
 Au priimit giurămîntul de-un amori ce sfîrșit n-are.
 Și ca să să pomenească în veci astă întîmplare,
 Pe copaci au săpat slove cu această cuvîntare :
 „Călătoriule, nu trece, stă, citește și cunoaște.
 Că amoriul cel mai strașnic din prieteșug să naște !“

¹ Un fag în locul căruie acum, în 846, am găsit așăzată casa
 cu n. 25 (n. a.).

PITARUL HRISTACHE

Obscurul pitar Hristache a scris pe la 1817 în versuri *Istoria faptelor lui Mavroghene-vodă și a răzmiriții din timpul lui pe la 1790*, cronică rimată publicată pentru prima dată de C Bolliac în *Buciumul* (I, 1863).

POVESTEA MAVROGHENEASCĂ (Fragmente)

Numai a-l vedeai dodată
Prin tîrg trecînd fără gloată,
Cu vro doi-trei, dinpreună
Cu cite-o sapă pe mină,
Și după ce se-ntorcea
Vedeai colea și colea
Cîte unul atîrnat
De cite-o șandrama legat,
Iar pe afară prin cîmpuri
Sta țepele-nfipte pîlcuri

. ■

Dacă mergeai și la curte
Vedeai altele mai multe,

Te uitai prin spătărie
Rămîneai la aporie.
Vedeai săbii ferecate
Tot prin păreți spînzurate,
Mai pistoale, buzdugane,
Mazdrace și iatagane,
Suliți, angere, cuțite,
Ca acile ascuțite.
Măciuci, mai puști ghintuite
Toate prin păreți lipite.

.

Apoi stai de socoteai
Și-n rost nu puteai să-i dai
Vedeai casele d-o parte
Numai de arme-ncărcate.
D-altă parte te uitai
Și la el și înghețai
Că-l vedeai cu-n hîrz străin
Nu-și semăna a creștin.
Cîndu-l auzeai vorbind
Încremeneai tremurînd,
Din damuit și din chiafir,
Și din as și din caldîr,
Nu-l mai puteai potoli
Nici a-l mai înconteni.

. ■ ■ ■

Avea cițiva spînzurați
În port schimbat îmbrăcați,
Cu niște mintene scurte
Numai pîn'la briu făcute,
Cusute cu găitanuri
Și la briie iataganuri
La cap turcește legați
Cu șalvari largi încălțați.

Și cuta pîn' la genunchi
Cu găitanuri pe multe,
Cu iminei în picioare
Și cu genunchile goale,
Cu minicile sumese
Și prin mîni gloanțele dese,
Galeonii, le zicea,
De lîngă el nu lipsea.

Nu mergea cu pompă mare,
Ci călare voiniceste
Și la cap legat turcește ;
Ca galeongii dinpreună
Și mazdrac fiind în mînă !
Și pe unde nu gîndeai
P-acolo îl întilneai ;
Tiptil, pe jos și călare
Prin tîrg și prin mahalale ;
Uneori în port turcesc
Alteori călugăresc.

Vai, o, Țară Românească
Vezi cin' să te stăpînească ?
Un Dumitru Turnavitu
Care n-ai mai fi gînditu !
Păi, să te fi dat de-o parte,
Și să vezi ale lui fapte ;
Că făcea prin București
Tot tarturi mavroghenești ;
Apoi avea o mîndrie
Lipită de mojiție
Și-atîta o semeție,
De nimeni nu vrea să știe !
Venea la dinsul boieri

Pentru niscareva trebi
Ca la un stăpînitor
Țării oblăduitor ;
Iar el ca un blestemat,
Ședea în pat răsturnat
Și boierii în picioare
Stînd cu capetele goale.
Alteori sta prin pridvor
Pînă se scula din somn.
În scurt se afla al vremii
Al doilea Mavrogheni
Avea în cap o căciulă
Țuguiață, ca o sulă,
Și o ghebă în spinare
De nu făcea cinci parale,
De aba roșie ruptă
Cu ață albă cusută,
Cu poturi, cu iminei,
Se deprinsese cu ei.
Iar să-l fi văzut călare
Chiar vâtaf de haimanale.
C-o grămadă de voinici
Tot arnăuți, șocarici,
Avîndu-i pe lingă dînsul
De nu puteai să-ți ții rîsul
Și da prin tîrg cite-o raită
Ca să-l vază lumea toată
La ce treaptă a ajuns
Și cît s-a-nălțat de sus.
Aferim Dumitrăchiță,
De-ar mai fi vro răzmeriță
Și un Mavrogheni domn
Știu că tu te-ai face om !
Acum ia-ți nădejdea, frate,
Că aia nu se mai poate.
Ce gîndeai ? Că-a ta domnie

Pînă-n sfîrșit o să ție ?
De umblai așa pe sus
Cît fu Mavrogheni dus ?
Nu socoteai că e vînt
Asta ce umblai tăcînd,
Care suflînd te-ngrozește,
Apoi iar se potolește ?
Nu știai că lumea este
O roată ce se-nvîrtește ;
Care altă treabă n-are
Decît să suie, pogoare ?

ZILOT ROMÂNUL

Cronicarul care semnează cu acest nume, Zilot Românul, (1780—1850) a rămas neidentificat. A scris istorii în versuri și proză despre ultimele două decenii ale domniilor fanariote în Țara Românească, o cronică rimată despre *Anul 1848* și un poem alegoric *Dăslușire*. Cronicile lui Zilot Românul au fost publicate întâia oară de B. P. Hasdeu în 1884, Gr. Tocilescu, între 1885—1891, și de G. T. Kirileanu în 1942.

DEFINIȚIA ISTORICULUI

Dator aș fi s-acoper,
Iar nu să defăimez
Pă cei d-un neam cu mine;
Dar greu, frate! ohtez,
Că n-am altfel cum face,
Silit sînt d-adevăr:
El îmi zice a scrie
Toate pîn' la un păr.
Rea este defăimarea,
Mai rău e a minți:

La lucru ce-i de față
Rușine poți păți.
Istoric sînt, n-am frate,
N-am rudă, n-am vecin :
Stăpîn am p-adevărul,
Lui cată să mă-nchin !

**JUDECATĂ, ALEGERE ȘI HOTĂRÎRE PENTRU
ÎNCEPUTUL ȚĂRII ROMĂNEȘTI ȘI STAREA
ÎNTRU CARE ESTE ACUM SUPT DOMNIA
GRECILOR FANARIOȚI, LEATUL 1818**

(Fragment)

Dachii stătură :
Minuni făcură,
Cum sînt știute
În cărți trecute ;
Pre chiar romanii,
Lumii tiranii,
Așa-i aduse
Supt bir îi puse.
Minune mare !
Romanii, care
Purt-atunci nume
Grozav în lume
Atît să scază :
Supt dachi să cază.
Dar nu-i minune
Dacă vei pune
Nainte ție
Acea frăție,
Acea unire
'Ntr-o glăsuire,

Cu vitejie
Cu vrednicie,
Fără trufie —
Numai prostie
Ce-avea firește
Cu care crește
Și se mărește
Or mic or mare
De vei ce stare.
De vei răspunde
Că acum unde
Dachii s-ascunde ?
Ei ar răspunde :
Unde-s romanii,
Lumii tiranii ?
Așa sînt toate :
Nasc, cresc, au moarte.
Vezi primăvara,
Urmează vara,
Apoi vezi toamnă
Iată și iarna ;
Ca iarba, toate,
Răsar, au moarte.
Vezi seminție
Astăzi să fie
Nepomenită,
Nesocotită,
Că-ncepe-a crește
Și biruiește,
Pre-alte supune,
Supt bir le pune
Și le domnește
Le stăpînește,
Le poruncește,
Le rînduiește

Orcum voiește,
Pravili croiește ;
Ș-așa vezi moarte
Pre cele-nalte,
Și cele moarte,
Cununi să poarte !
Unde-i Siria ?
Und-Asiria ?
Macedonia ?
Carhidonia ?
Și alte multe
Mari și mărunte ?
Toate căzute,
Numai văzute
Prin cărți, oglindă
Lumii spre pildă.

GH. PEȘACOV

Gh. Hagi — Toma Peșacov-Pedestrășescul a scris 66 de strofe întru lauda lui Tudor Vladimirescu publicate de Emil Vîrtosu în 1939 sub titlul *Versuri inedite despre 1821*. A mai corupus și versuri întru lauda lui Dinicu Golescu.

JĂLIREA NECUVIINCIOASEI MORȚI A HEROULUI ROMÂNIMEI

1821, august 13

Ceriule ! Cum nu ți-e milă.
De lași să piară cu silă
Un luciafăr luminos,
Ce pînă să nu răsară,
Spre apus îl mină iară
Un nor prea întunecos !

Și d-erea ca să apuie
Norilor să se supuie,
Pentru ce, dar, s-a ivit ?

Pentru ce iar să se-ntingă
Spre apus, și să se stingă
Plângînd totul c-a perit ?

Pentru ce, spre scăpătate
Să alerge așa tare,
La răsărit fiind ajuns ?
De ce numai să lucească
Și îndată să lipsească,
Să rămîie-n veci ascuns ?

De ce raze luminoase,
Cu ziori prea mult frumoase,
Orizontului a-ntins ?
Cînd era să nu rămîie,
Ci apusului să-l mîie
Un nour negru, ce l-a atins ?

Mai pe urmă, cu ce vorbă
Ast pahar, vai, el să-l soarbă,
Și să fie hotărît
Așa-n vreme prea puțină,
Să lipseasc-a lui lumină
Și să piară amărit ?

Ah ! stihilor în fire !
Ce prea rea nenorocire
Ce teatru prea ciudat !
Văz ca zioă-n mîaza zilei,
Tot pămîntul României
Peste tot întunecat !

A pierit acea duiosă
Stea a lui prea luminoasă
Ce era a-i lumina,
Carea cu putere mare
Dedea nouă însuflare
Oricui i se închina !

Vai ! Pesemne reaoa soartă,
Ce în veac tot pizmă poartă,
A voit adevărat
Ca în lume să arate
A sa mare nedreptate,
Ea, printr-îns-învederat !...

NICOLAE VĂCĂRESCU

Al doilea fiu al lui Ienăchiță Văcărescu, Nicolae (1784—1825) lăsat numai câteva poezii, publicate pentru prima dată de I. Odobescu în 1878.

1 [IN RAI FĂRĂ TINE, E MOARTE, E GHEAȚA !]

În rai fără tine, e moarte, e gheață !
Ș-în iad lângă tine e bine, e viață !
Ș-în iarnă cu tine sînt toate-nflorite,
Ș-în vară cînd nu ești, sînt toate pierite.
Tu ești sufletire dă duhuri istețe,
Ș-ai fi mîngiere d-ai fi cu blîndețe,
Ești inimi trufașe în trează plăcere,
Cu orice mișcare și chiar cu tăcere.

2 [CA UN POM CE DĂ DĂ PLOAIE]

Ca un pom ce dă dă ploaie
Și pă lângă el să moaie
Uscăciunea ce-l seca,

Tocm-aşa fără-ndoială
Cu firească orînduială
Acum şi inima mea

D-o dumnezeiască ştire
Ş-au mai dat şi ea în fire
Ş-a-nceput a să-ndrepta.

5 [UN PIC DĂ NĂDEJDE D-AŞ ŞTI C-O SĂ-MI VIE]

Un pic dă nădejde d-aş şti c-o să-mi vie,
Şi traiul mai dulce că poate să-mi fie,
Atuncea şi viaţa mi-ar fi doar mai scumpă,
Şi aţa ce-o trage n-aş vrea să să rumpă.

:

Dar cînd de nădejde dă leac nu să simte,
Şi nici cum să-mi vie nu-mi trece prin minte,
D-amor... nu e vorbă. dar nici dă viaţă,
S-au săvîrşit toate !... ah, rumpe-te, aţă !

Şi poate atuncea, de n-o fi simţire,
Să fiu în odihnă, să am fericire.

6 [A TRĂI FĂRĂ-A IUBI]

A trăi fără-a iubi,
Mă mir ce trai o mai fi !
A iubi fără-a simţi,

Mă mir ce dragoste-o fi !
A simți făr-a dori,
Mă mir ce simțire-o fi !
A dori făr-a jertfi,
Mă mir ce dor o mai fi ?

COSTACHE STAMATI

C. Stamati (?1786—1869) a scris poezii lirice, istorice și satirice, precum și tălmăcirii și prelucrări din Pușkin, Jukovski, Lermontov, Lamartine etc. pe care le-a adunat într-un volum *Muza românească* (1868). O ediție recentă, *Muza românească*, a dat, Ion și Rodica Rotaru (E.P.L., 1967).

DIALOGUL UNUI HOLTEI CU UN BOIERNAȘ AVUT, ÎNȘOTIT CU O CUCOANĂ DE ÎNALT NEAM

[Localizare după
Ignacy Kraiki]

HOLTEIUL

Ca să te urez dă-mi voie pentru tînăra soție
Cu care te-ai înșurat,
De neam mare și-nvățată, frumoasă cu avuție,
Iată dar c-ai căpătat
Ce doreai cu fierbințeală.
Mulțumește soartei tale... Și nu sînt la îndoială

Că nu ești fericit, frate ?

Dar tu taci și oftezi foarte.

Cauți în gios cu-ntristare, au nu ești mulțumit poate ?
Ori doar a ta însurare te-au făcut să mă urăști ?

INSURATUL

Of, nu, eu nu sunt tot acela, și să nu mă osindești ;
Căci fericirea mea, frate, cu totul s-au prifăcut.
Soarta îmi este a plînge holteiia ce-am pierdut.

HOLTEIUL

Deci dar și tu nu ești poate bucuros de însurare ?

INSURATUL

De-ai și polii otrava, dar îi tot otrăvitoare.

HOLTEIUL

Spune-ncalea, cită zestre femeia ta au avut ?

INSURATUL

Of, vai mie !

Despre a ei avuție

Mai bine să fi crăpat decît să o fi văzut ;

Nu zic că nu-i învățată,

Isteață și delicată,

Politicoasă.

HOLTEIUL

Apoi ce vrei altă ?

INSURATUL

Îi pentru alții frumoasă...
Iar eu plîng și zi și noapte a mea soartă ticăloasă,
Îmi blastăm și norocirea,
Mă giur și pe Dumnezeu,
Că o așa osîndire,
Nu vreau dușmanului meu.

HOLTEIUL

Dar cum de-ai căzut în cursă tu, cel atît de ferit ?

INSURATUL

Ursita mea cu urgie negreșit m-au prigonit
Să fiu într-o adunare de dame soiuri înalte
Unde, văzînd o fecioară, chipul ei mi-au plăcut foarte !
Ochii giudecăței mele amorul cel cu turbare
Orbindu-i, mă îndemnară să-ntreb și a ei plecare ?
Și ea-ndată se uniră cu mine să se-nsoțească.
Oh ! atunci a mele zile de ce să nu se sfîrșească ?
Sau păzitorul meu înger pentru ce nu m-au propit
Să nu priimesc orbește tocmelele ce-au voit
Ea și neamurile sale ?
Strămoșii noștri tocmele nu făceau la însurare,
Și petreceau înmiit,

Decît noi mai fericit ;
Iar acum alt timp este,
Căci moda şi etichetul în lume împărăteşte ;
Şi-aceste ceremonii pe bărbatul nătărău
 Îl stăpînesc,
 Îl orbesc
 Şi-l fac de păteşte rău.
Astăzi şi copiii, frate, te-nşală cu meşteşug,
 Bătrînii cu vicleşug,
De-a dreptul nu vor să meargă nici măcar un minut.
Cugetul, prieteşugul le au toate de vîndut ;
Şi dacă eşti cu avere, te pîndesc să te însoare
Cu a lor fete modiste, ca să le porţi în spinare...

HOLTEIUL

Dar de ce mai prelungeşti
Şi nu vrei să-mi tilcuieşti
De-a tale tocmele,
Ce ți-au părut grele ?

INSURATUL

Dacă vrei, acum îndată, cu sufletul întristat,
Ți-oi spune cu ce tocmele cătră socri m-am legat.

Intăia tocmală

„Oricînd cucoana la țară într-adins sau cu-amăgeală,
Sufleteşte sau trupeşte ar pătimi de vro boală,
Eu să fiu dator, pentru al meu soț,
Să-i aduc din Iași pe doftorii toți.“

HOLTEIUL

Au doar din așa pricină oamenii să nu se-nsoare,
Ca să nu se bolnăvească ?

INSURATUL

Oh ! nu le știi, frățioare,
O femeie cu capricii de multe ori pe zi moare.

A doua tocmală

„În zodia zumpenii soarele cînd va ajunge,
Pe cînd se răcește timpul, cîmpii și codri golind,
Nesuferindu-se țara de cucoane mari atuncea,

Eu să mă aflu gătit,
Ca să las gospodăria și a ei liniște dulce,
Și la baluri și ospete la tîrg s-avem a ne duce.“

A treia tocmală

„Soția mea grațioasă
Să trăiască nu cu mine, ce-n deosebită casă,
Cu pompă și răsfățare,
Ca cucoană de neam mare ;

Iar eu să am a plăti
Orișicît va cheltui,
Făr-a putea bănuî.
Să aibă a da ospete amicilor tuturor,
Și consoților lor,
De la care să primească vizite în orice ceas.“

HOLTEIUL

Și mulți sunt acești amici carii nu-i dau ei răgaz ?

INSURATUL

Soția mea negreșit
Știe la număr cîți sunt.

A patra tocmală

„În sfîrșit, aici tocmala foarte dezghiocat arată,
De dreptățile femeii cînd vrea ca să se despartă,
De bietul bărbat,
Dacă-i scapatat.“

La acest punct strigai însă, că nici moartea mă disparte,
Dar de-așa gogomănie au rîs rudele ei toate.

Eu însă m-am atins,
Căci dracul m-au împins,
Ca pe un mire înfocat,
Și-ndatoririle mele în scris socrilor le-am dat ;
Vai, însă, de-mpărecherea cu o femeie de modă !

HOLTEIUL

Dar a cincea tocmală ?

INSURATUL

Ah ! să ț-o spun nu am poftă,
Și nu este de mirat...
Cînd ți-o spune de-acest punct, ce de tot m-au împilat,
De cînd mi-am pus pe spinare
Un bolohan mare...
Căci după acea tocmală sunt dator a mă supune

Amatei soției mele cu orbească plecăciune...
Iar de-a intra în voia femeii capricioasă,
Nu este barbat în lume și viață mai duioasă.
Eu însumi am pățit pozna, îndată ce m-am cununat.
Zile amare, dar ce, numai mie s-au tîmplat ?
Aceasta mulți au pățit-o, mai toți ce s-au însurat,
Cînd au fost de neam înalt femeia ce au luat.
Avînd a merge îndată în aurit faieton
La buna, mătușa, moșu, la tot neamul cu poclon,
Precum eu m-am zbrănduit pe strade dîrdiitoare
Le-am colindat cu mireasa, cu prezenturi de preț mare ;
Cheltuind făr' de cruțare, dînd oștețe răsfățate,
Cu zariflicuri de modă frumoasă, dar scumpe foarte,
Încît într-un an de zile căzui în datorii grele.
Ah ! și abe o pîrpără au trecut femeii mele...
„Scumpa me, i-am zis odată, mi s-au urit adunare,
Timpul sosi ca să mergem la țeară spre răsufolare.
Carite am minunate, pentru drum toate-s gătite“...

CUCOANA

Mergi, călătorie bună !
Mă mier, neghioabe barbate, cum de ți-au trecut prin
minte

Că eu sunt de tot nebună
Ca să mă fac de ris lumii, să mă sui într-un cosciug
Ce îl numești tu carită și într-însul să mă duc !
Spune, unde ai găsit-o această veche antică ?
Sau poate umbla cu dînsa răposata ta bunică ?
Ori nu vezi că și lacheii rid de așa hodoroabă ?
Ah, moarte, vin' mai în grabă,
Decît să trăiesc cu-acela ce nu știe a trăi !
Mergi, boierule, ce stai, și nu te mai codi,
Carite de modă găsește.

BARBATUL

Să te-ntreb, mă-ngăduiește,
Ce feli să fie ?

CUCOANA

Oh, cerule, sunt datoare să-i spun și să-i tilcuiesc
În ce anume carită am eu să călătoresc ;
Întreabă pe Graf Lucescu, și el îți va spune ție
Cum are să fie,
Și ce mă superi pe mine ?
Știi că am drit să-ți cer toate, așadar, cer de la tine
Să fie careta nouă
Într-o oară, sau mult două.

BARBATUL

Acum n-am bani.

CUCOANA

Mie pre puțin imi pasă,
Cer careta englizască, purcezi, du-te și mă lasă.
(Alerg, careta de modă găsesc și o târguiesc
În zeci mii și îndată cu sinetu o plătesc.)

BARBATUL

Careta este la scară, lacheii au gătit toate.

CUCOANA

Mă lasă acum în pace, mă aflu mihnită foarte.

BARBATUL

O las, și peste un minut, femeia me, ca o fiară
Mă cheamă și mă întreabă : „Este careta la scară ?“
„Acum, soro, acum, dragă, voi zice și se gătește.“

CUCOANA

Acum, soro, acum dragă... Aceasta ce vorbă este ?
Unde ai deprins cuvinte așa groase să grăiești ?
Nu știi că acum nu este de modă să le rostești,
Cum era în vremea veche și cum se vorbea odată ?
Acum cine știe lumea și vorbire delicată
Nu-și poreclește cucoana numind-o, soro-dragă !
Doar de te-au deprins țăranii așa cuvinte să-ți placă,
Căci ei obișnuiesc numai așa fel de vorbe groase,
Iar biata femeie rabdă ca o sclavă ticăloasă.
Dar ce taci ? Ce nu vorbești ?

BARBATUL

Ce poroncești să mai zic ?

CUCOANA

În careta me să puie al meu tot calabalic.

BARBATUL

(Eu păr-acum nu-nțeleg, dacă sunt serv sau bărbat.)
Spune-mi, la drum ce să ieu, să m-apuc de încarcat ?

CUCOANA

Tot ce trebuie să aibă o damă de neam înalt ;
Oh, dar cît sunt de mîhnită, și *mamzela* m-au lăsat,
Dar prințului Furtunatic nu te-ai dus să dai de știre
De-a me în grabă pornire ?
Dar mai ales la cuzinu, ce și ție Ț-au plăcut ?

BARBATUL

Ca să mă fac eu și crainic, timpul nu m-au încăput.

CUCOANA

Birfești, mă rog dumitale, mai mult decît se cuvine.
Deci francezul meu îndată cheamă-l să vie la mine.

(*Cătră francez :*)

Te rog, *mon aimable* Jean-Jacques,
Gătiți-mă de pures, *Dieu !* nu știu ce să fac...

BARBATUL

Și iată, un răscol mare în casa me s-au scornit,
După cum odinioară în Sodoma, ce-au perit,
De părea că biata casă
Îi cu fundu-n sus întoarsă ;

Pun în caretă cățărul ce i l-au dat un iubit,
Pun și motocul cocoanei de un amic dăruit ;
Acolo gavanoșele, aici șipuri, butelcuțe ;
Aice pun canarașul în aurită pușcută,
Aici capele, bonete, crinoline și festoane ;
Acolo fleacuri de modă ce trebuiesc la cocoane.
S-au suit și strălucita, adică a me soție,
Iar pentru mine-n caretă loc n-au ramas să mai fie,
Și așa eu cu lacheii într-un furgon m-am suit,
De m-au luat după dînsa, ca un barbat mangosit.
Deci, ajungînd la moșie, chelarul ne-ntîmpinează :
„Bine-ai venit, cuconiță !“ — pe ea o feliitează...

CUCOANA

Fi donc ! Ce surpriză-mi face ghiujul acest făr' de minte,
Urează ca din vechime cu ruginite cuvinte !
Cucernicul meu chelar, ca zapada înălbit,
Strîngînd umerii ofta, clătînd capul și zicînd :
„De acum a me odihnă, cum se vede, s-au sfîrșit
Nu știu a me bătrînețe prin ce faptă i-au greșit“.

Așa bătrînul grăiră,
Și pe-a sa onestă față lacrimile năvăliră,
După care îmi șoptește bătrînul cu întristare :
„Boierule, vai de tine și de-a ta avere mare !“

.

Deci cucoana intră-n casă, se minie și întreabă
Unde-i sala pentru masă.

BOIERUL

Aceasta...

CUCOANA

Nu-i nici de o treabă,
Pentr-o sută de persoane, măcar aici loc nu este ;
Nu, nu, eu nu sunt născută ca să trăiesc țărănește,
Mie îmi trebuie altă sală.
(Bufeciul s-au uimit, auzind așa tocmală,
Cămărășița au fugit afară,
Tinjind și ea a mea soartă amară.
Iar eu, ca vai de mine, după dînsa mă tîram...)

CUCOANA

Salonul acel de baluri să mergem ca să-l vedem.

BOIERUL

Acesta-i destul de mare...

CUCOANA

Oh ! îmi vine ametală
Dac-această șură lungă dumneata o numești sală ;
Căci acum, nu se trăiește ca în timpul de demult...
Dar ietacul pentru mine ?

BOIERUL

Eu acesta l-am avut.

CUCOANA

Dar, mă rog, a dumitale ?

BOIERUL

Cu dumneata la un loc.

CUCOANA

Alei, zău, ce dobitoc !
O, *ciel* ! și cum se poate
Să sufăr aceste toate !

Îți spun drept că ești neghiob, deși ești cu boierie,
Și-ți hotărâsc în sfârșit traiul nostru cum să fie.
Dacă soarta mea ce rea și ce cu totul nedreaptă,
Au voit să ne vedem ochi la ochi cîte odată,

Apoi ca să ne vedem,
Osebite odăi să avem,
Vizite vei priimi în odaia dumitale,
Liber, făr' de supărare.
Asemenea și eu, din partea mea,
Voi petrece cum voi vrea.

(Către lachei :)

Oh ! aduceți-mi aici acel de drum tualet,
Ca să scot și să privesc la a prințului portret

Cît îi de cu grații, și el nu-i cu mine.

Oh ! Și eu fără de dînsul voi muri de mîhniciune !
Și dumneata ești sminteala, nu i-ai spus cînd am *purces*,
Căci prințul să mă petreacă știu bine că ar fi mers ;
Dar, iată, livadă vîz.

BOIERUL

Prea formosă de primblare.

CUCOANA

Nu cumva cu dumneata ? Ah ! Doamne, cîte gîndeşti !

BARBATUL

Îi foarte cu rînduială, şi prea minunat rodeşte...

CUCOANA

Poame de a dumitale nime nici vrea, nici pofteste,
Pentru că mult mai gustoase s-ar putea să se găsească,
Iar la planul ei cel simplu cine poate să privească ?
Căci a grădinei podoabe trebuie să fie multe,
Aici moale ca şi puful, văi cu brazde aşternute,

Florării mirositoare,

Dimburi ademenitoare,

Acolo fontaluri, tocma ca stecla prevezitoare,
În care cerul albastru şi copacii de pe maluri
Se prevăd ca în oglindă, palpitînd pe a lui valuri,
Iar peştişorii într-însul unul pe altul s-alungă,
Şi acolo pe aproape să fie frumoasă luncă ;
Aici alee umbrite, nepătrunse nici de soare
Unde turturica geme şi suspină pîr' ce moare,
Acolo de sub o stîncă o încîntătoare zîină,
Izvorînd de cristal apă, focul inimii alină,
Şi lingă care o grotă umbra să fîgăduieşte,
Unde amorul şede cu degetul la guriţă : semn că tace

şi păzeşte ;

Dar dumneata nu eşti demn de-aşa gusturi să ai parte,
De gustul grădinei mele... ce te mingîlieşte, frate,
Cu gusturi de un amor ordinar ca dumneata.
O, *Dieu* ! Şi de ce taci fără a mă-nştiinţa :

Gata-i cătră: arhitector, curierul, cu-o scrisoare,
Ca el să vie în grabă și fără de zabavă mare;
Să aducă meșteri, planuri pentru o curte cîmpenească ?
Curînd, îți zic, înadinsul îndată să se pornească.

.

Deci a me cocoană mare
Așa multe mi-au vorbit,
Că ș-acum capul mă doare
De mai că n-am nebunit.

În sfîrșit, în sat la mine palat mare s-au ivit,
Dar prin gînd nu mi-au trecut cînd dracu s-au isprăvit,
Decît știu că l-am plătit ;
Nu era zi fără de mese, artificii, bal comun,
Iar eu și ziua și noaptea alergam ca un nebun,
Și cu-aceste cheltuiiele
Am făcut datorii grele,
Dar mai rău, că-mi cresc în cap
Coarne chiar ca la un țap...

Odată casa ce veche dintr-un fășic s-a aprins ;
Deci eu alergam cu răcnet chemînd oamenii la stîns ;
Mă zbuciumam și eu însumi, mă pîrleam singur stîngînd,
Iar fudula mea soție se trudea și ea giucînd ;
În casa cea nouă balul cu clocot mare urla.
Ș-a muzicanților zgomot focul de-afară ura,
Cavalerii cu șucheta se învîrtea, vâlțuia,
Apoi, ca calul de poștă obosind femeia mea,
S-au trîntit pe o bergeră și cu un prinț șugulia ;
Tocmai atunci mă apropiu și eu de ea cîtinel,
Și-i șoptesc cu glas prea fraged : „O, amate suflete !
Multe mii s-au cheltuit, mai contenește puțin,
Întreabă aceste baluri cîți bani pe mine mă țin“.
Dar ea parcă răsărînd, cu spatele mi-au răspuns :
„Eu nu o dată ț-am spus,

Că mie puțin îmi pasă, eu n-am să le răfuiesc,
Am să petrec cum îmi place și dulce să viețuiesc ;
Căci tu ești boier de țară, iar eu sunt de neam înalt
Și știi cum ne-au fost tocmala, cînd pe mine m-ai luat
Deci nici un cuvînt mai mult,
Căci eu n-am gust să te-ascult.”
Așadar ale ei toane de nevoie împlinind,
Și peste vechi datorii alte nouă grămădind,
Toate satele le-am zălogit,
Ș-acum în oraș aicea cu dumneei am venit,
Ca a mea mișălătate să-și ia osînda spre plată,
Despărțindu-mă de dînsa și plătindu-i zestrea toată.
Deci cu o așa femeie neputînd să mai trăiesc,
Amicilor vă vestesc
Ca să fi luat mai bine pe sătănița din iad
Decît femeiei de modă să mă aflu eu bărbat.

HOLTEIUL

Bine zici, dar celelalte nici se văd în adunare.

INSURATUL

Apoi voi cercetați bine, făr-a vă amureza,
De ce viță, de ce rudă, este soțul ce-ți lua,
Pentru ca să nu greșiți,
Fiind de amor orbiți,
Și apoi să vă căiți.

Acesta ne probează că femeia desfrînată
Îi hulită de lumea toată,
Dar mișălul de bărbat,
Este bun de improșcat.

GH. ASACHI

Versurile lui Gheorghe Asachi (1788—1869) sînt cuprinse în volumele *Poezii*, Iași, 1836 ; *Fabule alese*, Iași, 1836 ; *Fabule*, Iași, 1844 ; *Culegere de poezii*, I—II, 1854 ; *Culegere de poezii*, ediția a III-a, Iași, 1863. O ediție de *Scrieri alese* în două volume a dat N. A. Ursu în „Biblioteca pentru toți” (1957). O ediție critică a alcătuit N. A. Ursu în 1973 (*Opere*, I).

Prolog LA PATRIE

Un viu dor mă-naripează și mă-ndeamnă din giunie
Ca să cerc pe alăută românească armonie.
Acest vers, ce sun-aice, lui Apolo nu-i strein,
Fiind gemine cu rostul ce-i urzit din cel latin.
Armoni-a strîns pe oameni în plăcuta societate,
Adunînd pre ii din codruri în statornica cetate ;
De cîntarea lui Orfeos munții Traciei s-umpleau
Și de sunetul cel dulce crude fiare se-mblînzeau.
Însași ruga de evlavie unei inimi credincioase
Cătră Domnul se înalță pe aripi armonioase,

Ș-o simțire legănată prin al muzelor organ,
Mîngîietă, cursul trece pe al vieții ocean.
Spre virtute versu-mbie, despre rele face ură,
Fermăcîndu-ni adapă d-o înalt-învățătură.

O, români, români ai Daciei, ce purtați un mindru semn
De-origină, istoria acum fie-ni îndemn !
În vechime maica Roma, ce-a fost doamnă-n toată lume
Ni-a lăsat legi și pămînturi, vorba sa și-naltul nume.
Oare darul ce de timpuri și de barbari s-a pastrat,
Cînd senină soarta luce, fi-va astăzi defăimat ?
Nu, prin muze ș-a virtutei dorul dulce și fierbinte,
În noi lumea să cunoască strănepoți romanei ginte.
Tu, Moldavio mănoasă, ce pre mine ai născut,
Adăpost dă giunei muze care ist vers a țesut ;
Pe-nverzit și tînăr laur, ce din țară-acum răsare,
Cu puternic scut să-l aperi de-a fortunelor turbare ;
Cum va prinde rădăcină și în urmă va-nflori,
Din a sale frunzi, cunună muza ție va urzi ;
O cunună cungiurată de-ale vînteii line raze,
Ce de foc, de fier, de timpuri, trainic soarta o păstrează
Cînd atunce al tău nume, nemuririi consfințit,
Va luci la fiii patriei, chiar ca-n ceriu un nou planit !

LA ITALIA

(1809)

Vă urez, frumoase țarmuri ale-Ausoniei antice,
Cungiurate de mări gemeni, împărțite de-Apenin,
Unde lîngă laurul verde crește-olivul cel ferice,
Unde floarea nu se trece sub un ceriu ce-i tot senin,
Unde mindre monumente ale domnitoarei ginte
Înviază mii icoane la aducerea aminte !

Vă urez... că cine poate fără dor, fără-umilință,
Acea pulbere să calce, al eroilor mormînt,
Ce în curs de ani o mie a stătut în biruință
Ș-astăzi vii sînt prin exemple de virtute și cuvînt,
Încît în asemănare nu a fost, subț orice nume,
Mai măreț, nimic, nici trainic, de cît omul este-n lume !

Pe a Tibrului șes Roma tăbărită-i ca un munte
Din palaturi surupate și mormînturi adunat,
Între care Capitolul o cărunță naltă frunte
Ce de barbari și de timpuri cu respect i s-a pastrat ;
Unde un popor de statui, a lui Fidias urzire,
Vînta Greciei ș-a Romei îmi arată la privire.

Între surupate temple, obelisce și coloane,
Ca un turn de fer întreagă stă colona lui Traian ;
Pre ea vād : Istrul se pleacă Iassienei legioane,
Cum cu patria sa pere-a Decebalului oștean
Și cum în deșarta Dacie popor nou se-ntemeiază,
De-unde limba, legi și nume a românilor derează.

Cînd în codru vechi stejarul a răpus de bătrînețe,
Din a sa mănoasă țarnă cresc plăcute floricele ;
Așa dup-a Romei paos, în alese frumusețe,
Răsărit-au noi luefiri : Ariost și Rafaele,
Galileu, Columb, ș-Italiei, ce prin genia lor luce,
Ca-n vechime lumea astăzi necurmat tribut aduce.

În grădina-ast-a Europei, unde rostul dulce sună,
Și pictura, armonia, prin un farmec a supus
Pe a lumii sclavi și domnii, carii pururea s-adună,
Plini de dorul amirărei, de la nord și de l-apus,
Un român a Daciei vine la străbuni, ca să sărute
Țârna de pe-a lor morminturi și să-nvețe-a lor virtute !

DOCHIA ȘI TRAIAN
Sub muntele Pion, în Moldova

I

Între Piatra Detunată
Ș-al Șahastrului Picior,
Vezi o stîncă ce-au fost fată
De un mare domnitor.
Acolo de rea furtună
E lacașul cel cumplit,
Unde vulturul răsună
Al său cîntec amorțit.
Acea doamnă e Dochie,
Zece oi, a ei popor,
Ea domnează-n vizunie
Preste turme și păstori.

II

La frumusețe și la minte
Nici o giună-i samana,
Vrednică de-a ei părinte,
De Deceval, ea era.
Dar cînd Dacia-au împilat-o
Fiiul Romei cel mărit.
Pre cel care-ar fi scapat-o
De-a iubi a giuruit.
Traian vede astă zînă ;
Deși e învingător,
Frumuseții ei se-nchină,
Se subgiugă de amor.

III

Împăratu-n van cată
Pe Dochia-mblinzi ;
Văzînd patria ferecată,
Ea se-ndeamnă a fugi.
Prin a codrului potică
Ea ascunde al ei trai,
Acea doamnă tinerică
Turma paște peste plai.
A ei haină aurită
O preface în șaiag,
Tronu-i iarba înverzită,
Schiptru-i este un toiag.

IV

Traian vine-n astă țară,
Și de-a birui deprins
Spre Dochia cea fugară
Acum mîna a întins.
Atunci ea, cu grai fierbinte,
„Zamolxis, o, zeu, striga,
Te giur pe al meu părinte,
Astăzi rog nu mă lăsa !“
Cînd întinde a sa mînă
Ca s-o stringă-n braț Traian,
De-al ei zeu scutită, zîna
Se preface-n bolovan.

V

El pietroasa ei icoană
Nu-ncetează a iubi ;
Pre ea pune-a sa coroană,

Nici se poate despărți.
Acea piatră chiar vioaie
De-aburi copere-a ei sin,
Din a ei plins naște ploaie,
Tunet din al ei suspin.
O ursită-o priveghează
Și Dochia deseori
Preste nouri luminează
Ca o stea pentru păstori

JIJIA

Imitată după zicătoarea poporană

Între Prut și-ntre Siret,
Ce mai mult de ani o mie
Apă limpede trimet
Pân' la Dunăre-n cîmpie,
Este-un lac, ca marea-ntins,
De muncei umbroși încins.

Nici un rîu din sînul lor
Nu revars-a sale ape,
Cu nutrețul curgător
Acel lac ca să-l adape,
Ci din fund nemăsurat
Lacul crește nencetat.

Acel lac, cînd este lin
De vînt unda-i nu se-ncreață ;
La ochi samănă deplin
Cu un disc luciu de gheață,

Sau cristal chiar, ce-a răsfrint
Bolta-azură pre pământ.

Noaptea, cînd te-apropiezi
Către apele acele,
În ceriu și în lac prevezi
Stol de lucitoare stele,
Luna jos și luna sus,
Și-n lac cursu-i spre apus.

Nu-nțelegi de-i adevăr
Sau fantazie, au dacă
Lacul suie-se spre ceriu
Ver spre lac ceriul se pleacă,
Că de cați în a lui fund
Sameni mez în glob rotund.

Așa, cînd e timp frumos,
Ochiul tău se îngînează,
Dar va fi mult inimos
Milian cel ce cutează
La lac noaptea a veni,
Fără a se îngriji.

Că abia a inserat.
Vezi pre lac cum scînteiază
De vermi stol înaripat,
Pînă trece-a nopței miază,
Și atuncea deseori
O stea cade-n lac din nori.

Uneori din apeî mez
Sună larmă de cetate

Și mirînd din apă vezi
Cum la ochi ș-auz răzbate,
Pintre fum și prin scînteii,
Trista voace de femei.

Cînd se stinge focul cel
Și strigările s-alină,
Pintre unde-ncetinel
Parcă sînte rugi suspină,
Ca acele ce în zori
Cîntă vergurile-n hori.

Ce misterii se ascund
În această adîncime,
Nu putu cerca la fund
Păn' l-acele zile nime,
Până cînd a cutezat
Un antic și demn barbat.

Pre moșie a domnit
Bravul Conde, boier mare ;
El cu-ai săi s-a sfătuit
Ca să facă o cercare
Și un plan a încheiet,
Să pătrundă-ace! secret.

Tot poporul a stătut
Și prin multe ostenele
Manini plase a țesut
Din o sută mii rețele.
Palme-o mie-n lung și-n lat,
Luntre multe s-a durat.

Spre a avea cerescul har
La-ntreprinderea pascară,
A dat cit-un sărindar
Pe la monastiri din țară
Ș-un călugăr de la schit
Cu agheazmă a sințit.

Însuși Conde, stind la mal
Cu a lui curteni și gloată,
Dă pascarilor semnal,
Ș-amu plasele înoată ;
Trag plutașii tot virtos,
Ca s-agiungă până-n gios.

Plasele s-a înspumat
Și vuind acum o undă
De-alta iacă-a despicat
Și în lac se acufundă ;
Milianii trag mereu,
Că a prins nu-ș' ce prea greu.

Nime-ar crede ce a prins ;
Unda inceptu să mugă,
P-unii spaima a cuprins,
Fricoși alții dau la fugă,
Deși cele ce-o s-arăt
Nu era de spăriet.

Că din plasă a ieșit .
O frumoasă, giune zînă,
Cu păr negru umezit,
Fața-i ~~sarbădă~~, senină,

Și pre luciu cînd a stat
Cu blîndețe-a cuvîntat :

„Tu, ce astăzi ai pătruns
În a noastră adîncime,
Nu știi că viu n-a agiuns
Îndărăpt în lume nime,
Cel ce de ursită-mpins,
În aist fund s-a deștins ?

Dar fiindcă-n corpul tău
Curge-a bunilor mei sînge,
Că cel ce cu Domnul-zeu
Lucru-ncepe toate-nvinge,
Lacului legend-a ști,
Spre mirare-ți voi rosti.

Timpu' vechi eu amintez,
Cînd creștinilor lucoare,
În Moldova, prin botez,
Renăscut-au pre popoare,
Stol de verguri s-adunat,
Lui Cristos s-a prosforat.

Ne-am durat altarul sînt
Între codri-n salbe dese,
Și-ncheiet-am jurămint
Domnului a fi mîreșe,
A ruga, a agiuna
Ș-a serbi mărirea sa.

Nime din alți muritori
Nu putu la noi să vie ;

Le era crim fiorătoriu
A calca în săhăstrie ;
Moartea îl amenința
Pe-un bărbat ce cuteza.

Atunci, de la răsărit,
Păgini, barbari, cu cruzime,
În Moldova a venit,
În atita, zău, cîtime,
Că mai lesne ni era
Frunzele a număra.

De cuțitul stîrpitoriu
Zăcea-n țară stoluri crunte,
Numai omul fugătoriu
Adăpost afla la munte ;
Pre noi schitul a lăsa
Jurămîntul nu ierta.

Pe cînd noaptea ni rugam,
Lîngă-altare proșternute,
Tremurînde ascultam
Cum vineau stoluri temute,
De cai tropot sunător,
Freamăt dînd înfiorători.

Ca porumbul spăimîntat,
Cînd de uliul se vînează,
Sub aripi, spre-a fi scapat,
Ale mamei tupîlează,
Așa toate ni-am văzut
În genunchi, sub crucei scut.

«Doamne, zis-am, de nu-î vra
Să ni mîntui prin minune,
De defaimă a scapa,
Fulgerul să ni detune ;
Au vivinde¹, fă cuvînt
Să ni-nghită-acest pămînt !»

Atunci iacă răsări
Preste tot a zilei soare,
Spaima dintre noi peri,
Ni sufla o dulce boare ;
Abat ochii pre pămînt,
Dar pămînt eu nu mai simt

Că cu schitul cufundat
În pămînt mă deşind vie ;
Şi atunci s-a revarsat
Preste noi uda tărie,
Pintre care până-n fund
Numai razele pătrund

Acolo, ling-un altar,
Sub o boltă cristalină,
Ni păstrează vie-un har,
Până-n ziua cea senină
Cînd credinţa va afla
În judeţ cununa sa.

Da l-Altai păn' la Carpat,
Barbarilor semeţie

¹ Fiind în viaţă (n. a.).

Crivățul a spulberat
Ca p-arină din cîmpie ;
Nici o urmă de-a lor pas
De cît numele-a ramas.

Dar fortunele cînd tac
Ș-unde nu pot să mugă,
Chiar din sinul cestui lac
Se înalță-a noastră rugă
Către Dumnezeuul sînt
Pentru-a patriei pămînt.

O, tu, ce ai auzit
Cest uric plin de minune,
Fie-n cuget tipărit
Și la tot nepotul spune :
Pentru patrie și zeu
Să prosfoare traiul seu !“

Cînd aceste-a încheiet,
Se încreață-n apeî undă,
Și cu zîna, pe încet,
Plasele se acufundă ;
Nici alt om o mai văzut,
Dar legenda n-a tăcut !

SIRENA LACULUI

Imitație duple o tradiție poporană

De la curtea unui sat,
Prin preluca cea umbroasă.
Întristat-au alergat

Fata-Irina cea frumoasă ;
De plîns ochiu-i roura,
În vînt păru-i flutura.

Cînd din luncă a trecut
Unde-un rîu în lac s-afundă,
Fata-Irina a stătut
Și, uitîndu-se la undă,
A ei dalbe mîni a frînt
Și a zis acest cuvînt :

„Voi, ce-n ist palat undos
Locuiți, o, sorioare,
Bocetul meu cel duios
Ascultați ș-a mea plînsoare !
Cel ce-amorul mi-a giurat,
Aleu, azi m-a îngînat.

Pe al nostru domnișor
Am iubit cu duioșie,
Trainic mi-a giurat amor,
Că m-a lua de soție ;
Dar credința a calcat,
De soț alta ș-a luat.

Fie deci el fericit
C-o mai nobilă soție,
Ce ambiție-a sortit,
Dar la mine să nu vie,
Să deridă-acum și ea
Plînsul și durerea mea !

Pentru-o fată ce-a perdut
Fericirea-n astă lume,
Nu am decît să mă mut
În al apei voastre spume,
Să m-ascund, însă, aleu,
Ce-o să facă fiiul meu !“

Cînd plîngînd aceste-a spus,
Cu adîncă suspinare,
Mîna preste ochi ş-a pus.
De pe mal în apă sare.
Şi apoi s-a cufundat
În a zînilor palat.

Dar în curtea celui sat
Mii de oaspeţi se adună
Lumini mii a fulgerat
Şi armonia răsună ;
Cupa umblă împregiur
Toţi urează bun ogur.

Cînd, prin vuietul voios,
Din prelucă pareă cheamă
Plînsul cel mai dureros
Unui prunc ce-i făr' de mamă,
Că un casnic îndurat
În braţ pruncul a luat.

Lîngă lac el a stătut
Cu cea sarcină duioasă,
Unde ramura-a ţesut
O camară-ntunecoasă

Și format-au un ascuns
De razile nepătruns.

În tăcut acel tufariu
Plinge, cheamă : „Amar mie,
Ah, l-acest sărman sugariu
Cine mamă va să fie ?
Fată-Irino, dă-mi răspuns,
Unde, unde te-ai ascuns ?“

„Iacă-mă-s chiar în cest fund,
Un șopt din lac î răspunde,
Eu petrec aici pe prund
Tremurînd în rece unde
Și cu ochiul lăcrămos
Nu-mi văd fiul cel frumos.

Valul repezit de vînt
Tot mă poartă-n a sa cale,
Ș-atunci cînd flămîndă sînt,
Eu gust mursa de corale ;
Roua dimineața beu,
Papura e stratul meu !“

Dar bătrînul casnic iar
Repetează : „Amar mie,
La acest sărman sugariu
Cine mumă va să fie ?
En, Irino, dă-mi răspuns,
Vino d-unde te-ai ascuns !“

Că sub apă s-a mișcat,
Pe încet, nu-ș' ce, se pare
Apele s-a turburat ;
Iată că acum răsare,
Frumușel, din a lor sin,
Un pește de tot străin.

Precum junii cînd pe lac,
În a lor joc de la țară,
Bour cu o piatră fac,
Care luciul apei ară,
Așa peștele-a săltat
Și pe apă-a lunecat.

De-aur pete străluceau
Pe spinarea-i delicată
Ș-aripioarele aveau
O coloană-mbrilantată ;
Din cap, ca aluna mic,
Luceau ochii lui pitic.

Dar cel pește minunat
D-îndată a sa făptură
În femeie a schimbat
Cu angelică figură ;
De pe capul cel frumos
Se deștinde-un păr undos.

Pre-a ei fețe și pre sin
Răsărit-au la vedere
Două roze preste-un crin

Și mănoase două mere ;
De la briu rămasă-n jos
Forma peștelui solzos.

De mal al acestui riu
Sirena s-apropiază,
Luă-n braț pe al ei fiu
Și la sîn îl tupilează ;
„Nani, nani, dorul meu,
Nani, a ta mamă-s eu !“

După ce au încetat
Copilașu'-a lui plînsore,
În leagăn l-a aninat,
Preste ramurile-ușoare
Și schimbă figura sa
În un pește, cum era.

Ea se-nveste-n solzi de tot,
Aripioarele-i răsar,
Unda o despică-n not,
Prefăcută-n pește iar ;
Apa-n giur s-au înspumat,
Ea la prund s-a cufundat.

Dar de cîte-ori a purtat
Casnicul în a lui brațe
Pe-a ei fiu, a înlăptat
De sară și dimineață,
Preschimbînd a ei corp mic
În femeie, din pitic.

În minutul cel tăcut
Cînd în ceriu răsare luna,
Acum oara a trecut,
Dar la lac, ca totdeauna,
Casnicul cel duioșit
Cu copilul n-a venit.

Prevenit de un prepus,
Nu trecu pe cea carare,
Că-nsurăței s-a dus
Pe-acolo la preumblare,
Pentru că-n rediul tufos
Paserea cînta frumos.

De departe i-a urmat
Și, ascuns în cea camară,
El aici i-a așteptat
După prînz, până în sară,
Ca să vadă pe-amîndoi,
Să se-ntoarne înapoi.

Însă-n urmă, îngrijit,
El din palmă-și face-ocheană;
Printre degete-a privit,
Dar acum a zilei geană
De pe munte a trecut
Și pe nime n-a văzut.

Mai așteaptă după-apus
Până-n ceriu văzut-au stele;
Cercetează-n jos, în sus,

Și, plin de prepusuri rele,
Tremurînd, cu pas încet,
De lac s-a apropiat.

Dar la ochi naintea sa
I s-arată o minune :
Unde apă-ntâi era,
De arină-amu-i genune ;
Până-n fund lacul e sec,
Pe-unde lupi și șerpîi trec.

În fundul acestui lac
Vede cu nedumerire
Vestimente două zac,
Dar nu poate nicăire
Vre o urmă a afla
De boier și soața sa.

Din âcel adînc troian,
Între umbra tunecoasă,
Ieșea un gros holovan
Cu o formă fioroasă,
Ce vederea-nspăimînta
Ș-o figură semăna.

De spaimă atunci cuprins
Pentru cele ce n-ar crede,
Parcă viața-n el s-a stîns,
Nimic n-aude, nici vede,
Și mult timp n-a mai trecut
Păn-a vorbi a putut.

„Irino, iar a strigat
Dar eho răspunse : — Irino !
De ce lumea ai lăsat ?
L-al tău fiu, o, mumă, vino !
Teme-te de Domnul-zeu,
Nu lăsa pre fătul tău !“

Dar bolovanul cel mut
I varsă sudori pe frunte,
Căci pre soț a cunoscut
În acele forme mute,
Ce cu capul clătinau
Și ambi parcă suspinau.

Casnicul, de spaimă plin,
Copilașul ie în brațe
Și cu un adînc suspin,
Ca ceara galbăn la față,
Sînte rugi a repetat
Ș-acasă s-a înturnat.

Bolovanul fioros
Stă și azi de mărturie
C-un amant necredincios
N-a să între ani o mie
În a morților liman,
Ce s-a face bolovan !

SOȚIA DE MODĂ

Un boieriu, ce întâlnește, după o lungă nevedere,
Pe un june, îl urează și apoi i zice : „Vere,
Cînd în casă-ai azi odorul ce atîta ai vinat,
Te urez, al meu dorite, iac-amu te-ai însurat !“
„Mulțămim !“ „Ce vra să zică astă răce mulțămire ?
Nu-nțelegi până-acum încă a ta naltă fericire ?
Nu cumva jugul lui Imen nu-ți se pare prea plăcut ?“
„Nu, de tot, căci, cum se zice, măritișul la-nceput
În noian de miere-noată.“ „Poate-amar acum îți pare ?“
„Parc-așa !“ „Deci, vere, ține ce-ai dorit cu înfocare,
Sufere pe tiran casnic, ce-ai cătat, acuma ai,
Și, precum provorba zice, sub pantofla ei să stai.
Mulțamește-te, o, vere, ca acel barbat ce-l cheamă
Cavaler de ordinii multe și soț d-o frumoasă damă,
La alegirea-Eforiei și la vizite boieriu,
Dar tupil în casă șede, ca paingân în ungheriu ;
Așa poate și la tine ?“ „Talent are-a me soție ;
Am luat cu dînsa-n zestre sate trei ș-o răzășie ;
Delicată, frumușică, învățată !“ „Minunat !“
„Ba nici cum ! Ț-oi spune, vere, c-asta chiar m-a
desperat.

Spre rău toate le aplică și mă tem că m-or răpune
A ei grații și talente, ce s-admiră cu minune ;
Iacă de-ți alegi femeie ce-n Europa a-nvățat
Să trăiască acea fată ce-i crescută în un sat !
La-nceput, cînd am văzut-o, inima cea fermecată
Prin a ei ochi fu străpunsă de Amоруlui săgeată.
I ziceam că mi-e luceafăr ș-a vieței mele-odor ;
Atunci juram că păstra-voi sentiment nemuritor.
Între grații, dulce vorbă, suspinări și fantazie,
Prin romantice-aventure am agiuns la... cununie,
La-acea zi și acea oară, ce în veci voi blastama,
De cînd viața mea senină să-ncepu a turbura.

Prea târziu văzîndu-mi cursa, eram să las toate cele,
Dar parola și... trei sate, ce-s vecine cu a mele,
M-a făcut a-nchide ochii, limba me a ferecat,
Am scris cu mîna actul și cerbicea-n jug mi-am

dat.

Punctu 'ntăi : a mea mireasă a ședea nu vra la țară ;
Iarna-n Iași, la băi străine să petreacă toată vara.
Punctu-al doilea : cerut-au s-aibe a ei faeton,
O caretă cu livrele, un costum de amazon,
Casa comodă, nu-ngustă, cabinete și saloane,
Șeminele, galerie, statuete și coloane ;
Pentru dîns-apartamentul chiar în față, luminos,
Iar stăpinul casei aibe o camară cam în dos,
Un punct încă prevăzut-au, nu de plac pentru un mire ;
Să-ntorn zestrea cu dobîndă, la un caz de despărțire.
Încît prin cea legătură, ce-mi minea un paradis,
În cest timp de libertate între sclavi mă văd înscris.
Vine ziua să purcedem, doamna mea-i de rea umoare ;
Mă întreabă : «Cu ce mergem ?» «C-o caretă pe

resoare.»

«Pe resoare ! Nu pe arcuri ce acum s-a fabricat ?»
Noroc că așa trăsură în cărți unul a jucat ;
Cumpărat-o-am și iacă, să purcedem ; dumisale
Deodată nu-i prea bine, o apuc istericale.
Am rămas pe ziua-a doua. În trăsură s-a suit ;
Lîngă dînsa se așează cățelușul favorit,
Pun cutii, o tualetă, un vazon cu floricele,
Săculețe, gavanoase, cutii două cu capele,
Gaița, o stancă și un cîntăreț canar,
Un alb șoarec p-alisidă ș-un bucal plin de nectar,
Voi să intru în caretă, dar tot locul este plin ;
Luăi cușca subsuoară și cățelu-l pun în sin.
Am purces, dar a mea doamnă șede-n colț posomorită,
Eu tac, numai gaița ține conversați-amorțită.

Dar în urmă doamna-ntreabă: «Oare-avem bun bucatar?»
«Am drăguță!» «Ce drăguță! Să-mi dai titlul ordinar,
Te rog să n-aud de-acuma niște-asemena cuvinte,
Ce-a răzeșilor la țară complemente-aduc aminte!»
Am tăcut. E grea tăcerea, dar mai rău i murmura,
Însă ea de bucătarul, iar începe a-ntreba:
«Țigan este bucătariul?» «Crescut în casă la noi.»
«Vai de mine, und-agiuns-am, să mănînc de la cioroi!
Să nu văd la mine-n curte lighioaiele spurcate!
Un francez îmi adu-ndată să-mi lucreze la bucate,
Cotelete, blan-manjele, dupre a lui Nodé plan,
Peștele să-noate-n lapte, fript cu pene vreu fazan.
Dar servițiul mesei este de Saxonia, Sevr'au Hina?
Ai cristale de Boemie pentru prînz și pentru cină,
Figurele, floricele de dragant și de zahar
Și un templu und-Amorul arde inimi pe altar?»
«De aceste n-am nici una» «Înțeleg ce bucurie!
Eticheta provincială mă așteaptă la moșie;
Masa plină de pastramuri, lapte acru, cașcaval,
Cu strafide, turtă dulce, vrei să-mi dai poate un bal?
Însă, iartă-mă, sinioare, că o nobilă soție
Nu e vrednică d-onorul și d-așa galanterie!»
Dup-asemine sarcasme, care foarte m-a pătruns,
Iacă-n urmă, cătră sară, la moșie am agiuns.
Casnicii ne-ntîmpinară cu timpani și alăute,
Pe vătavul ea respins-au, cînd vru mîna să-i sărute.
Stăm la scară; doamna iese cu gaița și cu cățel,
Recomînd p-al nostru paroh, nici nu caută la el.
«Unde-i sala? Ce camară! Nu-i de prînz, nici nu-i de cină,
Nu încap aicea oaspeți de părechi nici o duzină;
Iar salonul de conțerte și acel de convorbit?
En să mergem mai departe, unde-i acel de dormit?
Cabinet de toaletă, altul pentru camarieră,
Biblioteca mea, unde-i, să așez un glob ș-o sferă?»

«După cîntec, convorbire, în cameră ne-om culca.»
 «De dormit, mă rog, să aibe fiecare-odaia sa !
 Iar grădina ?» «E livadă, ce-a plîntat a mea străbună.»
 «Scoate pomii răzăşii şi tufari din Angli-adună !
 Un rîu limpede prin iarbă s-aibe curs a murmura,
 Ca în chiosc, sub un vechi platan. să pot dulce eu visa.»
 Iaca-a doua zi începe cu reforma radicală.
 Trei ştafete-n ziua ceea a trimis în capitală.
 Neputîndu-mă opune, de acasă am fugit,
 Iar cucoana se apucă de sfarmat şi de zidit.
 Toate cele le răstoarnă, din loc toate le strămută.
 Peste-o lună a mea casă în palat fu prefăcută ;
 Pe părăţi tapete-ntinde şi covoare pe parchet,
 Draperia la fereastă pentru planul cel cochet.
 Noaptea-n ziuă o preface, toată ziua parcă-i sară.
 Încît ziua prin tineric eu plîng soarta cea amară !
 Nu-i de-agiuns, că iată cîrdul de la Iaşi s-a adunat,
 Cavaleri frumoşi şi dame, dregători înalţi de stat,
 Bal cu masce şi supele, cu o muzică streină,
 Doamnei casei prezidentul trei toaste le închină.
 Adiutantul tot deşeară vinul meu de la Cotnar.
 A şampaniei rebele dopurile-n aer sar ;
 Iar soţia mea pe tronu-i şi contesele streine,
 Văzîndu-mă cum mă zbucium, îşi fac semn şi rîd de mine.
 Sara dau foc d-artifiţie, oaspeţii s-a îndesit
 La fereşti şi la balcoane, o rachetă a sărit
 Şi aprins-au a mea arie, unde-avem cîrezi de grîne,
 Arvonite de Pandia cu o mie de ţechine ;
 Alerg, focul să-l pot stînge, m-am ars, nasu-mi s-a umflat,
 Iar soţia mea, văzîndu-mă, de rîs mai c-a leşinat.
 Cînd trompetele şi doba un vivat din nou răsună,
 Oaspeţii ca nişte grauri pe moşia mea s-adună.
 Trecînd larma, zic soţiei : «Cheltuiala a sporit».

Iar ea, plină de minie, de trei sate mi-a vorbit.
«Dar nici nouă n-ar agiunge ! De-i așa, pe voia-ți fie,
Să ne-ntoarcem la Iași iară, să m-așez p-economie.»
Așezatu-ni-am aice, însă, dupre bunul-ton,
Anul nou nu poate naște, de nu-i faci revelion ;
Enig, Miculi, descarcă de prezente-a lor dugheană
Și în casa mea s-adună d-oaspeți vechi o caravană.
Beu șampania, ș-urează : bun să fie-n noul an,
Iar eu zic : c-o moldovancă, să rămîn tot moldovan !»

EPILOG

Înălțat-am monumentul încă-n junea Românie,
Decît bronzul, fierul, piatra mult mai trainic am durat.
Pre el timpului fortune în turbata lor mînie
N-or putea ca să-l oboare pe cursul îndelungat.
Nu, de tot nu mor, că partea nobil-a ființei mele
La Cel care a creat-o va întinde al ei zbor ;
Acolo ea, limpezită d-omeneshi pătimiri grele,
A ei voace va adaoge cătră-a îngerilor hor,
Spre a lăuda Ființa care între lumele senine,
Fără început domnează și domni-va fără de fine !

ENACHE GANE

Enache (Enaache) Gane (cca. 1790—cca. 1850) este autorul unui poem alegoric *Călătoria lui Cupidon la pustiu* — publicat postum de fratele său Dimitrie Gane, la Iași în 1850, dar scris înainte de 1825, când îl copia Costache Negruzzi — și a unui reportaj în versuri *Călătoria mea la munte* (1833), manuscris editat în 1909 de G. T. Kirileanu.

VISUL LUI CUPIDON

Minerva (în o fecioară, fiind metamorfoșită
Cu niște veșminte albe, peste tot împodobită),
Despre Capitol vinea, ținând în dreapta ei mină
De niște spini înverziți, înpletită o cunună,
Și după ce au agiuns, cu un aer mult măreț
Lângă dînsul cel smerit odată cel mai semet,
L-au rădicat de o mină, în picioare drept în sus
Ca unui erou spre cinste, în cap cununa i-au pus,
Asemănînd împletirea, ațitor nenorociri.
Ce au făcut prin a sale, cătră răle iscusiri.
Și luînd pe el de mină, cu o multă silnicire

Prin prăpăstii, munți și dealuri, l-au purtat spre osîndire.

Apoi l-au dus prin orașă, oarecînd mai înflorite
Care de sălbătici tigri le-au văzut el lăcuite
Și strălucirea zidirei în năruiri prefăcută
(Tristul sfîrșit care vine, după desfătare multă).

De acolo nu departe, la o hrubă agiungînd
Și cu minie fecioara-ș, prin întuneric mergînd,
Au voit să-l părăsească precum el i-au fost lăsat
În întuneric palatul ca să rămîie uitat).

Dar rugîndu-se fecioarei, cu o așa tînguire
Care pornește pe pietre cătră o milostivire,
L-au tras iarăși după dînsa și ieșînd din întuneric
La un pustiu, unde om n-au fost nici întru un veao

Întru ale ei ascunsuri un lup au întîmpinat
(Pe cea mai lacomă fiară, care firea au lăsat).

Atuncea să dea fecioara pe acest lacom voind
Acei rîpitoare fiare cu dreptate potrivînd,
Cade iarăși la picioare Cupidon cu umilință

Cum că se va pocăi, au dat iară făgăduință,
Și l-au iertat și atuncea după nespusă răbdare
Pe care poartă Minerva, cea de oameni iubitoare

Cînd tot prin pustiu mergea, a trece s-au întîmplat
Pe lîng-un balaur mare, lîngă o stîncă culcat.

Cupidon pierde nădejdea, cum că îl va apara
Și de cumplitul balaur, căci cugetul îl muștra.

Fecioara simțînd lui zice : nu avea tu îngrijire

Că de fiară înțeleaptă va veni ție peire.
Tu-ți urmează ca să cerci, acea a lui Fosfor cădere
Dup-a acelor din Olimp, pentru tine hotărîre.

La o cîmpie ieșînd, mergea cătră o cetate
Între care au aflat pe un leu adormit foarte,

Pe carele deșteptînd fecioara cea înțeleaptă
Supt aspra lui privighere pe Cupidon dă îndată
Leul pe om ca să scape în vremea cea viitoare
De a unui nestatornic fericiri otrăvitoare
Veacuri de nenorocire a să paște au silit
Și ocheanuri de sînge ca să curgă au făcut. Sfirșind
visul :

Apolon, carele umblă singur la pusietăți
În obicinuitul ceas, trecînd prin acele părți,
Cu razile călduroase pe Cupidon pătrunzînd,
L-au silit să se trezească cu inima tremurînd,
Și deșteptîndu-se bine, mai mult se înfiorează
Pătruns de nenorocirea ce în staturi se lucrează,
Încît a sa suspinare pe frunzile înverzite
Au silit a să prefacă în coloruri vestezite.

CĂLĂTORIA MĂ LA MUNTE

(Fragment)

Luna ce este planetă mult mai gios decît de alte,
Tirziu după ce răsare să ivește pe drept munte
Cu așa apropiere a lor virfuri atingînd,
Încît la sânin curat ea să vede strălucînd,
Ca cînd ar fi o lumină pe virf de munte născută,
De unde ca în oglindă în Bistrița să arată.
Toți copacii sînt sălbatici și numai cît înverzesc,
Afară de puțin număr de mălini ce înfloresc.
Muzica acelor locuri, fără talanturi firești,
Iaste singură cîntarea fluierilor păstorești,
A cărora jelnic glas și firii mărturisăște
De soarta pustietății încît ea de tristă este.
Zefirii trecînd prin frunze lunică cu întristare

Iho, acè dintre stinci, iaste lor răspunzătoare.
Cînd noorii să adună, orizontul de închide
Piste văi ca și o noapte, negura atunce cade,
Și tunetul pîntre munți, înfocat răspunde tare,
Acel om întocma tartar la un nedeprins să pare,
Și cînd acel întuneric pe încet să răsipește,
A ceriului albăstrime cîte puțin să ivește,
Atuncea inima lui are ace mare bucurie
Ci simțeste un închis și supus la tirănie,
Cînd îl mîngîie lumina de la vreo ferestruică
Întru acel întuneric a temniții, cît de mică.
Curcubăul ca un cerc pe munții înfășurînd,
Cătră a lor firesc verde pe sîne alăturînd,
Se dă o vie podoabă, cu mai multă osăbire
Decît unui neted cîmp, de ar avea și pădure.

VASILE POGOR

Comisul Vasile Pogor (1792—1857), traducătorul *Henriadei* lui Voltaire (1838) a compus și un număr de poezii originale — cele mai multe rămase în manuscris în timpul vieții sale — neadunate pînă în prezent în volum

POEZIE

Neam vine și neam să trece, iar pămîntul în veci stă,
Din visul zădărniceii aceasta mă deșteaptă
Muritoriu că este omul, toți o știu și o simțesc
Dar puțini la adevărul vremelniceii gîndesc.
Iubirea acea de sine ce în lume mișcă tot
Din cuvîntătoriu îl face dobitoc pe om nitot.
Cu nadă înșălătoare îl zmulge din adevăr
Și-n prăpastia pierzării îl tîrîește de păr.
Decît toți a fi mai mare, în patria mea dorem
Și pentru pogorîtorii cei din mine o gătem.
Aceasta cum să lucrează ? Să lucrează prin păcat.
Ca să calc în așa treaptă, trebuie să fiu bogat,
Ca să adun bogăție urmează-a fi răpitoriu,
Crud, nemilostiv, sălbatec, mincinos și-nșălătoriu.

Dar bogați mai sînt și alții ; **trebuie** sau să-i zatresc,
Sau cu chipuri oarecare viclene să-i sărăcesc,
Și pe toți cei deopotrivă cu mine să-i împilesc
Și un drit cu osibire oarecare să-mi păstresc.
Și cu neamul meu în veacuri numele să-mi proslăvesc,
Sufletul să-l dau uitării, cugetul neascultat
Cu a sale muștrări toate să-l înăduș prin păcat.
Sîngele celui deaproape să-l privesc neotărit
Cum gîlgîiește cu spumă de mîna mea omorît.
Văduva și sărmanul aceluia să-l privesc
Îmbrăcat în haine negre la ușa mea cum zvoresc.
Să văd muritori de foame să-i văd goli și umiliți.
Stringînd fărmațuri din masă pe supt păreți osîndiți.
Fără îngrețaluire să știu de a lor avut
Prin crîncenă silnicie că a-l răpi am putut.
Pe patria-mi ticăloasă, aceea ce m-au născut
Ce m-au adăpat cu lapte și-n sînul ei m-au crescut.
Să o vînd la orișicine va voi a o prăda,
Obezile ca s-o lege eu să grăbesc a le da.
Pe fiii săi cei durenici prin vînzare să-i zăresc,
Pe lăcuitorii pacinici, care sînt și ai miei frați.
Cruzimei spre sfîșuire să-i privesc de mine dați.
Norodul în pătimire prin a mea faptă adus
Și în giugul nedreptății suspinînd de mine pus
A sale ohtări și lacrimi, gemătul întristatoriu,
Să-mi fie din nesimțire un organ veselitoriu.
Tot să răstorn pentru mine, tot să sfîrm și să zdrobesc,
Tot focului mîstuire și sîmcelii să jărfesc,
Și prin așa sîngerate și încumplite urmări
Scara către înălțime să-mi zidesc din sfărîmări.
Dar iată că sînt om mare, căci de mine toți să tem,
Toți supt toiag de fer rece suspină și plîng și gem.
Pînă cînd însă acestea toate am putut să le fac,
Anii vrîstei mă dărmară și în patul morții zac.
Fără să știu vreodată pofta mea a-mi sătura

Fără să pociu în viață un ceas a mă bucura.
 Înfășurat de durere de ostenele dărmat,
 De grija a face răul ca de un vierme săpat,
 Pingărit în fapte rele de cugetul meu muncit
 Văd minutul acel groaznic al morții că au sosit.
 Cu cît puterea trupéască s-apropie spre sfîrșit,
 Cu atîta să întartă cugetul spre dosădit,
 În oglinda minții mele el îmi arată pe rînd
 Cît am făcut fapte rele și ce m-așteaptă curînd.
 Mustrarea lui acea dreaptă o simțt bine, dar tîrziu :
 Că într-o clipală iată voi înceta a fi viu.
 Ce-au fost dar a mea viață ? Un durelnic valmașag
 De cruzimi, de prigonire și de cumpliri înșirat.
 Din munca vremelnicească la cea vecinică mă duc ;
 Un suflet plin de păcate, la giudețul strașnic duc.
 Ce mi-a folosi c-a zice, după vreme, un nepot,
 Dobitoc fără simțire, fără carne, fără bot :
 „Dovedesc prin documenturi că de-a dreptul mă pogor
 Tot prin spiță bărbătească din Vasilie Pogor“ ;
 Cînd dezbrăcat de simțire și în stihii desfăcut
 Nu voi auzi din aer nici nu voi simți din lut,
 Cînd focul ce zădărește patimile sufletești
 Și apa care dă vlagă vînzoșiei cei trupești,
 Întoarse la a lor vecinic și îmbelșugat izvor
 Nu vor mai lucra în trupul pomenitului Pogor ?
 Dar neam trece și neam vine, iar pămîntul în veac stă
 Acest adevăr prostatic pentru ce mă întristă,
 Cît în mormînt mă făcură a mea țarnă să o cerc,
 În vreme ce ieu sînt încă într-a viețuirii cerc ?
 Iaste pentru că văd oare pe un falnic muritoriu
 Lacom, nedrept și năpraznic, egoist și răpitoriu ?
 Ce puținare de suflet și de frică în zadar
 Cînd toate sînt trecătoare cîte vecinice să par !
 Cînd adevărul nu poate să stea mult mistuit,
 Nici omul drept în uitare să zacă innădușit !
 „Ca p-a Liivanului chedru pe păcătos l-am văzut

Înlăţindu-să spre noori, dar după puţin căzut
 Nu mai era în fiinţă nici locul nu i-am aflat ;
 Cînd pe a dreptului rudă nicăieri n-am tîmpinat,
 Nici cerşitoare de pîine şi nici lipsită de dar,
 Ca roa din cîr pe dînsa să varsă milă şi har.“
 Într-a lucrurilor fire dreptul are scutitoriu
 Şi aşăzămîntul vecinic îi iaste răsplătitoriu ;
 A nedreptului palaturi, pustiirei trist lăcaş,
 Ajung în curînd să fie cucuvearcilor sălaş.
 Şi pristolul întru care lacomul său proslăvea
 Cu averea ce din lacrimi adunată o avea
 Acel poliit cu aur, acel lucit cu pocost
 Mirşavilor tîritoare îl vezi pustiū adăpost.
 Sala înfrumusăţată cu orhestră de cîntat
 Liliacului de noapte rămîne spre încuibat.
 Din zgomotul acel vesel, ce într-însa răsua,
 Cînd măgulitorii vremii acolo să aduna,
 Abia aud în răstîmpuri, duioasăle glăsuiri
 A cucuvearcii ce plînge grozavele răsipiri
 Galerile surpate, stîlpîi sfărîmaţi şi căzuţi,
 Piste aur, piste lustru îi vād cu muşchi învăscuţi.
 Scările ce să vād roasă, de omînescul picior,
 Agiung să fie străpunsă de troscot şi urzîşor,
 Şi fereastra întru care ceranile înflorea,
 Sfredelită de un şarpe ce să soareşte pe ea.
 Răpitoriul ca o ceară în puţin îl vād topit
 Într-un moştean ce îl lasă după sine ticăit.
 Averile lui în pradă, numile lui blăstămat ;
 Rugul neamului său pică veşted, slab şi defăimat.
 Şi ca unul ce-n viaţă tuturor au fost pîmaş,
 În tot omul după moarte îşi lasă cite-un vrăşmaş.
 Cel slab rămîne la dînsul şi dreptul a-l cerceta,
 Sărmanul moştenirea părintaşcă a-şi căta.
 O văduvă întru lacrimi are de a jălui
 Averea ce răpitoriul căuta a-i mistui,
 Cel puternic răsplătirea vinează a-şi izbîndi,

De împilarea în care să silea a osîndi.
Toți zicînd cu a lui stare au ceva a descurca,
Și ponos pe a lui nume și blăstăm a-i arunca
Iar a norodului lacrimi, pe care el le-au prădat,
Ca puhoiul cel năprasnic cel mai strașnic întărtat.
Îneacă, răstoarnă, spală, tot cee ce-au mai rămas
După vrednicul de ură al egoismului pas.

IANCU VĂCĂRESCU

Cel mai însemnat poet din familia Văcăreștilor, Iancu (1792—1863) a publicat un volum de *Poezii alese* în 1830. Asociația literară revoluționară a tipărit în 1848 o *Colecție din poeziile d-lui marelui logofăt Iancu Văcărescu* cu peste două sute de piese.

O ZI ȘI O NOAPTE DE PRIMĂVARĂ LA VĂCĂREȘTI sau PRIMĂVARA AMORULUI

N-am să scap, în piept port doru
Piste ape, piste munți ;
Văz că piste mări Amoru,
Cînd o vrea își face punți.

La Carpați mi-am adus jalea,
Lor am vrut s-o hărăzesc ;
Răsunetu, frunza, valea,
Apele mi-o înmulțesc.

Mii de piedici, mii de curse
Piste firea toat-a-ntins ;
Lăcrămi în zădar sînt curse :
Unde-oi merge, eu sînt prins.

Citera mea oropsită,
Al Arahni-acum război,
De blăstemul meu găsită,
Să mă-mpac cu dînsa voi.

Acum înțeleg că nu e
Vina, pricina dîn ea,
Cînd la cite vream să-mi spuie
Coardă, coardă se spărga.

Dar a voastră este, Muze,
Citera ce-am cutezat
S-o arunc, căci nu putuse
A nu mă fi rușinat.

Împlinite, căci văzusem
Foarte lesne alte voi,
Instrumentului cerusem
Lucru greu la toate voi.

Nici Apolo nu se prinde,
Cel mai nalt dîn cîntători,
L-acel cîntec, că-și întinde
Coarde și vărsînd sudori,

A cînta îndestul toate
Armele ce mă omor,
Nimenia la cale-o scoate ;
Martur mi-e însuși Amôr.

El, ce d-arma frumuseții
Vinerii își bate joc,
Ce săgețile semetii
Dianei, le ia cu toc,

Lui Apolo, cînd va, frînge
Organu cel mai iubit ;
Sabia plină de sînge
A lui Marț a stăpînit.

Baccu, lui tîrsu-și închină ;
Ceres, Pan, fauni, silvani,
Spre a nu le găsi vină,
Slujesc lui zi, noapte, ani.

Alții fug de sub egida
Minervei, ș-ii se supun ;
Tridinț alt are-n pofida
Tridințului lui Neptun ;

Ruginosul șeptru îl fură
De la Pluton, cînd o vrea ;
Și chiar Joiului se jură
Din mîini fulgeru că-l ia.

Ce putere, care arme,
Care arepi, care gînd,
Deștepte, cît el cînd doarme,
Pot orice să facă, vrînd.

Mîndrie, primejdueală,
Frică, temere, necaz,
Vreme, lipsă, osteneală,
Împotrivă-i n-au obraz.

Lumea de stăpîn îl știe,
Toate lui i se jertfesc;
Prăpădește cu minie
Cîte i s-împotrivesc.

El e-n fundurile mării,
În cer, pre pămînt, în vînt,
Voiei, minții, vîrstei, stării,
Monarc silnic c-un cuvînt.

Dar o tinăra copilă
Din romani a răsărit,
Ca să riză d-a lui silă,
Într-un chip deosebit.

Arme împotrivă-i are
Ce vederea nălucesc,
Și c-o dulce fermecare
Chiar p-Amor îl biruiesc.

El, în marea stăpînire
Ce-avea singur piste tot,
N-a găsit puteri în fire
A putea cit astea pot.

Pîn-a nu-i fi cunoscută
Ce lucrare ele au ;
Semeția-i e căzută,
Săgeți, arcuri, frînte-i stău.

La grea deznădăjduire
Se văzînd d-odat-ajuns,
Fuge de mai rea pieire
Loc cătînd cel mai ascuns.

Se întinde o cîmpie
De subt poale de Carpați,
Cîmp deschis de vitejie
La românii lăudați ;

Surpături sint de o parte,
D-un oraș ce a domnit ;
O girliță-neoaci desparte
Un crîng foarte-nveselit.

Acolo am eu cășcioară.
Pe un virf de delișor ;
Curge-n vale-i o apăoară
Murmurînd încetîșor.

Împotrivă smăltuite
Dealuri altele se văd,
Ș-în vilcelile-nflorite
Miei pasc, alerg, se joc, șad.

Lăsind ale lumei mare
Cinsti, nădejdi și fumuri seci,
Amăgiri cu-ncredințare,
Vrăjmași calzi, prieteni reci

Acolo cu sănătatea,
Cu odihna însoțit,
Toat-a vieții bunătatea
Dobindeam eu înmulțit.

Cind la vie, la grădină,
Cind la cîmp, de multe ori,
Cu o muncă prea puțină
Pildă dam la muncitori.

Cind cu mreji amăgitoare
Vii prindeam păsări din zbor,
Cind prin țevi fulgerătoare,
Cu plumb le-azvîrleam omor.

Cind cu cîinii, prin pădure,
Vulpe, iepure fricos,
Lupul năvălit să fure
Îl răneam mai cu prisos.

Trăgeam mulți din lăcuința
Ce-au adînc l-al apei fund ;
Cîți, dînd la-nșălări credința,
Undiți lesne îi pătrund.

Muncă, luptă, călărie,
Jocuri, umblete pe jos,
Mă-ntăreau cu veselie
Și-mi dau-nvederat folos.

Curăția și măsura
Masa mea împodobeă,
Mulțimea stomah, ochi, gura ;
Dar mă sătura d-abia.

Muzele, ce-mi sînt dragi foarte,
Aveau ceasul hotărit,
Cînd cu cei carii n-au moarte
M-intîlneau numaidecît.

Cu nespusa lor dulceată,
Mințile mi le-mmulțeau ;
Mină, duh, ochi, limbă, viață,
Toate mi le-nsuflețeau.

Atunci cu încredințare
Deslușeam un veac mai bun ;
Cu a cărui așteptare
Răul oamenii supun.

D-amărunt privind natura,
Planeti, răsărit, apus,
Stam gîndind : Aşa făptura
Cine-ar fi-nvirtind de sus ? !

Cîtă slavă se cuvine
La unul ca el, i-o dam !
Ş-însuşi mulţumit cu mine
Mă duceam şi mă culcam.

Dormind astfel într-o noapte
Somnu-ntii, ce vre un ceas,
Mă deştept, înţeleg şoapte,
Simţ că de copil e glas.

Strigînd întreb : — Cine este ?
Cine-aicea s-a băgat ?
Cine-aici fără de veste
A-ndrăznit de a intrat ?

Mă uit !... Ce să văz ? Minune !
Preaciudat un copilaş,
Fricos cere iertăciune,
Să roagă să-i dau lăcaş.

Văz în spate-i arepi smulte,
Port frumos, dar sfişiat ;
Gata el să-mi spuie multe,
Eu, de somn îngreuiat,

— Las' — îi zic — om vorbi miine,
Acum culcă-te, de vrei,
De ți-e foanțe, iată pîine ;
— Apă, vin, de-i vrea să bei.

— Dragul meu ! d-acestea toate —
Zice el — îți mulțumesc ;
Ți-e somn, vâz ; dar, de se poate,
Oarește am să-ți vorbesc.

— Cît de mic sînt, vezi prea bine,
Nici beau, nici mănînc, nici dorm,
Și acei ce sînt cu mine
Prea puține ori adorm.

Somnul, celor care place,
E vrăjmaș omorîtor,
El îi face-n veci de zace
Ș-a mai multă viață mor.

Eu pe tine cu plăcere
Poci să te țiiu tot deștept ;
Ș-orice-i vrea-ți dau făr-a cere,
Să te rogi mult, nu aștept.

Vorbind nu știu ce vrăji face,
Somnul vâz că mi-a pierit ;
De unde dormeam în pace,
Îmbrăcat m-am pomenit.

Tot spre el, nevrînd, mă poartă
Un puternic nu ştiu ce !
Ce-al ticnitei mele soartă
Fir, cînd el veni, tăie.

Frumos caută, îmi zîmbeşte,
Mi-e drag, îl iubesc mai mult.
C-o blindeşte el vorbeşte,
D-aş vrea tot ca să-l ascult.

Zice : — Aici nu este locu
Unde poci eu ca să-ţi spui
Cine sînt, la ce norocu
Mă făcu să mă supui.

Binişor mă ia de mină,
Ş-intr-o clipă m-aflu eu
În crîngşor, unde-o fîntină
Curgînd face heleşteu.

Pe acelui undă lină
A nopţii făclie stînd
Îndoită da lumină
Din oglindă-i s-întorcînd

Pe cer, mii de mii de stele
Semănite străluceau ;
La cîmp focuri de surcele
De departe văpăiau.

Briliant vărsa cu fală
Al fintinei viu susur ;
O tăcere, o luceală
Preste tot domnea-mprejur.

Firei, glasul cîntăreții,
Blindei, dulci privighetori,
Spunea-ntoarcerea verdeții
Ș-a luminei după nori.

Apoi doru-i venea-n minte,
Ea de jale se spărgea,
Nevorbînd spunea cuvinte
Ce simțirea atîngea.

Înfoca, spuindu-și tîngu,
Sub ea un copaci stufos,
Ce de-nalt stăpînea crîngu,
Ne-a dat razem șezînd jos.

'Ast loc, el, și vreme-alege,
Astfel începînd vorbi :
— Că e cea mai veche lege
Pe pămînt ca-n cer, vei ști,

Cu plăceri, sau cu durere,
Cîte trăiesc, vor, nu vor,
Curînd ori cu-ntîrziere
Stăpînite-a fi d-Amor.

Amor care dumnezeii
 Îl slăvesc de Dumnezeu,
Ce-nblinzește tigrii, leii,
 Ș-înalță pe om sint eu.

Cite-a făcut biruințe,
 Cite jocuri, cui, mi-a spus ;
Cum ia Joi-nchipuințe ;
 Ercule cum umple fus.

— Slavă — zice — îndestulă
 Nici o slavă nu-mi era,
Al meu braț viteaz, de hulă,
 Pretutindenii m-apăra.

Iar acuma făr-a prinde
 Eu de veste nicidecum,
Fără arcu a-mi întinde,
 Fugar m-am trezit pe drum.

Mare foarte a fost jocu
 Și de tot neașteptat ;
Într-ascuns viclean norocu
 A mea stingere-a lucrat.

A puterii săvîrșire,
 Frumusețele deplin,
Daruri mari au strîns oștire,
 Și-oricîte spui, zic puțin.

La un loc toții nurii crește,
 Șaisprezece anișori,
Ș-în fetiță-nchipuiește
 Fulger de biruitori !

Tocmai prin această țară
 Ce-o știam de tot a mea,
D-astfel d-întimplare-amară
 Eu nu mă puteam temea.

Neferit, fără gătire,
 La arme nici mai gîndind,
Plin de rîsuri, de iubire,
 La supușii mei venind,

Zăresc, văz așa copilă,
 Abia seama i-am luat,
Cînd mă aflu fără milă
 Totodată dezarmat.

Norocu gîndea să poată
 Ca, prin ea meștesugînd,
Să mă-njuge-n veci sub roată ;
 D-abia am scăpat fugînd.

Prin păduri copleșit de frică,
 Alerg, stau, mă uit, ascult ;
Mă tem cînd o frunză pică ;
 Deși mărăcini m-au zmulț.

Cînd mi se părea d-aproape
Că vrăjmaşul m-a sosit,
Nezburînd, adesea-n groape
Sărînd, eu cădeam zdrobit.

A ta bună priimire
C-am scăpat m-a-ncredinţat,
Şi d-a lui nelegiuire
C-altu nu e vinovat

Aş zbura d-aş avea stare,
La maică, la dumnezei;
De ruşine mi se pare
Că n-o să-i mai văz pe ei !

Răsplătirea îmi aprinde
Jeratic nestins în piept,
Şi mirare mă coprinde;
Eu atît, cum mai aştept !

Biruirea mea în grabă
A putut a mă slăbi;
Dar din stare cît mai slabă
Mai curînd poci m-întări.

Acum voi să se arate
D-am putere eu sau nu,
Ori sînt legile schimbate
După cum norocul vru.

Mișcare puțină face
Stă, ș-il văz iar se mișcînd :
Filomel-atunci, cînd tace,
Cînd iar s-aude cîntînd.

Ea îi simte-ntii puterea,
Și cu glas petrecător
Tuturor apropierea
Spune-a dulcelui amor.

Cu ea mii de păsărele
Se unesc concertuînd ;
Și deodată lună, stele
De tot fața-mi pierd albind.

Saltă-n sus, pe lingă focuri
Călător și ciobănaș ;
Prerăsună-n multe locuri
Dulce glas de fluieraș.

Toate se deștept, simt, cere
Magnetul însuflețit ;
Ceva prin împărechere
Sufletul a fi-ndoit.

Se deștept cele-nsoțite
Spre-a-nălța slavă l-Amor ;
Nensoțite, despărțite,
Spre-a jăli cel mai trist dor.

Aurora se coboară
Din brațele lui Titon
Veselă și rumeoară,
Fără teamă de vrun zvon.

P-a ei cale semănată
De trandafiri vii la feți
Vine, porți deschide-~~o~~dată
Zîmbitoarea dinmineți.

Focurile-și răspîndește
Noaptea lor se supuind,
Norii toți îi aurește
Viața firei înnoind.

Bășicușile de rouă,
Ce pe iarbă strălucesc,
Cîmpului dau smalturi nouă,
Florile-l înveselesc.

De miroase înmulțite
Balsam viu, din ele dînd,
Zefir dulci suflări trimite
Ici și colo se jucînd.

Arătorul ce silește
Boii săi cei grei la pas
Cîntînd spune ce dorește —
Tare răsun-al lui glas.

Plăcute zbierări-de turme
Aerul îl umple tot ;
Tauri grei p-ale lor urme
Apăsate mugiri șot.

Călușaua d-altă parte,
Lor răspunde nichezînd ;
Ecco prelungind înparte
Al ei glas tot s-înălțînd.

Ochiului s-arăt grămadă
Turnuri, case, vii, grădini,
Munți verzi, munți de o zăpadă
Lucitoare fiind plini.

Ducînd apă cînt fetițe.
Mai încolo, lingă oi,
Spun ca ele ciobănițe,
Că sînt bine cîți sînt doi.

Ecco prea cu îngrijire
Al lor cîntec răs_cîntînd,
Drag îl duce la simțire
Și dezmiardă orice gînd.

Rîndurile zbor s-întrece,
C-o aripă răzuiesc
Unda ce-și torn pe trup rece,
Răcorite s-întăresc.

Face fluturi mii să zboare,
Cum va zefiraș ușor ;
Albini fac din floare-n floare
Furțișag nestricător.

Se înalță cu mândrie
Soarele pre răsărit,
Toate lui cu bucurie
Pe loc închinări trimit.

Prin armonie nespusă
De acord unsunător ;
Firea e-n mișcare pusă ;
Orice ton răsun-amor !!

Înlătită mi-e simțirea :
Acum simț deosebit —
Simțind văz deosebirea
De simțit și de simțit.

Sîngele mi s-innoiește,
Mintile mi se dezleg,
Orice glas mie-mi vorbește,
Orice ton eu înțeleg.

Vinele repede-mi bate,
Firei voi să dau răspuns,
La simțirile-nălțate
Al meu glas e neajuns.

Dar mi-e inima deschisă
Ș-înlăuntru ei văzut,
Spune cu o muță zisă
Că ce simț mi-e prea plăcut !

Ajung ca în aromire
De plăcere îmbătat,
Cînd d-Amor cu o zimbire
Ca din vis sînt deșteptat.

— Tinere iubite ! — mi zise
Destul, te cunosc acum :
De tine acum fericie,
Acum calci pe al meu drum !

Calcă cu statornicie,
Rabdă tot neostenit,
Ș-orice întîmplare vie
Nu fi deznădejduit !

Ce-ai mai scump, mai sfînt, mai mare
Legămintele omenești :
Gînd, păreri, încredințare,
Toate să mi le jertfești !

ADEVĂRUL

VI

Nimica nu e nou,
Nimica neștiut
Din cite arăt vouă !

Lumina nouă nu e,
Dar ea desființează
Grămada-ntunecimei.
Cercarea am pornit-o,
V-am dat făgăduială ;
Dar n-alerg să vă-mbăt,
Precum fac demagoghii,
Ce, îmbătați de fumul
Atotputerniciei,
Umblă ș-înșală lumea
Cu jertfe, mîglisire
Sub fățaria
Blîndeței, omeniei
Și facerii de bine,
Cît izbutesc d-ajunge
Aleși să stăpînească ;
Îndată dau de față
Cumplita tiranie,
Cheamă pre înțeleșii
Ministri să slujească.
A lor deșertăciune.
Adun, ascund comori
Din biruri infocate,
În sfaturi tot greșite,
Mii izvodiri fac nouă ;
Vor să dezgroape morții,
Cînd nu le mai ajunge
A viilor avere.
În lupta desfrînării
Iubirii de domnire,
Se-nșală între dînșii,
Se rod în vicleșuguri,
Se luptă să apese
Strigarea pătimirii !
Stau pînă cînd vilvoarea
Odată-i prididește ;

Atunci tiranul vina
Descarcă pre ministri,
Ministrii pre tiran ;
Cuvinte de-ndreptare
De joc, de rîsul lumii !
Întăritînd norodul
Pînă cînd se deşteaptă,
Şi cere socoteală,
Şi răzbunare cere,
Groaznică-n sfîrşit vine,
Nu de la cer pedeapsa,
Ci de la harnici oameni :
Oameni ce s-înteleg
Ca dumnezeii vieţii !
Vrednici de închinare,
Dar prea puţin folosul !
Numai un punct de vreme
Răsare-a minţii floare ;
Rodul al ei, dreptatea,
Puţin ca dînsa ţine :
Abia cit rugăciunea
Către cerescul tată.
Îndată zdrevenia,
Frumoasa bărbăţie
Se duce, pierde,
Nu i se mai află urma.
Nenumărate rele
Ca norii se răscoală.
În suflet-se-mbuibează :
O zmreduire
Ca-n trupuri incuibată,
Suflet lipind de suflet,
Le dă turbarea
Furtunei mării,
Se luptă vijelie
Cu vijelie :

Turlace bubuie,
Se sparg în răcnete,
Mințile omului
Uimirea întunecă,
Îl lasă îngerii,
Dumnezeu n-are;
Soțietatea turmă
De lupi se face,
Orbiri de pătimi
Iau năvălire,
Desăvîrșită
E sfișierea !!!
Pre leu
Strein, sălbatic,
Prileju-l bucură,
Pe turmă tabără
Și prad-o face.
Se liniștește iarăși !
Iar vezi pre om
Sub tirania nouă,
Ca vita ce cu jugul
A fost obicinuită,
Cu soarta-și mulțumit,
Visează fericire ;
Ba crede că e slobod
Sub prefăcute pravili ;
Și iar din cap începe
S-înșale, să s-înșale :
D-ăst cearcăn al greșalei
E toată istoria.
Doresc ca floarea minții
A fi nemuritoare,
Și rodu-i să ne fie
Piine, de totdeauna.
Voi, înțelegeți zdraveni
Să-i fie grădinari

Și săditori, și paznici,
Împlinitori de lipse,
În veci să nu lipsească !
Voi, cei d-aproape mie,
Românii să dea pilda
Ca cei ce se coboară
Din neamu-ntîei pilde !
Cunoaștem pre mulți oameni
Cu mare-nțelepciune
Ce-au săvîrșit științe,
Arte și meșteșuguri.
Sînt monumente, vrednici
Dovezi de nemurirea
A duhului de om ;
Dar n-au făcut ispravă,
Căci partea muritoare,
Partea ce are vita
Plămadă-n firea noastră,
Tot spre dărăpănare
Ne-atîrnă și spre moarte.
E-n veci neînțeleasă :
Noi lesne n-o supunem
Și vîrsta de mirare,
Ce preschimbări croiește
Din șapte ani în șapte :
Năravuri felurite,
În om se pun altoaie
Cînd rele, și cînd bune.
Pravila-nvățătura,
Religia, guvernul
Nu pot să miie friul
Al regulării vieții,
Opinia a lumii
Prea slab ne-nfiorează.
Așa n-avem zăbală,
S-înduplece pornirea.

Sotietatea încă
Nu-și cată izvodirea
De om îngrijitoare,
Ca p-un copil să-l poarte,
În veci să-l ție slobod
Cu cele spre odihnă-i,
Ferit de tiranie !
Ș-în veci răspunzătoare
Să ție a lui ființă
De orice lenevire-i !
Moralnic lui, și lumii
Lucrînd l-al vieții bine.
Religii de tot felul
Tot s-au crezut de oameni,
Din toate-n hristiana
Lucește adevărul :
Pe toate tirania
Și le-a făcut unelte !
Guvernurile toată
Încrederea pierdură,
Căci lege, pravili, școale
Și toate vicleniră.
Albinele, castorii
Statornic ne dau pilde,
Ce-ar face omenirea
La ei s-ajungă țintă !
Cum să-aibă lăcuințe
Cum duhul să-și hrănească
Cu trupul dopotrivă,
Roduri să dea prin fapte,
Secundă făr-a pierde.
Nu în de păsări cuiburi
Nu-n vizuini de fiare,
Să aibă constituții
Ce-ncrederea înșală.
S-incep a forma oameni

Din jos de două vîrste,
Îngrijitor părinte
Constituindu-și rege,
Ființă, iar nu vorbă...
În faptă să n-adoarmă
Nici mintea-i, nici iubirea-i
Să ție-ntru dreptate
El, loc de Dumnezeu.
Tot vie moștenirea
De înțeleși păzind-o,
Întocmai ca vestale
Nestinsă să păstreze
Aprinsa lor lumină
Să poată adevărul
Minciuna s-o zdrobească,
Prin focul său de viață,
Materia a morții
Cu duhu-mpreunînd.

BUNAVESTIRE

(a. 1821)

Îmbărbătați-vă, români ! vă îndreptați greșala,
Acestor *table* voi urmați și lepădați sfiala :
Dintîi temeiori legea-aveți și-ntreaga moștenire
De nume, fapte de romani și-a patriei iubire.
Oricare om veți auzi, ce către voi vorbește
Cu-al maicii voastre dulce glas, răspundeți-i. frățește,
Prea nobil este orice rang de orice stăpînire,
Dar toți românii sînt datori nobili a fi din fire.
Iubiți mărirea de români, cinstiți acest sfînt nume,
Și a-l cinsti îndatorați prin fapte mari pre lume,
De neamuri cîte sînt greșeli vedeți în istorie,
De nedreptate vă feriți, de lene, de mindrie,

Pravili temeinice clădiți, fiți Bruți, spre a le ține.
Ciceroni și Coriolani avînd, păstrați-i bine.
Voi duh aveți curînd să fiți orice, puînd silință,
D-ostași, plugași și învățați acum e trebuință,
Trei căpetenii d-aste stări ținînd oblăduirea,
Pre toți ca mădulari d-un trup să-i poarte-n veci unirea
Ostașu, făr-a fi semet, să simță bucuria,
Cînd al lui sînge, șiruînd cîștigă bătălia,
Plugășu, nu pentru cîștig, ci pentru cinstea mare
Că și-a hrănit mulți frați ai săi, verse cu drag sudoare,
Iar învățatul e dator să dea poveți la toate,
Și-a fi-nvățat desăvîrșit, iar nu pe jumătate !
El fie tot răspunzător ; el aibă îngrijire
De-a fi-ntre cîtetrele stări unire și iubire.
Uriți și numele de lux, de jaf, de tiranie,
Și cel de aur veac la voi îndată o să vie.

GLASUL POPORULUI SUBT DESPOTISM

(1821)

Răscoală-te, inima mea, din a răbdării boală !
Grozav, grozav ai suferit, grozavă te răscoală !
Să tremure, să tremure cumplita tiranie :
Zdrobită azi în pulbere, pe loc să nu mai fie !
Flința ei și numele în iad să se coboare !
Și-ai ei prieteni mult huliți ca ea să se doboare !
Drept îndreptînd oricare drept poporu n-are pată ;
Minte-nțeleaptă mintea lui prin fapte se arată.
Ai libertății fii sînt toți sub steagu-i cîți se-adună,
Toți robii își rup fiarăle ! Toți bunii s-împreună.
Poporu-ncrede cîrmele-i la fiii ce-și alege.

Cînd dă pedeapsă groaznică la fiii făr' de lege.
Să tremure ! să tremure cumplita tiranie !
Zdrobit va fi cine-o-ndrăzi gînd de tiran să-i vie.

PACEA

Creşti în sin pe Plutu, pace mult bogată,
Ramură măslinu-ţi dă veselitoare,
Şarpe la picioare ai nevinovată ;
D-orice măiestrie, zboară, iubitoare !

Cornu-nbilşugării adu-ne îndată !
D-armaturi, de păvăzi, vino arzătoare,
Grasul, roditorul, albul piept ne-arată,
Puie caduceu-ţi iar negoţu-n floare.

Scump însărcinată de flori, spicuri, poame,
Dăruieşte nouă faceri mii de bine !
Izgoneşte rele, boale, ciumă, foame !

Prea întemeiete fă s-avem cu tine
Sfintele de neamuri prăvili econoame !
Fericirea noastră nezmintită ţine !

IELELE

I

Umbre se plimbă,
Vîntul se schimbă,

Neguri s-adună,
Maluri răsună,
Chiote !
Țipete !
Chicote !
Urlete !
Hurur brumb ! Brumb ! (bis)

Trec zgomotoase
Scrișniri dintoase,
Fluieră
Relele,
Danțeră
Ielele !
Hurur brumb ! Brumb ! (bis)

Cu mac pe frunte,
Pășesc spre munte
În pielea goală ;
Înghit din oală
Prea nodoroase
Găluști virtuose ;
Deșert pahare
Acre, amare,
Capul își
Cleatănă,
Trupul își
Leagănă,
Hurur brumb !

Una e chioară,
C-un ochi de cioară ;
Alta spetită,
Mult obosită ;

Alta gușată
Tot ceartă cată ;
Alta bîrfește,
Prea neghiobește ;
Una gîngavă
Stă pe gilceavă ;
Alta bogată,
Șchioapă-ngînfată ;
Alta calică,
Gheboasă, mică ;
Cea mai snovoasă
E ofticoasă ;
Și cea mai bună
E cea nebună ;
Toate pizmașe,
De om vrăjmașe.
Nerușinate,
Înversunate ;
Cît simt răcoare
Dau din picioare ;
Toți dracii strigă,
Ca să le frigă ;
Ei lor plăcere
Fac cum le-o cere.
Cu draci voioase
Zbor piste case ;
Înfricoșate
Trec piste sate,
Mult mai trufașe
Merg la orașe,
Hîriie
Mîriie,
Duduie,
Zguduie.
Hurur brumb ! Hurur brumb !

Tot miaurlăire !
Tot chiuire !
Tot de turbare
Ris ! Văietare !
Hurur brumb !
Cîrduri și gloate
Se car pe roate,
Hurur brumb ! Brumb ! (*bis*)

Iar cînd frîng cară
Osînd-amară !
Foc și pieire !
Pe omenire !
Hurur brumb ! (*tris*)

De om oricare
Iau mădulare,
Lipsa să-și dreagă ;
Cu sînge-o-ncheagă.
Ard și ususcă
Orice apucă.
Chiote !
Țipete !
Chicoțe !
Urlete !

Fluieră
Relele,
Danțeră
Ielele,
Capul își
Cleatănă,
Trupul își
Leagănă.

Hirîie,
Miriie,
Duduie,
Zguduie.
Hurur brumb ! Brumb !

Iar miaurlăire !
Iar chiuire !
Iar de turbare
Rîs ! Văietare !
Hurur brumb !

IELELE

II

Baba Neacşa, Moş Crăciun,
Aşa povestesc şi spun :
Acum zic că s-au lăsat
Nu mai vin ielele-n sat,
De cînd un unchiaş bătrîn
A învăţat pe român,
Să nu puie lor prinos
Cîte-o roată de prisos,
Precum ei obişnueau
Pe streaşină de puneau ;
Acum caru-l pun întreg
De lemn ce-ntr-adins aleg.
De atunci nu bîntuiesc
Decît lăcaşul popesc,
Casa de proprietar,
Unde n-au pe străşini car ;

Ș-acasă pe la zapciu
Des s-aude vai ! și chiu !
Iele prin orașe fac
Năravul lor după plac.
Mîini, picioare nu răpesc,
Nici alt mădular trupesc ;
Acum pe unde se duc
Numai creierii ususc ;
Cînd își frîng caru și-l dreg
De minți de oameni se leg.
Aleși preoți, dregători,
Prezidenți, judecători,
Coconași mai însemnați
Pe drum rămîn fermecați.
Și matroane vor, nu vor
Se fac astfel jertfa lor.
La așa împrejurări
N-auzi decît văietări !
Norodul se plînge mult,
Stăpînii vrăjiți n-ascult,
Stau țepeni, grei, ca de plumb ;
Prea rar răspund : hurur brumb.

IELELE

III

Asta-a bătrînilor povestire
De pricini multe-mi dă tălmăcire.
Cunosc acuma a cui e vina,
De ce zănatică-mi e vecina,
Ce rochi tot cumpără și rochi n-are ;
Via, moșia-și dă spre vinzare.

De ce neomul ia nărvire
Recunoștința a-i fi pieire.
De ce la doctori nu găsim vină
Cînd ne omoară cu iod sau chină
De ce moș popa citind pe carte
Altele spune băsniri deșarte.
De ce la poște cai nu aflarăm,
Ci cu birjarii pe drum plecarăm.
De ce găsirăm în cîrmuire
Loc de ispravnic, om în uimire,
Avînd întocmai asemănare
Cu sfrejit iepure-n leșinare !
Crezui dodată c-îneebunise,
Căci boier mare îl coconise ;
Cocon numindu-l, mintea-i zburase ;
Ielele hîrca-i goală lăsase.
Pe din afară iele-o pîrliră,
De păr cu totul îl jăfuiră.
Dar nu e-n stare nimeni s-înșire
A înielirii lui însușire.
Cui nu e milă, vrînd să s-încează,
Cînd joacă bietul, vie să-l vază !
Auză-i jalea ! își spune doru :
De copii boala i-a dat amoru.
Văzînd nu vede, urechi de are
Tot le lungește spre îngîmfare.
Numai rău ! Doamne, milă să-ți fie
D-înviforat-așa sămeșie !
Ielele, ielele sînt de vină
C-a rămas mintea așa puțină !
D-asta romînu rămase moale
Ca cel ce zace de mii de boale ;
Se zmreduiră de cusurase
Și orășalele ca orașe.
Și astă boală ia drum, firește,
Precum ia drumu boala în pește,

Făr-a fi unu măcar să poată
 Să-și ia căciula, să dea în gloată,
 De loc nădejde nu mai rămîne,
 Căci cad ca muște, bătrini, bătrîne ;
 Și-ntrec pe tineri la nebunie.
 Tot mă mir doctor cine-o să fie ?

IELELE

IV

Literații

Voi carii sinteți îmboldiți
 Spre-a artelor cultură,
 Și asudați, și vă trudiți
 Muncind literatură !
 Tot spini sădiți, tot stînci săpați ;
 Rod vouă nu se coace !
 Oare de cine v-însuflați,
 D-un sfert de vac încoace ?
 Acele care danțu-ntind,
 Pe lingă voi, cocoane
 Sînt coconițele din Pind :
 Dar s-au nuntat și-au toane.
 Ele d-Apolon își bat joc :
 Carpații și Caucazii
 Le dau de lăcuință loc,
 Și dafini le sînt brazii.
 Bucegiul l-au de Elicon ;
 De cînd se pripășiră,
 De răcnet glasul lor ia ton,
 Urite-mbătrîniră.
 Moșnegi cum mi-au împărtășit

Ascunsa lor știință,
Din număr eu am bănuir
A ieilor ființă.
Buna, nebun-am cunoscut
Soptindu-mi la ureche :
— „Muzele-așa ne-am prefăcut,
În oameni băgăm streche !
Șchioapa le-arată mincinos
Îzvor de bogăție :
Mulți limbii-n loc a-i da folos,
Dau șchioapă Românie.“

STANȚE LA LIST

I

Cum va-ndrăzni poetu
Să cerce să te cinte,
Ș-a-ți nemeri portretu
Văpsele să frământă ?

II

Cînd însuți ți-ești cîntarea,
Zugravu și sculptoru,
În inimi sapi mirarea
Și lauda-ți și-amoru ?

III

Dar lumea ce te știe
Mult să se-nveselească !

Talentu-ți se descrie
Prin limba românească :

IV

Acum l-a ei rostire
Dă adevăru biru ;
Prin a virtute-ți fire,
Tu List, cînți cu claviru.

V

Tu cînți ca melodia
De glas, susur, murmură,
Tu cînți ca armonia
De stele, de natură.

VI

Tu cînți și ca lumina,
Ca fulgeru, ca tunet ;
Cînți d-aure, zefiri lina
Suflare și răsunset.

VII

Tu cînți ca libertatea
În inimi împilate ;
C-amoru, ca dreptatea
Cînți ; răni sînt alinate.

VIII

Tot tonu-ți din simțire
Românul nu-și mai scoate ;
A ta întipărire
El a uita nu poate.

IX

Adu-ți și tu aminte.
Oriund-ei fi fericite,
D-aceste dragi cuvinte,
Ce dragostea-i îți zice.

BARBU PARIS MUMULEANU

Barbu Paris Mumuleanu (1794—1836) este autorul a trei volume de versuri intitulate : *Rost de poezii, adecă stihuri* (București, 1820), *Caracteruri* (București, 1825) și *Poezii* (București, 1837, ediția I. Eliade Rădulescu). O ediție de *Scrieri* a dat Rodica Rotaru în 1972.

CEI MARI

O, ce ciudă, cât mă mir,
D-al celor mari caractir !
Ce schimbate la ei firi,
Ce gusturi, ce diferiri !
Precum ceriul de pământ.
Așa ei de cei mici sînt.
Toți trîndavi, toți lenevoși,
Nestatornici, furtunoși,
N-au ei fapte bărbătești,
Toți au minți copilărești
Toți de mititei iubesc
Lucruri care nu-i cîntesc.
Toți, de cînd sînt băieți,
Înclinează lingă ei

Oameni care-i lingușesc,
Care-i laud' și-i slăvesc.
Totdeauna cei mari vor
Să aibă-n casele lor
Prefăcuți ce le vorbesc
Tot cele ce ei voiesc.
Vor de mulți fi-ncungiurați,
Să stea-ntre ei îngimfați,
Să le dea închinăciuni,
Să le spuie la minciuni.
Ei adevăr nu voiesc,
Nu le place, nici iubesc.
Socotesc că cite fac
Și la alți oameni le plac,
Și d-ar greși cît de mult,
Ei îndreptări nu ascult.
Ei în sine socotesc
Că la nimic nu greșesc.
Nu le place-a fi-ndreptați,
Vor a fi tot lăudați.
Fac mese mari, cheltuiesc.
Chem oaspeți ce-i lingușesc,
Să-i laude că-s galanți,
Sînt nobili, sînt figuranți :
Și cu mesele ce dau,
Și mai mari defăimări au,
Că satură și hrăiesc
Pe corbii ce-i păgubesc ;
Iar nu dau la cei lipsiți,
La cei săraci și smeriți,
Ci la birfași ce le spun
Basne la ei cînd s-adun.
Toate cei mari cite fac
Pentru fală că le plac,
Nu fac pentru ajutor,
Sau gîndind la viitor,

Fac s-auză că-i slăvesc
 Băснаșii ce-i linguesc.
La curte cînd plec și vin
 Vor să vază cum să-nchin
Oameni mulți care-i aștept
 Cu mîinile strînși la piept.
Ei gîndesc că nu-s născuți,
 Ci din cer de sus căzuți,
De a fi poruncitori,
 Celor mici stăpînitori,
Iar cei mici sînt născuți,
 Numai pentru ei făcuți.
Pe cei mici îi socotesc
 Viermi, nu oameni ce trăiesc.
Zic cum că le sînt datori
 A le fi lor slujitori,
Cu nume că-s de neam bun,
 Cum vor pe cei mici supun.
Fie cît de nenvățați,
 Cît neghiobi, cît desfrinați,
E-e destul că-s neam mărit
 Dintr-un sînge strălucit,
D-un marchez, graf lăudat,
 Din vrun prințip luminat,
Și n-alerg, nu ostenesc,
 Cei mici pentru ei muncesc.
Nici după științi alerg,
 Nici la școală-ndestul merg
Zic că n-au ce osteni,
 Lor le-e-ndestul a ceti,
N-au atîtea trebuinți
 Ca cei mici de multe științi,
Au venituri, pot trăi
 Fără d-a mai osteni,
Ș-într-aceste fumuri fac
 Cu cei mici orice le plac.

Dau cu caleştile lor
 Peste cei mici de-i omor.
Zioa umblă la plimbări,
 Noaptea şed la desfătări
Şed la cărţi, dau, păgubesc,
 Pierd avutul părintesc.
Vin la zioă, desperaţi,
 Par că-s lei înverşunaţi.
Să culcă degrab' gemînd,
 Spume, foc pe nas lăsînd.
Apoi dorm pînă la prînz,
 Zic, nu-s neguştor să vinz
Nici nu-s oameni lucrători,
 A să scula pînă-n zori.
Şi cei ce-a-i întîlni vor,
 Aştept pîn' săli, pîn' pridvor
La toate oricum voiesc
 Pe cei mici îi învîrtesc.
D-au cu cei mici socoteli,
 Fie cît de bagateli,
Îi port sărmanii de nas,
 Pînă de urît le las.
Toţi acei mari şi bogaţi
 Sînt foarte neruşinaţi.
Toţi mint, jur, făgăduiesc,
 La nevoi cînd îi găsesc.
De loc virtute nu au,
 Pe minciuni jurămînt dau
Cînd au trebi, sînt în nevoi,
 Supun p-ăi mici ca pe boi ;
Li se jur, făgăduiesc
 Lucruri ce pă ei hrănesc.
Le dau nădejdi pîn' la cer,
 Ori la cîte ei le cer.
Le dau loc, îi pun de şed
 Şi cei mici sîrmanii cred,

Alerg, să primejduiesc,
La câte-i îndatoresc.
Cred ȋrmoniile lor,
Și-i supun la câte vor.
Apoi dacă-și săvîrșesc
Acea treabă ce-o voiesc,
Nu că cu ei nu mai săd,
Dar trece și nici nu-i văd.
Trec repede și-îngîmfați,
S-arăt că sînt supărați,
Sau de șed, iar nu șed mult,
Zic n-am vreme să te-ascult.
Cu azi, cu mîine-i prelungesc.
Pînă deznădăjduiesc.
Fug sărmanii necăjiți,
Le pare rău, și-is căiți.
Îș imput de ce-au făcut
Și de vremea ce-au pierdut.
Nu știu că sînt mincinoși,
Șireți, diplomaticoși,
Și că cunoștința lor
Este scurtă pă picior.
Nici prieteșug păzesc,
Nici rudenia cînstesc.
Și cei mici de mii de ori
De le-ar sluji cu sudori,
Odată d-au schiopătat,
Toate alte s-au uitat.
La ei nu e adevăr
Nici măcar cît vîrf de păr,
Socotind că sînt mai mari,
Cu putere și mai tari,
Nu poate fi defăimați,
De cei mai mici judecați
Iar cei mici orice greșesc,
Ei degrab-li osîndesc,

Și supunerea ce-o dau,
Zic că datorie au,
Și că meritarisesc,
Acei mici de le slujesc.
Toți se socotesc pă ei
Că sînt fii de dumnezei.
Ei nu sînt cunoscători
Faptei, buni răsplătitori.
Uită că e-ndatorat
Și cu jurămint legat.
Ei caracter nu cinstesc,
Nici om din om osibesc.
La ei este cunoscut,
Ajutat, cinstit, văzut,
Cine este verigaș
Lingușitor și băснаș.
Iar alții cu alte datorii,
De le-a face măcar mii,
Surda umblă, ostenesc,
Că ei nu le răsplătesc ;
În zadar fac voia lor,
Că nu pot fi la favor.
Ce oaie lup a putut,
Ca să-l aibă cunoscut ?
Că ea vrînd prieteșug,
El hrănește vicleșug.

ALT CHIP

Vremea-naltă și ridică,
Vremea face, vremea strică,
Vremea suie și coboară,
Vremea surpă și doboară,

Vremea schimbă și preface,
Și războaiele și pace.
Vremea toate răzvrătește,
Schimbă și schimonosește,
Vremea pe vericine-nvață,
Vremea dascăl și povață,
Vremea din liniște bună,
Face vinturi și furtună,
Vremea iar după furtună,
Face și liniște bună,
Vremea bucură-ntristează,
Suie-n tron și destronează,
Vremea-naltă, vremea crește,
Vremea iarăși micșorește,
Toate sint de vreme-aduse,
Toate la vreme supuse.

V. BOB-FABIAN

Ardeleanul Vasile Bob-Fabian (1795—1836), profesor la seminarul de la Socola din Iași, a compus câteva poezii din care se vede că talentul nu i-a lipsit. Se cunosc trei dintre acestea: *Moldova la anul 1821*, *Moldova la anul 1829*, publicate în *Foaie pentru minte, inimă și literatură* (1839), și mai ales *Geografia tin-tirimului*, apărută în *Lepturariul* lui Aron Pumnul (III).

MOLDOVA LA ANUL 1821

S-au întors mașina lumei, s-au întors cu capu-n gios
Și merg toate dinpotrivă anapoda și pe dos,
Soarele d-acum răsare dimineața la apus
Și apune despre sară cătră răsărit în sus.
Apele schimbându-și cursul dau, se-ntoarcă înapoi
Ca să bată fără milă cu izvoarele război ;
S-au smintit să vede firea lucrurilor ce la vale
Aflindu-se din vecie, urma pravilelor sale.
Ș-au schimbat se vede încă și limbele graiul lor ;
Că totuna va să zică di mă sui sau mă pogor.
Toate pin' acuma cîte se părea cu neputință

Ieșind astăzi la ivală, vor putea ave credință ;
 Vreme multă n-a să treacă, ș-a ara plugul pe mare
 La uscat corăbierii nu s-or teme de-necare ;
 Ce-a să zic-atunci pescariul, cînd în ape curgătoare
 Îi va prinde mreja vulturi și dihanii zburătoare ;
 Ce-a să zică vînătorul, cînd în loc de turturele
 Nevăzînd nici cîmp, nici codru, va pușca zodii și stele ?
 Nătărăule ce umbli, pe a ceriului fațadă,
 Zisu-mi-au ieri noapte luna, tilnind-o la promenadă,
 Suma veacurilor scrise pentru tine-n acest loc
 S-au deșirat de pe crugul soarelui cel plin de foc.
 Iar di ești vre o comită rătăcită dintre stele
 Și umbli fără de noimă, ieșită din rînduiele,
 Ce zăbavă peste vreme te ține calea cerească,
 De îngîni cu migăiele armonia îngerească ?
 Dacă ești planită nouă, și nu ții tovărășie
 Colindînd pe lîngă soare în sistema ce să știe,
 La depărtarea căzută te întoarce pe o cale,
 Și nu ieși nebunește pe hotarul sferei tale,
 Cutezătoriu mai aproape, vei fi ars de multă pară
 Vei să degeri dinpotrivă de te vei depărta iară.
 Iată Aurora vine cu veșminte luminate
 Alungînd spaimile nopței, peste clima depărtate ;
 Iară steaua Afroditei vărsînd rouă și răcoare
 Deschide cu-a sale raze porțile sfîntului soare.
 Vra nu-s-ce să mai zică și d-abia numa-ncepură,
 Cînd un nor venind cu ploaie îi spală vorba din gură.

GEOGRAFIA ȚINTIRIMULUI

Este-n zona subsolară, o pacinică, mică țară
 Aproape de țărmul lumii plecătoare către soare,
 Unde-apoi se hotărăște cu o mare-mpărăție,

Pin-acum necunoscută la hărți de geografie.
Oamenilor de aicea, numărul pururea crește,
Neci mai moare cine-o dată aici se cetățenește,
Ici se poate-n astă țară se-ntind locuri înverzite,
Pintre văi și dealuri nalte cu producturi felurite,
Între care colonistul fără să va să lucreze,
Cu toată casa sa poate oricînd bine să s-așeze ;
Iar aerul rece, umed în astă țară străină
Trage vînturi ce cu jale, acum gem, acum suspină.
Roua ceriului aicea cade-n picuri mestecate
Cu amară lăcrămare din dureri nevindecate.
Multe roduri puse-aicea pintre dealuri și vilcele,
Mai tîrziu au mai de vreme, sporesc toate afar' de rele.
Minunați sînt acești pacinici dup-a lor locuitură.
Toți sînt muți, adese însă li s-aude ș-a lor gură.
Nu zidesc că noi, politii, în o strîmtă viezunie,
Fiecare locuiește fără dare de chirie ;
De vecini, de frați, de nume și de toate doru-i trece
Pinprejurul casei sale, iarna-i cald și vara-i rece.

ANTON PANN

Opera literară a lui Anton Pann (1796—1854) se cuprinde în următoarele volume (lăsînd de o parte pe cele bisericești): *Calendar în care să cuprînde toate trebuincioasele materii după caracterul și faptele muierilor cele rele. Prin Bonifatie Setosul, matematicul stelelor, sticlelor și urcioarelor* (1821), *Versuri musicești* (1830), *Poezii deosebite (sau Cîntece de lume)* (1831), *Îndreptătorul bețivilor* (1832), *Hristoitie au Școala moralului* (1834), *Noul Erotocrit* (1837), *Fabule și istorioare* (1841), *Cîntece de stea* (1841), *Poezii populare* (1846), *Culegere de proverburî sau Povestea vorbii* (1847), *Memoria jocului mare în București din ziua de Paști* (1847), *Pocăința omului dezmerdat* (1849), *Spitalul amorului, I—II* (1850), *O șezătoare la țară sau povestea lui moș Albu, I—II* (1851—1852), *Spitalul amorului, III—VI* (1852), *Cîntătorul beției* (1852), *Triumful beției* (1852), *Culegere de proverburî sau Povestea vorbii, I—III* (1852—1853), *Nezdrăvăniile lui Nastratin Hoge* (1853), *Culegere de povești și anecdote* (1854).

O ediție selectivă din versurile lui Anton Pann în trei volume au dat Radu Albala și I. Fischer în 1963.

DESPRE BETIE IARĂȘI

POVESTEA VORBII

Cînd a fost odată p'ré pămînt aleasă
Nobila Gutuie poamelor crăiasă,
Dînd oblăduire și peste legume
Celor ce se află în întinsa lume,
Tronul își pusese sus la înălțime,
Întinzîndu-și cortul în acea lățime,
Sta înconjurată ca crăiasă mare
De destule poame pînă-n depărtare ;
Iar în jos pe vale sta în șir supt coaste
Feluri de legume drept vitează oaste.
Astfel dar regina, nobila Gutuie,
Vru în rînduială tronul său să-și puie
Și după talente ce ea cunoscuse
Pe vestita Chitra cap a fi o puse ;
Rodia alese cum și pe Lămiia,
Piersica, Naramza pentru treapta-ntiia ;
Iar a doua treaptă rîndui pe Părul,
Cu Cireașa, Vișina, Zarzăra și Mărul ;
Iar pe supt aceștia Coarna și pe Pruna,
Cu aceștia dară împlinindu-și suma
Despre toată poama și despre leguma
Sta din înălțime, se uita în vale,
Răspîndind la toate poruncile sale
Prin Migdalul tainic, ce îi sta la spate
Ș-ii avea credință a păzi dreptate.
Deci bubosul Strugur, ce-și avea șederea
Pe lîngă crăiasa cu apropierea,
Pircălab să fie cînte avusese,
De această slujbă vrednic s-alesese ;
Însă el zavisnic către celelalte,
Care ocupase slujbe mai înalte,
Începu cu ură multe piri să facă,
Socotînd reginei astfel să se placă,

Și pe d-altă parte poamele sărace
 Nu avea de dînsul niciodată pace :
 Nu-nceta în lături tot să se întinză,
 Să se mai lungească, loc să mai coprinză ;
 S-atîrna de une, sugruma pe alte,
 N-avea păs în sine de porunci înalte,
 Bătăios, zburdalnic dintr-a sa natură,
 Supăra pe toate prea fără măsură,
 Îi plăcea să-și bată joc de fiecare,
 Ametea o lume ca cu fermecare ;
 Într-aceste ș-alte cu semeată față,
 Înfoiat în haine, răsucind mustață,
 Plin de nebunie, cu arțag în sine
 Se ardică-ndată, la crăiasa vine
 A aduce pîră despre celelalte
 Și într-acest chip zice cu strigări înalte ?

— Mă închin, stăpină, cu supus raport,
 Cum am și poruncă-n slujbă să mă port ;
 Eu umblînd cu toate-n bun prieteșug,
 Am aflat în ele mare vicleșug !
 Multe din legume rele uneltesc,
 Rînduielii bune să împrotivesc ;
 Mai cu seamă Varza, cea-ngîmfată-n foi,
 Umblă să aducă-n toate mari nevoi ;
 Ceapa cea bărboasă d-altă parte iar,
 Ea înlăcrămează prunci și mume chiar ;
 Prazul iar, mojicul, cu obrazul tras,
 Are niște fumuri de rup parcă nas ;
 Cînd e Usturoiul, el și mai grozav
 Turbură văzduhul cu al său nărav.
 Aști protivnici dară n-au de tine păs,
 Ci pre celelalte toate le apăs ;
 Eu acela care am puteri de mac

Ș-amețesc simțirea ca un tiriac¹,
Ei mă veninează cu spirtosul duh,
Și pe loc m-apucă tusea cu năduh ;
Despre care astăzi veste ți-am adus,
După datorie, ca un mic supus.

Auzind crăiasa vestea cea adusă
De mustosul Strugur, sluga-i cea supusă,
Zise către dînsul : — Ai tu mărturie
Ca să stea dovadă după datorie ?
— Am, — el îi răspunse — și nu o dovadă,
Ci îți poci aduce chiar și o grămadă,
Nu persoane proăste, ci de cinste-n lume,
Și mă rog ascultă să le spui anume :
Am întii dovadă pe Piperul care
E la fiecine prea la cinste mare ;
Am și după dînsul pe Ienibaharul,
Chimenul, Molotrul, Cimbrul și Mararul,
Capera, Maslina, care sînt de frunte
Și întii poftite la oaspeți și nunte ;
Pe lingă acestea am și pe Ciuperca
Și cu preacinstita sora-i Minaterca,
Mazărea, Năutul, cuvioasa Linte,
Care totdeauna e la mulți în cinste ;
Bobul, stingătorul de orice duhoare,
Postnica Fasole, cea pr la umflătoare ;
Am și preacinstitul verdul Castravete,
Agreșele, cum și Coacăzele fete,
Și ghebosul Roșcov, cel șușus poruncii,
Cu Smochina care lesne-mpacă pruncii ;
Am și pe Curmaua cea în simbur tare,
Cum și pe Castana cea cu miezul mare ;
Am și pe Stafida, soru-mea cea mică,
D-o fi priimită la ceva să zică !

¹ Un fel de leac popular pe bază de opiu.

De voiești, aceștia gata sînt să vie
Ca să stea să spuie care orce știe.

Cum simți aceasta Ceapa totdodată,
Cum e din natură foarte veninată,
Se-mbracă îndată, iute, cu minie,
Douăsprezece haine puse de dimie
Și cămăși atîtea albe, suptîrele,
Îmbrăcînd binișul ¹ roșu peste ele
Pieptănă și barba-și albă și bătrînă,
Scuturînd-o bine de pămînt, țărînă,
Pleacă necăjită-n toat-a ei putere,
Veninînd văzduhul de cătran și fiere,
Pe pămînt tîrîndu-și barba sa cea lată,
Sus în deal ajunse la crăiasa-ndată.
Cum intră de față gura își deschise
Și cu îndrăzneală într-acest chip zise :
— Să trăiești, stăpînă, pe înaltu-ți tron,
Să ne fii la toate pururea patron,
Să-nflorești ca măru-n fiecare an,
Aibă-ți chipul vesel fața de șofran,
Rog cu plecăciune pînă la pămînt
Multa-ți bunătate, pentru crezămînt ;
Mincinosul Strugur multe ne-a pîrît,
Că-ntr-a noastră slujbă ne-am purtat urît,
Dar aceste toate cîte le-a vorbit,
Însuși de la sine el le-a născocit.
Te încrede mie, adevăru-ți zic,
Că am barba albă, nu sînt copil mic ;
Poci să-ți fac îndată orce jurămînt,
Spre a te încrede la al meu cuvînt.

Cînd porni din gură Ceapa jurămîntul,
Zgudui îndată toată frunza vîntul,

¹ Manta lungă.

Cît de groază multă jos se scutură,
Paserile-n aer de prin crăci zburară.
Ascultați și ce fel fuse jurămîntul,
Carea ca un ritor ș-au urmat cuvîntul :

— Jur cu dreptu-mi cuget să n-am parte eu
Într-această lume de tot neamul meu
Și să nu mă bucur ca d-acel noroi
De al meu iubitul frate Usturoi,
Cum și în osindă să ajung să caz,
Ca să plîng de moartea socrului meu Praz;
Să se stingă neamul cuscrului meu Hrean,
Să-l mănince viermii viu chiar în ăst an ;
Să îngrop în viață și să tînguiesc
Flicîle-mi Ridiche, care le iubesc ;
Cum și al meu unul ginere Ardei
Praf să se prefacă-n fîcece bordei ;
Să ajung eu însumi unchiului meu Nap
Și mătușii-mi Sfecla groapa să le sap,
Nici să am în lume parte-n ochii mei
De nepoții Morcovi și de Pătrunjei ;
Să se rățăcească-n lunci și prin cîmpii
Verele-mi drăguțe Broajbe și Gulii,
Și să n-am iar parte de Cartoful văr
De nu spui de față dreptul adevăr ;
Și bubosul Strugur de n-o fi mințit,
Moartea mea să fie de tăios cuțit,
Cum și să mă facă-n mici bucăți pe loc
Și să mă prăjască în tigăi pe foc.
Rog dar ca să fie Strugurul adus,
Ce-a bîrfit de mine și minciuni a spus,
Voi prin judecată ca or eu, or el,
Să ni se aleagă dreptul la un fel ;
Voi aci acuma la-ntrebări să stea
Și minciuna spusă-n față să se dea.

Auzind crăiasa aste jurăminte,
Porunci Salatei, ce îi sta-nainte,
(Zic) către Marulă și către Lăptucă,
Că aci de față legile s-aducă,
Și sobor s-adune-ndată prin chemare,
Frunte stînd Dovleacul cel cu capul mare,
Pepenile verde lîngă el să șază,
Și slujbași să aibă împrejur spre pază
Pe Patlagelele-n roșu îmbrăcate
Și pe cele-n vînăt, ce sînt veninate ;
Bamiile încă, Loboda și Știrul
Să se afle față, să-mplinească șirul.

Deci acestea toate cum se adunară,
Pe mustosul Strugur îl înfățișară,
Cumpăna, balanța aducînd porniră
Și pe cele spuse drept le cumpeniră.

Astfel dar pe Strugur l-au găsit cu vină
Și că însuși numai este de pricină ;
Iar vinosul Strugur începu să plîngă
Și ceru din partea-i mărturii să strîngă,
Dar și fură-n spate-i trei ce îl iubiră
Și să-i partineze singure veniră :
Pepenile galben, Piersica, Caisa,
Dar nu ascultară a acestor zisa,
Ci îl osîndiră toți ca dintr-o gură,
Cum și hotărîrea dintru-ntîi făcură.
Pepenile, care pîrtinire puse,
Se crăpă în două, c-auzit nu fuse,
Piersica asemeni și Caisa iară
De necaz și ciudă-n loc să despicară ;
Iar Urzica care sta aci zbirlită,
Vrînd să ias-afară iute, necăjită,

Urzică-mprejuru-i pe ciți îi atinse
Și dintr-asta mare zarvă se aprinse ;
Dar crăiasa foarte-n sine supărată
Cu urgie mare se porni îndată
Pe sirmanul Strugur prea greu să-l
blesteme

Și asupra-i toate relele să cheme,

Zicînd :

— Tu-n a ta viață, ca un blestemat,
Tot ~~de~~ lemne-n lume să fii spînzurat,
Soare să te arză, să te bată vînt,
Și să nu-ți ajungă trupul de pămînt ;
Ochii ciori să-ți scoată ș-alte paseri mici
Și de bruma toamnei în bucăți să pici,
Și apoi în urmă prin cuțit tăios
Trupul tău să fie dat d-acolo jos,
Și să n-ai pe nimeni a se umili
Ca să-ți tragă clopot sau a te jeli,
Ci cu ris, cu cîntec a te arunca,
Cum și supt picioare-n danț a te călca :
După ce dar astfel, cum zisei, te calci
Și în mici fărime dacă te prefaci,
Sîngele să-ți stoarcă, trupu-ți tescuind,
Și să-l bea voinicii veseli chiuind ;
Cu strigări și jocuri a se bucura,
Cu oalele bindu-l, bunuri a-și ura,
Grijile să-și uite în acel minut,
Să se socotească cei mai cu avut ;
Unii iarăși limba a-și împleteci,
Iar neîndrăzneții a se-nvoinici
Alții iar, tăcuții, cînd îl vor gusta,
Filosofi la vorbe a se arăta ;
Alții cînd dintr-însul vor ceva sorbi,
La arțag să prinză-n certuri a vorbi ;
Alții iar să meargă pe două cărări,
Cîinilor pe drumuri dînd întăritări,

Cum și ca nebunii vîntul ocărînd,
Să se tăvălească în noroi căzînd ;
Alții iar, cei lacomi, or pe unde mîn,
Îndărăt să-l toarne și să-l verse-n sîn ;
Alți cu nerușine a se dezbrăca
Și golași piperu ¹-ntr-alții a juca ;
Alții iarăși bîndu-l, dintr-al lui plecat
Să se bolnăvească și să zacă-n pat ;
Însă toți aceștia cînd se vor trezi
Stînd să se căiască în cealaltă zi,
Să se rușineze chiar de fapta lor.
Neîndrăznind să-și scoată fața la sobor.

Astfel dar blestemul fuse-n acel ceas
Care pînă astăzi îl vedem rămas.

De aceea

Vinul e dat să-l bea voinicii, iar nu toți
nevoiașii.

Că

Toată lumea bea vinul, dar nu-și bea mintea.

Își înoată gura în vin pînă dă dintr-însul.

Gîndește să nu mai lase în bute.

Și

Umblă cu ochi logodiți.

Pe unul îl vede ca dol.

Ci

Dacă nu ești vrednic să-l duci, nu te încarca
peste măsură.

Cum a zis țiganul :

Daca nenai puterintă, la ce chichirezi ² gilceavă ?

Iar nu

¹ Dans popular.

² Provoci (țig.).

Toarnă, umple foalele,
Pînă-și udă poalele.

Și

Vede că nu mai încape
Și toarnă pînă să crape.

Ardică paharul strigînd :
Dumnezeu să-l înmulțească
Ca și pe piatră să crească.

DESPRE AMOR ȘI URĂ IARĂȘI

Lelea joacă pînă-n noapte,
Iar bărbatu-i e pe moarte.

Și

De focul bărbatului
Joacă-n capul satului.

Și

Lelea joacă, dăntuiește,
Iar bărbatu-i pătimește.

Și

Cumetrii bărbatu-i zace,
Și ea face ce îi place.

Zicînd :

Dacă m-am căsătorit,
Nu m-am și călugărit.

Că

De drag ce îl vede,
Din ochi parcă-l pierde.

Și

Pîn-a nu-i muri bărbatul,
Ea a dat mină cu altul,

Și

În focul lui c-a murit
În grab s-a căsătorit.

Dar,
A dat peste dracu.

Că
Pe dragul a căutat, pe dracul a găsit.

Și acum
Buna noastră gazdă
Se dete pe brazdă.

Ca călușaua,
Se dă încoaci-încolo, se lovește de tinjală,
ș-apoi vine singură la ham.

Și
Trage ca calul la grăunțe.

Că
Toate își au leacul.

Și
Arțagul își găsește pîrțagul.

POVESTEA VORBII

O văduvă-n vîrstă, bătrînă, zbircită,
Cu doi dinți în gură, barba ascuțită,
Nas cît pătlăgeaua, la vorbă-nțepată,
Cu ochii ceaciră, gura lăbărțată,
Fruntea-i cucuiată, fața mohorită,
Peste tot negoasă și posomorită,
Umbla-ntunecată și tot înnorată,
Nu o vedea nimeni să riză vrodată,
N-o puteai cunoaște cînd e mulțămită,
Că ea-n toată vremea era necăjită.

(Cîntă-ți, lele, cîntecul, că mi-e drag ca
sufletul :
Neaga-Neaga, reaua, sparge mahalaua.)

Nu putea ei nimeni să-i între în voie,
Din zi pînă-n noapte zbiera ca strigoaie :
Cu nimenea-n lume nu se avea bine,
Să certa cu sine, cînd n-avea cu cine :
Slugi, ciine, pisică bătea cu sudalme,
Și pentru o muscă își da-n obraz palme.
În scurt, nu ajunge omului viață.
Ca să-i spuie toate, din fir pînă-n ață ;
De ar fi (cum zicea lumea o zicală)
Cerul tot hîrtie și marea cerneală,
Ca să se descrie, ar fi puțintele
Toată istoria aștii muieri rele.
Dar deși în astfel era cum ziserăm,
Și cele mai multe nu i le scriserăm,
Tot să măritase pîn-aci odată
Și să se mărite iar era rugată,
Că era vestită și în stambă dată,
De văduvă grasă, putredă bogată,
Și pentru avere, tocma ca nebunii
Să-mbulzea s-o ceară văduvii și junii ;
Nu-i căuta chipul, nu-i căuta anii,
Toată frumusețea îi era ei banii.

O văduvă însă cînd va după lege,
Ca a doua nuntă capul său să-și lege,
Ea atuncea zice cum că se însoară,
Iar nu să mărită pentru-a doua oară,
Și caută-n lume bărbat să găsească,
Ca pe o muiere să-l îmbrobodească ;
Ea să fie mare, ce o vrea să facă,
Bărbatu-i la toate ca mutul să tacă ;

Și dacă găsește vreun lă-mă-mamă,
 Nu vede, n-aude și nu-i bagă seamă ;
 De părere bună, pe carea-nțilnește,
 Își laudă casa și să ferecește,
 Că ea bărbat are bun peste măsură,
 Ca piinea a bună (cu pruna în gură).
 Și astfel de vorbe vorbind între ele,
 Zmintesc și stric casa unei tinerele ;
 O fac să-și urască îndată bărbatul
 Și să îndrăgească în locu-i pe altul.
 Pentrucă bărbatul un amarez nu e
 Tot după plăcerea-i la minciuni să-i spuie,
 Și tot s-o mîngîie, să o giugiulească,
 Cheful și dorința, pîn' să-și isprăvească ;
 Ci el îi vorbește serios la toate,
 Că tot chef să aibă omul nu să poate ;
 Grijiile vieții care îl apasă
 La plăceri și chefuri rareori îl lasă.
 Și ea dacă vede că alt îi zîmbește,
 Umblă după dînsa și o curtenește,
 Îi face bizele, versuri îi citește,
 O-nalță în slavă, zîină o numește,
 Socotește cum că-n toat-a lui viață
 Din gura-i nu curge decît tot dulceață,
 Și să-nnebunește după el să meargă,
 Lasă copiii, casă, la altul aleargă.
 Și văzînd c-acela i-a vorbit ei bune,
 Tot cu „dragă, dragă“, pîn-a o supune,
 Lasă-l și pe dînsul, la alt bărbat du-te,
 Ca vinul cel stricat din bute în bute.

Pină rămîne

„Nici cu fetele la horă, nici cu nevestele la
biserică.“

Povestea cîntecului :

Fost-ai lele cînd ai fost

Dar acum ești lucru prost ;

Ai fost floare, trandafir,
Dar acum ești borș cu știr ;
Ț-a mers vestea, cînd Ț-a mers,
D-acum lețcaia-ți s-a șters.
Geaba cochetării faci,
Că la nimeni nu mai placi.
Te-au lăsat toți ș-ai rămas
Ca un odorog de vas ;
Cît să te dregi la obraz,
Te-ai trecut, nu mai ai haz.
Gîndeai că chipu-ți frumos
O să stea tot abanos.
Acum poate să plătești
Frumoasă să te numești.

Așa și această văduvă bogată,
Fiind pentru zestre de prea mulți rugată,
Cînd venea-n pețite cineva s-o ceară,
Ca să se mărite, să-și ia bărbat iară,
Ea la acei oameni, bărbați sau neveste,
Cu mîndrie mare propunea aceste,
Zicînd : — Mergeți, spuneți celui ce mă
cere

Că am să-i dau zestre destulă avere,
Bani, casă, moșie, cum și știe poate,
Scule, diamanturi în ființă toate ;
Dar pe lîngă astea, am și din natură,
Un arțag, o pală, de cam cert din gură,
Și nu totdeauna aceasta îmi vine,
Ci numai de față cînd e oarecine,
Sau cînd stau de vorbă la vro adunare,
Din ceva atuncea, țandăra îmi sare,
Și încep îndată ca să-mi cert bărbatul,
Să-l fac de ocară față de tot satul.
Iar el la necazu-mi îl voiesc să tacă,

Să-mi suferă toate, nimic să nu-mi facă ;
În cer dinaintea condiția asta,
De mă priimește, eu îi sunt nevasta.
Cîți auzea d-aste, fugea ca de ciumă,
Li să tăia pofta de astfel de glumă.

Mai pe urmă însă își găsi ea unul,
Cam lovit cu leuca, făcînd pe nebunul.
Ș-i trimite vorbă că o priimește,
În felul ce zice și cum ea voiește ;
Dar îi dă să știe că din întîmplare
Și el fără voia-i un pîrtaș mic are,
Care în an numai odată îi vine
Și ca și un praznic într-o zi îl ține.
Și el cum se leagă să-i rabde arșagul,
Și ea să se lege să-i rabde pîrtașul.
Spuindu-i aceste, zise ea-ntru sine :
„Zău că nu să poate din așa mai bine !
Nu e lucru mare, într-un an odată,
Un pîrtaș, cum zice, și lui să-i abată.“
Și cu chipul ăsta, dacă se legară,
Amîndoi îndată să și cununară.
Mireasa acuma găsindu-și norocul,
De părere bună nu o-ncăpea locul.

„Își pierduse cumpătul,

Ca găina umbletului.“

Și luînd la masă de coadă purceaua,
Cum era strîns satul, făcu și safteaua,
Vro cîteva vorbe trînti după lege,
D-ale nodoroase, ca niște ciomege.
Ginerile l-aste trebuia să tacă,
C-așa să legase, n-avea ce să facă,
Făcînd ea safteaua, îi păru mult bine,
Văzînd că bărbatu-i legătura-și ține.
A doua zi iară ș-urmă obiceiul,
A treia zi încă și mai cu temeiul.

Iar el la nici una cheful nefrîngîndu-î,
Le suferea toate, în gîndu-şi zicîndu-i :

„Lasă să taie dracului bureţi.“

„Lasă să se scalde în apele ei.“

„Lasă să-şi alerge calul cît o vrea.“

„Lasă să latre ca căţelele la lună.“

„Acum e la largul ei şi la strîmtul
meu.“

„Pînă mi-o veni şi mie palele nebune.“

„Îi tai eu de unghişoară.“

„Eu îi sînt doftorul ei.“

„Cum îşi aşterne aşa va dormi.“

„Muierea, poale lungi şi minte scurtă.“

„La baligă moale puţintică apă trebuie.“

„Cu vreme şi cu paie muşmulele să moaie.

„O să-i iasă toate pe nas“.

„I s-a urît cu binele.“

Deci,

A patra zi dimineată pe loc cum se scoală,

Începe să geamă ca un prins de boală,

Zicînd : — E! nevastă, azi te-a călcat focul,

M-a găsit pîrtaşul, i-a venit sorocul.

Şi zicînd aceasta, o cam ia de coadă,

Şi pe după mină frumos mi-o înoadă,

Ş-începe să-i care mai în jos de spate,

Cam pe piele goală, gîrbace-ndesate.

Ea îi zicea : — Frate ! bine, ce e astă ?

El răspundea, dîndu-i : — E pîrtaş, nevastă.

— Pînă cînd te ţine ? ea îi zise iară.

El dîndu-i răspunde : — Numai pînă seară.

Şi rabdă, nevastă, cum îţi rabd eu ţie

C-astfel n-e legatul şi mult n-o să ţie.

— Mă rog, bărbăţele ! mai stăi ! conteneşte !

Stăi să ne-nţelegem, puţin odihneşte !

Eu îmi întorc vorba, pui lacăt la gură,

Dacă e pricina pentru legătură.
— Nu, dragă nevestă, „năravul din fire,
Lesne nu să poate s-aibă lecuire“.
— Mă rog, bărbățele, dă puțin cu milă,
Că nu știu bătaie de mică copilă.
Aoleo, ajunge ! aoleo, mă lasă !
Văz eu că cu zapis nu să țină casă,
Mă leg, mă jur ție că d-azi înainte,
Nu-ți voi mai răspunde nici două cuvinte.
— E! bine — el zise — dacă-ți lași artagul,
Iacă și eu dară îmi opresc pîrtagul.
Numai îți păzește cum zici jurămîntul,
C-apoi iar îmi vine (să păzească Sfîntul).
Așa ei d-atuncea cu pace trăiră,
Și singuri aceasta o și povestiră.

Așa am cumpărat-o, așa o vînz.
Ei mai zicea că :
Toată pasărea pe limba ei pierde.
Și că
Învățul îl dezbară bățul.
Pentru că
Gilceavă fără-ncăierare nici un haz nu are.
Și,
Eu fac, eu trag, p-altu-n belea nu bag.
De aceea
Mașile în om să ceartă, dar om cu om !
Lasă-i să-și scoată ochii, că ei o da seamă.
Cine ce face, lui și face.
Nu-ți pune obrazul pentru altul.
Să nu te pomenești cu un Doamne-ajută pe spinare.
Ei să ceartă, ei să iartă.
Zicînd că
Cîteva coade de topor curg din dragoste.
Însă
Lesne a ierta, dar anevoie a uita.

O ȘEZĂTOARE LA ȚARĂ
sau
CĂLĂTORIA LUI MOȘ ALBU

(Fragment)

Din București într-o toamnă plecînd pentru un drum lung;
Seara pîn' la Colintina abia putui să ajung.
Aci fiind hanuri multe aș fi putut să rămîi
Și ca un drumaș pedestru în acea noapte să mîi,
Dar să nu fac ca țiganul, carele cînd a plecat
Ș-a luat pila, ciocanul, și în tindă s-a culcat,
Viindu-mi aceste-n minte îmi iau traista pe ciomag,
Și după ce ca tot omul un ciocan de rachiu trag,
O iau pe jos la drum iute, văzînd că s-a înserat,
Ca să ajung mai devreme să găzduiesc la vrun sat.
Mergînd astfel puțin încă niște ceață s-a întins,
Ș-o-ntunecime adîncă din patru părți m-a coprins ;
Eu mergeam, și ceața, fumul cît trecea să lăsa gros,
Încît abia vedeam drumul cu ochii plecați în jos.
Satul nu era departe, dar eu drumul meu pierzînd,
Luasem spre altă parte, unde mă duc nevăzînd ;
Cînd mă pomenii dodată între niște arături,
Am stătut în loc îndată, privind cu fluierături ;
Mă miram spre care parte să merg, calea să-mi descurc,
Ziua era prea departe să stau aci să mă culc.
Privind astfel mai departe văz o lumină de foc,
Și prin mărăcini, prin gloduri o luai spre acel loc ;
Întunerec fiind foarte, unde călcam nu vedeam,
Țiind ochii-mi spre lumină mă-mpiedecam și cădeam ;
Pînă cînd în cea din urmă dodată cum am pișit
Mă pomenii într-o groapă, de unde n-am mai ieșit ;
Noroc că nu fuse apă, ci un puț nisipos, sec,
Săpat, neisprăvit încă, dar puteam să mă înec ;
Nici n-a fost ghizduri sau lemne de care să mă lovesc,
Că adormeam somnul tatii, să nu mă mai pomenesc ;

Decît mă alesei numai cu dureri din lovituri,
Cu genuchi, coate belite și la ochi cu zgîrieturi,
Și așa fără de voie-mi am rămas să dorm aci,
Nevrînd să fac ca țiganul în tindă a conăci.
Îi găseam atunci dreptate, deș-il luasem de prost
Și ziceam că mai cu minte decît mine el a fost.
De făceam și eu ca dînsul, nu eram să rătăcesc,
Și să caz în astă groapă, să mor, să mă prăpădesc,
Fiind mult pînă la ziua am avut timp de prisos
Ca să procitesc în minte mii de spuneri de folos,
Pe care eu mai-nainte nu le chibzuiam așa,
Ci-mi intra pe o ureche și pe ceilaltă-mi ieșă :
Și ziceam, clătind cu capul, că de-aia bieții români,
La cîte o întîmplare zie vorba celor bătrîni :

Că „omul pînă nu pătimește
Niciodată nu să-nțelepțește“.

Dar, ca surdului bați toabă la urechi cu âst cuvînt,
Că din gură cuvînt iese și să duce iar în vînt.

Adică următoarea povață :
Cine pleacă mai de dimineată
(Neașteptînd soare să răsără)
Departa ajunge pînă seară.
Și iarăși : la orice călătorie
Nu pleca fără tovaroșie.
Negoțul de vei să-ți fie sigur
Să-l întorci fără tovaroș, singur.
Lupului de ce-i e ceafa groasă ?
Că singur își gătește de masă.

Așadar tovaroșia la negoț e de prisos,
Iar la o călătorie să aibî este de folos ;
Căci poate cazi în vro groapă, în apă sau în vrîun rîu.
Și de n-are vro putere, tot îți întinde un briu.
Bunioară iacă mie acum cum mi s-a-ntîmplat,
Să fi avut un tovaroș, mîine ar vesti în sat ;

Dar acuma cine știe d-aci de voi mai ieși,
Poate de sete, de foame chinuit mă voi sfârși !
Gîndind astfel văz că-ncepe a se lumina de zi
Și scîrțituri de cară pe drum a se auzi.
Atunci cunoscui că puțul e-n marginea unui drum
Și pe lingă tot năcazul, mă bucurai oarecum.
Deci cînd simții mai aproape scîrțitura de car,
Începui să strig din groapă cu răcnet ca de vacar.
Dar de alt necaz acuma fierea în mine crăpa :
Că zgomotul cel de cară de tot glasul-mi astupa.
Mai trecînd, auzii iarăși niște glasuri de copii,
Carii venise cu vite să le pască prin cîmpii.
Asemenea și la dînșii am început a striga,
Dar ei fără să auză să juca și alerga :
Mai dedei încă o gură, tocma cum strigă la lup,
De eram să-mi rup și glasul și de tot să mă astup.
Dar ce folos ! că băieții deși au auzit glas,
Ș-au alergat să se uite în groapă în acel ceas,
Cum mă văzură îndată în fundul puțului stînd,
O croiră toți la fugă, „aoleo, dracul !“ strigînd.
— Nu sînt drac ! strigai la dînșii, dar ei nici n-au auzit,
Ci-n sat la părinți să spuie, pe fugă s-a repezit :
Și sătenii auzindu-i au luat funii pe loc,
Gîndind că din sat d-acilea a căzut vrînd dobitoac ;
Dar la puț dacă veniră și să uitară în el
În loc de drac și de vită văd un om cu ei la fel ;
Ș-începură cu mirare a zice ș-a se cruci :
— Ucigă-te crucea, drace ! Măi, dar cum căzuși aci ?
Beat ai fost, n-ai fost în firea-ți, or cum ți s-a întîmplat ?
Tu ai căzut aici singur, or cineva brînci ți-a dat ?
Acestea zicînd, lăsară funia ce au adus
Și legîndu-mă cu dînsa de suptsiori m-au tras sus ;
Apoi puțîntel cu dînșii pe verdeață am șezut
Și le-am spus toată-ntîmplarea și în puț cum am căzut.

NEZDRĂVĂNIILE LUI NASTRATIN HOGEA

INVĂȚATURA DATA RAU SE SPARGE ÎN CAPUL TĂU

Nastratin era un hoguea (dascăl sau învățător),
Care a rămas de basnu pînă astăzi tutulor,
Pentru că era din fire cam p-o 'reche, nezdravan,
Nu-l găsești însă în faptă să fi fost vreun viclean ;
El, șezînd odată-n școală, ce îi dete-n simplul gînd :
— Ascultați copii — le zise (cu-ntîmplare strănutînd) —
Să știți d-astăzi înainte că eu cînd voi strănuta,
Toți bătînd îndată-n plame să-mi ziceți *hair-ola* ¹ !

Cu-ntîmplare doar odată galeata în puț căzînd
Și cu ce să scoată apă pentru școală neavînd,
Hoguea porunci îndată ca din toți ai săi școlari
Să se lase-n puț s-o scoată vreunul din cei mai mari ;
Merg școlarii toți în grabă, pe lingă puț se adun,
Dar privind ș-adînc văzîndu-l n-a vrut să intre nici un.

Deci văzînd că coraj n-are nici unul din cîți era,
Hotări-n cele din urmă el într-însul a intra ;
Ș-așa dezbrăcat de toate, cu capul gol și desculț,
Legat cu un ștreang de mijloc, școlarii-l lăsară-n puț ;
După ce găsi galeata și după ce o legă,
Către școlari dete gură și să-l tragă le strigă ;
Ei pornind cu toți dodată să-l tragă în sus de jos
Și tocma cam pe la gura puțului cînd fu el scos,
Razele luminii-ndată îl gîdiliră în nas

¹ Să fie de bine (n. a.).

Și începu să strănute una-ntr-alta-n acel ceas ;
 Ei cum aud că strănută, aminte-n grab ș-au adus
 De porunca lui cea dată (după cum am spus mai sus),
 Și cu toții deodată funia din mâini lăsînd,
 Începur-a bate-n palme și „hair-ola !“ strigînd.
 Bietul Hogea cade-ndată ca un dovreac jos trîntit
 Pină-n fund, își sparse capul, de pereți fiind lovit.
 După ce ieși în urmă d-acei nerozi copii tras,
 Jupuit, ca vai de dînsul, la picioare, mâini și nas,
 Zise : — Nu e vina voastră, ci-a mea, că n-am judecat,
 Ș-asfel de cinste neroadă ca să-mi dați v-am învățat,
 Care-n cele după urmă din pricina-i ajunsei
 Cu picioare, mâini belite și cu cap spart m-alesei.

GRIJILE-S LA CREDITORI MAI MULT DECît LA DATORI

Unul întîlnind pe Hogea s-a oprit a-l întreba
 De ș-a plătit datoria. Iar el îi răspunse : — Ba.
 — Dar ce umbli fără grije, cînd te știi că ești dator ?
 — Grija — zise el — s-o poarte cel ce este creditor.

UN NEBUN FAGADUIEȘTE Ș-ÎNTELEPTUL S-AMĂGEȘTE

Într-o zi, Nastratin Hogea, ceartă c-un vecin avînd,
 Fuse tras la judecată, pentru dînsul jalbă dînd ;
 Nastratin plecînd să meargă spre a se înfățișa,
 Băgă-n sîn un pietroi mare și se-nfățișe așa ;
 Cînd pîrîtorul de dînsul spunea cîte îi plăcea,
 Nastratin pe taină sînul își arăta și tăcea.
 Judecătorul văzîndu-l că își bătea sînul plin,
 Toată dreptatea o dete în partea lui Nastratin ;

După ce jeluitorul fu d-aci afară dat,
Zise lui Nastratin Hogeia : — Scoate ce mi-ai arătat ;
El scoțind îndată piatra, o puse cu cinste jos
Și se trase la o parte cu chip prea politicos :
— Dar ce este asta ? zise judecătorul bătrîn ;
— Este darul — el răspunse — ce ți-l arătăm în sîn.“

NU VEDEA-N CHIP POCITURA
CI VEZI CE-I VORBEȘTE GURA

Trecînd un pașe odată prin satul lui Nastratin,
Locuitorii îndată toți ca la un hodgea vin,
Îl rog ș-il poftesc să meargă la pașă ca diputat,
Socotîndu-l decît dinșii mai procopsit ș-învățat ;
Și pașii să-nfățișeze ca din partea tuturilor
Supunerea și respectul, ca la un stăpînitor ;
Mergînd el să îplinească cererea ce l-au rugat,
Pașă la chipul și forma Hogii dacă s-a uitat,
— Dar n-au mai găsit alți oameni, pașă către el a zis,
Și pe un magar ca tine înainte-mi a trimis ?
— Pe oameni, Hogeia răspunse, la alți oameni îi trimit,
Dar eu ca să viu la tine toți cu cale au găsit.

CA SĂ ASCUȚI, BINE ESTE,
ȘI SFATUL UNEI NEVESTE

Nastratin Hogeia la multe a se gîndi nu-i plăcea
Și cum pătimea adesea după cele ce făcea ;
Odată cîrmuitorul al aceluia județ
Aci-n sat pentru o seară poposînd ca un drumeț
Și văzînd el că sătenii toți cu mari, cu mici alerg,
Care de care mai bune plocoane să-i ducă merg,

Șocoti Nastratin Hogeă mai jos a nu se lăsa,
 Și ca ce lucru să-i ducă-ntrebă pe nevasta sa.
 El zicea gutui să-i ducă, ea, ba, smochine-i zicea,
 Și părerea între dînșii unul altui nu-i plăcea ;
 Disputîndu-se ei astfel ca la un minut de ceas,
 Ca să ducă tot smochine nevasta lui l-a rămas.
 Deci din pom cele mai coapte smochine el culegînd
 Ș-in grab la cîrmuitorul cu dînsele alergînd,
 Se uită cîrmuitorul și știindu-l cam bufon,
 — Dar tocma smochine, zise, găsiși să-mi aduci plocon ?
 Și cum sta-n genuchi cu coșul ca fieștece supus,
 Cîrmuitorul îndată pe slujbașii săi a pus
 Să ia acele smochine și fiecare pe rînd
 Să-l lovească-n cap cu ele toți cu cîte una dînd ;
 Cînd lui Nastratin aceasta slujitorii o făcea,
 El la toată lovitura „bogdaproste“ le zicea.
 După ce striviră toate smochinele-n capu-i gol,
 Îi zise cîrmuitorul : — Ardică-te de jos, scol,
 Și îmi spune adevărul de ce, voi să știu și eu,
 La fiece lovitură tu ai mulțămît mereu ?
 Răspunse Nastratin Hogeă : — Să-ți spui : eu ca un sărac
 Neavînd nici o putere vreun plocon bun să-ți fac,
 Am sfătuit cu nevasta să-ți aduc niște gutui,
 Ea zicea s-aduc smochine, eu în contră îi stătui,
 Dar în cele de pre urmă de gura ei m-am supus
 Și aceste puținele smochine ți le-am adus ;
 De aceea cînd în capu-mi smochinele moi simțeam,
 De sfătuirea nevestii mulțămirile făceam,
 Că de aduceam ploconul gutui, precum ziceam eu,
 Atuncea era să fie vai de acest cap al meu !
 De aceea este bine ca să ascuți și să-nveți
 Ș-o povață d-a femeii din patruzeci de poveți ;
 Că iată eu, cu-ntîmplare, prin povața ce mi-a dat,
 Cu aceste moi smochine scăpai cu capul nespart.

ASTROLOGIA

La o masă boierească din vorbă-n vorbă veni
Și vorba de calendare, d-astrologi a pomeni ;
Fiindcă-n anul acela cîte prevestiri s-au pus
Niciuna nu se-mplinise, ci tot minciuni le-au fost spus.
Unul ce ședea la masă împreună a prînzi
Și de astrologi cuvîntul îndată cum auzi,
„Domnilor ! — el le răspunse — s-am audență mă rog,
Eu vă-ncredințez că-n viață n-am văzut un astrolog
Toți creierii-n cap să-i aibă, ci sînt toți niște lipsiți,
Căroră lumea le zice învățați și procopsiți.“
Aceste cuvinte zise, cum le auzi un prost,
Carele la acea masă servitor și el a fost
Și era atunci la masă să dea un cap de vițel,
Îl aduse fără creieri, carii îi mîncase el ;
Stăpinul său, luînd capul ș-in el creieri nevăzînd,
S-a întors cu supărare și îl întrebă, zicînd :
„Dar ce va să zică asta, n-a-avut creier ast vițel ?“
„Nu, domnule — îi răspunse — a fost astrolog și el.“

IONICĂ TĂUTU

De la Ionică Tăutu (1798—1830), presupus autor al constituției cărvunarilor din Moldova (1822), au rămas câteva poezii, din care una, publicată de M. Kogălniceanu în *Alăuta românească* (nr. 5, 1838, p. 52—54), amintind de *Vers sur la mort d'une jeune fille* de Parny.

EPITAF

Zac fără suflare,
În vecinic-uitare
Aici în mormînt;
De toți despărțită.
În veci părăsită,
Mă-ngrop în pămînt.

Așa-i la o floare,
Ce-a vîntului boare,
Cu-a zorilor plîns
O fac să răsaie;

Săcerea d-o taie,
Tot lustru i-au stîns.

Mărirea, averea,
Norocul, puterea,
Toate-s acum lut ;
Și nu duc cu mine,
Decît rău sau bine.
Ce-n lume-am făcut.

Fericirea-i dusă,
Lumina-i apusă,
Și tot ce-am lăsat
Îi spre neuitarea,
Și spre pomenirea
Tristului bărbat.

Inimilor vie
În nemernicie,
Iară sfat le las,
C-așa să petreacă,
Cum ar vre să facă
Într-al morții ceas.

Rudele o slabă
Mîngîiere aibă,
C-în negrul pămînt
Precum legea scrie,
Întru vecinicie
N-om vidè curînd.

Așteaptă, cetește,
Trecător oprește,
Pașii nu grăbi,
Marginea-ți va spune
Uitatul meu nume,
De vorești a-l ști.

I. C.

În 1846 apare în tipografia lui Anton Pann poemul *Vinătoarea* de I. C. dedicat doamnei Hariclia C. împreună cu poemul *Duhovnicul și copila*. Autorul nu a fost încă identificat. Reproducem prima poezie pentru întâia oară, în antologia de față.

VÎNĂTOAREA

la d. H.

Un bătrîn în povestea
Te uită, vezi pe vale o casă descălită
Ce buruieni înnalte în podu-i se zăresc ?
Cu ușile stricate și prispa năruită
De scârpînări de vite ce-acum o lăcuesc ?

E o căsuță care o dată o fetiță
De toată sărbătoarea cu drag ea o spoia,
Și într-a cării umbre la sin strîngînd pe Niță
Iubirea-i cea curată nici mă-sii n-ascundea.

Pe prispa astei case la lună pe recoare,
Acea fetiț-o dată iubit-u-și sfătuia :
Nu te mai duce, dragă, în munți la vînătoare,
Că de ai ști cum tremur tu milă ai avea !...

Iubite, mult mi-e frică că vre o stîncă mare
Sau vre o vijelie în rîpi te-or arunca,
Sau vre o gîrlă iute trecînd, din rea-ntîmplare
Te-o înghiți, iubite, ori ursul te-o minca !...

Tu știi că pe moș Manea mai astă primăvară
Într-o adîncă vale sătenii l-au găsit ;
Dar nu-i mai rămăsese decît o trăistoară
Și pușca, instrumentul acest afurisit.

Cînd muma, obosită de mult ce alergase
Gătire pentru nuntă de trei zile făcînd,
Gustînd acum odîhna spre Niță se întoarse
Ș-aceste vorbe-i zise, ai lui ochi sărutînd :

O, Niță, dragul mării, mai e o săptămînă
Și nuntă o să facem, Florica e a ta ;
Apoi grijile casii mai mult cu pușca-n mînă
N-o să te lase, mumă, vînat a mai căta :

Că gustul vînătoarei pe cine stăpînește
Să nu gîndești c-acela cîndva s-o procopsi ;
Mai bine ascultă, mamă, și pușca părăsește
De casă te gătește și vite a-ți prăsi.

D-a mumiî sfătuire ş-a fetii îndemnare
Acum el numai poate a sta nenduplecăt,
Se jură-atunci că munţii, cu puşca la spinare
Mai mult n-o să-l mai vază umblînd după vinat.

Dar însă dimineată în cea din urmă oară
Cu dragii săi tovarăşi la munţi se va urca,
Că-n depărtate codruri el ştie-o căprioară
Şi că la masa nunţii dintr-însa a minca.

Era acuma noapte, ş-o noapte prea senină,
Din bolta ei cerească un disc strălucitor,
Simţea parcă plăcere să-şi joace-a sa lumină
Prin cîte-o pată rară de nor străvăzător.

Pe cînd în bătătură a vitelor suflare
Se auzea adesea ca un adînc oftăt,
Iar grierile-n iarbă urma a sa cîntare,
A căria dulceaţă bogaţii n-au gustat.

De lina adiere a unui cînt uşure
Cît coala frunzişoare de salce şuşuia.
Cu care-apoi murmura a undii din ciuciure
Făcea o armonie ce dulce mişuia.

D-acea dulce tăcere cînd totul odihneşte
Era acum aproape şi ei a adormi;
Pe cînd lumină Niţă la răsărit zăreşte
Ş-atunci ca fulger sare spre casă a porni.

Simți însă că lacrimi pe mîna lui pîcuse
Și greu niște suspinuri din ce mai tari ieșea :
Copila ce de mîna nici cum nu îl lăsase
Ca nici odată-acuma de plîns ea se sfîrșea.

Aci-i înălța mîna de fruntea ei lipînd-o,
Aci iar de la frunte la sîn i-o pogora ;
Apoi cu-acele lacrimi de dragoste udînd-o
Nici cum să se despartă de el nu se-ndura.

Ca multele suspinuri și dorul ei s-aline,
Sărmana copiliță, și-n munți ea l-ar urma ;
Nu te mai duce-i zise, rămîi, sau merg cu tine,
Că rămîind de tine eu mult oi lăcrăma.

Dar dacă nu te-ndupleci a rămînea asdată,
Și pleci iubite-acum, și pleci tu de la noi,
Apoi, răspunde, Niță, te ții de vorba dată
Că peste două zile te vei afla-nnapoi ?

Iar muma umilînd-o suspinurile fetii
Se-ntoarse către dînsul ce sta-nenduplecat ;
„Ascultă, Niță-i zice, măcar la vorba mătii,
Nu te mai du as'dată...” Dar Niță a plecat...

Amorul vînătoarei deși nu totdeauna
Dar mai adēs întrece pe orice fel de-amor :
Căldura, frigul, foamea și setea-i sînt tot una,
Și la nimic e omul mai iute, mai ușor.

Aci în calea asta, îl vezi că să ivește
Și-ndată-apoi ca fulger îl vezi p-o multe sus ;
Aci p-o naltă culme abea se mai zărește
Prin văi adinci acolo ca gîndul el s-a dus.

Nu are preț vinatul pe cît gustu-i e mare,
Dar însă cîteodată ce scump este plătit !
Că mulți din vro greșeală, sau multă alergare,
Ori sfișiat de fiare de viață s-au lipsit.

A doua zi seara

„Florico, vițelușul a supt el bine oare ?
Și să-l fi închis ca mă-sa să nu-l scoată la cîmp,
Că mîini iar o să-l cauți mereu ca azi pîn soare,
Gonind flămîndă cîmpii p-un astfel de cald timp.

Dar ce ? Iar plîngi Florico, iar lacrimi, iar suspinuri ?
Ce mult ești fără minte ! De ce plîngi acum dar ?
Ajungă-ți astă jale, sfîrșește aste chinuri,
Că mîini se-ntoarce Niță și iar o să-l vezi, iar !

Mai bine vezi de casă, grijaște-o, curățește-o,
Fă flori pe la ferestre, pe grinzi și pe podea ;
Mai trage-i vro trei brîe, p-afară mai spoeste-o,
Ca cînd o veni Niță cu drag să intre-n ea.

Tu știi ce mult îi place băiatului curatul,
Sărmanul, asta-i bine că mult este strein,
În casă-i decît dînsul nu este nimeni altul
Ca s-o grijească, singur e slugă și stăpîn.

Maî lasă, mamă plînsul şi vezi de te găteşte,
Te-mbracă şi te spală că poimîni o să-l vezi ;
Şi-ndată-ţi fac şi nunta, cu el tu te-nsoţeşte,
Apoi şi zi şi noapte tu tot cu el să şezi.

Ca cînd îl văz cum vine p-acelii muchi verdeaţă
Cu ochii lui cei veseli, cu păru-i cel bălan,
Şi ţint-apoi la tine, te ia, te stringe-n braţe ;
Dar însă rabd-o noapte că doar n-o fi un an.“

Copila uşurată d-a măsii sfătuire
Acuma începuse mai slobod a sufla,
Gîndea acum sărmana la dulcea fericire
Ce va gusta cînd Niţă cu ea se va afla.

Işi aducea aminte d-a lui făgăduinţă
Că numai două zile şi vine negreşit,
Ş-apoi ştia ş-aceasta că, Niţă ca să minţă
O dată în viaţă-i măcar n-a îndrăznit.

Aşa ea strămutată într-o viaţă dulce
Din nişte gînduri grele ş-un plîns necontenit,
A sufletului pace un dulce somn i-aduce
Şi ochii îi închide, Floric-a adormit...

Bătrîna îngrijată l-al fie-sii dor mare
Işi blestema minutul în care-o a născut ;
Eu nu ştiu ce-o fi asta, zicea ea cu mirare,
Ce-o fi de capu-i, Doamne ? De n-ar fi frun făcut !

El dus a fost ș-aldată pe cîmp pîn la Brăila,
Prin munți pîn la Bucegiuri, pe unde n-a călcat ?
Dar cum văz eu acuma n-a mai făcut copila
De n-ar fi vro veste de vreun greu păcat.

Pe cînd eram odată
Ca dînsa-n lume fată
Noi nu știam ce este pustiul de iubit,
Dar îns-acum o fată
De tot este schimbată,
Iubește cît de mică că lumea s-a iuțit.

Sărmana copiliță abea ochii deschise
Și-n tinereți cearcă un chin nesuferit.
Abea văzu ea lumea, abea-n ea se ivise
Ș-o vezi acuma slabă cît pare c-a murit.

Se scoală-atunci bătrîna, o învălește bine
Și-n lacrăme privind-o cu milă o sărută ;
Apoi se-ntoarce-ași face smerita rugăciune
Pe care niciodată ea seara n-o uită.

A treia zi

Acum mărețul soare lumina-și descălește
P-a cerului tărie de Domnul cîrmuit,
Scînteie-a sfintei flacări ce-n ochiul său lucește
Și-n sfera lumii noastre dintr-însa asvîrlit.

Iar omul, dus nainte d-aceștii steli ivire
În templul sfînt, pe Domnul de mult acum cînta
Căci cui el după îngerî a vrut a sa mărire
Ș-a sale fapte nalte mai mult a-și arăta ? !

Renaște-acuma lumea, pământul tot se scoală
Că-n calea luminată pot toate-a se urni,
C-a Domnului mari taine și sfînta rînduială
Întunecoasa noapte cu totul o goni.

În luncă turturica, în cîrîng privighetoarea.
Întrecere fac mare natur-a-nveseli,
Cînd cerbul de prin piscuri, din codri căprioara
În cale la izvoară vin sete-a-și potoli.

Pe dealuri sună dulce un cîntec prea de jale,
Colo pe culmea verde la deal d-acel pîrău :
Păstorul stă pe muche și turma sa în vale
Ea paște, el și cîntă cu fluierașul său.

Săteanul cu cămașa și hainele curate
Se scoală și grăbește el boi a înjuga,
Apoi cît vezi cu ochii pe cîmp cară-nșirate
Se duc se-ncarce grîul în arii a-l băga.

Se pare că chiar cîntul voi acum s-aline
Ca cum ar vrea s-asculte ori lumea a privi ;
Că cerul și pământul de cîntece sînt pline,
Natura toată mișcă, că zioa se ivi.

Era această zioă atîta de frumoasă
Ca zioa acea sfîntă cînd omul se făcu.
Ca zioa-n care Domnul țărîină mocîrloasă
Luînd ființa noastră a plăsmui-i plăcu.

Acuma și Florica de visuri dulci de noapte,
De frumusețea zilei al ei chip alinat,
Se scoală, se gătește, apoi vitele scoate
Afară la verdeată în câmp la pășunat.

În preajma astor locuri prin crînguri mari întinse,
O apă dulce lină spre sud înainta,
Aicea și copila de dorul ei împinsă
La umbra unui arbor se puse a cînta :

„Curge rîu și spumează,
Ochii mulți în lăcrămează.
Curge iute, n-ajos el curge,
Ochii mei pe Niță plînge.

Doamne, rogu-te fierbinte
Adă-mi azi p-al meu iubit
Adă-mi pe Niță din munte
Precum s-a făgăduit.

Doamne, Doamne, fie-ți milă
Și mi-l adă sănătos,
Să-l văd de sus din Movilă
Ca pe-un șoim viind în jos.

Arată, draga mea merliță
Ce stai pe ramuri și cînti,
Spune-mi unde e azi Niță
Prin ce codri, prin ce munți ?

Ori tu gîrlă, apă dulce
Ce vezi multe-n jos curgînd,
Prin ce căi, pe ce colnice
Spune-m l-ai văzut trecînd ?

Spune-m, astăzi potolit-ai
În izvoru-ți setea sa ?
Ori cîinii lui adăpat-ai
În ape-ți scăldatu-s-a ?

Ah, iubită păsărică
Ce-n sus zborul Ț-ai luat,
Mergi și cată pe Nițică,
Află pe unde-a umblat.

Du-te iute, du-te dragă,
Zboară sus în Penteleu,
Și ca gîndul azi aleargă
Pînă și chiar pe Ceahlău.

Cearcă-n cale, zboară-n munte,
În furtunile în pept.
Ș-aflîndu-l adă-i aminte
Că deseară îl aștept.

Curge gîrla și spumează,
Ochii mult îmi lăcrămează.
Curge iute,-n jos ea curge
Vin Niță că Floarea plînge."

Dar soarele se-naltă și vremea se scurtează.
Apoi zioa n-ajunge și casa a griji ;
Se scoală dar, și iute spre dînsa-naintează
Că multă treabă astăzi ea are-a isprăvi.

Pe cîmp mergînd adună mulțimi de floricele
Apoi cu ele-n brațe acasă ea sosi ;
Că vrea, puînd pe paturi, pe jos și-n bărdăcele,
Prin casă și p-afară să facă-a mirosi.

S-apucă-apoi de lucru, derdică și spoiește,
Coprinsul tot îl face curat ca p-un pahar ;
Se viră în tot colțul, grijește, curățește
Prin curte și prin poduri, ba chiar și prin coșari.

Sărmana copiliță, cu cîtă bucurie
Veghea să nu rămînă ceva necurățit,
Știînd că doă zile ș-acilea e să fie
Serbarea cununii cu Niță-al ei iubit !

Lucrează toată zioa, iar seara cînd lucește
Acea din urmă rază din soarele apus,
Se suie pe movilă de unde ea privește
Nu care cumva Niță s-aude pe munți sus.

Se uită și ascultă, și-n dulcea-i așteptare
Îi pare că aude pustia bubuînd,
Iar uneori că-n giuru-i prin tufe ceva sare,
Cînd glasu-i cheamă-n cale pe Niță, așa cîntînd !

„Niță, vină dragă Niță,
Lasă munții, ieși din brazi,
Că iată-mă-n moviliță
Te-aștept, dragă, să vii azi.

Dragă, căprioară dragă,
Nu cerca a mai dosi
Că Niță-n zadar n-aleargă
Munți și văi a te găsi.

Ieși din valea-ntunecoasă,
Ieși din codri neguriți,
Ieși la gol, nu sta fricoasă,
Nu-m ținea iubitu-m munți.

Că de-i fi pîn plaiul care
Niță e cu cîinii lui,
Apoi nici pe fund de mare
Tu nu scapi de glonțul lui.

Pușca lui e ghintuită,
Glonțul cînd zboară-n vînt,
Ori ce fiară-a fost ochită
Pe loc cade la pămînt.

Ieși din valea-ntunecoasă,
Ieși din codri neguriți,
Ieși la loc, nu sta fricoasă,
Nu-m ținea iubitu-m munți.

Ah ! cu aerul ce vine
Pîntre brazi din munți în vîi,
Parc-auz chemînd la sine
Niță tovarășii săi.

E-auzi codrul cum trosnește !
E-auzi munții cum huiesc...
Niță !... arma lui pîcnește...
Doamne, fă ca să-l zăresc !...

E-auzi ! cîinii mi se pare,
Căprioara ei gonesc.
Vai, colo oare ce sare ?!
Colo-n tufe ce zăresc !

Dar nu ! Niță e departe !
Niță e-n vîrful lui Craiu !
Voinic merge-o zi ș-o noapte
Pin' să urce p-acest plaiu.

Niță, vină dragă Niță,
Lasă munții, ieși din brazi
Că te-aștept pe moviliță
După vorba că vii azi."

Era acuma noapte, apusul se negrise,
Că vîntul nori de ploaie de după munți scotea,
Pe nesimțite cerul de tot s-acoperise
Și fulgerile-acuma văzduhul străbătea.

Cu toată astă groază ea stă încă în munte
Ș-aci își pleacă capul în rază a privi,
Aci, sclipind lumina de fulgere, ea iute
Se-nalță și se uită iubitu-și a zări.

Văzînd însă că cîntul în codri brazi doboară
Și-n frunze picătura de ploaie des plesnea,
Cu mare dor atuncea acasă se pogoară
Că mult îl așteptase, dar el nu mai venea.

De fulgeri deși acuma aprins cerul se pare,
Iar trăsnetile-n codri copacii despica ;
D-a tunetelor urlet părea că globul sare
Și tremurînd în haos cerca parc-a pica.

O ploaie ca cu cofa turna din înălțime
Încît părea că cerul acum s-a despîcat ;
Potoape pretutîndei se revărsa mulțime
Ca-n vremile lui Noe cînd lumea s-a-nneacă.

Părea c-acum Domnul în marea sa minie
A doua oară lumii a zis el a pieri ;
Că toată noaptea ploaia cu vînt și vijălie
Ținu, pîn ce lumina de zioă se zări.

A patra zi

„Maicuță ! ce-o fi oare ? nici azi nu vine-acasă !
Și uite-acum nu plouă și timpul e frumos.
Ah ! visul de as'noapte grozav maică m-apasă ;
Dar, Doamne, fie-ți milă, și-l adă sănătos !“...

Acuma pretutindeni se-ntinde zgomoț mare !
Mugea boi pe vale și ciinii urlă-n sat.
O spaimă, o-ncremenire ș-o surdă murmurare
Pasa din casă-n casă ca riul revărsat.

P-un loc lalt nu departe se uită-atunci și vede
Că mulți voinici cu ciinii în vale ei venea,
Atunci biata copilă simți mai că se perde,
De bucurie trupul ea nu-și putea ținea.

Se cearcă să alerge, puterē însă n-are !
Picerile ei slabe supt ea s-au fost supus.
Se pleacă, iar se scoală, și pe a lor spinare
Ea vede, nu-ș ce vede, ș-o piele ca de urs.

Se suie adeva pe prispă, se-nalță ca să vază,
Se suie și cunoaște și chipul lor și port,
Cunoaște — apoi chiar ciinii cu care el vînează,
Dar cade jos și moare... Pe Niță-l aduc mort !

Mai spun acum sătenii că nu de mult la cale
Pe matca unei ape un trup mort s-a aflat.
Aceasta este muma de mare dor și jale
Ea mințile pierzîndu-și în apă s-a-necat.

I. ELIADE-RĂDULESCU

Activitatea poetică a lui I. Eliade-Rădulescu (1802—1872) este cuprinsă în următoarele volume: *Meditații poetice dintr-ale lui A. de la Martin traduse și alăturate cu alte bucăți originale* (București, 1830); *Culegere din scrierile lui I. Eliad de proze și de poezii* (București, 1836, două ediții); *Ciclopele tristei figure. Tantalida sau Tintală și Păcală, poemă eroică* (Paris, 1854); *Colecție de brebenei și viorele* (București, 1860); *Himnul creațiunii* (București, 1869); *Seraphita și Oda românilor. Poezii inedite. — Zburătorul* (București, 1872); *Mihaida* (București, 1880); *Curs întreg de poezie generală*, I (București, 1868) (cuprinde două introduceri, apoi: *Poema didactică, Sapphice, Lamartiniane, Imitațiuni, Tîrgoviștene, Intime*); II (București, 1870) (cuprinde o introducere, apoi *Anatolida sau omul și forțele, poemă în douăzeci de cinturi* din care apar numai cinci); III, partea I (București, 1870) (cuprinde o introducere apoi *Fingal, poemă în șase cinturi* de Ossian); III, partea a II-a (București, 1880) (cuprinde o introducere, apoi *Infernul*, cînturile I—V, de Dante Alighieri). Selecțiuni în *Opere*, I—II ediție critică de Vl. Drimba, București, Editura pentru literatură, 1967, 1968.

VISUL

I

O altă auroră în sufletu-mi lucește,
Rază necunoscută d-a altor lumi ziori ;
Ochii mi se deschide, și-n ochii mei zîmbește
Ziua zilelor noastre, vecii netrecători.

Veacurile, viața-mi ca nopți se strecurară,
Ș-ncovoiat pe groapa-mi, o văz că s-a deschis,
Ș-imi face loc printr-însa să trec preste hotară —
E poarta vecinicii ! și mă deștept din vis !

Fruntea-mi albită toată către pămînt se lasă ;
Brațele-mi răzemate toiagul meu apasă ;
Iar sufletu-mi se-ntoarce și cată înapoi...

O zile ! sau ce nume vouă vi se cuvine ?...
Dar ați trecut ! ce trece mai mult el nu mai vine.
Era mai dinainte să vă întreb pe voi.

II

Ce noapte variată ! ce groaznică vedere !
Stăi. Îmi aduc aminte : În vis eu mă făceam
C-aș fi fost prunc, îmi pare, și fără griji, durere,
În casa părintească cu grijă mă creșteam.

Trei frați ce avusesem părinții mei pierdură
Și rămăsesem singur cu-al lor fierbinte dor ;
Trei fii creștea în mine tinăra lor căldură
Și le zîmbea în mine toată nădejdea lor .

La vîrsta mea, în chipu-mi c-o lungă suspinare
Ei se uita ș-in ele afla asemănare ;
Acelor umbre scumpe ce nencetat vedea.

Eu nu știam necazul, nu cunoșteam mîhnire,
Lipsa-mi era streină, ș-orice nenorocire ;
În brațul îngrijirei răul nu îndrăznea.

III

Dar visu-și schimbă fața, se prefăcură toate !
Și parcă de cînd lumea părinți nu am avut ;
Simții cruzimea soartei în recea streinătate
Și mă văzui în lume pustiu necunoscut.

Ai mei mă părăsiră ; p-a mea copilărie
Grijele dau năvală, nevoia cunoscul ;
Se vesteji pe fața-mi oricare bucurie
Ș-orice amar al vieții pînă în fund băui.

În voile-ntîmplării, întru a mea sudoare
Îmi cîștigam o hrană abia-ndestulătoare
Împins de vîntul soartei subț cer fără senin.

Fără nici o povață și fără-adăpostire
În voia-mi nendrăzneată și fără îngrijire.
Cît e de crud să te-afi între ai tăi strein !

IV

Dar un năluc urmează, și visu-și schimbă fața,
Mă pomenii în drumu-mi tovarăș că aveam ;
Pare că mă-nsurasem, ș-amara mea viață
Cu o ființă dragă părtași o îndulceam.

* Cît o iubeam ! și cită simțeam eu fericire !
Eu o vedeam un înger chiar într-adins venit,
Nedezlipit tovarăș l-a mea nenorocire,
Ca să aducă pacea în sufletu-mi mîhnit.

Ce bunuri eu printr-însa ! ce mulțumiri plăcute
Și ce simțiri fierbinte, plăceri necunoscute
În dragostile noastre din zi în zi vedeam !

Prin ea mă făcui tată ; simțirea-mi adormită
Se deșteptă l-ast nume ; ființa-mi înmulțită
Se revie de focul prin care eu trăiam.

V

Visu-și mai ținea șirul, dar cu ceva schimbare,
Și se făcea că traiu-mi ceva se mai lesni ;
Vedeam în a mea casă bogata-ndestulare
Ș-în preajma mea mulțime de lume-a se hrăni.

Mulțime de mijloace acum ni se-nlesniră,
Drumuri deosebite acum mi s-au deschis,
Și bunătăți, păcate, amestec se-nmulțiră,
Și mîngîieri și chinuri mă zvîrcolea în vis.

Pe cîmpul norocirei obiectele în sfadă,
Spini, flori, verdeaț-amestec se-nfățișa grămadă,
Cuvînt, vedere, cuget... în tot mă rătăceam

Plecam pe cărări netezi și foarte-ntortochiate ;
Stam să-mi mai iau odihnă și gînduri mestecate
Mă îndrepta-n picioare, m-oprea... și iar porneam.

VI

Dar visu-și schimbă fața, și iarăși lingă mine
Văzui acea ființă ce-atîta o iubeam.
Dar ce fel de schimb magic la ochii mei îmi vine
P-acea ființă scumpă eu n-o mai cunoșteam.

Pare că era rece l-adîncea mea durere ;
O, taină-ngrozitoare, abia îmi răspundea !
Căutături fatale avea a ei vedere,
Și cînd vorbea, ca trăsnet în sufletu-mi izbea.

Ca cugetul, ca umbra era nedezlipită.
Vrăjmașă pe odihna-mi era neimblinzită ;
Zicea că mă iubește și-n dragoste-i turba.

Ura-i îmi era pace și dragostea-i osîndă,
Rece-ntr-ai ei minie și foc cînd era blindă ;
Ce-amestec și într-însa și-n mine volbora !

Eu o iubeam, o groază mă trăgea înapoi ;
Ea era a mea viață ! și ce viață-ngrozitoare !
Voiam... Dar pentru mine nu era voi,
Vream s-o urăsc... mi-era o muncă-omoritoare.

Îmi imputa vini ce nu le aveam ;
Așteptam osînda la-orice faptă mare
Eram bănuît chiar cînd mă smeream ;
Ș-apoi împăcată, era iertătoare.

Spaima în mine intrase,
Bănuială mă coprinsese,
Sufletul mi se-nghețase,
Cugete rînduri neînțelese
Prin minte-mi repede vîjiia.

Un chin, un iad, o muncă era a mea viață,
Demonul geloziei turbat mă sfîșia ;
Veninul din rărunchii-i în veci mă otrăvea,
Năpasta îndrăcită rînjea pe a lui față.

În veci fără de moarte
În veci se omora,
Se-ncolăcea în toarte
Și-n veci mă blestema.

Atunci eu lingă mine văzui două ființe
 Nevinovate, -ntocmai așa precum eram ;
 Lor le era ocară a mele suferințe,
 Și la acea năpaste mai rău mă chinuiam.

În veci a lor necinste mie mi-era durere
 Și-n veci fără de voia-mi eu le eram fatal ;
 Însă tovărășia mi-era o mîngiere
 În muncile-mi schimbate în locul infernal.

Prieteșug în mine curat se-nsînuiește,
 Și locul de osîndă nu mă mai îngrozește,
 Un rai îmi era însuși al închisorii sîn.

Dragostea ce se naște în muncile robiei,
 Prieten de necazuri, părtaș nenorocirei,
 Sînt însuși curăția, și veșnice rămîn.

Îmi era drage aste ființe,
 Îmi era scumpă a lor vedere,
 Mi-era un balsam l-a mea durere ;
 Cele din ceruri dulci cunoștințe
 Era mai slabe decît a mea.

Trăiam în ele ș-a mea viață
 Mi-era nădejde și fericire ;
 Dumnezeu însuși și omenire
 Slăveam fanatic în a lor față,
 Ș-a mea-nchinare mă fericea.

Raiul credinței, acel ferice,
Binele-acela fără de nume,
Acea viață din ceea lume
Care nădejdea în fund ne zice,
Toate prin ele eu le visam.

Acea din ceruri sfântă căldură,
Dragostea însuși, blinda credință,
Pusesese-n mine a lor ființă
Și a lor faguri într-a mea gură,
Și al lor nume eu răsufлам.

Inima-mi toată în înfocare
Vulcanul Etna însuși era,
Insulă-n valuri statornic sta
În viforoasa muginda mare,
Unde-acel nume era înscris.

A lor ființe se prefăcură
Una-ntr-un dulce, blînd serafim,
Alta c-o sfîntă, repede-arsură,
În paznic strașnic, bun heruvim.

Unul d-aproape era-mpăcare
Și mîngiere la ce lucrăm ;
Alta de cuget sfîntă muștrare
Îmi zicea vina și mă-ndreptam.

Geniuri două mîntuitoare,
A mea visare le-nfățișă ;
A minții mele sfătuitoare,
Ele în viață mă îndrepta.

Astfel gîndirea-mi cea adîncată
În visu-mi dulce mi le forma ;
Dar o schimbare neaşteptată
Goni nălucul ce mă-nşăla.

VIII

În sfîntul meu nesaţiu, delirul meu cel mare,
Pe dragele fiinţe ardeam să le privesc,
Şi s-aprindea în mine o naltă înfocare
De ele să m-apropii şi dorul să-mi vădesc.

Ele fugea de mine şi-în veci mi-era de faţă ;
În veci eu după ele eram neobosit ;
În goan-ostenitoare ele mi-era povaţă,
Dar să le-ajung vrodată în veci mi-a fost oprit.

Fantome de nădejde, fiinţe-aeriene
Şi fără de amestic cu cele pămîntene !
Cu mintea-mi cea hrăpită semeţ mă-ntraripam.

Ele zîmbea la rîvna-mi şi-îmi împluta-îndrăzneala,
Poruncitorul deget îmi arăta greşala.
Nebun d-a mea ruşine, mai repede zburam.

IX

Dar fără veste-odată un trăsnet şărpuieşte ;
Răsăr, şi lingă mine văz mort unul din fii.
Eu mă deştept de cuget ! şi cugetu-mi vorbeşte :
„Opreşte, îndrăzneţe ! la muma lor să vii.“

O văz iar lingă mine, galbenă, veștejită ;
Ea nu era schimbată, ci eu m-am fost schimbat ;
În inima-mi rebelă o ură umilită
P-ascuns se furișase ș-adinc s-a fost cuibat.

O vină-n veci aduce o vină și mai mare,
Ș-o patimă pe alta și mai sfișiitoare,
Ș-a lor năvală este șiroi pustiitor.

Iar omu-n întuneric pipăie, șovăiește ;
Rîpa e sub picioare, omul se prăvălește.
Astfel păcatul este viclean ș-amăgitor.

X

Mă pomenii în casă-mi și visu-și schimbă fața,
În sinul casei mele eu mă vedeam strein :
Tot nu ținea de mine, și însuși a mea viață.
Rece, ferbinte-n toate, totul mi-era un chin.

Voiam să-mi viu în sine-mi din lunga-mi rătăcire ;
Cerui să-mi văz copiii : dar nu era mai mult.
Un dor fără de moarte izbi a mea simțire
Și numele de tată eu îngînat l-ascult.

Alte ființe scumpe văzui pe lingă mine,
Al lor zîmbet la rana-mi făcea un mare bine.
Ș-ast schimb de mîngîiere mai rău mă sfișia.

Parcă simţeam în mine o slabă bucurie,
Dar cugetu-mi pierduse tinăra-i curăţie,
Pacea cea veche-n sinu-mi mai mult nu lăcuia.

XI

Voiam să-mi sparg veninul, să uit cele trecute ;
Munca îmi era dragă, ca uriaş munceam ;
Roduri scotea-nsutite puterile-mi pierdute :
Folosul l-avea alţii, eu lipsa dobîndeam.

Petrecheri înţelepte, aflări ingenioase
Mintea-mi prea obosită grămadă izvodea,
Ş-a tristului meu suflet icoane credincioase
Isprăvi avea destule, dar şir nu mai ţinea.

Lumea se învăţase să mă-aibă pentru sine,
Şi orice obosire sau muncă pentru mine
Mi-era o mare vină — şi aspru m-osîndea !

Mi-era păcat de moarte oricare slăbiciune
Şi fapte-obicinuite oricare fapte bune ;
Un rob streini şi rude al lor mă socotea.

XII

Dar visu-şi schimbă faţa. Cu cruda a mea soartă
Pare că mă-mpăcasem ş-odată iar văzui
Pe heruvimu-acela l-a fericirii poartă,
Schimbat în negru înger, şi nu-l mai cunoscui.

Ce spaimă de-întunerec ! ce iazmă îngrozitoare !
Viclean ascuns, făţarnic, împeliţat Satan.
Un duh semeţ de vrajbă, turbat de răzbunare !
Şarpe îi era limba, pe cinstea mea duşman !

În faptele-i spurcate era însuşi păcatul,
Subt mască de virtute vedeai pe vinovatul ;
În veci dup-ale sale şi umbra-i bănuia.

Ardea să-l crează lumea de cinste, curăţie ;
Şi lumea-l vedea-ntocmai ocară, viclenie.
Şi cînd afla că-l ştie, atuncea se-ndrăcea.

XIII

Parcă era femeie... trăsuri amestecate
Se gîlcevea pe faţa-i de nevoiea bărbat :
Lungă, lungă, subţire şi oase înşirate,
O sprintenă momîie forma grozavu-i stat.

Ochii îi era negri ş-un foc în ei de sînge,
Subt ei un nas lung groaznic umfla fatale nări ;
Gura-i, un iad de largă, voia cochet a strînge ;
Scălimbu era-n faţa-i, în trupu-i, în mişcări.

Galbenă şi uscată faţa-i cea lunguiată,
Pină la urechi buza-i d-ocară-nveninată,
Un rumen de strigoaică în veci se-mprumuta.

Picioare de insectă ce foametea vestește,
În veci nesățioasă cu cinstea se hrănește
De la strein și rude, fără a putea-o da.

XIV

Visu-și mai ținea șirul, dar cu ceva schimbare ;
Ș-ast înger de-ntunec în veci mă ispita,
Spion faptelor mele ardea de răzbunare
Ș-în tribunalul lumii pîriș mă osîndea !

O sfîntă hotărîre m-armă întru putere
Să rabd astă ispită. Dar Doamne ! ce văzui ?
Ast duh de răzvrătire era însuși muiere,
Și nici o dosebire de drac nu cunoscui !

Să aibi în veci de față o singură idee
Să știi că a ta taină e-n mină de femeie,
Și ea să te supuie în spate-a o purta !

Adevărat ușure, n-aveam vreo povară ;
Dar, greu e s-aibi asupra-ți femeia cea ușoară
Ș-în voile-i vrodată să nu poți a intra !

XV

Aduse întîmplarea, și visu-și schimbă fața :
Taina-mi nu mai fu taină, povara scuturai ;
Pare că eram slobod, voii să-mi schimb viața,
Dar nici o fericire mai mult nu mai aflai.

În oricare-a mea faptă eu n-aveam mîngîiere,
În oricare prieten aflu ascuns vrăjmaș,
În orice om o spaimă, în mine o durere,
O vecinică osîndă chiar într-al meu lăcaș.

Urisem omenirea în cîți îi cunoscusem
Și-mi era drag tot omul pe care nu-l văzusem,
Și decît toți pe mine mai mult mă osîndeam.

Mă învățasem vina ca să mi-o dau tot mie ;
Ast obicei cu lumea m-avea întru frăție
Ș-a pururea cu mine făcea de mă-nvrăjbeam.

XVI

Trecutul pentru mine ștersese-orice părere
Și orice suvenire adînc mă sfîșia,
Iar viitorul groaznic îmi prevestea durere ;
Nădejdea mă urîse, încît nici m-amăgea.

Vream să desfac cu lumea oricare legătură,
Să fiu slobod în toate, să fiu numai al meu,
Dar mă ținea într-însa o singură faptură
Ce-mi răsfrîngea în lume pe însuși Dumnezeu.

Taina aceasta vecinic la om nu va fi zisă :
În inima-mi zdrobită în flăcări este scrisă,
Ce și a ei țărîină în veci o va-ncălzi ;

E scrisă într-o limbă aci necunoscută
Pe inima-mi ce geme și care-n veci e mută,
Și singur numai mie mi-e dat a o citi.

XVII

Lumea îmi era dragă ; privata mea viață,
Cînd veselă, cînd tristă, într-însa petreceam ;
Dar perspectiva lumii își pierde a ei față
Privind-o de aproape precum eu o priveam.

Amestecu-ntre oameni te neacă de-mbulzire
Și dacă de la dînșii nu iei vinele lor,
Silit a-ntoarce răul l-a lor nedreptățire ;
Dar paza personală te face bănuitor.

Și rea e bănuiala ! un vierme al vieții
Ce n-ascultă cuvîntul, nici liniștea poveții !
Omul supus la dînsa în veci e ticălos.

Greșita cugetare ce-aduce fericirea
N-o schimb pe adevărul ce-mi stinge năluca,
Ș-un ideal ferice mi-l surpă de tot jos.

XVIII

Pe aripile vremii zbură ș-a mea viață,
Cu vîrst-a mele patimi pîșînd se potolea ;
Dar vițiul spre seară crește de dimineață,
Și vițurile mele cu vîrsta se mărea.

Ce n-aş fi dat să-ntîmpin ştiinţa bărbăţiei,
Să-mi lumineze viaţa tovarăşă deplin
Cu-ncrederea aceea a nevinovăţiei
Şi al copilărie-mi blindul acel senin !

Rîvna mi se stinsese, în toate eram rece,
Primejdie ori pace ştiam că-n rîndu-i trece.
A fi rău mi-era silă, şi bun din obicei.

Întreaga fericire, cereasca-mpărătie
Au cîştigat-o pruncii ş-a minţii sărăcie ;
Acum spre umbra morţii, acea făclie cei.

XIX

Dar o lumină sfîntă la ochii mei îmi vine,
Ascunsuri se descopăr la slabele-mi vederi ;
În slavă-i adevărul s-aşază lingă mine ;
Visul îşi schimbă faţa, şi nu mai văz păreri.

În aste adevăruri văz o vicleană spaimă
Care din iad ieşise atît a m-amăgi,
Care c-o nepătrunsă ş-ingrozitoare taină
Atîta fără preget în veci mă ispiti.

În urmă ca o groază la faţă se schimbase,
Şi toat-asemănarea în iazmă îşi luase
Trufaşului acela bun paznic heruvim.

Ce groaznică ispită ! ce-ndemnuri vinovate !
Dar recunosc în urmă p-adevăratul frate
Frumosului meu, blindu și dulce serafim.

XX

O altă auroră în sufletu-mi lucește,
Rază necunoscută d-a altor lumi ziori ;
Ochii mi se deschide, și-n ochii mei zîmbește
Ziua zilelor noastre, vecii netrecători.

Veacurile, viața-mi ca nopți se strecurară,
Ș-încovoiat pe groapa-mi, o văz că s-a deschis
Ș-îmi face loc printr-însa să trec 'preste hotară.
E poarta vecinicii !... și mă deștept din vis !

Fruntea-mi albită toată către pămînt se lasă,
Brațele-mi răzemate toiașul meu apasă,
Iar sufletu-mi se-ntoarce și cată înapoi...

O, zile ! sau ce nume vouă vi se cuvine ?
Dar ați trecut ! ce trece mai mult el nu mai vine.
Era mai dinainte să vă întreb pe voi.

ZBURĂTORUL

La d-na A. *** M. ***

„Vezi, mamă, ce mă doare ! și pieptul mi se bate,
Mulțimi de vinețele pe sîn mi se ivesc ;
Un foc s-aprinde-n mine, răcori mă iau la spate,
Îmi ard buzele, mamă, obrazii-mi se pălesc !

Ah ! inima-mi zvîcnește !... și zboară de la mine !
Îmi cere... nu-ș' ce-mi cere ! și nu știu ce i-aș da ;
Și cald, și rece, uite, că-mi furnică prin vine ;
În brațe n-am nimica și parcă am ceva.

Că uite, mă vezi, mamă ? așa se-ncrucîșează,
Și nici nu prinz de veste cînd singură mă strîng,
Și tremur de nesațiu, și ochii-mi vîpăiază,
Pornesc dintr-însii lacrimi și plîng, măicuță, plîng.

Ia pune mîna, mamă, — pe frunte, ce sudoare !
Obrajii... unul arde, și altul mi-a răcit !
Un nod colea m-apucă, ici coasta rău mă doare ;
În trup o piroteală de tot m-a stăpinit.

Oar' ce să fie asta ? întreabă pe bunica :
O ști vrun leac ea doară... o fi vrun zburător !
Or aide l-alde baba Comana, or Sorica,
Or du-te la moș popa, or mergi la vrăjitor.

Și unul să se roage că poate mă dezleagă ;
Mătușele cu bobii fac multe și desfac ;
Și vrăjitorul ala și apele încheagă ;
Aleargă la ei, mamă, că doar mi-o da pe leac.

De cum se face ziuă și scot mînzat-afară
S-o mii pe potecuță la iarbă colea-n crîng,
Vezi, citu-i ziulița, și zi acum de vară,
Un dor nespus m-apucă, și plîng, măicuță, plîng.

Brîndușa paște iarbă la umbră lingă mine,
La riuleț s-adapă, pe maluri pribegind ;
Zău, nu știu cînd se duce, că mă trezesc cînd vine,
Și simț că mișcă tufa, auz crîngul trosnînd.

Atunci inima-mi bate și sai ca din visare,
Și parc-aștept... pe cine ? și pare c-a sosit.
Acest fel toată viața-mi e lungă așteptare,
Și nu sosește nimeni !... Ce chin nesuferit !

În arșița căldurei, cînd vîntuleț adie,
Cînd plopul a sa frunză o tremulă ușor
Ș-în tot crîngul o șoaptă s-ardică și-l învie,
Eu parcă-mi auz scrisul pe sus cu vîntu-n zbor ;

Și cînd îmi mișcă Țopul, cosița se ridică,
Mă sperii, dar îmi place — prin vine un fior
Îmi fulgeră și-mi zice : «Deșteaptă-te Florică,
Sînt eu, viu să te mîngîi...» Dar e un vînt ușor !

Oar' ce să fie asta ? Întreabă pe bunica :
O ști vrîun leac ea doară... o fi vrîun zburător ;
Or aide l-alde baba Comana or Sorica,
Or du-te la moș popa, or mergi la vrăjitor."

Așa plîngea Florica și, biet, își spunea dorul
Pe prispă lingă mă-sa, ș-obida o nea ;
Junicea-n bătătură mugea, căta oborul,
Și mă-sa sta pe gînduri, și fata suspina.

Era în murgul serii și soarele sfîințise ;
A puținor cumpeni țipînd parcă chema
A satului cireadă, ce greu, mereu sosise,
Și vitele muginde la zgheab întins pîșea.

Dar altele-adăpate trăgea în bătătură,
În gemete de mumă vițeii lor striga ;
Vibra al serii aer de tauri grea murmură ;
Zglobii sărind vițeii la uger alerga.

S-astîmpără ăst zgomot, și-a laptelui fîntînă
Începe să s-auză ca șoptă în susur,
Cînd ugerul se lasă sub fecioreasca mină
Și prunca vițelușă tot tremură-mpregiur.

Încep a luci stele rînd una cîte una
Și focuri în tot satul încep a se vedea ;
Tîrzie astă-seară răsare-acum și luna,
Și, cobe, cîteodată, tot cade cîte-o stea.

Dar cîmpul și argeaua cîmpeanul ostenește
Și dup-o cină scurtă și somnul a sosit.
Tăcere pretutindeni acuma stăpînește
Și lătrătorii numai s-aud neconținut.

E noapte naltă, naltă ; din mijlocul tăriei
Veșmîntul său cel negru, de stele semănat,
Destins coprinde lumea, ce-n brațele somnului
Visează cîte-aieva deșteaptă n-a visat.

Tăcere este totul și nemișcare plină ;
În cîntec sau descîntec pe lume s-a lăsat ;
Nici frunza nu se mișcă, nici vîntul nu suspină,
Și apele dorm duse, și morele au stat.

.

„Dar ce lumină iute ca fulger trecătoare
Din miazănoapte scapă cu urme de schintei ?
Vro stea mai cade iară ? vrun împărat mai moare ?
Or e — să nu mai fie ! — vro pacoste de zmei ?

Tot zmeu a fost, surato. Văzuși împelițatu !
Că țintă l-alde Floarea în clipă străbătu !
Și drept pe coș, leicuță ! ce n-ai gîndi, spurcatu !
Inchină-te, surato ! — Văzutu-l-ai și tu ?

Balaur de lumină cu coada-nflăcărată,
Și pietre nestimate lucea pe el ca foc.
Spun, soro, c-ar fi june cu dragoste curată ;
Dar lipsă d-a lui dragosti ! departe de ast loc !

Pîndește, bată-l crucea ! și-n somn coala mi-ți vine
Ca brad un flăcăiandru și tras ca prin inel,
Bălai, cu părul d-aur ! dar slabele lui vine
N-au nici un pic de sînge, ș-un nas — ca vai de el !

O ! biata fetișoară ! mi-e milă de Florica
Cum o fi chinuind-o ! vezi, d-aia a slăbit
Și s-a pălit copila ! ce bine-a zis bunica :
Să fugă fata mare de focul de iubit !

Că-ncepe de visează, și visu-n lipitură
Începe-a se preface, și lipitura-n zmeu,
Și ce-i mai faci pe urmă ? că nici descîntătură,
Nici rugă nu te mai scapă. Ferească Dumnezeu !

UN MUIEROI ȘI O FEMEIE

Cînd e vorba să vorbești
De princip și de idee,
Ascultați să auziți :

Un muieroi ș-o femeie,
Cum și cînd nu prea știm bine,
Peste drum era vecine :

Ca albina laborioasă
Femeia-și căta de casă :
La intrigi pregetătoare
Și la vorbe rușinoasă,
La lucru cutezătoare
Și la certe prea fricoasă,
Nu-i lipsea nici foc, nici masă.

Muierușca, nevăstuică,
Ochi de linx, bot de curuică
Nu sta locului nicicum :
O lua papuc la drum,
Tot orașul colinda,
Treiera și vîntura,

Loc, căsuța nu lăsa,
Peste tot s-amesteca.
Știa orice s-a făcut
Și cîte nu s-a-ntîmplat :
Care cînd s-a fost născut,
Cînd cutare s-a-nsurat,
Cînd aia s-a măritat,
Cînd vro puică a ouat ;
Purta vorba peste tot
Ș-o schimba cum îi venea,
Soți, amicii dezbină.
Azi se săruta în bot
Și pieziș își da la coate,
Miine ocăra pe toate.
Înțepa ca o lanțetă,
Era rea și veninoasă
Ca o viespe costelivă,
Vai de om !... ca o gazetă
De limbută, guralivă.

Ce cu gîndul n-ai gîndi !
Vorbea și de libertate ;
Ce prin cap nu ți-ar plesni !
De dreapta nepărtinire,
De buna vecinătate,
De-nfrățire, de UNIRE !

Și, ca culme peste toate,
Mai avea ș-o gușă mare.
Și la ceartă,-ncăierare,
Hîrîia și spumega,
Limba singură-și mușca,
Toată vorba deșira ;

Se certa pe românește,
Și credeai că-i țigănește
(Ea zice că-i boierește).

Și-nvățase din păcate,
Și franțozești d-alea toate :
Princip, bon ton, santiman,
Pardon, bonjur, galantom,
Soarè și amiuzan,
Exclusiv și junul om...
Ș-alte cîte și mai cîte,
Tot mai slute și urite.

Ce avea ce nu avea,
De vecina se plîngea,
De biata femeia blîndă,
Coșemar îi sta pe piept
Ca la nebuni un 'nțelept.
Și sta nencetat la pîndă :
O vedea, or n-o vedea,
Ea la poartă-n drum ieșea,
În șold miinile-și punea,
Relele ce-avea pe ea
Pe vecina le-arunca,
Și tuna, striga, zbiera :

„Au ca mine ești tu, sluto ?
Au ca mine ești tu, muto ?

Uscățivo,
Costelivo,
Exclusivo !

Stai închisă, mototoală,
Sufli-n foc și bagi în oală,

Exclusivo !

Inclusivo !...

Taci, vezi bine, că ești toantă —

Și ce-ai să mai zici, mă rog ? —

Furcă strîmbă, fus olog !

Ac pocit și sulă boantă !

Știi tu ce se face-n lume ?

Ți-ai făcut și tu vrun nume ?

Lea Papelco de la foc,

Știi vro modă, știi vrun joc ?

Tu principele le ții ?

Frânzozește le știi ?

Nici *bonjur*, nici *bonsoar*

Nu-nvățași și tu măcăr,

Nevăstuică, baraoană,

Ai tu vro 'ducațioană ?

Ai fost și tu de bonton ?

Știi să zici încai pardon ?

Îngălato,

Dezmățato,

Uscățivo,

Costelivo,

Exclusivo !

Zi-mi de poți, zi-mi guralivo,

Ia deschide-ți a guriță,

Iezuito, Neagă-rea,

Chirațiță,

Avestiță !

Ai fost tu la soarea ?

Știi ce este libertaua ?

Știi ce este-egalitaua ?

Ai fost tu la bal masché ?

Amur și fidelité

Ai simțit tu vreodată,

Tistimel, paftală lată ?

De la foc de la corlată,

Din argeaua de neveste,
Știi politica ce este ?
La princip ai fost constantă,
Ca și mine de galantă...
Vai de mine ! mai ales,
Ești d-alea ce poartă feeess !!!
Ha ! ha ! ha ! lea Poartă-fes !
Uite fes ! ia uite feeess !
Zi, deh, să văz ce-o să zici ?
Ce-o să-ndrugi ? te-am înfundat !
Nu cumva porți și tîrlici,
Mămăligă cu păsă ?...
N-ai mai fi de buze mute,
Ci ca rupe-o din tăcute.
Nu-ți e lene, lea Mușată,
Ca dezleagă limba-odată“...

.

Ș-unde din picior bătea
Și vorbea de se spărgea,
Dodată, pe neașteptate
Fata mă-sei, pe la spate.
O trăgea și o-mboldea
(Căci avea mă-sa și fată,
Tot ca mă-sa de gușată) :
„Mamă, mamă ! îi zicea,
N-auzi, mamă ? zi-i odată,
Zi-i că este și gușată,
Pînă nu ți-o zice ea.“

★

Toți cîți sînteți cititori,
Domnilor alegători,
De nu credeți, din 'ntîmplare,
Cîte spui că s-au urmat,
Vedeți în amieze mare

Boroboț invederat :
Uitați-vă la gazete
(Și la frații căzuși
Și la toți ciți plăpămași),
Gazete de coterii,
Că vă dau pe toți pe bete,
Sute, sute, zeci de mii :
Voi tăcuți — voi guralivi,
Voi creduli — voi exclusivi ;
Voi din gașcă și gușați,
Ciți în gaște nu intrați...

Vai de tine, moș Sofroniu,
De n-ei fi din pandemoniu !

POEMA DIDACTICĂ DUPĂ BOILEAU ȘI HORATIU

Lasă-ncolo, nu mai credeți c-un autor fiecum,
Scirțind numai la versuri, spre Parnas să-și facă
drum,
Dacă din ceruri nu simte darul acela secret
Și la nașterea lui steaua nu l-a format de poet.

Voi ce de periculoasa ardoare vă-nflăcărați,
Ce spinoasa carieră mindri vreți să alergați,
Nu vă-ncercați pentru versuri surda a vă consuma,
Nici a crede că e geniu un amor d-a tot rima.
D-ambitiuni nențelepte cit puteți vă depărtați,
Cu puterea, mintea voastră nencetat vă consultați.

Singură natura poate mințile mari a crea,
Ea-ntre autori talente știe-a repărți și da ;

Unul flacăra-amoroasă poate-n versuri a descri,
Altul prin trăsuri plăcute epigrame-a ascuți ;
Unul faptele eroici trimbițind a celebra,
Altul pe fluier, la umbră, păstorele a cînta.
Sînt însă și oameni carii nu cunosc cît prețuiesc,
Cred că sînt un geniu mare și pe sine s-amăgesc.

Oricare subiect se scrie, fie simplu or sublim,
Bunul simţ s-aibă cu rima acordul cel mai intim.
În van pare că-unul d-alta nu se poate apropia ;
Rima e slabă şi ştie-a se supune ş-asculta ;
Cînd ştim că avem voinţă şi-nadins s-o căutăm,
Mintea fără greutate se deprinde, ş-o aflăm.
Rima la cuvînt se pleacă greutăţi fără-a arăta
Şi-l dezvoltă ajutîndu-l, în loc de a-l strîmtora.
Dar nengrijind-o, se scoală rebelă, n-o poţi ţinea,
Şi-n loc s-o reţii, urmează înţelesul după ea.
Urmaţi, ţineţi după minte, şi oricîte laboraţi,
Lustru, preţ tot de la dînsa nencetat vă-mprumutaţi.

Mulți, împunși d-un neastîmpăr, în fuga lor
 avîntați,
 Vor să-și scrie-ale lor versuri d-ale minții depărtăți.
 În monstruoasele versuri ei cred că s-ar micșora
 Cînd ca lumea al lor cuget ar voi a-și exprima ;
 Spuneți cugetarea voastră galant, nalt, glumeț, ușor
 Dar spuneți-o cum se spune, pe-nțelesul tuturor.
 După vorbe îngîmfate nicidecum nu alergați,
 Cu fermeni ce nu-și au locul frazile nu le-nnecați.
 Tot spre bunul simț să cate ; dar aci ca s-ajungem
 Calea e alunecoasă și-anevoie s-o ținem ;
 Puțin de ne vom abate, îndată ne rățacim ;
 Drumul rației e unul, dintr-însul să nu ieșim.

Un autor citeodată, plin d-un plan ce și-a făcut,
Pînă cînd nu și-l deșartă, nu mai tace un minut.
De e palat ce-ntîlnește, însepe a ți-l descri
Și te poartă pretutindeni, pînă cînd te-o ameti ;
Ici, aproape; e o scară, o sală mai depărtat ;
Să vezi un balcon pe urmă ! numai aur e lucrat.
Loc pe undeva nu lasă, pe jos, pe sus, peste tot,
Unghiuri, ferestre, plafonduri a scăpa de el nu pot.
Întorc la foi, întorc iară, doar d-oi da d-un căpătii.
Ș-abia mă scap în grădină, asudat pînă-n călcii.

Fugiți de stearpa-abondanță d-un asemeni autor,
Nu vă-ncărcați niciodată d-amănunt obositor ;
Orice prea mult se va zice e sățios, neplăcut,
Mintea, sație de dînsul, îl aruncă în minut.
Cine nu știe măsura, nici a scrie poate ști ;
Peste alt rău dăm, mai mare, vrînd d-un rău
a ne feri ;

Un vers nu avea putere, și ajunge noduros ;
Eu mă tem d-a zice multe, și devin întunecos;
Unul n-are-atîtea dresuri, dar e gol, fără-ajutor ;
Altul, să nu se tîrască, se pierde de tot în nor.

Voiți publica favoare după drept a merita ?
Nencetat frazele voastre cătați a le varia.
Un stil ce ține tot una și nencetat uniform,
Surda la ochi ne lucește, de le caută s-adorm,
Puțin se cată-autorii născuți a ne-ngreua,
Carii p-un ton totdeauna pare c-ar psalmodia.

Ferice care în versuri e dotat d-acel mister
Să treacă din grav în dulce, din plăcut în mai sever ;
Cartea sa la cer aleasă, plăcută la cititori,
La librari e ocolită foarte des de amatori.

Orice scrieți, vedeți bine prea jos a nu vă lăsa ;
Stilul cel mai puțin nobil și-are cuviința sa.
Cînd glumiți, vorbele voastre nencetat le măsurați ;
Cînd atingeți, fiți cu minte, singuri nu vă degradați ;
Nu-mi place de loc bufonul ce mă face, surizînd,
Cu dispreț să cat la dînsul, chiar talentul admirînd
Respectați pe cititorul. Simpli și cu artă fiți,
Stați sublimi și fără morgă, plăcuți și nedresuiți.

Auzul celor ce-ascultă a mulțumi dacă vreți,
O ureche ce nu iartă de cadență să aveți ;
Înțelesul totdeauna vorbele-n versuri curmînd,
Să-nsemneze un repaos, semistihul arătînd ;
Îngrijiți ca o vocală, răpede într-al său drum
Alergînd, p-altă vocală să nu-mpingă nicidecum.
Fericiți cînd orice termin l-alegeți armonios ;
Fugiți d-al asprelor sonuri întîmpin prea uricios.
Un cuget oricît de nobil, versul cel mai bun făcut
Minții nu mai pot să placă cînd urechii-a desplăcut.

Dați-vă ideea clară, fiți în versuri lămuriiți,
Cum să vă priceapă lumea, dacă vreți a fi citiți.
Sînt oameni confuzi cu mintea, și cugetările lor
Sînt nencetat incurcate într-o desime de nor ;
Lumina minții pe dinșii nu e-n stare-a-i lumina.
Cată să știți, mai nainte pîn-a scri, a cugeta,
După ideile noastre toate cîte exprimăm
Or le lămurim mai bine, or mai mult le-ntunecăm ;
Ceea ce cunoaștem bine se enunță lămurit,
Vorbele prin care-o zicem vin pe loc și neimerit.

În orice scriere-a voastră pe sine vă respectați,
Și-n orice exces de sacră limba s-o considerați.

Surda sînt pus în mirare 'd-un sunet melodios,
Daca nu e la loc vorba, daca zisu-e vițios.
Nu se miră a mea minte de un pompos barbarism,
Nici d-a unui vers mîndrie și-ngîmfatul solicism.
Într-un cuvînt : fără limbă, cel mai faimos autor,
Zică cine orice-a zice, e cel mai prost scriitor.

Orice comandă e dată, voi în pace laborați
Judecată, minte puneți, răpede să n-o luați.
Un stil răpede și iute, care curge tot rimînd,
Minte nu prea manifestă, judecată neavînd.
Fără-a pierde stăruirea, cu încetul naintați.
De mii de ori fapta voastră revedeți și cercetați ;
Neteziți fără-ncetare și iar o mai neteziți.
Ștergeți, lăsați cîteodată, uneori adăogiți.

Puțin este într-o faptă unde-erorile domnesc,
Cînd schinteie și de spirit ici și colo cam lucesc.
Toate să cuvin să fie, să se puie l-al lor loc ;
Începutul cu finitul răspunză cu-al lor mijloc.
Arta stă-n perfecțiunea amănuntelor deplin
Și-n proporția cerută părților ce se combin.
Și cuvîntul niciodată nu meargă-a se depărta
De cîte vrea ca să spuie, vorbe cu zvon a căta.

Pentru versurile voastre voi de public vă sfiți ?
Critic aspru ce nu iartă voi înșivă să vă fiți,
Innorața e făcută singură a s-admira ;
Amici buni v-alegeți vouă voioși a vă censura,
Căror să-ncredințați toate, ei sinceri depozitari,
La orice defect al vostru să vă fie adversari.
Înainte lor nu mergeți cu-arogața d-autor,
Vă-nvățați îns-a distinge din amic p-adulător,

Căci acesta, ca să-și riză, s-arată-a te admira.
Vreți mai bine un consiliu, decît a vă lăuda.

Adulătorul ți-ncepe de la a te-aplaudi,
La tot versul ce se aude se face a tresări.
Pe el vorbă nu-l înghimpă, tot e admirabil, sînt,
De bucurie-l vezi saltă, de tinerețe plîngînd ;
El de laude-n tot locul te încarcă bucuros :
Nicidecum n-are-adevărul ast aer impetuos.

Dar amicul de credință, riguros, nenduplecăt,
La defecte niciodată nu te lasă împăcat ;
Ușurința nu ți-o iartă, făr-a fi și muștrător,
Versuri rău coordonate le pune la locul lor.
Vorbele ți le mai strînge, ambițioasele-emfazi,
Înțelesul ici nu-i place, colo vițioase frazi.
Construcția ta îi pare puțin a se-ntuneca !
Ast termen nu se-nțelege, cată a-l mai lumina.
Astfel vede și corige amicul însuflețit ;
Dar un autor adesea, d-a sa operă uimit,
Crede c-are și el dreptul, cuvîntul de apărat,
Ca oricare ce se simte-ntr-ale sale ofensat.
Tu-i zici : „Versul asta-mi pare nu prea bine

exprimat.”

El : „Domnule, cu iertare ! că e versul minunat.”

— „Termenul acesta-mi pare cam rece și cam

pompos ;

Eu l-aș șterge.” — „Cu iertare ! asta-e locul mai

frumos.”

— „Astă fraze nu prea-mi place.” — „E minune !

Ce-ai să zici ?”

Astfel e-nțesat la toate să nu-l dregi, ca să nu-l strici.
Daca-n scrisul său vro vorbă ți-a părut a te-nghimpa,
El de asta, d-asta numai nicidecum n-o va schimba.

Însă cînd vine, ți-arată că-i place-a fi criticat,
Că ești domn p-ale lui versuri și el ține închinat,
Ș-unde-ți place poți a șterge, poți s-adaogi unde vrei,
Poți corige orișîunde, voie n-ai ca să-i mai cei.
Dar aste vorbe frumoase ce veni a-ți înșira
Sînt o cursă să te prinză să-l ascuți a-ți recita.
Pe-ndată-apoi și te lasă și, voios din muza sa,
Se duce să-și cate secul simțitor a-l lăuda ;
Și mi-ți află numa-ndată ; căci și-n seci admiratori
E fertil al nostru secul, tot ca-n secii autori.

DANIIL SCAVINSCHI

Din poeziile lui Daniil Scavinschi (1805—1837) singura care a înfruntat timpul este *Călătoria dumisale hatmanului Costantin Paladi în feredeile Borsecului* (1828) pe care a reprodus-o în întregime C. Negruzzi în prefața sa la *Democrit* de Regnard, tradusă de Daniil Scavinschi (Iași, 1840).

CĂLĂTORIA DUMISALE HATMANULUI COSTANTIN PALADI ÎN FEREDEILE BORSECULUI (Fragmente)

Dar precum culegînd roze sau stringînd faguri de
miere

Omul nu poate să scape de a ghimpului durere.

Astfel și drumul acesta făcut pentru sănătate

Din tovarăși mai nici unul n-au scăpat de greutate.

Căci sosind la Dealul-Doamnei, caii cad de grea

povară

Deci, ca să se mai răsufle, boi la trăsuri se-njugară.

Toți încep atunci pedestri la deal să călătorească

Ca peregrinii ce pleacă la Sinai să se spăsească.

Pe coasta acestui mare și bogat în veacuri munte
O stîină de oi se află cu turme la număr multe.
Acolo nevinovată a oițelor zbierare
Și prostatica în bucium a păstorilor cîntare
Fac a veacului de aur plăcuta inchipuire,
Unde gustă călătorul mîngîioasă liniștire.
Acolo sosind cu toții oboșiți de osteneală
Și pătrunși de-acea frumoasă și romantică priveală
Stătură și pe verdeață începură a se pune
Puterile-nprăstiate voind iarăși să le-adune.
Întru această plăcută și-aleasă soțietate
Primit aflîndu-mă și eu din a soartei bunătate,
La această poposire, în acest loc de plăcere.
Fiindcă nu-mi rămăsese mai nici un dram de putere,
M-am depărtat subț un arbur cu ramurile tupoase,
La a căruia tulpină, flori revars-a lor miroase
Și m-am lăsat pe o coastă, ca să gust în liniștire
Nectarul ce-au lăsat firea la trudă de întărire.
Abia somnul mă cuprinde, un frumos vis iată vine
Trimis de Morfeu, de muze, sau cine știe de cine.
Parc-aieuea îmi arată o minunată grădină
Unde, zîmbindu-mi, mă cheamă o prea iscusită zîină.
Apoi, mergînd pe-o alee, o muzica-armonioasă
Auzeam o melodie pătrunzătoare, duioasă,
Mai încolo văz palaturi ; ajungînd, intrăm în ele
Strălucirea, bogăția uimesc vederile mele.
Cu aur și pietre scumpe era toate împodobite.
Zîina mea, zîmbind îmi zice : astea-s a tale, iubite !
Acele-ale nălucirii așa roboitoare glasuri
M-au făcut să dorm ca morții vreo trei năstrușnice
ceasuri ;

Dar zefirul ce acolo cînd soarele se coboară
Precum și cînd se înalță, cu multă iuțeală zboară,
Încetînd să mă desmierde cu-ale lui aripi de gheață
Din moarte inchipuită curînd m-au adus în viață.
M-am trezit deci cu putere după odihna gustată —

Ce folos că pînă-n sară iarăși am pierdut-o toată.
Căci compania ce-acolo spre odihnă poposise,
Neștiindu-mi răzlețirea, demult nainte pornise.
Sar de jos, cat împregiuru-mi, dar, vai, afară de
turme

Nu văd alta decît numai ale trăsurilor urme.
O ! ce necaz mă cuprinse dintr-a unui somn pricină !
Și de-noptare pe-a cel munte, mă făceam urșilor cină.
Îngrozit peste măsură de-așa dosnică-ntîmplare,
Blastem somnul, apuc drumul, și-alerg tot în fuga
mare,

Străbat mii de locuri grele, de cotituri fioroase,
De vizunii adîncate, mistuiri primejdioase.
Tot părăindu-mi că m-alungă urșii cu cîrdul de goană,
Dar noroc că în vreo trei ceasuri am dat peste
cărăvană.

Ajungîndu-mi deci trăsura, ce-mi fusese însemnată,
Jur că din ea pîn la Borsec n-oi coborî niciodată.

.

Mergînd așa înainte ca vreun ceas sau și mai bine
Și văzînd c-a mea trăsură din urmă-ne nu mai vine
Am socotit cum că poate s-au stricat ceva la dînsa,
Deci să nu rătăcesc noaptea, mă-ntorc să mă sui
într-însa ;

Mă-ntorc cu repeziciune, ajung podul, îl trec iară,
Dar nu văz nici o trăsură, ci văz că s-au făcut sară.
Ah ! și văz c-am făcut iarăși o mai frumoasă ispravă
C-am căzut dintr-o ispită decît cea-ntîi mai grozavă !
Căci trăsura-mi era dusă, cum se vede înainte.
Iată-mă și-n altă cursă, o, Dumnezeu!e sfinte !
Înapoi apuc cu fuga, strig, răcnesc ; cine-mi
răspunde ?

Compania ajunsese acum cine știe unde !
Astfel alergînd eu sîngur, pe-un drum, ce prin munți
se-ntinde,

Iată că perdeaua nopții orizontul tot cuprinde.
Fiind și groaza aceasta decît cea dintîi mai mare,
Încep să-mi blăstăm părerea, ce mă-nșală așa tare.
Aruncîndu-mă-ntr-o cursă care picioarele-mi curmă,
În astă neașteptată, amărită alergare,
Mă mustram însumi pe mine, cuprins de grea

disperare,
Zicînd : „Ce-mi trebuia mie să mă cobor din trăsură?
Au doar m-au hotărit soarta pentru a urșilor gură ?
De ce-am calcat jurămîntul, ce-l făcusem în iveală,
Cum nu m-au mustrat simțirea, să nu fac astă
greșală ?

Ah ! a călca jurămîntul este o nelegiuire
Pentru care nece unul nu scapă de răsplătire.
Ce-o să mă fac ? Amar mie ! La așa tristă-ntîmplare,
La așa nenorocire fără mijloc de scăpare !“
Acestea zicînd, un zgomot simt că-nainte-mi s-aude
Stau deci pe loc plin de groază, cu care noaptea
pătrunde ;

Mă-mbărbătez pe-ntuneric, pe drum țintesc ochii
bine,
Dar ce văd ? Ah ! ceva negru, care pășește spre mine!
Adio ! de acum lume ! Adio ! lună și soare !
Căci asta e o ursoaică, ce vine drept în picioare.
Așa offînd vreme lungă, văz c-aceea ce negrește
Stă-n drum și nici într-o parte nicidecum nu se
urnește.

Mă mai îmbărbătez iarăși, neavînd altă mintuire,
Și purced drept către dînsa, zicînd : sau trai, sau
pieire !

M-apropriu, tremurînd strașnic, tocmai de acea
negreată ;

Dar, o ceriu ! ce bucurie ! Iată-mă scăpat cu viață.
Acea neagră nălucire, ce mă impluse de frică,
N-au fost altă, decît butca cuconului Vasilică,
Care pentru că la hamuri oarece i se rupsesese

De butcele celelalte mai în urmă rămăsese.
Pe jos ! singur ! pe-ntunerice ! cînd dumnealui mă
zărește

Cu hohot prinde a rîde și în butcă mă primește.
Și astfel scăpînd de groaza care mă impresurase
Am ajuns tovărășia, ce în urmă ne lăsase.
Un căpitan George însă, om trăit mulți ani la munte,
Căruia acele locuri îi sînt foarte cunoscute,
Rînduit în drumul cesta pe toți să călăuzească
Și voind toată adunarea bine să o odihnească,
Ca unul ce pe acolo toate poticile știe,
Ne-au dus la o casă-n codru, ce era chiar sihăstrie ;
Dar cucoanele ce-n toate-s mai delicate din fire,
Neputînd fi mulțămite cu-asemena găzduire,
Pe călăuzul acesta încep să-l îndătoarească
O gazdă mai de odihnă numaidecît să găsească ;
Bine ar fi făcut însă de primea aici să miie,
Să nu cate huzur casnic într-o lature pustie.
Cînd la drum și împărații la-ntîmplări deosebite,
Cu toată a lor mărire, dorm și-n colibi părăsite.
Această însărcinare văzînd George căpitanul
Răspunde : — „Întru aceasta, iată care-mi este
planul !

Vrînd cucoanele să afle o mai bună mulțămire,
Trebuie să v-urmați drumul s-ajungeți la minăstire.“
Deci fără multă zăbavă, purced cu răpeziciune
Trăsurile încărcate spre satul numit Răpciune.
Aicea aga Costache din norocire zărește
Că surugiul ce mină pe cai se cam cumpănește
Și aflînd, după cum alții bine îl chizășluiră,
Că cu bahica aghiasmă gîtleju-și aghesmuiră,
Îi coboară jos și-ncepe singur toți caii să miie
Cu astfel de iscusință, cu astfel de vitejie,
Chiar ca Ahil, care colbul îl amestecă cu norii.
Prin goana cea fioresă ce-ngrozise privitorii,
Cînd alunga-n fuga mare caii spumați de-nfocare

În tiriirea lui Ector la a Troii dărimare.
Cum că sînt eroi români, nime nu tăgăduiește,
Dar vr-un Tit sau vr-un Mecena din ei tot nu se
îvește.

Surugiul de rușine văzînd astă miitură
Au rămas mut de ispravă, parc-au născut fără gură.
Privind astă chibzuire și plesnitori minunate,
Ofta știind c-acel plesnet va suna și pe-a lui spate.
Din calea noastră în laturi în partea despre amiază,
Un drum plin de bolovane la un schitișor urmează,
Schitișor ce din vechime acolo se preamărește
Și de ani trei sute, schitul Pionului se numește.
Loc în care adevărul, odihna, faptele bune
Și sînta cucernicie au hotărît să s-adune.
Acolo pe toți boierii călăuzul îi pornește
Și cea mai bună odihnă într-un sfert făgăduiește ;
Așadar într-o unire ne-am pornit cu bucurie
Dar, ah, Doamne, ce necazuri ! ce spaime ! ce
grozăvie !

Sfertul zis de călăuzul într-un veac se prefăcuse
Și al nopții întunerec la peire ne supuse !
Roatele pe de o parte pe mii de stînci se rădică
Poclitul în cap lovește cît puțin de nu-l despică ;
Acum coborai o vale cu cîrniri pravălitoare,
De-ți părea că mergi în tartar în veci să nu mai vezi
soare,

Acum mergeai tot pe-o coastă pe-a bolovanilor
virfuri,
Unde pravălinde o dată îți făceau tot capul hîrburi.
Ce țipete de cucoane ! Ce frîngerii de mîni oftare !
Cerîndu-și una la alta cea mai de apoi iertare !
Fu, înmărmurit de frică, mai că plîngeam de durere :
„Să mor noaptea ce-i lăsată spre odihnă și plăcere !
Și să mor mai ales încă într-o ntunecată stare,
Fără să aib nici duhovnic, nici capăt de lumînare.”
Dar de așa hal pătrunsă cereasca milostivire,

Am ajuns fără primejdii pin la sînta minăstire.
După o noapte tîcnită, Ceahlău-mbrăcat cu ceață
Spre schit aruncîndu-și fruntea, ne-au dat bună
dimineață,

De aici iar împreună după sînta liturghie,
În drumul care-l lăsasem ne-am întors cu bucurie.
Am mers cu neconținere făr-a mai căta hodină
Și-am ajuns de dup-amiază la Tulghiș la cărăntină.
Aici hătmanul Pălade aștepta cu bucurie
Să-și afle sosit (el) păsul ce de mult era să vie
Iar fiindcă acea voie încă tot nu mai sosise
Și-a cărăntinei bordeie de trecători se tixise,
Au pus la cale să-i facă o casă nouă de scînduri,
Fără a se mai supune la supărare sau gînduri.
Într-această casă nouă ca-ntr-o cușcă jidovească
Toți gustăm o zi și-o noapte odihna călătorească.
A doua zi jălind ceriul multa noastră chinuire,
Bucurie și mai mare cu a pasului sosire.
Apoi după o-ndelungă a tuturor afumare,
Și după o amăruntă întru toate cercetare,
Dăruind casa acelui ce ne nădușea cu fumul
Cît mai în grabă cu toții iarăși ne-am apucat drumul.
Și-ajungînd în șese ceasuri la apele minerale,
Am scăpat de astă lungă ostenitoare cale.
La Borsec, cu feredaie, cu mese, cu adunare
Se uitase mai cu totul a drumului supărare.
Adeseori făcea baluri nobilimea ungurească,
Să le pară mai plăcută clima acea chiar ursească.
Făcea și primblări cu toții pe jos pe la steclărie
Ba încă și peste-un munte pînă la o vizunie...
Săvirșind deci toată cura în cinci săptămîni de zile,
Trimițîndu-ni-se caii de păharnicul Vasile,
Ne-am pornit cătră Moldova cu nespūsă nerăbdare,
Ca s-ajungem pe acasă mai curînd fieștecare.
Cum am venit la Răpciune pentru să mergem mai
îute

Făr-a gîndi la primejdii, am plecat pe patru plute
Și-am sosit în zece ceasuri la tîrgul Petrei la vatră.
Încunjurînd Dealul-Doamnei și-ai lui bolovani de
peatră.

La tîrgul Petrei pe plute ajungînd cu norocire.
Cucoanele-au mers îndată la domneasca minăstire,
Mulțămînd treimii sînte a o inimă umilită,
C-au sosit fără primejdii la Moldavia dorită.

ALECU DONICI

Alecu Donici (1806—1865) a tradus *Țigani* lui A. Pușkin (București, 1837), și împreună cu C. Negruzzi *Satire și alte poetice compuneri* de Antioh Cantemir (Iași, 1844). A publicat *Fabule*, I—II (Iași, 1840, ed. a II-a, Iași, 1842), cele mai multe traduse după Krilov. O ediție nouă, completă, de *Fabule* a publicat în 1956 Valeriu Ciobanu („Biblioteca pentru toți”).

GRIERUL ȘI FURNICA

Grierul în desfătare,
Trecînd vara cu cîntare,
Deodată se treazăște
Că afară viscolește,
Iar el de mîncat nu are.
La vecina sa furnică
Alergînd, cu lacrimi pică
Și să roagă să-i ajute,
Cu hrană să-l împrumute,
Ca de foame să nu moară,
Numai pîn' la primăvară.

Furnica l-au ascultat,
Dar așa l-au întrebat :
— „Vara, cînd eu adunam,
Tu ce făceai ?“ — „Eu cîntam
În petrecere cu toți.“
— „Ai cîntat ? Îmi pare bine.
Acum joacă, dacă poți,
Iar la vară fă ca mine.“

LUPUL ȘI CUCUL

— „Rămîi sănătos, vecine !
Au zis lupu cătră cuc.
Acele țări de rău pline
Le părăsăsc și mă duc.
Nu mai pot trăi aice,
De om, cîne, prigonit.
În Arcadie, ferice !
Este codru de trăit,
Unde aurita vreme
Împărățește deplin,
Unde lupu nu se teme
De năpăstile ce-i vin.
Acolo nu sînt războaie.
Toți în pace viețuiesc :
Omul este blind ca oaie,
Iar ciinii nici hămăiesc.“
— „Cale bună, măi vecine !
Dar te rog să-mi spui curat :
Năravul nu-ți iei cu tine ?
Și colții ai lepădat ?“
— „Să-i lepăd ? Da' cum se poate ?“

— „Apoi ține minte, frate,
Că la viitoarea iarnă,
Ai să rămii fără blană.”
Și așa s-au întâmplat,
Precum cucu i-au cîntat.
Între oameni iar sînt unii
Cu colți de lup înzăstrați :
Ori în care parte-a lumii,
Ei vor fi tot nempăcați.

VULPEA ȘI BURSUCUL

— „Da' dincotro și unde
Alergi tu așa iute ?”
Bursucu întîlnind pe vulpe-au întreat.
— „Oh, dragă cumătre, am dat piste păcat,
Sînt, iată, surgunită !
Tu știi că eu am fost în slujbă rînduită
La o găinărie.
Cu trebile ce-aveam, odihna-mi am lăsat,
Și sănătate-mi am stricat ;
Dar tot eu am căzut în groaznică urgie,
Pe niște piri nedovedite,
Precum că luam mite.
Tu singur martur ești, în adevăr să spui :
De m-ai văzut cumva, macar cu vreun pui ?”
— „Nu, dragă cumătră ; dar cînd ne întîlnem
Eu cam ades vedem :
Că tu pe botîșor
Avei și pufușor.”
Se-ntîmplă și la noi de vezi,
Cum altu, avînd loc, așa se tînguește,
Încît îți vine mai să-l crezi,

Că abia din leafă să hrănește.
Dar astăzi butcă, mine cai,
De unde oare-i vin ? Și cînd ar vre să stai,
Să-i faci curată socoteală
Pentru venit și cheltuială,
N-ai zice ca bursucu : că are „pufușor
Pe botișor ?“

MOMIȚA ȘI DOUA MIȚE

În a momițelor țară
(Ce mai nu are hotară),
Odată judecătoare
Era o momiță, care
Chibzuia cu scumpătate
Cumpăna ce de dreptate.
Și iată că la momiță,
Se arată două miță,
Zgîriete, încruntate,
În prigonire de moarte,
Părăsind al său lăcaș,
Pentr-un bulgăre de caș.
Una strigă : — „Socotește !
Cașu eu l-am fost ochit.“
Alta țipă : — „Hotărește !
Cașu eu l-am dobîndit.“
— „Stați ! le zisă lor momița.
În cumpăna de dreptate
Se va lămuri ființa
Pricinii de caș urmate.“
Apoi cașu drept în două
Rumpîndu-l ea pre frumos,

Au pus întru amîndouă
Cumpene cîte un boț.
Dar cînd cumpăna rădică,
Vede c-o parte-i mai mică ;
Mușcă, cearcă, chibzuește
Și bine nu nimerește.
Acum partea ce mușcată
Nu trăgea ca ceialaltă ;
Mușcînd iar din ace grea,
Tocmai drept nu nimerea.
Și așa păn-în sfîrșit
Tot în cumpene au tras :
Iar mîțele s-au trezit
Că din caș n-au mai rămas.

DOUĂ POLOBOACE

Un poloboc cu vin
Mergea în car pe drum, încet și foarte lin ;
Iar altu cu deșărt, las' că vinea mai tare,
Dar și hodorogea,
Făcînd un vuiet mare,
Încît cei trecători în laturi toți fugea :
Atunci cînd el folos nimica n-aducea.

Asemine în lume,
Acel ce tuturor se laudă și spune
În trei puțin sporește.
Iar cel ce tace,
Și treabă face ;
Acela purure mai sigur isprăvește.

RACUL, BROASCA ȘI ȘTIUCA

Racu, broasca și o știucă
Într-o zi s-au apucat,
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac cu griu încărcat.
Și la el toți se înhamă :
Trag, întind, dar iau de samă
Că sacu stă neclentit,
Căci se trăgea neunit.
Racu înapoi se da,
Broasca tot în sus salta,
Știuca foarte se izbea
Și nimic nu isprăvea.
Nu știu cine-i vinovat ;
Însă, pe cît am aflat,
Sacul în iaz nu s-au tras,
Ce tot pe loc au rămas.

Așa-i și la omenire,
Cînd în obști nu-i unire :
Nici o treabă nu se face
Cu izbîndă și cu pace.

C. NEGRUZZI

Opera poetică a lui C. Negruzzi (1808—1868) apare în volumul *Păcatele tinerețelor* (1857) la secțiunea *Neghină și pălămidă*. A debutat cu un „anecdôt istoric”, *Aprodul Purice* (Iași, 1837). A tradus în colaborare cu Alecu Donici din Antioh Cantemir și, singur, *Balade de V. Hugo* (1845). O ediție critică de *Opere* a publicat Liviu Leonte în 1974.

MELANCOLIA

O puternică plecare ce nu rabdă-mprolivire
Mă îndeamnă să cînt astăzi acea tînă ră simțire
Ce-n singurătate numai își are locașul seu,
Dar ceresc trimis în lume din sinul lui Dumnezeu.
Fie ca aceste versuri ce curînd vor fi uitate
Să aducă alinare vrurilor inimi întristate,
Și resfirînd pe-a lor cale niște nemernice flori,
Să le-mprăstie necazul ș-ai supărărilor nori;
Căci plăcerile sînt multe care vin din bucurie,
Însă nu puține are și dulcea melancolie;

Ş-un om simţitor alege, decît agere clătiri,
Pe ale melancoliei liniştitele uimiri.
Îl priveşti cătînd să afle în a artelor locaşe
Nu icoane renumite, pomeniri mîndre, trufaşe,
Ci tabloul melanholic unde-un june-amorezat
Stă jălind pe străini ţărmuri de iubita-i depărtat ;
Sau un tînăr ce suspină într-o singurătate,
Suferind pentru-a sa ţară, pentru drept şi libertate.

Cîte ori a zilei rază îl găseşte încă treaz,
Adîncit în reverie şi cu lacrimi pe obraz !
Cîte ori petrece noaptea absorbit întru gîndirea
Unui fulger de nădejde ce-i menise fericirea,
Cugetînd la suvenirea unor dulci îmbrăţoşeri,
Uitînd viaţa ş-ale lumii minciunoasele plăceri !
Ah ! Amorul e virtute pentru cine-l preţuieşte,
Pentru cel care îl simte, şi din inimă iubeşte !
Fericit cine-l cunoaşte ! fericit cine-l simţi !

Iată lina primăvară începu a ne zîmbi ;
Mii de flori însmaltă cîmpul răvărsînd a lor miroase.
Iar zefirii pintre frunze cu-a lor aripi răcoroase
Răspîndesc un dulce sunet pe natură-nveselind,
Şi la glasul lor făptura se resimte înviind.
Dar decît acel lux mare a naturei înflorite,
Preferăm mai bine umbra celor rădiuri liniştite ;
Acolo în încîntare sub frunzişul nepătruns,
Inima îşi dezvăleşte simtimentul său ascuns.
Cînd copaci plecînd asupra-ţi a lor frunte despletită
Îţi întovărăşesc paşii pe-o carare mult iubită ;
Cînd zefirul care-n şesuri de abia răsuflă lin,
Pintre frunze se aude ca un gemăt de suspin ;
Toate chem la reverie, toate plec la îndurare,
Şi-n răcoarea acea dulce inim-află stimpărare,
Căci condusă de natură spre mai tinere gîndiri,
Cu plăcere-şi aminteşte trecutele suferiri.

Vezi păriul acest trîndav, scăldînd pajiştea cea verde,

Cum prin flori trufaș se primblă, și subt arce verzi se perde ?

Valul său pare că poartă lacrimi limpezi și oftări,
Îndemnînd cu-a sa murmură la duioase cugetări ;
Lîngă el o mindră salce cu lungi ramuri atîrnate
Își împlint-într-a lui ape cosițile-i resirate ;
Acea undă gemătoare, acel arbure jălînd
Parcă sînt doi juni prietini ce, al nostru chin privind,
Se îndur l-a noastre patimi, la a noastră grea durere,
Și ne-aduc prin a lor freamăt o plăcută mîngiere ;
Noi iubind compătimirea ce ei vor a ne-arăta,
Aflăm vie mulțămire lîngă dinșii a ofta,

· · · · ·

S-ascultăm, ce se aude ? Ce nou glas răsună oare ?
A dumbrăvii cîntăreață, gingașa privighitoare,
Prin accente iscusite rădiul tot a încîntat ;
Ascultînd-o simt că-n sine-mi un nou ce s-a deșteptat.
Cît iubesc să-mi opresc pașii subt umbra de desfătare
Unde cade în suspine a ei jalnică cîntare !
Gînditor și dat cu totul s-aud dulcele ei glas,
Sub copaciul acest mindru în uimire am rămas,
Nu bag seamă că deasupra-mi vijilie se stirnește,
Sau că soarele apune, ori că tunetul vuieste,
Și c-a zilei luminare de pe cer acum s-a stîns ;
Simt a ei durere numai, ascult numai al ei plîns.
Dar tăcu — nu mai răsună tînguioasa-i melodie,
Eu stau încă, ascult încă cuprins de melancolie.

Steaua zilei ostenește tînjitoarele-mi vederi ;
Ochiul meu muiat în lacrimi află mai multe plăceri
Cînd pe nori d-azur și aur căutînd se obosește
Lumina ce nu se vede, dar tot încă se simțește :
Ziua astă care moare, noaptea care s-a întins,
Umbra cea misterioasă ce pădurile-a încins,
Dulcea paserei cîntare ce treptat se micșurează

Trandafirul ce s-ascunde, riul care murmurează,
Şesul, cîmpii ce de umbră piste tot s-au învălit,
Răcoreala ce răvarsă un văzduh înbălsămit,
Luna galeşă ce-ncepe să se nalte cu trufie,
Arătîndu-şi pintre neguri a sa frunte argintie.
Linul zuzet ce din apă se rădică cu amor,
A nemernicei bufniţe cîntecul îngrozitor,
Aduc multă alinare la a inimei durere,
Şi sub vâlul său natura are-o mai vie plăcere.

Toamna veştedă şi tristă are iarăşi frumuseţi
Ca şi omul ce ajunsese ale vrîstei cărunteţi.
Cînd din văi cu turbăciune achilonul se rădică,
Şi cînd frunza-ngălbenită l-ai copacilor trunchi pică,
Muritorul melancolic văzînd natura murind,
La al său iubit prieten departe de el gîndind,
Află-o crudă mulţămire în a firei dezbracare,
Căci frumoasa primăvară înfrunta a sa-ntristare ;
Însă toamna suferindă potrivită cu-al său chin
E un leac l-a lui durere, un părtaş l-al său suspin.
Acel şes, acea dumbravă şi colnicele cernite
Îl privesc, şi de-a lui jale parcă-s şi ele mîhnite.
: : : . :

Cît iubesc pintre ruine să mă primblu-adesiori,
Monumente părăsite a căror locuitori
Făceau lumea să răsune de-a lor fapte laudate,
Trei lucruri iubind în viaţă, onor, glorie, dreptate.
Dar perir-acum eroii, şi ai lor urmaşi mişei,
Interesul au povaţă şi-nvrăjbirea între ei ! —
Nu mai sînt ! — A lor cenuşă ce-n văzduh fu aruncată
De fii corci şi fără cuget cu despreţ este călcată !
Ah ! curînd sosi-va vremea ticăloşii a simţi
În ce ripă egoismul are a-i prăpăstui !...

Cugetînd la vechi eroii, şi privind a lor morminte

De Saturn desfigurate, îmi aduc ades aminte
Cît de mari au fost odată, cite neamuri au învins,
Și simt ochii-mi că se împlu de un patriotic plîns.

..... de neștință

Văd o veche monastire, sfînt azil de pocăință,
Unde nevinovăția își aleasă locuință.
Al aramei tristul sunet gîndul meu a deșteptat,
Spre locașul mîntuirii pașii mei a îndreptat.
În aceste ziduri sfînte unde Domnul se mărește,
Păcătosul alinare conștiinței lui găsește ;
Aici suflete viteze, părăsind a lumii greu,
Își petrec restul vieții lăudînd pre Dumnezeu.
Gîndul lor fugind din lume este numai vecinicia,
Cînd îi văd, un nou preț are în ochii-mi melancolia,
Judecînd că-n lumea asta ne e dat să suferim...

Unde sînt? Unde mă aflu? — Ling-un jalnic
tînterim!

Ce cucernică privire ! Ce icoan-înavușită !
Cîte gînduri mîngioase pentru-o inimă rănită !
Îns-aice nu se vede nici un falnic mausoleu,
Care să învecinicească pomenirea vrunei reu ;
Nu, nici marmură, nici aur, nici aramă se zărește,
Pe-a saracilor mormînte numai iarbă verde crește.

Te salut, locaş cucernic sârmanului muncitor,
Care-a fost toată viaţa statului folositor !
Te salut ! pentru că traiu-i pururea în asuprire,
De abia aice află o adîncă liniştire ;
Cu respect şi duioşie mă închin astui mormînt...
Patriot a fost acesta, de folos l-al său pămînt,

Nu un trintor ce în viață numai rău știu a face
Și din a țării lui sînge să se-ngrășe-n bună pace.

[illegible]

Aurora se ivește vestitoare dimineții.
Altă zi. — Luna s-ascunde. — Un nou pas pe calea vieții !

MARȘUL LUI DRAGOȘ

(Doină)

Az este sărbătoare !
Români, să ne grăbim,
În șes la vinătoare
Pe Dragoș să-nsoțim.
Grijiți armele voastre,
Curind să alergăm,
Din locurile noastre
Hoți, feare s-alungăm.
Doină ! Doiniță !
Zîna plăviță !
Vino cu noi ;
Tu ne scutește
Și ne ferește
De-orice nevoi.

Optzeci de oi despoaie,
Și prin frigări le pun ;
De surle, de cimpoaie
Pădurile răsun.
Vitezii se așează
Pe lingă-un mare foc

Și Drăgoș ospetează
Cu dinșii la un loc.
Doină ! Doiniță !
Zină plăviță !
Vino cu noi ;
Tu ne scutește
Și ne ferește
De-orice nevoi.

Sint gata, stau cu toți
Să plece la izbânzi
Ca să-ntirească hoții,
Să capete dobânzi,
Dragoș merge nainte
Pe-un cal cu ager curs,
El preste-mbrăcăminte
Poartă-o pele de urs.
Doină ! Doiniță !
Zină plăviță !
Vino cu noi ;
Tu ne scutește
Și ne ferește
De-orice nevoi.

Veseli de sirg porniră
Românii mult voinici,
Ca lanțul se înșiră
Pe-a plaiului potici.
Nevestele cu jale
Privindu-i lăcrămînd,
Îi auzeau la vale,
Cum se cobor cîntînd :
Doină ! Doiniță !
Zină plăviță !

Vino cu noi ;
Tu ne scutește
Și ne ferește
De-orice nevoi.

DOINĂ NOUA

De cînd eram încă mic,
Doina știu și Doina zic,
Căci românul, cît trăiește,
Tot cu Doina se mîndrește.
Eu cu Doina mă plătesc
De bir și de boieresc ;
Boii mei cînd aud Doină,
Ară țelină și moină,
Și îmi samăn cel ogor,
Cîntînd Doinele cu dor
Iar de-aud vre o fetiță
Cîntînd Doina-n poieniță,
Alerg fuga de-o gălesc,
Și de Doina îi vorbesc.
Ea m-ascultă bucuroasă,
Căci îi mîndră și frumoasă,
Și-mi zice că m-a iubi,
Dacă Doina i-oi vorbi.
Vă spun drept, orice mi-ți face,
Doina știu și Doina-mi place.

C. BĂLĂCESCU

Satirele lui C. Bălăcescu (1808—1880) au apărut în volumele :
O bună educație (București, 1845) și *Fă-mă, tată, să-ți seamăn
sau Generația actuală din generația trecută* (București, 1860),
O ediție de *Poezii* de C. Bălăcescu a publicat I. Suchianu în 1898
(„Biblioteca pentru toți“, nr. 126—127).

IARĂȘI LA MEIDAN COCONU DRĂGAN

Pă semne că nu știți bine
Cine-i Coconu Drăgan ?
Întrebați-mă pă mine,
Că-l știu ca p-un bou bălan.
Drăgan Ploscă,
Sin Stan Cloșcă,
Brat Micilă,
Zet Mircilă,
Vnuc Voicilă-ot Tătărăi,
Biv ceauș za armășăi,
Este din copilărie-i

Un om foarte însemnat,
Și din fire, din pruncie-i
Cu mari daruri înzestrat.
Nici se știe
Să mai fie
Altu-n lume
Cu-așa nume,
Cu-așa slavă
Ș-așa glavă,
Cu ipolips și de neam,
De agighios și adam ;
Milocestiv, blagorodnic,
Tașacliu și galantom,
Milosîrdnic, dobrohovnic,
Și cărturar vai de om :
Că cînd scrie
Te mîngîie,
Cînd citește
Te slăvește ;
Iar cînd cîntă saltichia,
Îți sare din cap tichia.
De iuschiuzar, tertipgiu
'Ngrozea lumea de holteiu
Cînd era și calemgiu,
C-are praxis și condeiu,
Angarale
Satarale,
Podvezi grele,
Bitirmele,
Cacirmale
Și locmale,
Chilipiruri
Și gheliruri
Rusumeturi și husmeturi,
Îstoviri cu marafeturi,
Cine altu era-n stare

Aşa a le ticlui,
Şi cu-atîta-ndemînare
A le şi başirdisi ?
De aceea
'I zicea cheia
Bogăţiei
Vistieriei,
Vrednic s-icomomisească
Toate, şi s-apandisească.
Ş-orice metahiriseşte,
'I iese, că e ugurliu,
Şi de obşte se iubeşte,
Căci e foarte ciracliu.
Ş-aşa mare
A fost, şi tare
În tot veacul
Şi-n tot fleacul.
Lua cinuri,
Da suspinuri,
Scutind lude-n Prooroci,
Argaţi, robi, iproci, iproci
Tar treti vist, ftori post,
Vel iuzbaşa de harem,
Mereu pe urdin a fost,
Ca cînd era un blestem.
Diimărituri,
Oierituri,
Cotărituri,
Cornărituri,
Unu nu scăpa din ele,
Chiopoul, fiu de lele !
Un aşa, deci, ipochimen
Cum să nu se plihitisească
Cînd vede-acum pe un nimen
Din canoane să-i vorbească.
D-alde ale

Haimanale
După drumuri,
Plini de fumuri
Că știu toate,
Cînd el poate
E cu cinci coți,
Decît toți,
Mai-nvățat, și cu trei caturi
Învechit în maslahaturi.
Rău, dar, se ponosluște,
Și rău a zis cî' a zis,
Că nimica nu plătește
Cînd odată-i evhnenis.
Nu dați mare
Ascultare,
La zănatici
Și lunatici,
Care zic c-ortografia
Poate goni sărăcia,
Și cer limba să ne-o strice
De la moși de la strămoși.
C-aștia sînt oameni de price,
Și birfesc niște gogoși.
Tu cu-oiota
Eu cu iota ;
Tu cu-ciota
Eu cu iota ;
Tu varia,
Eu oxia ;
Tu cu multă pricopseală,
Eu cu bani de cheltuială ;
Spune-mi dacă ești cuminte,
Cine e mai folosit ?
Tu ce scoți nouă cuvinte
Ș-umbli cu cotu cîrpit ?
Tot temeiu,

Nu-i condeiul,
Nici cioplirea,
Fericirea ;
Ci să știi să-ntorci dulapuri,
Să rabzi multe, să-nghiți hăpuri,
Să despici și firu-n două
Și să scoți din piatră lapte,
Iar nu să-mi spui basme nouă,
Și că trei și trei fac șapte.
— Măi Drăgane !
Măi cocoane !
Țin-te bine,
Măi creștine,
De dirbovnic,
Și gromovnic,
De pisanii
Și cazanii,
Că-s izvorul cunoștinții,
Și fii cum ți-au fost părinții,
Iar ei fie
Ce-or vrea. Scrie
Chinezește,
Păsărește.
Tu vezi, stare
Să-ți faci mare.
Cîntă pesne
Că-s mai lesne.
Și rămii cum te-ai aflat
Lăzărila de-nvățat.

ENRIC WINTERHALDER

Enric Winterhalder (1808—1889) om politic și economist, austriac de origine, a fost prieten și colaborator al lui C. A. Rosetti cu care a condus o vreme ziarele *Pruncul român* și *Românul*. Winterhalder a publicat un singur volum de versuri *Flori de scaieți culese pe malul Dimboviței* („în tipografia lui C. A. Rosetti și Winterhalder“, București, 1846).

DÎMBOVIȚA

(pusă pe muzică de d. profesor I. Wachmann)

Sus din munte curge-n vale
Apă dintr-un mic izvor,
Care șărpuind pîn țăra
Murmură încetișor :
Dimboviță, apă dulce,
Cine-o bea, nu se mai duce.

Vremea trecē, apa curge,
Numai bine ce-a trecut,
Dar ăst rîu a fost și este

Și va fi în veci plăcut.
Dimboviță, apă dulce,
Cine-o bea, nu se mai duce.

Dimboviță, undă dulce,
Undă cu cerescul dar,
Cine te-a gustat vreodată,
Va să plece în zadar.
Dimboviță, apă dulce,
Cine-o bea, nu se mai duce.

Riulețe ! după tine
Simț departe mare dor ;
Faci ca patria să-și uite
Un străin și călător.
Dimboviță, apă dulce.
Cine-o bea, nu se mai duce.

Riu, cu unda sa cea dulce,
Cu dreptate lăudat,
Tu pe matca-ți nisipoasă
Murmură neîncetat :
Dimboviță, apă dulce.
Cine-o bea, nu se mai duce.

VASILE CÎRLOVA

Vasile Cîrlova (1809—1831), socotit primul poet român modern, a scris numai cinci poezii, publicate de Ion Eliade-Rădulescu în *Curierul românesc*.

PĂSTORUL ÎNTRISTAT

Un păstor tinăr, frumos la față,
Plin de mîhnire, cu glas duios
Cînta din fluer jos pã verdeată,
Subt umbră deasă de pom stufos.

De multe versuri spuse cu jale
Uimate toate sta împrejur :
Rîul oprise apa din cale,
Vîntul tăcuse din lin murmur.

Cît colo turme de oi frumoase
Se răspîndise pe livejui

Și ascultîndu-l iarba uitase,
Pătrunse toate de mila lui.

Ciinele numai mai cu durere
Stînd lîngă dînsul, cîta în jos
Și ca s-aducă lui mîngiere,
Glas citeodată scotea milos.

Eho, ce zace de om departe,
Îl auzise din loc ascuns ;
Și cu suspinuri de greutate
La toată vorba îi da răspuns.

Viu lîngă dînsul, pătruns de milă
Și cu blîndețe îl întrebai :
„Tinere, spune-mi, nu-ți fie silă,
Ce foc, ce chinuri, ce gînduri ai ?

Viața voastră necazuri n-are :
E simplă, lină, fără dureri,
Și-n toată lumea nici o suflare
Ca voi nu gustă multe plăceri.

Voă natura vă este dată ;
Cîmpii și codrii voă zîmbesc ;
Vînturi și rîuri voă arată
Cum curg de dulce, cum răcoresc.

Soarele încă voă răvarsă
Lumină dulce, tot cu senin,

Și cerul iarăși mila își varsă
Spre fericire voă deplin.“

El cu suspinuri atunci răspunse :
„Frate, se poate vrun muritor
Oricît să n-aibă dureri ascunse,
Fie pe scaun, fie păstor ?

Orice viață supusă zace
Subt patimi grele mult mai puțin !
Soarta nu lasă pe om în pace
Cu mulțumire a fi deplin.

Precum nu-nceată de vînt suflarea
Nici către crînguri, nici pe cîmpii ;
Așa nu-nceată nici turburarea
De multe patimi către cei vii.

Adevăr, slavă, cinste, putere
Sau bogăție eu nu doresc.
Acestea toate drept o părere,
Drept nălucire le socotesc.

Dar mai puternic, greu a supune
Orice simțire, simț pe amor,
El, izvor dulce de-ntristăciune,
Lesne aprinde foc tutulor.

Iubesc prea dulce o păstoriță
Cu chip prea dulce, prea drăgălaș !

Pentru ea numai simț neputință,
Pentru ea numai sînt pătimaș.

De lingă mine ea cînd lipsește,
Natura n-are nimic frumos ;
Sufletul tare mi se mihnește,
Orice privire e de prisos.

Și drept aceea a tînguire
Fac să răsunе fluierul meu,
Lăsînd și turma în năpustire,
Vărsînd și lacrimi din ochi mereu.

ÎNSERAREA

Pe cînd abia se vede a soarelui lumină
În vîrfuî unui munte, pe fruntea unui nor,
Și zefirul mai rece începe de suspină
Pîn frunze, pe cîmpie cevași mai tărișor ;

P-acea plăcută vreme în astă tristă vale,
De zgomot mai de laturi eu totdeauna viu,
Pe muchea cea mai naltă de mă așază cu jale,
Singurătății încă petrecere de țiu.

Întorc a mea vedere în urmă, înainte,
În dreapta sau în stînga, cînd sus, cînd iarăși jos,

Ș-oriunde priviri multe a 'desfăta fierbinte
Și inimă și suflet găesc mai cu prisos.

Cind o cîmpie plină de iarbă mi s-arată,
Pe care ostenește vederea alergînd,
Ș-a căria văzută de flori împestrițată
Se-ntunecă cu noaptea pe caru-i-naintînd,

Cind o dumbravă deasă, cu frunte prea măreată
Încorunează cîmpul, s-arate mai frumos
Și nencetat din sînu-i răvarsă cu dulceată
Pă-ntinderea cîmpii un vînt mai răcoros.

Pe de o parte iarăși o gîrlă șărpuiește,
Întocmai ca o pinză se vede albă-n jos .
Și ni se pare încă în vînt că filfiieste,
Mișcîndu-se de pietre talazu albicios.

Cu ce plăcere încă s-aude de departe
Un glas de păstorițe, un fluier de păstor,
Ce după cîmp cu turma se-ntoarce la o parte
Și lasă, cînd se culcă, pe ciine păzitor.

Dar icea, mai aproape, s-aude o murmură ;
De rîu să fie oare, ce curge nevăzut ?
Pe lîngă el cînd trece păstorul, nu se-ndură
D-un pas să-și depărteze auzul un minut.

Cit colo filomila, de multă-ntristăciune
Ascunsă în stuf, cîntă cu glas pătrunzător,

Ce prin Eho se duce și altora le spune
Că pieptul d-unde iese hrănește mare dor.

De lături și zefirul ascultă cu plăcere
Și pîntre frunzi se plimbă ca umbra de ușor ;
El numai citodată rugîndu-se îi cere
Ca cîntecul să ție ceva mai mulțîșor.

P-acea singurătate ce ochiul sus privește,
Cînd razile de soare natura stăpînesc,
Îndată ce și umbra de noapte se ivește,
Grămăzile de stele încep de strălucesc.

Incet-incet și luna, vremelnică stăpînă,
Se urcă pe orizon cîmpiile albind,
Și plină de plăcere, c-o frunte mai blajină
Își caută de cale adesea mulțumind.

Acum și somnul vine ușor, de odihnește
În brațurile sale p-oricare muritor ;
Ființa milostivă de sus îi poruncește
Pămîntului să fie în veci mîngîitor.

De multă nemișcare, ce face piste toate,
Vederea înprejuru-i se-ntoarce cu fiori,
Pămîntul în somn dulce un geamăt parcă scoate
Și cerul ni s-arată acum mai cu răcori.

Dar ăstui suflet jalnic, lipsit de mîngiere,
Odihnă, mulțumire nu-i poci găsi de loc ;

Oriunde veselie din inimă îmi pierde,
Și de aceea umblă fugar din loc în loc.

Ce caută nu știe, dar simte că lipsește
Ființa care poate să-l facă fericit,
Și neputînd găsi-o, în vreme ce-o dorește,
În negura mîhnirii mai mult s-a rătăcit ;

Intocmai ca o luntre ce, slobodă pe mare,
Nu poate de furtune a mai găsi pămînt ;
Ce n-are nici nădejde, că poate d-întimplare,
Cu vremea s-o arunce la margine vrîm vînt.

RUINURILE TÎRGOVIȘTII

O, ziduri întristate ! O, monoment slăvit !
În ce mărime naltă și voi ați strălucit,
Pă cînd un soare dulce și mult mai fericit
Își răvărsa lumina p-acest pămînt rob !
Dar în sfîrșit Saturnu, cum i s-a dat de sus,
În negura uitării îndată v-a supus.
Ce jale vă coprinde. Cum totul v-a pierit !
Subt osîndirea soartei de tot ați înnegrit !
Din slava strămoșească nimic nu v-a rămas.
Oriunde nu se vede nici urma unui pas.
Ș-in vreme ce odată oricare muritor
Privea la voi cu rîvnă, cu ochiu-ațîntător ;
Acum de spaimă multă se trage înapoi
Îndată ce privirea îi cade drept pe voi...
Dar încă, ziduri triste, aveți un ce plăcut,

Cînd ochiul vă privește în liniștit minut ;
De milă îl pătrundeți, de gînduri îl uimiți.
Voi încă în ființă drept pildă ne slujiți.
Cum cele mai slăvite și cu temei de fer
A omenirei fapte din fața lumii per ;
Cum toate se răpune ca urma îndărăt,
Pe aripile vremii de nu se mai arăt ;
Cum omul, cît să fie în toate săvîrșit,
Pe negîndite, cade sau pierе în sfîrșit.
Eu unul, în credință, mai mult mă mulțumesc
A voastră dărmare pe gînduri să privesc,
Decît zidire naltă, decît palat frumos,
Cu strălucire multă, dar fără un folos,
Ș-intocmai cum păstorul ce umblă pre cîmpii,
La adăpost aleargă cînd vede vijălii,
Așa și eu acuma, în viscol de dureri,
La voi spre ușurință cu triste viu păreri.
Nici muzelor cîntare, nici milă voi din cer,
O Patrie a plînge cu multă jale cer.
La voi, la voi nădejde eu am de ajutor ;
Voi sinteți de cuvinte și de idei izvor.
Cînd zgomotul de ziuă înceată preste tot,
Cînd noaptea atmosfera întunecă de tot,
Cînd omul de necazuri, de trude ostenit
În liniștirea nopții se află adormit,
Eu nici atunci de gînduri odihnă neavînd,
La voi fără sfială viu singur lăcrămînd
Și de vederea voastră cea tristă însuflat
A noastră neagră soartă descoper nencetat,
Mă văz lîngă mormînt al slavei strămoșești
Și simț o tînguire de lucruri omenești ;
Și mi se pare încă c-auz un jalnic glas
Zicînd aceste vorbe : „Ce, vai ! a mai rămas,

Cînd cea mai tare slavă ca umbra a trecut,
Cînd duhul cel mai slobod cu dînsa a căzut“.

”
”

Acest trist glas, ruinuri, pă mine m-au pătuns
Și a huli viața în stare m-au adus.

”
”

Deci priimiți, ruinuri, cit voi vedea pămînt,
Să viu spre mîngăiere, să plîng p-acest mormînt,
Unde tiranul încă un pas n-a cutezat,
Căci la vederea voastră se simte spăimîntat !

RUGĂCIUNE

Ființă naltă, lungă vedere,
Izvor puternic de mîngăiere,
Pavăză sfîntă astui pămînt !
Dă ascultare, nu-ți fie silă,
Unui glas jalnic, ce cere milă,
Ce a se plînge are cuvînt.

Nu se cuvine a se răpune
În vînt ca fumul o rugăciune
Cu plîns făcută lîngă altar,
Unde nădejde are oricine
Să dobîndească cerind vrun bine
Sau lui să-ncete vrun ce amar.

Unde tot omul, cînd îți vorbește
Vorbe în taină, smerit privește
A ta ființă de față stînd ;
Unde tu însuți simți datorie,
S-arăți oricărui spre bucurie,
Că vrei fierbinte s-ajutri oricînd !

A ta putere nemărginită
În veci urmează a fi pornită
Spre ușurință și spre folos ;
Nici să nu lase p-a ta zidire
Tristă să zacă în asuprire,
Să nu te simță de reazăm jos !

Nu cer prisoase sau nălucire ;
Voiesc dreptate, cer mîntuire
Patriii mele, jalnic pămînt,
Vai ! ale cării necazuri multe
Ce suflet poate să le asculte
Și să nu plîngă dînd crezămînt !

La ea te-ntoarce, de vezi cum geme,
Cum a se plînge însuși se teme,
Privind că este tuturor joc,
Unde dreptatea cătare n-are,
Nici asupritul face strigare,
Căci el în vină cade pe loc.

Destule veacuri, de cînd o soartă
Nemilostivă, mereu ne poartă
Spre osîndire, cum e mai rău !

Destule veacuri, de cînd suspină,
Mîhnirii jertfă, fără lumină,
 Încît nu vede nici cerul tău !

Vîntul îi suflă tot neplăcere,
Norii îi ploă nemîngîiere,
 De flori nu gustă plăcut miros,
A primăverii dulce ivire
Pentru ea n-are înveselire,
 Ei nu răvarsă nimic frumos.

Din ale tale bunătăți, fapte
Spre fericire tuturor date
 Ea numai parte n-are de loc,
Ea numai rîvna unui părinte
Puternic foarte de loc nu simte,
 Ca să-i aducă dulce noroc.

Nu cumva, Soare, că merit n-are
Să se numească nație mare,
 Să guste dreptul cuviincios,
Cînd în tot chipul spre fală poate
Neprețuite daruri s-arate
 Cu care lumii să dea folos ?

Cu dreptul este, naltă ființă,
A fi în astă grea neputință,
 Acum s-ajungă așa de prost
Fiica acelor, ce, cît se poate
Cu strălucire urmînd în toate,
 Stăpînitorii lumii au fost ?

Cu ce dreptate pradă să fie,
Să tot încerce sfântă urgie,
Cînd inprotivă-ți ea n-a urmat ?
Cu ce dreptate streinii calcă
Dreptul asupra-i, cînd rău să facă
Ea lor vreodată n-a cugetat ?

De e greșită ție, Părinte,
Milostivire în sfîrșit simte,
Te rog, înceată-i biciul de foc ;
Iar dacă soarta de răutate
O asuprește, pe nedreptate,
Fără de vină a fi de loc.

Cum poți să suferi cu mulțumire,
Nevinovata în asuprire
Să aridice glas în zadar,
Cînd inprotiva voinții tale
Nimic nu poate ca să te-nșale,
Nici să urmeze un pas măcar ?

A ta vedere zărește toate,
Mîna ta iarăși îndată poate
Să zăticnească răul din drum
Și cu adîncă înțelepciune
Să-mprăstieze lumii tot bune,
Spre mîngiere a fi oricum.

Deci cu dreptate, naltă Putere,
Dă ascultare unui ce cere
Patriei sale bine, folos.

Cunoaște-i dreptul uitat de tine
Și de aceea călcat d-oricine,
Ce i se cade, dă-i cu prisos.

Apleacă mina de o ardică
Și-ndată fă-o mare din mică,
Să lase nume nemuritor.
Și-n norii cinstii mult să se-nalțe,
Pe calea vieții în veci să calce,
De strălucire avînd izvor.

Trimite-i încă plăcută rază,
Negură tristă să nu mai vază,
Arată-i cerul tot cu senin ;
Și patriotul să aibă fală
A-și spune vița națională
La întrebarea unui strein.

Cite acuma suferă rele,
Ca vîntul praful, în laturi dă-le,
Să nu mai vază nici urma lor
Și neștiută să nu mai zacă,
Ci înpotrivă zgomot să facă
În toată lumea răsunător.

Dar ea cu lăcrămi l-a ta ființă
În veci închine recunoștință,
Să glăsuiască numele tău,
Urmînd întocmai voinții tale,
Cerînd și rîvna inimii sale
A-i fi spre pază la orice rău.

Dar ce să fie acea lumină.
Ce sus se vede de focuri plină,
 Și dinpreună un zgomot lin ?
Nu crez să fie semn de furtună,
Cînd de loc vîntul nori nu adună,
 Cînd peste toate privesc senin.

Nu cumva, Soare, veste să fie
Patriei mele spre bucurie,
 Că rugăciunea, ce a făcut,
De către sfîntul se-nbrățișază,
Și că prin focuri încredințează
 A ei lucrare nu dupe mult ?

Adevăr este acea lumină,
Vestește soartă de raze plină,
 Ce se gătește ăstui pămînt ;
Ce din poruncă supusă vine,
Patriei mele în veci să-nchine
 A ei credință cu jurămint.

1830, mai

MARȘUL [OȘTIRII ROMÂNE]

Dragii mei copii războinici, ascultare mumii dați,
Iată vreme, mic și mare armele s-inbrățișați,
 Strigînd toți c-o glăsuire,
Spre a mumii fericire
 S-alergăm de obște frați.

Cerul vouă vă deschide un drum foarte lăudat,
Ca să mergeți cu pas mare către slavă nencetat.
Vie-vă, copii, aminte
Că Europa însuși simte
În ce cale ați intrat.

Glasul patriii să sune în auzul tuturilor,
Strigînd vouă : „Lenevirea rușinată subț picior“.
Toți acuma c-o mișcare,
Spre a voastră înălțare
Să dați mină de-ajutor.

Acea armă ruginită și ascunsă în mormînt
Brațurile să-nfierbinte ; iasă iarăși pe pămînt.
Tinerimea s-o-ncunune
Cu izbinde foarte bune ;
Pe ea facă jurămînt.

Înainte a fieșcărui îndestul v-ați umilit,
Îndestul și lenevirea în somn greu v-a stăpînit.
Acea soartă fără milă,
Sau de voie, sau de silă,
În sfîrșit v-a slobozit.

Priviți slava de aproape ; voi în urmă-i ați călcat
Și pe fruntea fieșcărui raza ei a luminat.
Deci la arme dați năvală
Și la rînd ieșiți cu fală,
Corbul iată s-a-nălțat.

El subț aripă-i vă cheamă și vestește ca să știți,
Că d-acuma înainte *nație* să vă numiți.

Deci cu dînsul înainte
Alergați cît mai fierbinte,
Laudă să dobîndiți.

Pe această sfîntă cale înfrunțați orice nevoi,
Bîruința pretutindini să se ție dupe voi,

Și strigați c-o glăsuire :
„Slavă, dragoste, unire
În veci fie lingă noi !“

Înainte-vă vrăjmașii să aplece fruntea lor,
Să-și cunoască neputința, ca să scape de omor ;

Dar atunci a voastră mînă
Pe ei fie mai blajină,
Dîndu-le și ajutor.

Vitejia și răbdarea aici încă moștenesc,
Încă curge pîntre vine acel sînge strămoșesc,

Ce la vreme se arată,
De nu pierе niciodată,
Ca un dar dumnezeiesc.

Pe cîmpia rumânească o tăcere pînă cînd,
Pînă cînd de arme pline să nu sune cînd și cînd,

Și p-a căria lungime
Să nu iasă cu iuțime
Cetile mereu la rînd ?

Aici școala biruinții într-o vreme a stătut,
Ale căria ruinuri să văd încă vechi de mult.
Dar acum fără zăbavă
Acea strămoșească slavă
E să vie în minut.

Glasul vostru strigînd „slavă“ pe strămoși a deșteptat,
Ale căroră țărînă în mormînturi s-a mișcat,
Ș-umbrile în veci tăcute
Stau cît colo nevăzute,
Privind corbul înălțat.

Ce privire dulce mie ! Steagul filiiie în vînt,
Armele lucesc veriunde, slava iese din mormînt,
Tinerimea îndrăzneată,
Mîndră, falnică, măreață,
Ușor calcă pre pămînt.

Lacrămă de bucurie, curge, curge ne-ncetat !
Veacuri sînt de cînd ascunsă p-al meu sîn tu n-ai
picat !

Arma iată că lucește,
Slava iată că zîmbește,
Corbul iată s-a-nălțat !

GR. ALEXANDRESCU

Opera poetică a lui Gr. Alexandrescu (1810—1885) este cuprinsă în următoarele volume : *Eliezer și Neftali* (traducere din Florian), București, 1832 ; *Poezii* (București, 1838) ; *Poezii*, ediție completă (Iași, 1842) ; *Suvenire și impresii, epistole și fabule*, București, 1847 ; *Meditații, elegii, epistole, satire și fabule* (București, 1863). O ediție critică (*Opere*, I) a dat I. Fischer în 1957. O nouă ediție a dat I. Fischer în col. „Scriitori români“ (*Opere*, I), 1972.

TRECUTUL. LA MĂNĂSTIREA DEALULUI Dedicat mării sale prințului nostru

Precum o sentinelă, pe dealul depărtat
Domnește mănăstirea ; și zidu-i cel înalt
Se-ntinde împrejurii, pustiu și învechit,
De iedera bătrână, de mușchi acoperit.
Acolo au odihna, locaș, adînc, tăcut,
Eroi ce mai-nainte mult zgomot au făcut.
Un cap îi prezidează și, dacă s-o-ntîmpla,
Cu vreme, România s-ardice fruntea sa,
P-a *Dîmboviței* vale oștiri de s-or ivi,
Ai luptelor cumplite părtași ei vor mai fi.

Eu în copilărie iubeam să mă opresc

Pe dealul mănăstirei, și-n vale se privesc
Mărețul turn, trist martur l-al nostru trist apus,
Ș-a cărui origină în veacuri s-a răpus,
Turnul din care-odată bărbații renumiți
Vedeau române taberi pe cîmpi nemărginiți.¹
În preajmă-i e cetatea ! ai ei locuitori
Ruina-i azi cu fală arăt la călători,
Precum atîți nevrednici, trăind în moliciuni.
Se laud cu mari fapte făcute de străbuni.

Dar pentru ce orașul atît de strălucit
Acum între orașe e cel mai umilit ?
Ce voie prea înaltă, ce lege porunci
Căderea deopotrivă cu înălțarea-a fi ?
E o fatală soartă ? sau pe acest pămînt
Lăsă urmele sale blestemul unui sfînt ?²
Dacă însă o țară, un neam ar fi dator,
Cînd au greșit despoții, nelegiuirea lor
A o plăti, atuncea orașul osîndit
Și numele-i din lume de mult ar fi perit.
Căci mii de glasuri stinse d-al tiraniei fier,
În strigări dureroase s-au înălțat la cer ;
Căci ploi ce în torente de veacuri s-au vărsat
Sîngele dupe pietre încă nu l-au spălat.

Orcum va fi, mi-e scumpă cetatea ce-a domnit,
O iubesc căci e tristă și căci a suferit :
Și precum anticarul, la patima-i supus,
Culege vechea-aramă ce nu mai are curs,

¹ Turnul curței domnești (n.a.).

² Sfîntul Nifon, care se zice că a blestemat pe Radu IV (n.a.).

Aşa în a mea rîvnă, pe locul părintesc,
Fiu al astor ruine, ţărîna lor slăvesc.
Încă mi-aduc aminte de groaza ce simţeam,
Cînd la apusul zilei scheletul lor priveam.
„P-aici, ziceau bătrînii, o boltă arătînd,
Intră tînăra doamnă, frumoasă şi fugînd
De cetele tartare, cînd ele-acest palat,
Lipsind oştirea noastră, în treacăt au prădat.
Peştera, ce se-ntinde departe subt pămînt,
Prin drumuri rătăcite în loc necunoscut
Îşi are răsufierea : în sînul ei găseşti
Averi nenumerate, comorile domneşti ;
În preajmă-le ard focuri, căci ele se păzesc
De iesme, tauri negri, ce iadul locuiesc ;
Şi cînd vrîun om aproape a merge-a cutezat,
El la lumina zilei nu s-a mai arătat.“

Astfel ziceau şi vremea un pas a mai făcut,
Şi chiar acele iesme azilul ş-au pierdut !
Tot e tăcut şi jalnic : însă aşa cum eşti
Singură porţi povara mării româneşti,
Tîrgovişte căzută ! poetul întristat
Colore variate în sînu-ţi a aflat,
Războinicul modeluri ; şi, dac-am asculta
Ceea ce în favoru-ţi reclamă slava ta,
A vitejilor umbră d-am şti se o cinstim,
Vrednici de libertate noi am putea să fim.
Am afla de la dinşii ce jărtfe trebuieşc,
Prin cîtă energie naţii se mîntuiesc.

A ! facă providenţa ca-naltul simţiment,
Ce-nchină vitejiei măreţul monument,
Ce-alege pe-nălţime al nemuririi loc,

Să fie nouă cîrma, coloana cea de foc,
Coloana ce odată din țara de exil
Pe calea mîntuirii ducea pe Istrail !

UMBRA LUI MIRCEA.
LA COZIA

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate ;
Către țărmul dimpotrivă se întind, se prelungesc,
Ș-ale valurilor mîndre generații spumegate
Zidul vechi al mănăstirii în cadență îl izbesc.

Dintr-o peșteră, din ripă, noaptea iese, mă-mpresoară
De pe muche, de pe stîncă, chipuri negre se cobor ;
Mușchiul zidului se mișcă... pîntre iarbă să strecoară
O suflare, care trece ca prin vine un fior.

Este ceasul nălucirii : un mormînt se desvălește,
O fantomă-ncoronată din el iese... o zăresc...
Iese... vine către țărmuri... stă... în preajma ei privește...
Rîul înapoi se trage... munții virful își clătesc.

Ascultați... ! marea fantomă face semn... dă o poruncă...
Oștiri, taberi fără număr împrejuru-i înviez...
Glasul ei se-ntinde, crește, repetat din stîncă-n stîncă,
Transilvania-l aude, ungurii se înarmez.

Oltule, care-ai fost martur vitejiilor trecute,
Și puternici legioane p-a ta margine-ai privit,

Virtuți mari, fapte cumplite îți sînt ție cunoscute,
Cine oar' poate să fie omul care te-a-ngrozit ?

Este el, cum îl arată sabia lui și armura¹,
Cavaler de ai credinței, sau al Tibrului stăpîn
Traian, cîste a Romei ce se luptă cu Natura²,
Uriaș e al Daciei, sau e Mircea cel Bătrîn ?

Mircea ! îmi răspunde dealul ; Mircea ! Oltul repetă.
Acest sunet, acest nume valurile-l priimesc ;
Unul altuia îl spune ; Dunărea se-nștiințează,
Și-ale ei spumate unde către mare îl pornesc.

Sărutare, umbră veche ! priimește-nchinăciune
De la fiii României care tu o ai cîstit :
Noi venim mirarea noastră la mormîntu-ți a depune :
Veacurile ce-nghit neamuri al tău nume l-au hrănit.

Rîvna-ți fu neobosită, îndelung-a ta silință :
Pînă l-adînci bătrînețe pe români îmbărbătași ;
Însă, vai ! n-a iertat soarta să-nacununi a ta dorință,
Și-al tău nume moștenire libertății să îl lași.

Dar cu slabele-ți mijloace faptele-ți sînt de mirare ;
Pricina, nu rezultatul, laude ți-a cîștigat :
Întreprinderea-ți fu dreaptă, a fost nobilă și mare,
De aceea al tău nume va fi scump și nepătat.

¹ În biserica de la Cozia, Mircea este zugrăvit în costum de cruciat (n.a.).

² Pe malul drept al Oltului se vede drumu făcut de Traian (n.a.).

În acel locaş de piatră, drum ce duce la vecie,
Unde tu te gîndeşti poate la norodul ce-ai iubit,
Cită ai simţit plăcere cînd a lui Mihai soţie¹
A venit să-ţi povestească fapte ce l-a strălucit !

Noi citim luptele voastre, cum privim vechea armură
Ce un uriaş odată în războaie a purtat ;
Greutatea ei ne-apasă, trece slaba-ne măsură,
Ne-ndoim dac-aşa oameni întru adevăr au stat.

: : : :

Au trecut vremile-acelea, vremi de fapte strălucite,
Însă triste şi amare ; legi, năravuri se-ndulcesc :
Prin ştiinţe şi prin arte naţiile înfrăţite
În gîndire şi în pace drumul slavei îl găsesc.

Căci războiul e bici groaznic, care moartea îl iubeşte,
Şi ai lui sîngerăţi dafini naţiile îi plătesc ;
E a cerului urgie, este foc care topeşte
Crîngurile înflorite, şi pădurile ce-l hrănesc.

. : : : :
.

Dar a nopţii neagră mantă peste dealuri se lăţeşte,
La apus se adun norii, se întind ca un veşmînt ;
Peste unde şi-n tărie întunerecul domneşte ;
Tot e groază şi tăcere... umbra intră în mormînt.

Lumea e în aşteptare... turnurile cele-nalte
Ca fantome de mari veacuri pe eroii lor jălesc ;
Şi-ale valurilor mîndre generaţii spumegate
Zidul vechi al mănăstirei în cadenţă îl izbesc.

¹ Doamna Florica, soţia lui Mihai, este îngropată în acelaşi mormînt cu Mircea, dupe cum arată inscripţia de pe piatră (n.a.).

RĂSĂRITUL LUNEI. LA TISMANA

Decît în frumoasa noapte cînd plăpînda-i lină rază
A iubitei mele frunte cu vii umbre colora,
O privești c-aceea ochii-mi n-au putut să vază,
Lun-așa încîntătoare n-am avut a ammira.

Și întii, ca o steluță, ca făclie depărtată,
Ce drumetul o aprinde în pustiuri rătăcind,
În a brazilor desime, în pădurea-ntunecată,
Pîntre frunzele clătite, am zărit-o licurind.

Apoi tainecile-i raze dînd pieziș pe o zidire,
Ce pe multe se ridică, locaș trist nelocuit,
Mîngîie a ei ruină cu o palidă zîmbire,
Ca un vis ce se strecoară într-un suflet pustiit.

Apoi, glob rubinos, nopții dînd mișcare și viață
Se-nălță și, dimprejuru-i dese umbre depărtînd,
P-ale ștejarilor vîrfuri, piramide de verdeață,
Se opri ; apoi privirea-i peste lume aruncînd,

Lumină adînci prăpastii, mănăstirea învechită,
Feodală cetățuie, ce de turnuri ocolită,
Ce de lună colorată și privită de departe.
Părea unul din acele osianice palate,

Unde geniuri, fantome cu urgie se izbesc ;
Și pustiul fără margini, și cărarea rătăcită,
Stîncă, peștera adîncă, în vechime locuită
De al muntelui sfînt pusnic ce sirmanii îl iubesc.

Erau dulci acele ceasuri de extaz și de gândire :
 Șoptele, adînci murmure ce iau viața în pustii,
 A mormintelor tăcere ce domnea în mănăstire,
 Loc de zgomot altădată, de politici vijălii.

Noaptea, totul astei scene colosală de mărire,
 Duouă nobile instincte cu putere deștepta ;
 Unu-, a cerului credință, altu-, a patriei iubire,
 Cē odată-n aste locuri pe strămoși îi însufla

Munții noștri-au fost adesea scump azil de libertate,
 Și din vîrfurile lor români, torent iute furios,
 S-aruncau : mulțimi barbare pentru pradă adunate,
 Lei sosind, era la fugă ca un cerb rănit, fricos.

! : : : : : : : : : : : : : : :

Cu trufie craiul ungur către țară-naaintează¹ :
 Sînt plini munții de oștire, sună zalele de fier ;
 Pintenii lucesc ; la lună săbiile scînteiază ;
 Basarab încheie pacea cum vrăjmașii lui o cer².

Dar românii nu vor pacea, nu vor trista umilință
 Ce asupra-le aduce un necinstitor tractat ;
 Ura lor e nempăcată ; în a lor crudă dorință,
 Coprind munții, închid drumul ungurului spăimîntat.

Astfel e atunci omorul, cît ostașul încetează
 Obosit, și riga singur cu puțini scapă fugînd ;
 Strălucitele-i veșminte le aruncă el de groază,
 Plînge și în a sa țară se întoarce blestemînd.

¹ Carol I, riga Ungariei, la anul 1330 (n.a.).

² Ion Basarab (n.a.).

Niciodată astă lună ce înnoată în tărie,
Ca fanal purtat de valuri pe a mărilor cimpie,
Mai mult număr de cadavre de atunci n-a luminat.
Niciodată mindru vultur ce-n văzduh se cumpănește,
Acel domn al atmosferei, ce un veac întreg trăiește,
De o prad-așa bogată încă nu s-a-ndestulat.

Se găsesc ș-acum pe ripe bucăți de armuri zdrobite;
Am văzut înșine pinteni de rugină putreziți,
Și p-al războiului munte monstruoasele morminte
Unde șefii ungurimei zac cu toții grămădiți.

Dar românii, fii ai celor ce-n vechime se luptară,
Cu sudori adăp pământul, ciștig hrana în dureri;
Sînt plugari; și alte nume, oameni noi se înălțară,
Oameni nensemnați și mindri de vechimea lor de ieri.

Streini prinți ce ne-apăsară au dat lor drept mîngiere
Averi, cinsti, care odată se-mpărțeau drept răsplătiri;
Monopol fac azi de drepturi; în a lor scurtă vedere
Propășirei neînvînse pun ei dese-mprotiviri.

Nu e-așa legea naturei, nu e-așa a țării lege;
Ca tot ce nu e la locu-i va cădea trufia lor;
Al sudorilor streine rod ei nu-l vor mai culege;
Va fi mare tot românul țării lui folositor.

Cugetări adînc ascunse, idei drepte și înalte,
Ce în inimile-alese ura lor le apăsa,
Vor vedea lumina zilei; și în formă de mari fapte,
Subt privirea prevedinței, lumii se vor arăta.

MORMINTELE LA DRĂGAȘANI

Cînd vizitam odată locașurile sfinte,
Mărește suvenire din vremi ce-au încetat,
Eu mă oprii pe valea bogată în morminte,
Unde atîți războinici ai Greciei slăvite
Strigarea libertății întii au înălțat.

Ziua de mult trecuse ; natura obosită...
Se odihnea : nici zgomot, nici cel mai ușor vînt ;
Nimic viu : eram singur în lumea adormită,
Și stelele dasupra pe lunca părăsită
Luceau ca niște candelii aprinse p-un mormînt.

Din vreme-n vreme numai de dincolo de dealuri
Părea c-auz un sunet, un uiet depărtat,
Ca glasul unei ape ce-neacă-ale ei maluri,
Sau ca ale mulțimei întăritate valuri.
Cînd din robie scapă un neam împovărat.

Și ochii-mi s-ațîntară pe semnul mîntuînței
Ce singur se înalță în locul de suspin,
Protector al durerei, nădejde-a suferinței,
Labarum vechi al luptei, simbol al biruinței,
Prin care-a-nvîns barbarii creștinul Constantin.

Și mă gindeam l-acea ce umbra-i învălește,
La Grecia modernă ce ei au sprijinit ;
Căci jertfa pentru nații la cer se primește,
Căci sîngele de martiri e plantă ce rodește
Curînd, tirziu, odată, dar însă nelipsit.

Precum cei dintii preoți ce crucea o purtară,
 Din peșteri, din pustiuri, săraci, desprețuiți,
 În circ, amfiteatruri, puterea înfruntară,
 Pe purpura romană credința așăzară,
 Și-nvinseră pe idoli în Capitol slăviți,

Așa singele-acelor ce-aicea se jertfiră
 Născu p-ai libertății vestiți răzbunători;
 Parnasul și Olimpul cu fală se priviră,
 Cînd flotele barbare zdrobite le zăriră,
 Și flacăra din ele suindu-se la nori.

Sînt vrednici de vechimea din veacuri fabuloase,
 Sînt mari cum fu robia sub limpedele-i cer,
 Și lupta și izbînda a Greciei frumoase,
 Iar Boțari, Miauli, colosuri fioroase,
 Se par ca demizeii eroi ai lui Omer.

A ! dac-a ta viață de lume admirată,
 Cînd nației gemînde veniseși ajutor,
 De asprele ursite nu ar fi fost curmată,
 D-ai fi văzut tu ziua în ceruri însemnată,
 Arold, al deznădejdei sălbatec călător,

O nouă epopee, poemă strălucită,
 Creștină Iliadă pămîntu-ar fi-ncîntat.
 Ca trîmbița-nvierii de suflet presimțită,
 Puternica ta liră, de mîna-ți pipăită,
 A veacurilor stinse cenușă-ar fi mișcat.

· · · · ·
 · · · · ·
 · · · · ·
 · · · · ·
 · · · · ·

Pământul țării noastre e azi adăpostire
E-a grecilor țărină ; iar agonia lor,
Cu jale a văzut-o a Oltului oștire,
Și semne de frăție, dovadă de iubire
Le-a dat ea îndestulă în ziua de omor.

Căci nu gândiți, o umbre, de lume depărtate,
Că locul morții voastre e luptelor strein ;
Oștirile creștine de cruce însuflate,
Adesea se văzură aici împreunate
Subt Uniad românul, subt Mateaș Corvin.

Și cât ura robiei, a patriei iubire
În limbi deosebite se vor numi virtuți,
Cât vor număra grecii între vestite zile
Ziua cînd Leonida căzu la Termopile,
Și cât va purta Oltul diadema-i de munți,

Voi veți trăi ; căci vouă Grecia e datoare,
Căci voi ați dat semnalul la libertatea sa ;
Și-n vremi de suferință, în vremi de apăsare,
Nădejde și credință, virtuți mîntuitoare,
A voastră pomenire ades va deștepta.

ANUL 1840

Să stăpinim durerea care pe om supune ;
Să așteptăm în pace al soartei ajutor :
Căci cine știę oare, și cine îmi va spune
Ce-o să aducă ziua și anul viitor ?

Miine, poimiine, poate, soarele fericirii
Se va arăta vesel pe orizont senin :
Binele ades vine pe urmele mîhnirei
Și o zîmbire dulce dup-un amar suspin.

Așa zice tot omul ce-n viitor trăiește,
Așa zicea odată copilăria mea ;
Și un an vine, trece, ș-alt an îl moștenește.
Și ce nădejdi dă unul, acelalalt le ia.

Puține-aș vrea, iubite, din zilele-mi pierdute,
Zile ce-n vecinicie și-iau repedele zbor ;
Puține suveniruri din ele am plăcute :
A fost numai-n durere varietatea lor !

Dar pe tine, an tinăr, te văz cu mulțumire !
Pe tine te dorește tot neamul omenesc !
Și eu sînt mică parte din trista omenire.
Și eu a ta sosire cu lumea o slăvesc !

Cînd se născu copilul ce s-aștepta să vie,
Ca să ridice iarăși pe omul cel căzut,
Un bătrîn îl luă în brațe, strigînd cu bucurie :
„Sloboade-mă, stăpine, fiindcă l-am văzut.“

Astfel dreptii ar zice, de ar vedea-mplinite
Cîte intr-al tău nume ne sînt făgăduite.
O, an prezis atîta, măreț reformator !
Începi, prefă, răstoarnă și îmbunătățează,
Arată semn acelor ce nu voiesc să crează ;
Ado fără zăbavă o turmă ș-un păstor.

A lunei temelie se mișcă, se clătește,
Vechile-i instituții se șterg, s-au ruginit;
Un duh fierbe în lume, și omul ce gîndește
Aleargă către tine, căci vremea a sosit !

Ici umbre de noroade le vezi ocîrmuite
De umbra unor pravili călcate, siluite
De alte mai mici umbre, neînsemnați pitici.
Oricare simtimente înalte, generoase,
Ne par ca niște basne de povestit frumoase,
Și tot entuziasmul izvor de idei mici.

Politica adîncă stă în fanfaronadă,
Și știința vieții în egoism cumplit ;
D-a omului mărire nimic nu dă dovadă.
Și numai despotismul e bine întărit.

An nou ! Aștept minunea-ți ca o cerească lege
Dacă însă păstorul ce tu ni l-ai alege
Va fi tot ca păstorii de care-avem destui,
Atunci... lasă în starea-i bătrîna tiranie.
La darurile tale eu nu simț bucurie,
De-mbunătățiri rele cît vrei sîntem sătui.

Ce bine va aduce o astfel de schimbare ?
Și ce mai rău ar face o stea, un comet mare,
Care să arză globul ș-ai lui locuitori !
Ce pasă bieteii turme, în veci nenorocită,
Să știe de ce mină va fi măcelărită
Și dacă are unul sau mulți apăsători ?

Eu nu îți cei în parte nimica pentru mine :
Soarta-mi cu a mulțimii aş vrea să o unesc :
Dacă numai asupra-mi nu poți s-aduci vrun bine,
Eu riz d-a mea durere și o desprețuiesc.

După suferiri multe inima se-mpietrește ;
Lanțul ce-n veci ne-apasă uităm cît e de greu ;
Răul se face fire, simțirea amorțește,
Și trăiesc în durere ca-n elementul meu.

Dar aş vrea să văz ziua pămîntului vestită,
Să răsuflu un aer mai slobod, mai curat,
Să pierz ideea tristă, de veacuri întărită,
Că lumea moștenire-ntîmplărilor s-a dat !

Atunci dac-a mea frunte galbenă, obosită,
Dacă a mea privire s-o-ntoarce spre mormînt,
Dac-a vieții-mi triste făclie osîndită
S-o-ntuneca, s-ar stinge d-al patimilor vînt,

Pe aripele morții celei mintuitoare,
Voi părăsi locașul unde-am nădejduit ;
Voi lăsa fericirea aceluia ce-o are,
Și a mea pomenire acelor ce-am iubit.

MIEZUL NOPTEI

Aici p-aste ruine cu mîndre suvenire
Privesc cum orizontul se umple de făclii,
Cum luna în tăcere s-arată să inspire
Gîndiri religioase l-ai lui Apolon fii.

Cînd tot doarme-n natură, cînd tot e liniștire,
Cînd nu mai e mișcare' în lumea celor vii,
Deșteaptă priveghează a mea tristă gîndire,
Precum o piramidă se-nalță în pustii.

Ai mei ochi se preumblă pe dealuri, pe cîmpie,
Al meu suflet se-nalță pe aripi d-un foc sfînt,
În zboru-i se ridică la poarta de vecie,
Căci nici o legătură nu are pre pămînt.

Nădejdea mea din lume de moarte se precurmă;
Trecu ea precum trece un fulger pîntre nor;
S-a șters precum se șterge a vulturului urmă
Cînd spintecă văzduhul în falnecul său zbor.

De cînd pierdui părinții-mi trei ierni întregi trecură,
Trei ierni, căci după ierne viața-mi socotesc,
Căci zilele-mi ca iarna de viscoloase-mi fură,
Copaci din miezul iernii ce vînturi îi clătesc.

Frumoasa primăvară acuma se grăbește
La caru-i să înhame pe zefirii ușori;
Pășaste, și pe urmă-i verdeața se ivește
Și cerul se dezbracă de viforoșii nori.

Zefirul printre frunze misterios suspină
E limpede-orizonul și cerul lumnios;
A rîurilor șoptă... Dar unda lor e lină,
Iar sufletu-mi e-n valuri, n-am soare seninos.

Căci închinat durerii, amara mea viață
D-atunci e pentru mine nisip neroditor,
Ce vara îl usucă, ce iarna îl îngheață,
Pe care flori nu află sărmanul călător.

Lăsat strein în lume, lipsit de orice bine,
Văzînd că nu-mi rămîne plăcere pe pămînt,
Văzînd zilele mele de suferințe pline,
Pui mîna p-a mea frunte și caut un mormînt.

Puțină vreme încă și glasul-mi se va stinge,
Și inima d-a bate în pieptu-mi va-nceta !
Atunci fără-ndoială eu soarta voi învinge,
Și a vieții taină în moarte voi afla.

AȘTEPTAREA

Acesta este ceasul... sau cel puțin sosește.
Dar ea unde să fie ? De ce nu se ivește ?
Minuturi fericite sînt oare de pierdut ?
Foarte puține omul în viața lui are !
Se auzi un sunet... Să ascult... mi se pare...
Nu e nimic ; o frunză în vale a căzut.

Noaptea în aste locuri n-are de loc tăcere ;
Totul se mișcă, umblă, dar toate sînt părere ;
Vîntul, umbra mă-nșală, cînd crez a o vedea.

Luna aci s-arată, aci iar se ascunde :
Abia cîteodată întunecul pătrunde,
Şi norii înainte-i se pun ca o perdea.

Poate că şi ea are o tainică-nîlnire,
Poate că stăpînită d-asemenea simţire
Păşeşte-nvăluită în umbra unui nor.
Chiar în acele sfere care au ceresc nume,
Poate-amorul domneşte ca aerul în lume :
Cu ce drept omul singur să fie simţitor ?

Nu ştiu, dar la atîtea rele nesuferite,
Ce asupră-mi adesea se par a fi unite,
Singur amorul este izvorul fericit,
Ce fără încetare m-adapă cu uitare,
Ca undele vestite fîntînei de mirare,
Prin care morţii uită că-n lume au trăit.

Zile nepreţuite ale copilăriei,
Tovarăşi ai vieţii şi fii ai bucuriei !
De mi-ar fi iertat astăzi a-ncepe să trăiesc,
Cîte mi-a dat amorul minaturi, ceasuri **bune**,
La un loc adunate, cu voi să se-mpreune,
Şi din toate o scurtă viaţă să-ntocmesc !

M-aş duce unde zboară atîtea rîndurele,
Cînd viscolul începe, cînd vin vremile rele ;
Pe pasurile verdeţii ca ele m-aş ivi.
Din loc în loc aş trece în climele streine,
Unde sînt alte stele, şi ceruri mai senine,
Dar iarăşi m-aş întoarce cînd firea ar zîmbi.

Sătul de mari nimicuri ce nu dau fericirea,
Cătind în viață pacea, și-n pace mulțumirea,
Ca riul fără nume, aş trece neștiut.
Orcît de mic e templu, dar tot îl locuiește
Acela ce pămîntul și cerul stăpînește :
Numai pentru-a lui slavă și omul s-a născut !

Nădăjduiesc într-însul ; el poate să-mi arate
Un drum fără primejdii, cărări neșemănate
De asupriri nedrepte, de curse viclenești.

• • • • •
• • • • •

Din frunza-ntunecată a pădurii vecine,
Se întinde o umbră... cineva parcă vine...
Părere-nșălătoare, ș-acum mă amăgești ?

Dar nu, văz o ființă... spre mine-naintează...
Să m-arăt... de vederea-mi ea nu se spăimîntează ;
Un strein pe aicea sfială ar avea.
Ea păsește, ia seama... o auz că șoptește.
Negreșit e femeie... Ce zice ? Mă numește !
Pieptul, inima-mi bate : aceasta este ea.

EPISTOLĂ

CĂTRE VOLTAIRE

Din ziua cînd am citit scrisoarea către Horace,
Doream, de s-ar fi putut, toată sfiala să las,
Să-ți scriu pe un ton măreț, cît mai măreț s-ar putea,

Și să-ți pornesc un bilet lucrat în fabrica mea.
Dar auzisem că voi, poeți, scriitori vestiți,
Îndată ce ați murit, vă faceți cam neciopliti,
Cam groși, necivilizați: și, drept să spui, mă temeam
Să nu-mi întorci un răspuns mai aspru decât doream:
Răspuns ca cel ce zici că-n anul trecut ți-a dat.
Din partea lui *Boileau* un secretar nenvățat.
Aicea, ca și la voi, se află mulți nătărăi.
Care s-ar da bucuros că sînt secretari ai tăi.
Cu toate-acestea acum dorința mea o ascult;
Respectul numelui tău nu mă oprește mai mult.
Și paie-ți bine sau rău, slobod din partea mea ești.
Nu cercetez dacă-n rai, dacă în iad locuiești,
La ce fel de munci, pedepsi, păcatele-ți te-au supus
Și dacă în lungi frigări dracii acolo te-au pus.
Sînt sigur că sfinții toți asupra-ți au reclamat
Și chiar de nu-i fi prăjit, ești negrești afumat.
Trebile acolo-n iad nu merg c-aici pe pămînt,
Unde păgîni sau creștini cu toții la un loc sînt,
Unde vedem fericiți pe cei mai mari păcătoși,
Și soarele luminînd pe răi ca pe credincioși;
Faptele-acolo ne pun la locul drept meritat.

Dar spune-mi, te rog, *Voltaire*, tu ce folos ai aflat,
Deși al legii vrăjmaș, să critici, să osindești
Acele nalte cîntări, acele gîndiri cerești,
Care-al naturei stăpîn el însuși le-a însuflat,
Spre slava numelui său, poetului împărat?
De nu ca om, ca creștin, dar însă ca autor,
Vrednic erai, socotesc, să simți înălțimea lor,
Și geniul tău frumos, pînă acolo să-l sui.
Cerul, tăria vestind faptele miinelor lui,
Din pavilionu-i de nori, acel prea înalt tunînd
Cu fulgerele-i de foc vrăjmașii lui răsturnînd,
Pămîntul din temelii clătît, desrădăcinat,

Suflarea-acelei minii ce mările-a-ntăritat,
Aste mărețe trăsuri tu cum le desprețuiești ?
Idei, icoane, figuri, toate în ele găsești.
Racine, pe care-l iubeai, din ele s-a adăpat ;
Rousseau, pe care-l urai, adesea le-a imitat :
Toate acestea le știi, dar furia-ți te-a orbit.

Tu, ca odată Satan, pe om din rai l-ai gonit,
Nădejdea, rodul ceresc, în inimi o ai călcat,
Și care despăgubiri în locul ei ne-ai lăsat ?
Ucideri și desfrînări, iată ce-ți sîntem datori !
Viața-ai făcut-o grea sărmanilor muritori,
Iar pe șclerați i-ai scos din jugul lor neplăcut.
Vor în zadar a-ți găsi un cuget ce n-ai avut,
A zice că te-ai luptat abuzul să războiești ;
Nu, temelia-ai surpat în dogmele creștinești.

A ! dacă talentul tău, mai bine-ntrebuințat,
Cu soarta-i a se lupta pe om l-ar fi înarmat !
Dacă pe dreptți întărind, pe răi ai fi îngrozit,
Îngerii numele tău cu drag l-ar fi pomenit.

Ani ai trăit îndestui, rolă măreață-ai jucat,
Ai lumii stăpînitori adesea te-au vizitat :
Acum acestea pe noi nimic nu ne folosesc,
Iar duhu-ți nemărginit e singur ce pizmuiesc.

La toate-ai fost norocit : nu crez c-atît izbuteai,
D-ai fi avut să formezi limba în care scriai ;
Dar veacul te-a ajutat ; în vremea cînd te-ai născut,
Stilul era curățit și drumul era făcut.

Altfel e-n țară la noi : noi trebuie să formăm,
Să dăm un aer, un ton limbii în care lucrăm ;
Pe nebătute cărări loc de trecut să găsim,
Și nelucrate cîmpii de ghimpi să le curățim.

Aș vrea să poți să-nviezi, o zi numai să trăiești,
Parnasul nostru să-l vezi, apoi să ne mai vorbești.
Unul, iscoditor trist de termeni încornorați,
Lipsiți de duh creator numește pe toți ceilalți,
Se plînge că nu-nțelege acei care îl ascult,
În vreme ce însuși el nu se-nțelege mai mult.
Altul, strigînd furios că sîntem neam latinesc,
Ar vrea să nu mai avem nici un cuvînt creștinesc,
Și lumii să arătăm că nu am degenerat ;
Altul, ce scrie pe șleau ca preotul de la sat,
Zice că a deslușit, se crede simplu ; iar eu
Mă trag doparte, privesc, și scriu cum dă Dumnezeu.
Cu toate-acestea luăm titluri de mari autori,
Dăm sfaturi și osîndim, ne facem legiuitori.
Ne credem pe cît putem ai lui Apolon nepoți,
Rîdem de unii cîțiva, și publicul de noi toți.
Amestecul întîmplat în limbile omenеști,
Cînd s-a zidit acel turn, în vremile păgînești,
N-a fost atît de pestriț, n-a putut fi mai ciudat,
Decît acel ce aici urmează neîncetat.
Uniți am face ceva, am fi de vreun folos :
Avem un dialect bun, ușor și înmlădios ;
În el fieșce cuvînt nu e ca la voi legat,
Cu un articol semeț, cu un pronume ciudat,
Pronume, -articole lungi care sufletul ți-l scot,
Și seamănă cînd pîșesc suita unui despot.
Dar ce mai mult să vorbesc ? Cite am avut de zis,
Cite de tine gîndesc, mă vezi că slobod le-am scris :
Cît pentru noi, lucruri mari nu e să nădejduiești ;

Numai acel Dumnezeu, subț mîna căruia ești,
Duhul unirei de sus spre noi de îl va porni,
Părerile ce se bat, el numai le va-nvoi.
Altfel, decît să gîndesc că noi ne-am alătura,
Mai lesne-aș putea să crez că tu te vei boteza.

EPISTOLĂ
D.V. II¹

Ziceai că în viață cea mai plăcută stare
Ea a omului slobod de orce-nsărcinare,
Care grijile lumii departe le aruncă,
Și-n pace, în tăcere, în liniște adîncă,
Lungit frumos pe spate, cu un ciubuc în gură,
Avîndu-și întru toate plăcerea de măsură,
La fumul ce se-nalță se uită, se gîndește,
Și slava drept nimica, drept fum o socotește.

Tu dar, apostol vrednic al acestei doctrine,
Care ne izbăvește de grijele streine,
Spune-mi prin ce mijloace natura-mi poci preface
Și zilele ca alții să le petrec în pace.
Cum să mă scap de muze, de vechea tiranie,
De ale lor capriții, d-a lor cochetărie,
Care întotdeauna mi-au fost supărătoare,
Și pricini felurite de lungă întristare ?
În ce muzele noastre pot să ne folosească ?
Nici chiar de un datornic nu știu să ne plătească !

¹ Voinescu II, militar, om politic și scriitor (1816—1855).

În zadar mai dăunăzi, am vrut, prin poezie,
Să scap d-o bagatelă, d-o mică datorie ;
Ș-am arătat acelui care cerea parale
Că viața e scurtă și vrednică de jale,
Că aurul, argintul, metaluri păcătoase,
La omul ce-o să moară nu sînt trebuincioase,
Că averea n-o ducem în lumea viitoare ;
I-am făgăduit încă o elegie mare,
Care pe larg să-i spuie, curat să-i dovedească,
Cum trebuie averea să o desprețuiască,
Și versuri din grămadă i-am dat ca să-și aleagă.
Dar toat-a mea silință
A fost peste puțință.
Puterea armoniei să-l fac s-o înțeleagă.

M-aș mîngîia d-aceasta, cînd aș vedea că, poate,
Prin scrieri vom preface năravuri desfrîinate ;
Atunci, lăsînd odihna, pentru al multor bine,
Aș zice și aș face cît spînzură de mine.
Acum însă ce iese, d-oî alerga pînă casă,
De m-oî lovi d-un scaun, de sobă și de masă,
Ca să arăt în versuri, în rînduri măsurate,
Că cîntea și virtutea sînt lucruri lăudate,
Că numai fapta bună este izvor de bine,
Iar cea rea își aduce pedeapsa ei cu sine ?
Astea sînt prea frumoase și bune pe hîrtie,
Cine însă le-ascultă sau va ca să le știe ?
De cînd lumea e lume, ce carte omenească
Putu de fapte rele pe oameni să oprească,
Tiranilor să-nșufle a patriei iubire,
Pe cei fără de suflet să-i facă cu simțire,
Pe hoți să-i îndemneze cu cînte să trăiască,
Și cîți judec norodul să nu-l năpăstuiască ?
Cînte lupii și urșii în pilde cît le place,

Omu-și caută treaba și tot ce-a-nvățat face,
Povețele sînt vorbe, dar fapta e departe ;
Și prea puțini urmează moralul dintr-o carte.

De aș avea-ncai darul să scriu de porunceală,
Și cînd cearcă pămîntul vro mică zguduială,
Să fac cîte-o duzină de ode sugrumate,
Să laud rău sau bine, aș fi mulțumit poate,
În vreme ce acuma vorbind cum mi se pare,
Îmi fac vrăjmași. Sînt oameni ce nu iau îndreptare,
Iar mai virtuos aceia ce vor să ne muncească,
Cîntîndu-ne cu iadul cîntarea cea *drăcească*.

Tu știi că am pățit-o, cînd am cercat a spune
Că versuri schilogite nu crez să fie bune,
Și că deocamdată noi nu știm latinește.
Ura neîmpăcată, ce-n' furia-i scrișnește,
A zis (ce urît vede a omului orbire !):
Că lupii, urșii, leii vorbesc de stăpînire,
Că lupul e cutare, ce judecă, despoaie,
Și ia după om pielea ca lupul de pe oaie,
Că lebăda e omul ce dă povățuire
Acelor care umblă pe calea de peire,
Că boul e cutare ajuns în treaptă mare,
Dator de orce bine la oarba întimplare,
Și-nsfirșit că măgarul ce zbiară și răcnește
E un autor jalnic ce prost ne sfătuiește.
Iată ce înțelesuri și ce cugete rele
Vrăjmașii fără lege dau scrierilor mele.
Apoi pas de lucrează în aste vremi de jale,
Cînd vor să-ncurce statul în pricini literare.
În zadar și censura de mine-ncredințată,
Și alți cîțiva prieteni cu bună judecată

Mă apără în lume: le spun că au greșală,
Căci ei o țin tot una și zic că nu se-nșală.
Mulțumesc astă dată și stăpînirii noastre,
Care nici vru s-asculte la vorbe așa proaste.
Altfel zău îmi e teamă că-n loc de mulțumire
M-ar fi făcut prieten cu vreo mănăstire
Unde spălîndu-mi vina, prin post și nemîncare,
Mergeam în rai d-a dreptul și fără cercetare.
De ce, domnilor critici, atîta uriciune ?
Dobitoacele mele au cugete prea bune ;
Și numai ton de cîrciumi, poezii monstruoase,
Censura cea deșteaptă e drept să nu le lase ;
Ele ne strică gustul, și trista lor manie
Parnasul îl preface în proastă băcănie.
Dar fabulile mele de tot nevinovate
Nu se ating de nimeni, n-au personalitate.
De vă găsiți în ele, îmi pare foarte bine ;
Însă de vă e teamă ca nu cumva, prin mine
Să se-ndrepteze lumea, greșala vă e proastă ;
Puteți să luați pildă chiar de la dumneavoastră,
Care nu vă prefaceți, și fără încetare
Acelor ce v-asculță aduceți supărare.

Oricum, îmi e cam frică ; de astăzi înainte,
La păsări, lighioane, voi da alte cuvinte.
Deși mai aveam încă, mărturisesc păcatul,
Să zic cîteva vorbe de Paris răposatul,
Care, bărbat de cînte, om plin de bunătate,
Făcea versuri d-acelea ca din topor lucrate,
Cum faceți dumneavoastră. Dar iar v-auzeam gura,
Și iar mînjeați hîrtie, iar v-arătați căldura ;
Furioși de minie, iar strigați după mine :
„Auzi, nelegiuitul, că morții nu scriu bine !
Auzi ale cui versuri le socotește glume,

Și cu ce chip vorbește de dușii de pe lume :
Aceasta este vina grozavă, criminală,
Și merită osîndă, pedeapsă capitală.“

Așa ca să nu sufer strigări, nemulțumire,
Ca să nu trag asupra-mi vreo nenorocire,
Gîndește-te și-mi spune un mijloc de-ndreptare,
Tu, care petreci vremea în sfîntă nelucrare,
Care ai scri prea bine, de ai avea dorința,
Dar care în odihnă îți mărginești silința,
Spune-mi cum poci de rimă, de muz-a mă desface,
Și eu, drept răsplătire, o satiră ți-oi face.

SATIRĂ. DUHULUI MEU

Trageți toți cîte-o carte : domnule, ești cu mine.
Șezi mă rog împotrivă, și vezi de joacă bine.
— Dar ți-am spus, coconiță, că eu din împlinare,
Nici bine, nici nebine nu poci să fac cercare :
Am cuvintele mele : aste jocuri plăcute,
Cu voia dumitale, îmi sînt necunoscute.
— Nebun cine te-o crede ; vrei să te rugăm poate ;
Astăzi chiar și copiii știu jocurile toate,
Veacul înaintează ; Caro ; vezi că ți-e rîndul ;
Dar ce făcuși acolo ! unde îți este gîndul ?
Cînd eu am dat pe riga, bați cu alta mai mare ?
Astfel de neștiință e lucru de mirare !

Așa-mi zicea deunăzi, cu totul supărată,
O damă ce la jocuri e foarte învățată,
Apoi șoptind pe taină cu cîteva vecine ;

Vedeți, zise, ce soartă, și ce păcat pe mine ?
Două greșeli ca asta, zău, sufletul mi-l scot,
A ! ce nenorocire ! *ma chère*, ce idiot !

Vino acum de față și stai la judecată,
Tu care le faci astea, duh, ființă ciudată,
Ce vrei să joci o rolă în lumea trecătoare :
De ce treabă mi-ești bună, putere gînditoare,
Cînd nu poci la nimica să mă ajut cu tine,
Cînd nu te-ai deprins încă nici vistu să-l joci bine ?

Nu mai ești tu acela care-n copilărie
Știai pe dinafară vestit-Alexăndrie,
Și viața ciudată a unui crai cuminte
Care lăsă pe dracu fără încălțăminte ?
Tu care mai în urmă, rîzînd d-acestea toate,
De rost puteai a spune tragedii însemnate,
Meropa, Atalia și altele mai multe,
Declamîndu-le toate cui vrea să te asculte ?

Negreșit, îmi vei zice, ți-u minte ce îmi place,
Dar cărțile cu mine e greu să se împace.
Mai lesne poci a spune hoțiile urmate
La zece tribunaturi subț nume de dreptate,
Mai lesne poci să număr pe degetele mele,
Cîți sfinți avem pe lună și cite versuri rele,
Decît să bag de seamă ce carte nu e dată,
A cui este mai mică și cine o să bată.
Cînd sînt în adunare, n-am altă mulțumire,
Decît să se deschiză sugeturi de vorbire :
Atunci sînt gata, slobod, ascult, și cu plăcere
Tușesc, zîmbesc, mă leagăn și-mi dau a mea părere

— Frumos răspuns ! Ascultă ! pe cît mie îmi pare
De lume, de năravuri ai slabă încercare.
Trebuie să știi jocul și danțul ce-ți lipsește,
Și niște mici petreceri, ce se zic românește
Jocuri nevinovate. Nevinovate fie,
Măcar că vini destule din ele pot să vie ;
Trebuie să faci pasuri și complimente bune ;
La vorbe serioase cînd alții se vor pune,
Să n-ascuți, să spui glume, să scoți la jucării,
Și pîn-a rîde alții, să rîzi tu mai întîi.

Vezi domnișoru-acela care toate le știe,
Căruia vorba, duhul, îi stă în pălărie.
În chipul d-a o scoate cu grații prefăcute ?
Hainele după dînsul sînt la Paris cusute :
Singur ne-ncredințează. Lorneta atîrnată
Este și mai streină, d-o formă minunată ;
Vrea s-o cumpere prințul, dar că un om cu mînte
Dumnealui o tocmise ceva mai înainte.
Cînd le-a spus astea toate, o ia la ochi, privește
Chiar pe dama aceea cu care-atunci vorbește ;
I-o dă în nas, se pleacă, și în sfîrșit o lasă,
Zicîndu-i : Ce lornetă ! te-arată mai frumoasă.

Fieșcine cunoaște ce cap tinărul are ;
Dar pentru că dă bine din mîini și din picioare,
Și trîntește la vorbe fără să se gîndească,
Am văzut multă lume cu duh să-l socotească ;
Iată de ce talente avem noi trebuință.

Dar tu care uiți lesne, duh fără de știință,
Socotești că poți oare, prin astfel de mijloace,

Arătîndu-te-n lume vreo figură-a face ?
Pretenția aceasta mi s-ar părea ciudată.

Cînd pe la nunte, baluri, ne ducem vreodată
(Căci din nenorocire puternica natură
Ne-a unit împreună c-o strînsă legătură),
Rîz văzîndu-te singur, și într-un colț doparte,
Parc-ai fi mers acolo ca să compui o carte,
Iar nu ca să te bucuri cu lumea dimpreună.
Dacă vreo coconiță, frumoasă, dulce, bună,
Crezînd că ne prefacem, ne-ndeamnă, ne poștește,
Ne ia la joacă, greșala-i îndată și-o plătește :
Rar să se afle damă de mijloc așa tare,
Ca să n-o fac să cază la cea dintîi mișcare.
Asta îți e talentul și darurile toate.

Cît despre darul vorbei, ce crezi că îl ai poate.
E numai o părere : îți cei și iertăciune,
Că nici pentru prieteni minciuni nu voi a spune
Adevărat se-ntîmplă să zici pe la soroace
Cîte o vorbă-duouă, care la unii place ;
În cîte rînduri însă distracțiile tale
Te fac să scoți cuvinte ce nu ar fi cu cale,
Să superi din greșală persoane însemnate,
Ba încă cîteodată și dame delicate,
Rîzînd d-acele duouă, statornică pereche,
Care își petrec seara șoptîndu-și la ureche,
De celelalte patru contese ideale,
Umflate de pretenții și vrednice de jale,
Pe care dacă prințul le ia la bal de mină,
Nu mai vorbesc cu nimeni cîte o săptămînă.
Astăzi rîzi d-o pedantă, mîine d-o prețioasă ;
Zici de una ajunsă în vîrstă cuvioasă
Că atestatul vremii nu va să-l priimească ;

Și d-alta ce iubește de cinste să vorbească,
Ce laudă virtutea și-n veci ți-o pomenește,
Zici că e virtuoasă cît știm noi evreiește.

Greșelile acestea îți fac un urit nume.
Tu știi ce se întîmplă cînd se aude-n lume
Că cinevași s-apucă defecturi să arate :
Mulți scot subț al lui nume minciuni nenumărate.
S-a vorbit într-o casă de un fanfaron mare,
Declamînd simțimente ce sigur nu le are,
Care la lot ar pune suflarea omenească,
Cînd cineva cu dînsul ar vrea să o tocmească ;
S-a zis ceva de Iancu, de Stan, de Lăurescu ;
Cine le-a scos acestea ? — Le-a scos Alexandrescu.
Făr-a zice nimica, singura ta zîmbire,
De te-i afla de față, e o-nvinovățire.
În zadar te porți bine și lauzi citeodată,
Chiar lauda în gură-ți de satiră e luată.

Așa, în loc să critici greșalele streine,
În loc să rizi de alții, mai bine rizi de tine ;
Învată danțul, vistul și multe d-alde alea ;
Iar de vrei să faci versuri, ia pildă de la Pralea.¹

TOPORUL ȘI PADUREA

Minuni în vremea noastră nu văz a se mai face,
Dar că vorbea odată lemne și dobitoace,
Nu rămîne-ndoială ; pentru că de n-ar fi,
Nici nu s-ar povesti.

¹ Pralea, traducătorul Psaltiriei în versuri (n.a.).

Și caii lui Ahil, care proorocea,
Negreșit că au fost, de vreme ce-l trăgea.
Întimplarea ce știu și voi s-o povestesc
Mi-a spus-o un bătrîn pe care îl cinstesc
 Și care îmi zicea
 Că și el o știa
 De la strămoșii lui,
Care strămoși ai lui zicea și ei c-o știu
De la un alt strămoș, ce nu mai este viu
Și p-ai cărui strămoși, zău, nu poci să vi-i spui.

Intr-o pădure veche, în ce loc nu ne pasă,
Un țăran se dusesese să-și ia lemne de casă.
Trebuie să știți însă, și poci să dau dovadă,
Că pe vremea aceea toporul n-avea coadă.
Astfel se încep toate : vremea desăvîrșăște
Orice inventă omul și orice duhul naște.
Așa țăranul nostru, numai cu fieru-n mînă,
Începu să slutească pădurea cea bătrînă.
Tufani, palteni, ghindarii se îngroziră foarte :
„Tristă veste, prieteni, să ne gătim de moarte,
Începură să zică, toporul e aproape !
În fundul unei sobe țăranu-o să ne-ngroape !“
— „E vreunul d-ai noștri cu ei să le ajute ?“
Zise un stejar mare, ce avea ani trei sute
Și care era singur ceva mai la o parte.
— „Nu.“ — „Așa fiți în pace : astă dată-avem parte !
Toporul și țăranul alt n-o să izbutească,
 Decît să ostenească.“
 Stejaru-avu dreptate :
După multă silință, cercări îndelungate,
Dind în dreapta și-n stînga, cu puțină sporire,
Țăranul se întoarse fără de izbutire.
Dar cînd avu toporul o coadă de lemn tare,
Puteți judeca singuri ce tristă întimplare.

Istoria aceasta, d-o fi adevărată,
Îmi pare că arată
Că în fieşce ţară
Cele mai multe rele nu vin de pe afară,
Nu le aduc streinii, ci ni le face toate
Un pămintean d-ai noştri, o rudă sau un frate.

OGLINDELE

Am citit altădată, nu mai ştiu în ce carte,
Că într-o ţară mare, de aici nu departe,
Piacuta frumuseţe trecea de uriciune :
Ciţi se-ntîmpla s-o aibă se socotea slutiţi ;
Iar frumoşi de minune
Se socotea aceia ce era mai pociţi.
Oglinzi ca să se vază nu se afla în ţară,
Şi era poprit lucru să s-aducă d-afară.
Aşa fieştecline
Socotea despre sine
Ceea ce auzea,
Căci chiar undele girlei se curgea prin cetate
Era atît de negre ş-atît de-ntunecate,
Încît nu putea omul nici umbra a-şi vedea.
Dar după multe zile şi vreme-ndelungată
O corabie mare, cu oglinzi încărcată,
Trecînd pe lingă ţara de care vă vorbesc,
O apucă furtuna, o furtună cumplită,
Sau ca să zic mai bine, furtună norocită,
Pricină de prefaceri, de un folos obştesc ;
Şi pentru-al obşteii bine, o pagubă oricare
Nu mi se pare mare ;
Mai virtos cînd aceasta nu s-atinge de mine.

Împinsă de talazuri, corabia slăbită
 Se sfărîmă, dar marfă puțină s-a-necat ;
 Și în a ei pornire, unda neîmblînzită
 Oglindele mai toate le scoase la uscat.
 Locuitorii țării,
 Cîți se afla atuncea pe țărmurile mării.
 Cu toții alergară,
 Și-n grab le adunară.
 Se priviră în ele, și coprinși de mirare
 Văzură adevărul, mulți însă cu-ntristare.
 Dar aflînd dregătorii minunea întîmplată,
 Porunciră îndată
 'A se sparge cu pietre ș-a se desființa
 Oglindele acelea oriunde s-ar afla.
 Multe se sfărîmară, dar ascunseră multe
 'Acei care porunca nu vrură s-o asculte.
 Și din vremea aceea toți oamenii frumoși
 Arăt cîte-o oglindă acelor uricioși.

PRIVIGHITOAREA ȘI MĂGARUL

Nenorocita privighitoare
 Cînta-n pădure a ei durere,
 Natura-ntreagă da ascultare,
 Tot împrejur-u-i era tăcere.

Alții în locu-mi ar descri poate
 Acele tonuri neimitate,
 Glasul acela-nmlădiitor,
 Ce c-o-ntorsătură lină, ușoară
 Treptat se urcă și se coboară,
 Plin de simțire, plin de amor.

Eu vă spui numai că despărțirea
Și suvenire pline de jale,
Că nedreptatea, nelegiuirea,
Era subiectul cântării sale.

Un măgar mare ce-o ascultase,
Și ca un aspru judecător
Capul pleoștise, sau ridicase
Cîte-o ureche,-n semn de favor,

Ieși-nainte să-i dea povață,
Și c-o neroadă încredințare :
„Am fost, îi zise, aci de față,
Dar zău nu-mi place a ta cîntare.

Cu toate-acestea, am nădejdi bune,
De nu îți pare lucru prea greu
La niște reguli a te supune,
Luînd de pildă cîntecul meu.“

Atunci începe cu bucurie
Un cîntec jalnic și necioplît,
Încît de aspra lui armonie
Toată pădurea s-a îngrozit.

Privighitoarea, fără sfială,
Zise : „Povața e în zadar ;
Căci d-aș urma-o, nu e-ndoială
Că eu în locu-ți n-aș fi măgar.“

CÎINELE ȘI CÂTELUL

„Cît îmi sînt de urîte unele dobitoace,
Cum lupii, urșii, leii și alte cîteva,
Care cred despre sine că prețuiesc ceva !

De se trag din neam mare,

Asta e o-ntîmplare :

Și eu poate sînt nobil, dar s-o arăt nu-mi place.

Oamenii spun adesea că-n țări civilizate

Este egalitate.

Toate iau o schimbare și lumea se cioplește,
Numai pe noi mîndria nu ne mai părăsește.

Cît pentru mine unul, fieștecine știe

C-o am de bucurie

Cînd toată lighioana, măcar și cea mai proastă,

Cîine sadea îmi zice, iar nu *domnia-voastră*.”

Așa vorbea deunăzi cu un bou oarecare

Samson, dulău de curte ce lătra foarte tare.

Cățelu Samurache, ce ședea la o parte.

Ca simplu privitor,

Auzind vorba lor,

Și că nu au mîndrie, nici capriții deșarte,

S-apropie îndată

Să-și arate iubirea ce are pentru ei :

„Gîndirea *voastră*, zise, îmi pare minunată,

Și simțimentul *vostru* îl cinstesc, frații mei.”

„Noi, frații tăi, răspunse Samson plin de minie.

Noi, frații tăi, potaie !

O să-ți dăm o bătaie

Care s-o pomenesci.

Cunoști tu cine sîntem, și ți se cade ție,

Lichea nerușinată, astfel să ne vorbești ?“

— „Dar ziceați...” — „Și ce-ți pasă ? Te-ntreb eu ce
ziceam ?

Adevărat vorbeam

Că nu iubesc mîndria și că uresc pe lei,
Că voi egalitate, dar nu pentru căței“.

Aceasta între noi adesea o vedem,
Și numai cu cei mari egalitate vrem.

DREPTATEA LEULUI

Leul, de multă vreme, ridicase oștire,
Să se bată cu riga ce se numea Pardos ;
Căci era între dinșii o veche prigonire,
Și gilcevire mare, pentru un mic folos.
Vrea, adică, să știe
Cui mai mult se cuvine
Să ție pentru sine
Un petec de cîmpie
Și un colț de pădure, de tot nensemnător,
Ce despărțea ținutul și staturile lor.
Acum sînge mult curse, și multe luni trecură,
Făr-a se putea ști
Cine va birui.
Elefantul năsos.
Și bivolul pieptos,
Cu lupul coadă-lungă,
Multe izbînzi făcură.
Fieșcare tulpină era plină de sînge.
Ici se vedea un taur jumătate mîncat ;
Lîngă el un tovarăș ce zbiară și îl plînge ;
Colo, un porc sălbatic fără două picioare ;
Și mai la vale, vulpea se tăvălește, moare,
Oftînd după curcanii ce încă i-au scăpat !

Iar mai vrednic de jale era viteazul urs,
De două coarne groase în inimă pătruns.
Leul, văzînd că lupta nu se mai isprăvește,
Trimise la maimuță, vestită vrăjitoare,
Ce spun că știa multe, și că proorocea
întîmplările toate, după ce se trecea;
Trimise, zic, la dînsa să-i facă întrebare
Cum poate să ajungă sfîrșitul ce dorește.
Ea se puse pe gînduri, tuși, apoi răspunse,
Rozînd cu mulțumire darurile aduse :
„Ca să poată-mpăratul lesne să biruiască,
Trebuie să jertfească

Pe acel ce în oaste e decît toți mai tare,
Mai vestit în războaie, mai vrednic și mai mare.“
Auzînd astea leul strînse a sa oștire :

„Lighioanelor ! zise, viu să vă dau de știre
Că astăzi din noi unul trebuie să murim :
Așa va proorocul. Rămîne-acum să știm
Cine este mai tare.

Cît pentru mine unul, cum vreți... dar mi se pare
Că nu prea sînt puternic, căci pătînesc de tuse.“
Vulpea era aproape : „Ce are a face ! răspunse.

Înălțimea-ta ești
Oricît de slab poștești.“

— „Dar și puterea noastră
E îndestul de proastă“,

Strigară tigrii, urșii, și cu un cuvînt toate
Lighioanele-acelea ce erau mai colțate.

„Nu rămîne-ndoială“, le răspunse-mpăratul.
Iepurile, sărmanu, — crez că-l trăgea păcatul,
Sau păcate mai multe
De moșii lui făcute —

Veni să-și dea părerea. Dar toți cît îl zăriră
Asupra-i năvăliră.

„Ia vedeți-l ! strigară. Cu bună-ncredințare
El este cel mai tare !

S-ascundea urecheatul, și nu-i plăcea să moară
Ca să ne facă nouă biruința ușoară
Pe el, copoi ! Luați-l : el are să-mplinească
Ce ne-a zis proorocul din porunca cerească !"

Ciinii atunci săriră.

Și-n grab ți-l jupuiră.

Se află vreo țară, unde l-așa-ntîmplare
Să se jertfească leul ? Nici una, mi se pare.
Nu știu cum se urmează, nu pricep cum se poate,
Dar văz că cei puternici oriunde au dreptate.

LUPUL MORALIST

V-am spus, cum mi se pare, de nu ți fi uitat
Că lupul se-ntîmplase s-ajungă împărat.
Dar fiindcă v-am spus-o, voi încă să vă spui
Ceea ce s-a urmat sub stăpînirea lui.

Auzind împăratul că-n staturile sale
Fac năpăstuiiri multe păroșii dregători,
Că pravila stă-n gheare, că nu e deal sau vale
Unde să nu vezi jertfe mai mulți prigonitori,
Porunci să se strîngă obșteasca adunare,

Lîngă un copaci mare ;

Căci vrea pe unii-alții să îi cam dojenească,

Și-n puține cuvinte,

Să le-aducă aminte

Datoriile lor.

Toți se înfățișară : și-nălțimea lupească

Începu să vorbească

C-un glas dojenitor :

„Domnilor de tot felu ! Bune sînt astea toate ?
Datoriile slujbei astfel le împliniți ?

Nu aveți nici sfiială, nici frică de păcate,
 Să faceți nedreptate și să năpăstuiți ?
 Toate slujbele voastre țara vi le plătește :
 Încă, pe la soroace,
 Cite un dar vă face.
 Dar reaua nărvire,
 Ce o aveți din fire,
 Nu se tămăduiește.
 Vedeți cu ce morți grele
 Se isprăvesc din lume,
 Și cum lasă rău nume
 Acei care fac rele.
 Gîndiți-vă că poate veți da cuvînt odată,
 La-nalta judecată.
 Gîndiți-vă la suflet, și luați de Îa mine
 Pildă a face bine.“
 Ast cuvînt minunat,
 Pe care domnul lup auz că l-a-nvățat,
 Trecînd pe lingă sat,
 La ziua unui sfînt, cînd preotul citea
 Și propoveduia,
 Pe mulți din dregători să plîngă i-a-ndemnat.
 „E ! ce ați hotărit, jupîni amploiați ?
 Oare-o să vă-ndreptați ?
 Îi întrebă atunci înălțimea-mblănită,
 Ce purta o manta de oaie jupuită.
 Spuneți, o să schimbați purtarea-vă cea proastă ?“
 — „Să trăiți la mulți ani, dobitocia-voastră,
 Răspunse un vulpoi, în slujbe lăudat ;
 Ne poate fi iertat
 Să vă-ntrebăm smerit, de vreți a ne arăta,
 De unde-ați cumpărat postavul de manta ?“

 Cînd mantaua domnească este de piei de oaie,
 Atunci judecătorii fiți siguri că despoaie.

BOUL ȘI VIȚELUL

Un bou ca toți boii, puțin la simțire,
În zilele noastre de soartă-ajutat,
Și decît toți frații mai cu osebite,
Dobîndi-n cireadă un post însemnat.

— Un bou în post mare ? — Drept cam ciudat vine,
Dar asta se-ntîmplă în oricare loc :
Decît multă minte, știu că e mai bine
Să ai totdeauna un dram de noroc.

Așa d-a vieții veselă schimbare
Cum și de mîndrie boul stăpînit
Se credea că este decît toți mai mare,
Că cu dînsul nimeni nu e potrivit.

Vițelul atuncea plin de bucurie,
Auzind că unchiul s-a făcut boier,
Că are clăi sumă și livezi o mie :
„Mă duc, zise-ndată, nițel fin să-i cer.“

Făr-a pierde vreme, vițelul pornește.
Ajunge la unchiu, cearcă a intra ;
Dar pe loc o slugă vine și-l oprește :
„Acum doarme, zice, nu-l poci supăra.“

— „Acum doarme ? ce fel ! pentru-ntia dată
După prînz să doarmă ! Obiceiul lui
Era să nu șază ziua niciodată ;
Ast somn nu prea-mi place, și o să i-o spui.“

— „Ba să-ți cauți treaba, că măninci trînteală ;
S-a schimbat boierul, nu e cum îl știi ;
Trebuie-nainte-i să mergi cu sîială,
Priimit în casă dacă vrei să fii.“

La o mojie atîta de mare,
Vițelul răspunde că va aștepta ;
Dar unchiu se scoală, pleacă la plimbare,
Pe lingă el trece făr-a se uita.

Cu mîhnire toate băiatul le vede,
Însă socotește că unchiu-a orbit ;
Căci fără-ndoială nu putea a crede
Că buna sa rudă să-l fi ocolit.

A doua zi iarăși prea de dimineată,
Să-i găsească vreme la dînsul veni :
O slugă, ce-afară îl vedea că-ngheață,
Ca să-i facă bine, de el pomeni.

„Boierule, zise, așteaptă afară
Ruda dumitale, al doamnei vaci fiu.“
— „Cine ? a mea rudă ? mergi de-l dă pe scară.
N-am astfel de rude, și nici voi să-l știu.“

VULPEA LIBERALĂ

Vulpea fără-ncetare
Striga în gura mare
Că de cînd elefantul peste păduri domnește

Trebile merg la vale și lumea pătimește.

Că este nedreptate

Să va să cheltuiască

Veniturile toate

Pentru masa crăiască.

D-acestea elefantul cît a luat de știre,
Temîndu-se, cu dreptul, de vreo răsvrătire,

Pe iepure la vulpe cu un bilet trimise,

O invită la curte, o-mbrățișe și-i zise :

„Am aflat jupineasă, că ai mare talent.

Voi să te pui în piine ;

Și începînd de miine

Îți dăm cu mulțumire,

Ca un semn de cinstire,

Al găinelor noastre întins departament :

Caută-ți bine treaba.“

— „Pe seama mea te lasă“,

Răspunse oratorul și, sărutîndu-i laba,

Se întoarse acasă.

În ziua viitoare,

Vulpea ca totdeauna veni la adunare ;

Dar însă oblojită, pe subt barbă legată,

Și cu un lipan mare la cap înfășurată.

„Ce ai, de ești astfel ?“ o întrebare toate.

— „Îmi e rău de aseară, îmi e rău cît se poate

Și cu trebile țării să mă lăsați în pace.

Craiul știe ce face ;

El nencetat gîndește la al obștii folos.

Adio ! sînt bolnavă : m-am înecat c-un os.“

Cunosc mulți liberali, la vorbe ei se-ntrec,
Dar pînă în sfîrșit cu oase se înec.

ADIO. LA TÎRGOVIȘTE

Culcat p-aste ruine, sub care adincită
E gloria străbună și umbra de eroi,
În liniște, tăcere, văz lumea adormită
Ce uită-n timpul nopții necazuri și nevoi.

Dar cine se aude și ce este ast sunet ?
Ce oameni sau ce armii și ce repede pas ?
Pământul îl clătește războinicescul tunet,
Zgomot de taberi, șopte, trece, vijie-un glas...

Dar unde sint acestea ? s-au dus ! au fost părere.
Căci armele, vitejii și toate au tăcut.
Așa orce mărire nemicnicită pierе !
A noastră, a Palmirii ș-a Romei a trecut.

Și pe țărna-aceea, de care-odinioară
Se spăimîntau tiranii de frică tremurînd
Al nopții tilhar vine și pasări cobe zboară,
Pe monumente trece păstorul șuierînd.

Mă scol, mă mut d-aicea ; duc pasurile mele,
Ce pipăiesc cărarea, în fundul unui crîng.
Și las aste morminte cu suvenire grele,
Pe care nu am lacrimi destule ca se plîng.

Aicea am speranță se aflu mulțumire ;
Eu voi să auz unda și cerul să-l privesc,

Să văz a aurorii mult veselă zîmbire,
Razele dimineții ce norii auresc ;

'Aci stejari cu fală se-nalț, se îndreptează,
Urcînd ale lor ramuri spre-azurele cîmpii,
'Aci plopîi cu frunza o vale-ncoronează ;
Acolo se văd dealuri, ș-aici sălbatici_vii.

Din coasta-acestor stînce, din vîrful astui munte, \
De unde își apucă vulturul al său zbor,
A nopții stea răvarsă lumină p-a mea frunte
Și raza-i se reflectă pe limpede izvor ;

'Aci zefirul vesel prin frunze-ncet suspină ;
'Aicea orizonul e dulce, luminos ;
'Aici aceste riuri... Dar unda lor e lină,
Iar sufletu-mi e-n valuri, n-am soare seninos.

Din sinul maicii mele, născut în griji, necazuri,
Restriștea mi-a fost leagăn, cu lacrimi m-am hrănit,
Cu ale mării repezi și groaznece talazuri,
De vîntul relei soarte spre stînci am fost gonit.

'Acuma pretutindeni întorc a mea vedere,
Dar ochii-mi mulțumire de loc nu întîlnesc.
Căci nimenea nu simte cumplita mea durere,
Și oamenii pe mine trecînd mă ocolesc.

'Așa ! așa ! iubite, s-a dus scumpul meu bine ;
Văzînd că nu-mi rămîne plăcere pe pămînt,

Văzînd că pentru mine s-au dus zilele line,
Pui mîna p-a mea frunte și caut un mormînt.

Din zilele trecute, din vechea fericire,
Din vîrsta mea de aur, din sîntul lor amor,
Idei au rămas numai, precum o nălucire
Rămîne dimineța din visuri care zbor ;

Așa, fără-ndoială, amara mea viață
D-acum e pentru mine nisip neroditor,
Ce vara îl usucă și iarna îl îngheață
Și nici o floare n-află sirmanul călător.

Dar însă suvenirul ființelor iubite
Va fi la al meu suflet etern înfățișat,
Ca frunzele aduse de vijălii pornite
La vechea lor tulpină ce-odată le-a purtat.

De visurile voastre, speranțe-amăgitoare,
Acum peste măsură mă văz îndestulat ;
Fugiți, zadarnici zile, ce grijii omoritoare
Pe tînăra mea vîrstă curînd ați adunat.

Cînd toamna să arată al iernii rece soare,
Copacii plini de jale pierd frunza, se usuc :
Așa nenorocirea uscînd a vîrstii-mi floare,
Zic lumii un adio : iau lira și mă duc.

UNIREA PRINCIPATELOR

Dedicată fiitorilor deputați ai României

I

Pe antice monumente am văzut ades sculptate
Acvila ce poartă crucea, zimbru țării-nvecinate,
Subt o mină, o coroană, întrunite figurînd ;
Și în vechea capitală, o măreață mănăstire,
După lupte singeroase monument de înfrățire,
D-al Moldovei *Domn* clădită, stă trecutul atestînd.

II

Ce spun aste suvenire ? ele-arat că altădată,
Înainte-acelor lupte, în vechimea depărtată,
Fii ai Romei cei eterne, acești popoli au fost frați ;
C-ale lor restriști cumplite au izvor în despărțire,
Că la răul ce-i apasă nu pot s-afle lecuire,
Decît numai în unirea către care sînt chemați.

III

Căci de urele interne mult a profitat streinul ;
Căci în suflete și-n inimi el a infiltrat veninul,
Ce corumpe, ce îneacă tot instinctul generos ;
Căci slăbiți prin moliciune, umiliți prin apăsare,
În furtune și în intrigi balotați fără-ncetare,
Am uitat noi vechea cale și trecutul glorios.

IV

Astăzi nu ni se cer lupte, sacrificiuri de sînge,
Virtuți mari de altădată ; astăzi ținta vom ajunge

Prin credință în unire, prin unire în dorinți.
Mari puteri acum iau parte la destinul ce ne-așteaptă,
Orizonul se-nseamnă, calea noastră este dreaptă,
Și asupra-ne se-ntinde mîna bunei prevedinți.

V

Români ! Dulce e unirea ! Ascultați... glasu-i răsună...
De la fiii României cere patrie comună...
Steaua merge înainte-i, simbol sacru pe pămînt ;
Cum în Vitleem odată stea din cer mîntuitoare
Conducea pe-ncoronații cavaleri, din depărtare,
De la marginile lumii, către leagănul cel sfînt.

VI

Cînd citim în vechea carte a istoriei străbune
Virtuți mari, ilustre fapte ale nației române,
Care inimă stă rece ? care suflet nemișcat ?
Cine n-are dor să vadă țara sa în fericire,
Cu legi bune, cu legi drepte, în tărie și-n unire,
Cultivînd artelile păcei pe al său pămînt bogat ?

VII

În tăcutele morminte, Bogdan, Mircea se-ntîlniră,
Și-ntr-o lungă îmbrățișare pe români îi înfrățiră ;
Împrejuru-le stau dese umbre de măreți eroi...
Ele astăzi zbor în aer, inimile-nflăcărează...
Deputați ! asupra voastră ei privirea și-ațintează ;
Fala sau rușinea țării se așteaptă de la voi.

VIII

Fiii voștri vor ascunde a lor frunte în țărină,
Daca voi acum veți pierde marea cauză română,
Prin meschine interese ce-n mici inimi locuiesc ;
Timpul trece, omul pierе, dar a patriei iubire
E averea cea mai rară, cea mai scumpă moștenire,
Ce de la părinți de merit nobili fii o priimesc.

ALEXANDRU HRISOVERGHI

De la Alexandru Hrisoverghi (1811—1837), traducătorul dramei *Antoni* de Al. Dumas, a rămas un volum de *Poezii* publicat de M. Kogălniceanu și C. Negruzzi la Iași în 1843.

RUINELOR CETĂȚII NEAMȚU ODA

. I

Vă iubesc, răsipuri sfinte, sămn mării strămoșești,
Zid vechi ce de p-al tău munte, încă patria-mi slăvești.
A căroro-nfătoșare orișicui samini a zice :
„M-au părăsit cetățenii, m-au daramat cruda vreme :
Dar, copii, strămoșii voștri odineoară aice,
Ocrotea patria voastră de vrajmași fără se teme”.
O, singure monument ce te avem drept dovadă
Slavei acei strămoșești ! Videți-l cum a să cadă !
O, ziduri din care Ștefan, înviat la bărbăție,
Întorcîndu-se cu grabă, pe vrajmași au biruit,

Însuflețiți-mi puterea, dați-mi glas, dați-mi tărie,
Să pot țîngui cu jale starea-n care ați venit.

II

Rădicese pin' la ceruri țînguirea și strigarea
A obșteii moldovene ! Plînsul, bocitul și jalea
Meargă adînc să răsune pe holta acea cerească ;
A lor zile cu Cetatea Neamțul să se risipească !
Vedeți sfîntul loc acela, unde vitej-au murit,
De copii cum se dăramă, se sapă pîn-în pămînt.
Lăcomia unor aprigi, după vreme patrioți,
Sfîntul loc îl defăimează, ca niște vitregi, ca hoți !
O, paveză neînvîns-a neamului moldovinesc !
Ca să-ți dau destulă slavă, ce cuvinte să găsesc !
Tu care cu-a ta umbrire veacuri întregi ai păzit,
Fala strămoșilor noștri, viața le-ai ocrotit,
Viața ce ei ne-au dat nouă, prin care astăzi trăim,
De a ei pastrare-acumia, noi ție să-ți mulțămim.
Sîngele lor ce ș-acuma curge prin a noastre vine
S-au pastrat, cetate sfîntă, s-au pastrat de cătră tine
Paza zidurilor tale pe vrajmași batjocorea,
Cînd pe mii de dușmani leși. optspre'ce plăieși bătea,
Tu care la orișicare defăimare de străin
Erai stavilă ; ș-acuma erai un martur deplin
Unei slave, unei soarte, ce-n veci au încoronat
Armele patriei mele, cînd de viteji s-au purtat.
Tu care cu-a ta umbrire invitezi la bărbăție,
Prin aducere-aminte, și acum fiind pustie,
Pe tot moldovanul care păstrează strămoșesc sînge,
Pe tot tînărul ce poate o sabie a încinge.

III

O, fraților moldoveni, bătrâni, tineri, de-a valmă,
Veacurilor viitorul nu gândiți că-i să dați samă ?
Și puteți cu singe răce privi ace daramare ?
Nu opriți barbara faptă, nu-nălțați toți o strigare ?
Priviți marturul ce unul din veacuri ne rămăsese,
Că neamul nostru din neamuri de viteji se alesăse,
Cum îl darămă și-l strică lăcomia-n sumetire,
Și își face ei palaturi, spre a-și găsi mulțămire.
Voi sînteți cei de dăunăzi cînd pe Teatru cînta
Trei franțuji în altă limbă, și cetatea o sārba,
Strigați și băteați în palme, plîngeați cu lacrimi fierbinți,
Căutați unul la altul, dați din cap, crișcați din dinți ;
Ș-acum vedeți daramarea, și nu ziceți un cuvînt !
Oar-au fost de bucurie, că ei joacă pe mormînt ?
Oare nu era ș-acele vro jărtvă d-a măgulirii ?
Nu, fraților, nu, vă rog, nu mai dați prilej hulirii,
Nu vă mai trageți asupra-vi hula neamurilor toate,
Ci strigați, opriți pacatul, cereți cu glas o dreptate.

Iară voi care pacatul nu vă sumețiți a-l face,
Ce patimii vă-nchinați, cugetul poate vă tace ?
N-ați gîndit că-i să dați samă veacurilor viitoare ?
N-ați gîndit c-al vostru nume, lor lasați spre blastamare ?
Aceast-a voastră urmare, o defăimare obștească,
Prin aducere-aminte, în veci să v-agonisască.
Lăcomia de voi însuși și de a voastră avere
Bucure-se, aibă parte, stăpînească-o în putere,
Iar blăstămul cu-a sa mîină în firea toată să săpe
A voastre nume urite ! Cu țița să se adăpe.
Pruncilor viitorimei, blăstemul cel mai urît
A nevinovatei guri fie cel întîi cuvînt ! ! !

COSTACHE NEGRI

Poeziile lui Costache Negri (1812—1876), patriot unionist, publicate în parte prin periodice (*Propășirea*), au fost adunate de Emil Gârleanu în volumul *Versuri, proză, scrisori* (București, 1909). O ediție adăugită de versuri și proză a publicat recent Emil Boldan (*Scrieri I, II*, Editura pentru literatură, 1968).

CÎNTIC HAIDUCESC

Măi băiete, măi voinice,
N-a rămas alta pe-aice
Decît să-ncarci ghintul bine
Și-apoi la drumuri te-aține,
Ca să vezi, cine mai vine.

Căci făină nu mai ai,
Nici galbeni poți să mai dai
La cel bir din ist pămînt...
Trăsni-i-ar Dumnezeu sfînt
Sub țărîină de mormînt!

Eu prin grosuri tot șezui
Și-a plăti bir nu putui...
Bată-i crucea ! cum nu-i doar
Să ne bată, să ne-omoare,
Să ne-ngroape la-nchisoare !

S-a dus vremea cea bogată,
De-și punea nevasta spată
Și prin zemnic și pe-afară,
Apoi vindea pînă-n țară
Și purta la gît odoară.

Iar românul cu opt boi
Și cu șaptezeci de oi
Tot mulgea, mereu mulgea,
Habar de nimic n-avea
Și birul ușor plătea.

Dar acum, măi băiețele,
Fără fir de mustețele,
Mîncași nevoile grele...
Dare-ar dracii pîntre ele,
Să scăpăm de măgurele !

Căci găsim prin codrii verzi
Potici, cărări de te perzi...
Vie-apoi să ne gonească !
Iar Dumnezeu să-i ferească
De urgia haiducească !

Cît a fost dorul în mine
De-a trăi cu toții bine,
Am lucrat la cel ogor
Ca tot omul muncitor,
Să fiu maicei de-ajutor.

Dar m-am răzbătut de tot
Și-a suferi nu mai pot
Ocări, fiere și bătaï,
Urgisind bieții flăcăi
Și făcîndu-i din buni răi !

Săriți cu toți, măi băiați,
Și-n dușmani din greu tăiați,
Căci acolo ne-i scăpare !
Săriți pe cai toți călare.
Să tragem spre lunca mare.

Dau călcîi în negrul meu,
S-apuc în lume mereu...
Măcar capul să mi-l taie,
Vreau să vărs sînge pîraie
Sub topor și sub bătaie !

Căci mi-i sufletul mihnit,
C-am ajuns de ne-au robît,
Și m-au prins un dor nebun
Tot amarul să-mi răzbun
Prin desîșul de alun !

PENTRU BĂLCESCU

De rîvnă spre maica țară, inima ta mult pătrunsă,
Tu ce faci a se renaște niște vechi izvoare-ascunse,
A strămoșilor izbinde, te-ai muncit a da-n lumină
Ș-a lor verde, bărbăție de fapte voinice plină.

Astă muncă, astă rîvnă, au în sineși mulțămire,
Căci tu ești întii avutul ce culegi cu răsplătire
În comori necunoscute, ce-au fost pradă de uitare,
Din a căror bogăție tu reversi îmbelșugare.

Nu uita că-n întunerec, pipăind scumpe cercări,
Deși *rîul ne desparte*, prin al său curs între țări,
Tot lucește o făclie de prietene scintei,
Pe a căror mică pară, tu drept pravăț să o iei.

Ca să-ndrepti gîndu-ți vrodată spre Minjina, ce jelește
Că norocul nestatornic de prieteni o lipsește...

Minjina, 11 aprilie 1846

CEZAR BOLLIAC

Versurile lui Cezar Bolliac (1813—1881) au fost adunate în următoarele volume: *Din poeziile lui Cezar Bolliac* (București, 1843); *Poezii nouă* (București, 1847); *Poezii — Renașterea României* (Paris, 1857); *Poezii. Naționale*, a doua ediție (Paris, 1857); *Poésies*, traduse din românește în proză și în versuri franceze (Paris, 1857); *Colecțiune de poezii vechi și noi* (București, 1857); *Poezii umanitare* culese de Ion Porianu cu permisiunea autorului (București, 1866). O ediție de *Opere* (2 vol.) a dat Andrei Rusu în colecția „Clasicii români” (1956).

CARNAVALUL ¹



Începe carnavalul ! și-n salele bogate
Se cerc artiști și muzici plăceri mai noi s-arate,
În nouă veselii !

¹ Autorul era închis într-o odaie mică la secret, în agia făcută atunci — cazarma pompierilor de azi — unde a stat șapte luni de zile. Această poezie este scrisă pre dosul scoarței unei cărți, cu condei făcut din coada unui ibric de tinichea, cu vâpsea roșie făcută din praf de dinți, nepermițându-i-se nici hîrtie, nici cerneală. Cartea i se dase pe furiș de un paznic (n.a.).

O ! ce de griji acuma la nouă toalete !
Ce visuri dulci, frumoase în junele cochete !
Ce mii de bucurii !

Fetița tot visează la flori, l-a ei ghirlandă,
La gaza cea subțire, la rochia-i elegantă
Și, la ai ei cercei ;
Gîndește la răspunsuri, la grații, la cuvinte ;
Își rîde în oglindă de loc ce-și pune-n minte
Ceva ce-i place ei.

Corsetul aci-și pune ; își cearcă iar rochița,
Pandlica care-o prinde, — săracă copilița !
Viața-i e romanț !
O ! cît a să mai joace ! Ce bine a să-i vie
Și păr, și rochi, pandlice, buchet de iasomie
La sol în contradanț !

Mulțime de machine prin case de neveste !
Fămei și croitorii abia le prinzi de veste
Cînd vin, cînd se strecor !
Părinții schimbă cifre în foile de zestre ;
Galanții-n neastîmpăr citesc pe sub ferestre
Bileturi dulci d-amor.

O ! cite case nouă și cite case sparte !
Ce visuri își mai face bătrîni și juni în parte
În lungul carnaval !
Tot fierbe-n capitală ! și lumea își propune
Un lanț de fericire, un șir de lucruri bune
De la întîiul bal !

Voi, cîți vă rîde soarta ! gîndiți că-n aste zile
 Stau sub pămînturi, ocne, prin temniți și exile
 Atiți nevinovați,
 Pe care pizma, ura și neagra calomnie
 I-au părăsit cruzimei, și oarba tiranie
 Îi ia necercetați !

II

Cînd armăsarii voștri, cu coama lor pletoasă,
 Alerg și scapăr iute p-o gheață-alunecoasă,
 Ca fulger, ca năluc ;
 Și lingă drumul vostru — o ! tremură în cale
 Un biet bătrîn ca iarna, cu piept, picioare goale,
 Flămînd și fără suc ;

S-oprește, -și ia căciula, spre voi mina întinde,
 Și trista lui cătare în rugă se aprinde
 Văzînd că nu-l vedeți ;
 Și tremurîndu-i barba, spre ceruri mormăiește ;
 Cînd sania din urmă de ziduri îl strivește ;
 Voi treceți și rîdeți !

Nebunilor ce sunteți ! vă pare că e glumă
 Un cap strivit de ziduri, un om ce se consumă
 De foame și de frig !
 Vă pare că e glumă cînd e cruntă disperarea
 Și țintă către ceruri : vă rîdeți voi de starea
 Victimelor ce strig :

1

¹ Aici a tăiat cenzura patru strofe (n.a.).

III

Cînd o căldură dulce, samururi, catifele,
Sub draperii bogate de stofe, de dantele,
V-adoarme p-un divan ;
Cînd mii lumini ascunse în lampe colorate
Resfrîng și vă-nmulțește-n oglinzile-ardicate
De jos pînă-n tavan ;

Ș-o copiliță dulce, rizîndă, grațioasă,
În reverențe intră ușoară și frumoasă
Ca și un îngerăș
Și după ea un june măreț, voios și tare,
Cu fața vie, plină, fruntea-ntinsă, mare,
Și șed p-un scăunaș ;

Cînd vă vedeți într-înșii pre voi miniatură —
Și gest, organ, accente, oricare-a lor trăsură,
E-a voastră — îi iubiți !
Își vede muma soțul, și tata iar soția ;
Și știți c-aveți mijloace, vă iartă avuția
Să-i faceți fericiți ;

Oare gîndiți atuncea că poate-n altă casă
Au doi bătrîni o fată, tot astfel de frumoasă,
Dar e trăită rău ;
Și plîng, căci mîine poate copila o s-apuce
O cale... n-au de hrană ; și viața este dulce,
C-așa va Dumnezeu.

IV

Cînd cîna vă așteaptă în sala de mîncare,
Și-n giurul vostru vase cu flori mirositoare

Vă-mbată de miros ;

Cînd ochii vi se pierde pe mese încărcate
D-argint, de porțelane, cristale tot-săpaté
C-un viu foc luminos ;

Și cînd pe masa voastră cea plină de legume
Ce globu-ntreg produce, d-esențe și de spume,
De vinuri spumegînd,

Vedeți îndestularea ce cară, grămădește,
Ș-un șir de servi în preajmă ce-alerg, vă ocolește
Punînd și ardicînd ;

Atunci, atunci gîndit-ați că lîngă casa voastră
Este o căsuță veche și spartă, mică, proastă ;

Și crivățu luînd

Hirtia din ferestre, un viscol o petrece,
Bagă în ea zăpadă ; e frig într-însa, rece,
Căci toată e în vînt !

Gîndit-ați vreodată c-aci-n astă cocioabă,
O văduvă săracă, bolnavă, goală, slabă,

Cu șase copilași,

Stau în ocol pre vatra abia cu un tăciune !
L-e frig, l-e somn, l-e foame și pic de slăbiciune,
O, mult sunt drăgălași !

Cînd unul dintre dinșii ardic-o mînușită
Scuț, roșie ca racu, și zice : — „Măiculiță,
Te scoal', nu mai dormi !

N-e frig și ne e foame ; te scoal' ! fă focu mare !
Dă-mi piine ! Pune masa ! " Și ea,-n delir, tresare !
Nu poate-a-i mai minți.

Se scoală,-și smulge părul și iese pe zăpadă,
Și vede casa voastră în veci tot în paradă.

În veci în veselii :
Ferestrele-ndoite ce crapă de lumină
Și vesela-vă umbră rîzîndă, dulce, lină.
Săltînd în bucurii...

Curînd ! Dați în genunche ! Uitați ! O ! piară slava !
Blăstemele s-azvîrlă, precum s-azvîrlă lava
Ce-o varsă un vulcan !
O ! Tremurați ! căci glasu-i în ceruri e puternic !
Mai greu decît sentința cu care un nemernic
Strivește un sărman !

1840

MUNCITORUL

„Cînd mă născui în lume, murise al meu tată ;
Căci mult el se luptase cu iasma încruntată
Ce-i zice Sărăcia !
El locuia cu dînsa din frageda-i junie ;
Și s-a luptat, sărmanul, cu multă bărbăție ;
Dar, vai ! l-a-nvîns pustia !

Bătrîn de june încă, iertatul meu părinte
Cătă la cer și zise : — «Oh ! Fie-ți milă, sfinte,
De bietul muncitor !»
Atunci veni la dînsul trimisul ce desface
Și-i zise : «Ia-ți iertarea ; ești liber ; du-te-n pace
La bunu-ți Creator !»

Și biata maică-atuncea, în lacrimi și sudoare,
Cu mine-nsărcinată, privea la el-cum moare.
Apoi groapa-i săpă...
Fără nimic de hrană rămase-n văduvie,
Și nu putea să lupte cu iasma Sărăcie,
Ce și mai rău turbă...

Puțin după aceasta, în ziua sorocită,
Prin munci m-aduse-n lume, flămîndă, părăsită,
Săraca măiculiță !
Plîngea pe două paie pe care mă nascuse ;
Căci n-avea fașe, mica ; acum întîi făcuse ;
N-avea nici cîrpuliță !

Apoi vărsa ea lacrimi cu mult și mai amare,
Văzînd că-i seacă pieptul, că n-are demîncare,
Văzînd că n-ajungea
Căldura răsufării ș-a sînului de mumă
Să ție, să-ncălzească un șubred prunc de spumă,
Un prunc ce tot plîngea.

Amorul mamei însă hrănește și-ncălzește,
Și biata măiculiță, cu doru-i, izbutește
Din viață-i să-mi dea viață.

Lucrînd, și zi, și noapte, și vara pe greu soare,
Și fără foc pe iarnă cînd firea toată moare,

Cînd toată firea-ngheață,
Ea n-avea altă grijă decît să mă ferească
De tot ce doare-n viață, să poată să mă crească,
Să poată a-mi zîmbi.
Creșteam și-mi mergea bine sub dulcea-i îngrijire,
Ridea cînd ziceam : mamă ! la-ntîia mea vorbire,
Văzîndu-m-a pași.

Cum a putut, săraca, m-a dat apoi la carte.
O ! cită bucurie avea cînd, de departe,
Vedea că viu acasă
Cu cămășuța albă, cu căciulița neagră,
Cu carte-n subțioară !... avea ea lumea-ntreagă
Cînd mă vedea la masă.

Apoi mai trecu timpul și mă făcui mai mare.
O ! cită bucurie și cît lucram de tare
Ca să produc ceva !
Gîndeam adesea-n sine-mi : «Eu sunt voinic acumă
Și, o, ce fericire ! oi să-mi hrănesc eu muma !...
Ea nu va mai lucra !»

Dar viața-i se scursese în vreme prea puțină...
Acel care privește din cer p-ăl de suspină
Chemă pe a mea maică.
Zîmbind, p-a mele brațe s-opri a ei suflare,
Și, dîndu-mi, prin cătare-i, o bunăcuvîntare,
Se duse l-al meu taică.

Cînd am băgat-o-n groapa de brațul meu săpată
Ș-am dat pe ea pămîntul... oh, Maică Preacurată !

Tu știi cît am jelit !...

Acum, în lume singur, trăiam fără simțire,
Nutrindu-mă cu lacrimi, cu trista suvenire
A maicei ce-am iubit.

Prin negura vieții zării eu o lumină :
În drumu-mi singuratic, o fiică orfelină
Trimise Providența.

O ! Roua primăverii, ninsoarea afinată
Nu poate fi ca dînsa, ca dînsa de curată !...
Mi-am pus în ea credința.

Dup-o țintire, ochii în jos ni se lăsară
Și sufletele noastre de loc se-mbrățișară ;
D-atuncea ne-am unit.

Nu, cerul niciodată, în sînta-i veselie,
Nu are strămutare, mai mare bucurie
De ceea ce-am simțit !

Eu îi ziceam adesea, sorbind a ei suflare :
— «Vezi lumea asta, dragă ? oricît e ea de mare,
De noi este străină ;
Pe nimeni nu îl doare, și nimănui, nu-i pasă
De ne-o fi rău sau bine... Vin', vin', să facem casă,
Sărman și orfelină.

Stingheră turturică prin crînguri rătăcită !
Îți voi clădi eu cuibul în care-i fi ferită
De frig și vijelii.

Voi alerga eu, dragă, ca să-ți aduc de hrană,
Îți voi aduce toate : îți voi aduce mană —
Vom fi în veselii.»

Și-mi răspundea copila : — «Și eu, cu sîrguință,
În lipsa ta, voi face ce-o sta-n a mea putință,
Ce trebuință cere.
Și cînd te vei întoarce, ți-oi da îmbrățișare,
Voi fi cu îngrijire, ți-oi face demîncare,
Voi fi l-a ta plăcere.»

Munceam eu cît și patru, și făr-a face gură :
Și cînd veneam din muncă, găseam în bățatură
Pe îngerașul meu !
Oh ! ce plăcere, Doamne ! cînd într-o zi mi-arată
Că am plecat pe drumul de a mă face tată !
Mărite Dumnezeu !

Eu mă topeam cu ziua de multă nerăbdare.
Gîndeam ca ce dulceturi să-i dau eu demîncare,
Ce poate să poștească.
Dar ea, mai înțeleaptă, venea pe lîngă mine
Și îmi zicea să strîngem pentru acel ce vine —
Spunea cum a să-l crească.

Era aproape ora ce-atîta așteptasem,
Cînd o schimbare-n țară, ce noi nu o visasem,
Începe-a se vesti :
S-adaogă iobaciul ! s-adaogă la clacă,
S-adaogă cît Omul nu poate să mai facă,
Nu poate dăini :

— «Noi n-avem decît brațul ; dar brațul este-al nostru !
Noi nu putem să-l spargem în veci în lucrul vostru,

Să mai scădeți ceva !...»

Strigară muncitorii din satele vecine.

Dar iată că oștire a stăpînirii vine

Și-ncepe a lega !...

O ! cum ai să mai tremuri, dreptate omnească,
Cînd va veni odată Dreptatea cea cerească,

Puternica Dreptate ! —

Este un vis d-acilea pe care nu-l ții minte ;

Știu că m-au dus la ocnă și nu mi-au dat cuvinte...

Ce crudă răutate.

Și ce inversunare ! — Peste puține zile

Zării draga-mi soție că se-nălța prin grile.

Tipă cînd mă văzu !

Ea mai veni odată, veni și altă dată ;

Da-i tremura genunchii, era însărcinată...

Săraca ! o bătu...

D-atunci n-am mai văzut-o !... Părinte, dulce taică !

Soție mult iubită ! O, scumpă a mea maică !

Fiu încă fără nume !

Ce ! voi, voi sunteți colo, sus colo-n a lumină ?

Voi sunteți cea grămadă cu faț-atît de lină ?

Voi sunteți p-aia lume ?

Nu mă lăsați, o, drage ! nu, nu fugiți de mine !

Se sparg a' mele lanțuri ; v-ajung... ajung la bine.

L-al nostru Creator !...

O clipă, și nu-mi pasă de loc de a lor silă !

Oh !... iat-o vine ! ! vine ! ! — O, Doamne ! fie-ți milă

De bietul muncitor !"

SILA

Era o iarnă aspră ș-o noapte ce-ngrozește,
Și crivățul, cu viscol, mugea precum mugește
Un taur ce-e rănit.
Într-un cătun de laturi a unui sat mai mare,
O rază îngînată de slabă luminare
Subt un troian albit.

Troianul era casă, cășcioară locuită,
Ce-i astupa nemeții intrarea umilită —
Bordei de muncitor ;
Și raza îngînată venea dintr-o lumină
D-o flacără-n cenușă ce vâlvăia în tină
Pe un uscat cotor.

Cu furcile în brîne, cu fețele voioase,
Întind cît pot cu fusul din caiere stufoase
Două femei cîntînd.
Bătrînă este una, ca iarna de albită,
Iar alta este jună, bălaie și iubită
De cîți o văd rizînd.

P-un pat de paie numai un biet bătrîn bolește.
Femeile, cu rîndul, cînd el se dezvelește,
Se duc de-l învelesc.
Și rîd cînd văd că fierbe în oală o găină
Ce-au căpătat pe lucru de la a lor vecină :
Căci tortu-i omenesc.

Oftă bătrîna însă și zise către fiică :
— „Cînd am luat pe tat'tău, pe cînd erai tu mică,
Eram mai fericiți ;

Aveam căsuța noastră, aveam coprinsuri bune,
Aveam frumoase holde și turme la pășune,
Aveam argați plătiți,

Și vite-n bălătură, și plugul lângă casă,
Ș-un călător, oricare, afla ceva pe masă
Cînd s-abătea la noi.
Era frunțaș bătrînul, ca el puțini cu stare,
Abia-nvîrtea prin curte cu carul său cel mare —
Un car cu șase boi.

Pe orice puneam mîna ieșea în toate bine.
Tu semănai cu tat'tău și frate-tău cu mine..."
Aicea a-ncețat..
Ș-un ochi de disperare ținti pe o icoană
A sintei născătoare, zicînd : — „În orice goană
A soartei te-am chemat !“

— „Tata spunea odată c-aveam și noi moșie ;
De ce-ați vîndut-o, mamă ? Că-e rău în obăcie ;
Muncești pentru străin.“
Ș-o lacrimă din pleoapă-i luci precum lucește
Pe geana aurorei o rouă ce pîstește
Dintr-un azur senin.

— „Noi n-am vîndut-o, mamă ; vecinii ne-au luat-o“,
— „Și cum ! așa cu sila ?“ — „Ba tot ne-au tot scurtat-o
Cu cărți de judecăți,
Pin-au luat-o toată...“ — „Ce viscol e afară ;
Unde-o fi nenea, mamă ?“ — „Aleșii îl luară
Ș-acum ca ș-alte dăți.“

Pe masă, lingă tat'său fetița-n nerăbdare
Întinse o maramă și-i puse demincare
Fiertura de la foc.

— „O ! să-mi trăiești, fetițo, că foamea mă doboară !“

— „Și-ți am și vin, tăicuță ; și-ți am și piinișoară,
Uite-o colea, o coc.“

— „Să am de tine parte, fetiță cu durere !

Atît îmi mai rămase din toată-a mea avere

La bătrînețea mea ;

Căci frate-tău, se vede că mi-l tot mină satul :

Sărăcii duc povara, iar rodu-l ia bogatul

În lumea asta rea !“

● În ora asta dulce cînd veselă-i copila

C-a bucurat pe tat'său, fiica Satanii, *Sila*,

La ușa ei grința.

Doi dorobanți ce calea părea că rătăciră,

Zărind lumina noaptea, să stea aci veniră,

Că doar va senina,

Împing și intră-n casă cu iarna în spinare :

— „Aci avem de toate, și cald, și de mîncare.

Și-n cupă vinișor.

Mai faceți foc pe vatră și dați-ne și patul

Mai dă-te jos, bătrîne, sau culcă-te de-a latul,

Că dau de vă omor.“

Oftă adînc bătrînul, căci *Sila* e cumplită !

Lăsă bătrîna furca ! era obicinuită

Cu astfel de nevoi.

Iar biata copiliță, în marea ei durere,
Rosti plîngînd : — „Jupîne, n-avem nici o putere ;
N-avem nici car, nici boi.“

Și suspinînd din suflet, ștergînd cu zeveleuța
Șiroaiele de lacrimi, se dete sărăcuța
Pe șubredul bătrîn,
Și îi șopti acestea : „Îți fac eu demîncare
Numaidecît, tăicuță. Jupîne, aibi răbdare,
Că doar n-ai fi păgîn.“

Mîncarea-i pentru tata, căci vezi-l cum bolește, !
E an acu-n păresemi de cînd se chinuiește ;
Să nu-l dați jos din pat.
Și mama e bătrînă și n-avem nici găteajă,
Pe nenea de trei zile de cînd l-au dat de streajă...
Aleșii l-au luat.“

Dar dorobanții țepeni tot sparg și tot înjură,
Și zvîntă și a pîine, și vinul și fierțură,
Că-s oameni stăpînești.
El nu mai stă la vorbă cînd are biciu-n mină ;
Cînd leapădă opînca și calul își înfrînă,
Cu el să nu glumești !

Se-mbrobodea copila ș-o îneca suspine.
Era să-noate-n viscol, să meargă la vecine
Să cear-un oușor,
O mină de făină, să fac-o pîinișoară,
Stă dinafara ușii să vad-o pîrtioară,
Să vadă vrun focșor,

Cînd un argat din curte, din curtea boierească,
O prinde și-o-ntinde s-o ducă să muncească,

Căci știe a lucra :

Și e la curte clacă, și s-a făcut de veste,
La cîți au fost p-acasă, la fete și neveste,
Să meargă-a ajuta.

Căci este nuntă mare, e nuntă boierească
Duminica ce vine, și trebui să gătească

Miresei așternut.

Și rugile și lacrimi zadarnice îi fură ;
Argatul nu glumește, o bate ș-o înjură,
Sau cere de băut.

Dar nu avea fetița decît o zeghie veche
Și vreo trei parale cercel la o ureche,
Care voi a-i da.

Și nu vru să primească cumplitul fără milă.
Bătînd-o, suduind-o, o tot brîncea în silă
La lîn-a scărmana.

Trei zile biata fată nimica nu aflase
De tată-său cel bolnav pe care îl lăsase
Flămînd și chinuit.

Și cînd scăpă, micuța, veni în nerăbdare...
Nămeții cotropise și casă și intrare.
Abia a-nemerit.

Luptîndu-se cu iarna, să intre izbutise,
Dar tată-său, ca gheața, de mult înțepenise,
Și mumă-sa murea ;

Pe frate-său îl dase aleșii la oștire,
Și singură, orfana, plîngea în zăpăcire
 Și părul își smulgea.

Sufla în pieptul mă-sei ca doar s-o încălzească :
Îi căuta cojocul... dar unde să-l găsească,
 Căci e la arendaș
Dodată cu căldarea luat zălog în silă
P-o oarbă datorie. — O, Doamne ! fie-ți milă
 De rob și de clăcaș !

1840, ianuarie 4

CLĂCAȘUL

I

Oh ! legați pentru vecie
De pămîntul unde stăm,
Plătim vecinică chirie
Și pe apa care bem.
Nu avem nimic al nostru ;
Tot în preajmă e străin !
Venim rupți din lucrul vostru
Și dăm peste-al lipsei chin.

Ca un dobitoc de muncă,
Ca copaciul roditor,
Ca rodirea dintr-o luncă

Voi priviți pe muncitor.
El și fiii, și soție,
Boul, vaca și viței,
Toți sunt zestre pe moșie :
Robi ai muncii, robi ai ei.

Sunteți veseli cînd ne vindeți
În arendă la cochinți !
Camătă pe muncă prindeți
Pruncilor de la părinți !
Bătrîn, văduvă, copilul
Munca-le vă sunt datori ;
Și sudoarea lor, suspinul
V-aprind setea de comori.

După ce, prin asuprire,
Stoarceți, ca proprietari,
Veniți iar, ca stăpînire,
Născociți la biruri mari,
Ș-apoi v-așezați pe jețe
Jefuind ca dregători ! —
Zgriptori cu-ntreite fețe,
Jupuiți pe muncitori.

II

Noi le suntem toat-averea,
Munca ne-o măsur cum vor ;
Fiii noștri l-e puterea,
Ș-aste mîini, comoara lor.
Ei trăiesc în nelucrare ;
Munca-ne de zece ani
Pun p-o haină de purtare,
P-un ospăț, cu șarlatani.

L-a lor jicnițe, grîinare,
Ca p-albine ne adun ;
Cînd sunt pline de mîncare,
De tot ce-are țara bun,
Gonesc musca, înfund uleiul.
Ne pun fum ca să fugim ;
Ei iau mierea, noi bordeiul
Gol ca palma lor găsim.

III

D-astăzi, munca-ne e-a noastră
Ș-o schimbăm pentru pămînt.
Mîncăți voi țărina voastră !
Munca noi n-o dăm în vînt.
Și, de vreți s-aveți cuvîntul,
De vreți a vă domiri :
Este-al brațului pămîntul,
A-l lucra, nu a-i robi.

Piinea, fierul o rodește ;
Tot cu fierul ne-o păstrăm ;
Ea e-a celui ce-o muncește ;
Trîntorilor n-o mai dăm.
V-am cerut, de milă, dreptul
Cu tocmeală între frați.
Nu vreți ? Ni-l ținem cu pieptul,
Și veniți de ni-l luați !

Paris, 1851, ianuarie

ANDREI MUREȘANU

Andrei Mureșanu (1816—1863), autorul marșului revoluționar din Transilvania de la 1848, pus pe muzică de Anton Pann, a publicat un singur volum de versuri, *Din poeziile lui Andrei Mureșanu* (Brașov, 1862).

UN RĂSUNET

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adînciră barbarii de tirani !
Acum ori niciodată, croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani !

Acum ori niciodată, să dăm dovezi la lume
Că-n aste mini mai curge un sînge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume,
Triumfător în lupte, un nume de Traian !

Înaltă-ți a ta frunte și caută-n giur de tine,
Cum stau ca brazi în munte voinici sute de mii ; —

Un glas ei mai aşteaptă şi sar ca lupi în stine,
Bătrini, bărbaţi, juni, tineri, din munţi şi din câmpii !

Priviţi măreţe umbre : Mihai, Ştefan, Corvine,
Româna naţiune, ai voştri strănepoţi,
Cu braţele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viaţă-n libertate, ori moarte“, strigă toţi !

Pre voi vă nimiciră a pizmei răutate
Şi oarba neunire, la Milcov şi Carpaţi !
Dar noi, pătrunşi la suflet de sînta libertate,
Jurăm că vom da mîna, să fim pururea fraţi !

O mamă văduvită, de la Mihai cel Mare,
Pretinde de la fii-şi azi mîna d-ajutori,
Şi blastămă cu lacrimi în ochi pe orişicare,
În astfel de pericol s-ar face vînzători !

De fulgere să piară, de trăsnet şi pucioasă,
Oricare s-ar retrage din gloriosul loc.
Cînd Patria sau mama, ou inima duiioasă,
Va cere ca să trecem prin sabie şi foc !

N-ajunse iataganul barbarei Semilune,
A cărui plăgi fatale şi azi le mai simţim ;
Acum se viră cnuta în vetrele străbune,
Dar martor ne e de Domnul, că vii 'nu o primim !

N-ajunse despotismul cu-ntreaga lui orbie,
Al cărui jug din seculi ca vitele-l purtăm ;

Acum se-ncearcă cruzii, în oarba lor trufie.
Să ne răpească limba, dar morți numai o dăm !

Români din patru unghiuri, acum ori niciodată
Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri !
Strigați în lumea largă că Dunărea-i furată.
Prin intrigă și silă, viclene uneltiri !

Preoți, cu crucea-n frunte ! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasint.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decît să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pămînt !

C. A. ROSETTI

C. A. Rosetti (1816—1885) a publicat un volum de versuri intitulat *Ceasurile de mulțumire* (1843). Poeziile sale *Cămașa fericitului*, *Fracul meu* și mai ales romanța *A cui e vina?* (1839) au fost foarte populare în vremea lor.

A CUI E VINA ?

(1839)

Tu-mi ziceai o dată cum că pîn' la moarte
Dragostea ta toată mie-mi vei păstra ;
M-ai uitat pe mine, le-ai uitat pe toate,
Astfel merge lumea, nu e vina ta.

Tu-mi ziceai odată, ah ! al meu iubite,
Partea mea din ceruri ție ți-o voi da ;
Toate sînt uitate, toate sînt pierdute,
Astfel este veacul, nu e vina ta.

Cînd vărsai, știi, lacrimi și-n genuchi la mine
Îmi ziceai : o dragă, nu te voi uita !

Mă uitași îndată, mort fui pentru tine ;
Vremea șterge toate, nu e vina ta.

Cînd te-aveam în brațe, buza ta cea dulce
Roa fericirii pe a mea lăsa ;
Dar acum otravă și venin mi-aduce,
Astfel ți-este sexu, nu e vina ta.

Aurul și slava îți goni amoru,
Și-ți văzui credința că în vînt zbura,
Ți-ai închis și rana, îți peri și doru,
Astfel ți-este sexu, nu e vina ta.

Cinste și iubire, dragoste, credință,
Ieri jurai tu mie, azi cui s-o-ntîmpla ;
Nu cunoști iubire, nu simți pocăință,
Astfel ți-este sexu, nu e vina ta.

Dar cu toată însă, multa-ți necredință,
Înima-mi tot bate orcînd te-oi vedea ;
Înger ești în ochi-mi, sfîntă mult ființă,
Astfel e amoru, nu e vina mea !

FRACU MEU

(1843)

Așa de gol în toate cum m-am născut în lume
Trăiesc și pînă astăzi ; muncesc, dar n-am putut
Să-mi fac trăsură, haine, parale și un nume ;
Dar îns-am pus eu minte și-un frac azi mi-am făcut .

Și azi ca-n **toată vremea datornicii** veniră,
Obraznici cît se poate ; boieri, i-ați cunoscut !
Dar însă cu ocară, cu brinci mai toți ieșiră,
Fiind c-am pus eu minte și-un frac azi mi-am făcut.

Acum să fac mătânii, la piept eu a mă strînge,
Să-mi plec și ochi și capu, și mîna să sărut,
Să mușc, să vînz pe unu, pe altu iar a linge
Le-am învățat pe toate, și-un frac azi mi-am făcut.

Rang, slujbă, **bogăție**, acuma vin grămadă,
Acea idee proastă de cinste am **perdut** ;
La un boier prea mare mă duc acum îndată
Și miine și poimîine, și-un frac azi mi-am făcut.

Plecai să merg, dar însă împins de înșinare,
Pe la a mea Elenă, să trec puțin am vrut ;
Dar ea-mi zise : „Dragă și tu în astă stare,
Și tu cu haina curții și tu frac ți-ai făcut ?“

Ca vis, ca-nălucire, cum pierе toate-n lume,
Zadarnica-mi **mîndrie** îndată a trecut !
Și-am zis : decît ast „dragă“, nu voi eu un alt nume
Nu voi palat, rang, aur, și fracul am vîndut.

DIMITRIE GUSTI

Dimitrie Gusti (1818—1887), poet din școala asachiană, a publicat o *Retică română înzestrată cu exemple scoase și din scriitorii literaturii române* (1852) și *Buchetul poetic* (1855). Este autorul imnului *Închinare lui Ștefan-vodă* atribuit o vreme lui Eminescu.

ÎNCHINARE LUI ȘTEFAN-VODĂ

Și strunile plesnite și harpa desfăcută
În salcia pletoasă, de care atârna
L-a Isterului ripe, acumă este mută,
Si cîntul ei de aur nu pot a-l deștepta.

Ce vînt trăgînd s-aude sub crengile plecate
Spre undă cristalină ce fuge șopotînd,
Și umbrele din apă tot rînduri înecate
Se par că lasă-n urmă o voce suspinînd ?

Durere !... și-i profundă cînd România plînge
Cu fruntea-nfășurată de doliu la mormînt ;
Durere-i pretutindeni, durerea se răsfrînge,
În valea și Carpatul ce-i românească pămînt.

Ca valurile mării ce-n sinu-i se frămîntă
Și spre un țarm sau stîncă se-împing a se opri :
Așa durerea sparge o țară și s-avîntă
Colo spre mănăstire la Putna a lovi.

De printre munți, cîmpie, din unghiuri depărtate,
Din tirguri, municipii, cotune, un popor,
De-același curat sînge, se scoală să ia parte
La zi de sărbătoare, la rugăciune-n cor.

Cu-a națiunii cruce, de secolii ferecată,
Ca pelerin sosește la noua Golgota
Unde eroul zace și țărna-i fu uitată.
Tăcere... Este ora acum a ne ruga.

Mărire ție Doamne ! O ! Iehova, mărire !
Ce verși în noi durerea ca balsamul ceresc,
Să curăți moliciunea, nedemnă moștenire,
La pragul casei tale, palat dumnezeiesc.

Virtutea românească, virtutea strălucită
De patrie și lege, aici în sanctuar
Se știe-nmormîntată. O dalbă zi-i sosită,
Poporul stă-n genunchi s-o-nvețe la altar.

Și imn de rugăciune sub bolțile bătrîne
Vibrează cu putere, și fumul maiestuos
De smirnă, de tămîie, din vasele divine
Se urcă către timplă în nour luminos.

Stă sus martirul lumii ce-i Dumnezeu putinte,
Iar jos l-a lui picioare mormîntul umilit
Al omului, în care un snop de oseminte
E-o mină de cenușă, odor neprețuit.

Din astă catacombă și mucedă și rece,
Din ist sicriu de gheață în noapte-nfășurat
Cu giulgiul nepăsării, un fulger iaca trece
Și de-a virtuții raze tot templu-i decorat.

În nimbul ce-ncunună mormîntul se zărește
Lipnițul, Grumăzeștii și Balta și Ciceu,
Dumbrava Roșă, Baia și cum îngălbinește
Făloasa semilună la Racova de greu.

Dar printre fum și lupte în cercul de lumină
Se văd cerești casteluri de-a lui Hristos țării,
Și între ele-i Putna în care-adînc se-nchină
Lui Ștefan-vodă astăzi ai României fii.

Aice e fîntina cea plină de mărire,
De sinta pietate, de-al patriei amor ;
Aice-i eroismul ce trăsnet de-ngrozire
Fu dușmanilor țării sfărîmînd trufia lor.

O, mamelor române ! aduceți-v-aminte
Că dintre voi fu una : Elena, ce ne-a dat
A patriei mărire ! Și cînd lipiți fierbinte
La sînul vostru pruncul, îi dați un sărutat.

Un sărutat de mamă, extaz de bucurie,
Ce numai sus în ceruri se poate repeta,
În numele lui Ștefan îl dați să reînvie,
Și duceți pruncul vostru la Putna-a-l închina.

Iar tu, junime verde, la ist izvor de viață
Cu unde de virtute ce-i a măriri loc :
Învața-a iubi țara, a o iubi învăță
Și-n el inimă, suflet călește-ți ca-ntr-un foc.

Așa, junime scumpă, frumoasă auroră
A patriei române ! Al vostru viitor,
Și-al națiunii soare, din a virtuții horă
Se naște, vă suride, vă cată cu amor.

În leagănul de moarte vederea nu pătrunde
Că-i noapte fără ziuă, că-i soarele apus :
Dar spiritul sondează și-n mușchiul lui, fecunde
Semînți de lauri zice : că Ștefan v-au depus.

Din turnul mănăstirii cu fruntea-ncărunțită
De patru secoli cîntă un glas armonios
Și-a lui vibraire dulce de-aramă curățită
Prin flăcări întreite, e imn religios.

E-a clopotului Buga suspin și lamentare,
Ce-a munților ecouri de freamăt le-au implut,
Ah ! cîntă la mormîntul ce astăzi e-n serbare
Că glasu-ți pentru lume și cer este făcut.

Te leagănă pe vînturi, și-a ta melancolie
Misterioasă limbă în inimă lovind,
Fă lacrimi să curgă, colo fă-n veșnicie
Eroul să tresalte, al tău glas auzind.

Și strunile plesnite, și harpa desfăcută
În salcia pletoasă, de care atîrna
L-a Isterului ripe, acuma este mută
Și cîntul ei de aur nu pot a-l deștepta.

O, munți și văi profunde, oh ! dați-mi pentru-un nume
Sublima voastră voce, că-i trist sufletul meu.
Dar bardul nu, nu cîntă... el plînge și-apoi spune :
O, Ștefan ! tu ești mare și la mormîntul tău !

(1871)

MIHAIL CUCIURAN

Mihail Cuciuran (1819—1844) este autorul a două volume de versuri: *Poetice cercări*, apărut la Iași în 1839 și *Poezii* (Iași, 1840).

O ZI ȘI O NOAPTE DE PRIMĂVARĂ PE RUINELE CETĂȚII NEAMȚU

Suflați răcoroși zefiri pe coarda lirei mele,
Suflați p-astă risipă, ce-abia a mai rămas ;
Căci ea ne apără de multe robii grele,
Stîndu-ne spre mărire, pînă într-acest ceas.

Suflați și această vale ce riul șarpuești,
Și vă întoarceți iară, cătră acest zid sfînt ;
Suflați ca a lui videri în faptă dovedești ;
C-a fost din învechime un dușmănesc mormînt.

Suflați și încordați lira, astă tînguitoare
Ce plînge cu durere, p-acest învîtători ;

Lacaș a biruinței, cetați învingătoare,
Să plîng de a ei soartă pi-a ei ocrotitori.

Suflați răcoroși zefiri, suflați cu vioșie,
Suflați și vă-ngînați suflînd astor ruine,
Unde bravei Moldovei, cu multă bărbăție,
Nimicē sumeția puterilor străine.

.

Soarele după dialuri abia mai purpurează,
Roșata-i să întinde pe ceriuri însărînd,
Și luna să ivești, și riul scîntează
A ei razi albie în undă-i oglîndind.

Acum toată mișcarea în cuibu-i să tîrăști,
Să trage în lacașu-i, spre a se odihni,
Numai păstoriul turma spre cîmpuri o pornești,
Ș-in rădiu privighitoare începi a concertii.

Buciumu lui răsună, eho din dipărtări
Îi răspunde îndată ca și dinsul cîntînd ;
Cînd și cînd să aude a cînilor latrari,
A berbeciului clopot ; și oile zberînd,

Rîulețul în vale curge și murmuruești,
Filomela în codru cîntă neîncetat ;
Și ceriul plin de stele de nori să lămurești,
Și cît privești ochiul, eterul îi curat.

Piste puțină vremi să trec aceste toate,
Și numai ici cole s-aude cîti-un glas ;

În locuri pustiite, și tare dipărtate,
Și încă necălcate di a omenirei pas.

Acuma pe-mpregiuru-mi stăpînești tăcere,
Toată mișcare doarmi toată suflare taci,
Și numai cîti o umbră umblă în privighere
Zidiurilor aceste, ce-a le plînge mă faci.

Deodat-un glas salbatic urechea me aude,
Și văz pe dinaînte-mi un ce mic filfiind,
De unde eram sigur că toati acum is mute
Zăresc o cocoveică pi-un stîlpușor cîtînd.

Mă scol să iau o piatră, s-alung ace urită
Pasăre, ce răcnești c-un glas pătrunzător,
Și cînd o rădicasăm, întru ace menută,
Mi să arat-o umbră strigînd îngrozitor.

.

Cine ti-a adus aice ? strigă ace arătari,
Cine te face a plînge, a cetății dărimari ?
Cînd noi n-avem trebuință de a voastră tînguire,
Nici nu am gîndit a cere de la voi vro mulțămire

.
.

Și cu aceste zise începu a se pierdi
Ace ființă-naltă cari mi-a vorovit,
În zădar ochiu o cată căci ea nu se mai vede,
Căci iar să înturnasă de unde a venit

.

Atunce cocoveica porniră iară se cînte,
Pi acest monument vecinic tot așa fioros ;
Să parè tot că strigă pe cerescul părinte,
Prin glasul ei cel jalnic, și tari tînguios.

Dar în scurt încetează se rădică și zboară,
Din locurile acele, lăsîndu-mă pe mine,
Să mai jălesc și eu un minut într-o sară ;
Să-și caute o bortă de ragaz pentru sîne.

Tăcere împregiuru-mi iar să statornicisă,
Dar m-a stăpînit mult, ș-îndată s-a curmat,
Filomela în codru, a cînta începuseă,
Dar ce-i ? Nu știu pricina, că iar a încetat.

Și numai murmurare riului ce curge,
Care ca o oglindă era el de curat,
În rapidile-i mers parè că îmi spune
Ca cîte mii de dușmani adîncu-i a-ngropat.

Eu obosit de trudă vrem să mă odihnesc ;
M-am suit sus pi o piatră ca s-adorm un menut,
Și cînd să închid ochii atunci din nou zăresc
O umbră ce s-înalță din acel loc făcut.

Și vine drept la mine, și în fați-mi se oprești
Întrebînd cîni aice pe mine m-a adus ?
Pi acel loc ce de umbre acum să stăpînești,
Pi ace piatră uitată ; care nevoi m-a pus ?

.

Care dureri cumplite mă fac să tînguesc,
Uitatile mormînturi, ş-acel loc dărîmat ?
Sau poate cu al meu plîns, numai batgiucuresc
Pi acei ce pentru noi aici s-au mormîntat ?

.

O umbră respectată ? cu aşă obrăznicie
Pi aceste locuri sfinte, n-am gîndit a călca,
Din împotrivă încă, a voastră bărbăţie,
Am venit p-aste locuri vroind a o cînta.

Vroind să plîng aice mărind a voastre fapte,
Ş-îmi închin astor zidiri care să răsipesc,
Şi care di o aleasă cetate-s lăudate,
Şi cite faci vremea în voi să le privesc.

A zidiului darmari inima me îmi curmă,
Dar ce să-i fac vai mie că nu-i pot agiuta ;
Că nu-l pot prin jălire aduce l-a lui urmă,
Că el numai pren mine nu să poate-nalţa.

Şi ce-a fost pren putîntă n-a trecut cu videri,
Acel ce providenta îl pusă preste noi,
Din ceasul întronării, îi veni îngrijări
Atît pentru a noastră, precît şi pentru voi.

.
.

Trăiască dorul vostru, trăiască în mulţămiri
Ş-în veci vă guvernează acest stăpînitor,

Umbra strigă — Trăiască vouă spre fericiri ;
Trăiască-ne și nouă bunul ocrotitor.

Ș-în zisa lui din urmă glasuri pătrunzătoare
Răsună pîntre bolte c-un glas veselitor,
Strigînd — în veci trăiască ! spre a voastră înalțari
Al vostru bun părinte, al nostru ocrotitor.

Dar cine întrerupe ? a noastră convorbire,
Îi glasul unui clopot, ce strigă pre duios,
El cheamă pe tot omul acum în mănăstire,
Adună ori pe care, pe bun și furios.

Umbra peri din față-mi, liniștea iar s-așază,
Ceriul cu nencetari să vedi tot roșind,
Și glasul rîndunelii, atunce îmi vestiază
A zilei înturnare, c-în prip-ar fi sosind

Luna își pierdi fața, ș-a stelilor lumină
Să face nevăzută în ochii tuturor,
Zefirii pi-o minută durerea îmi alină :
Vulturul să înalță prin falnicul său zbor.

Plugarii să arată cu mare răpegiune,
Păstoriul iar pornești turma înspre cîmpii,
Și stînd pleacă genunchii, de-și faci rugăciune
Cătră cel ci-l păzești în codri ș-în pustii.

Îmi plec și eu genunchii pi-o biată temelie
Ci pare că odată acel loc fu sfințit ;

Și rog ceriul să-mi dea macar ceva tărie,
Să pot ține jalnic acel zid părăsit.

Și suspinând în urmă, cu ochii-n lăcrămare,
Mă scol mai mult în silă pornindu-mi al meu pas,
Giurînd sfîntelor zidiuri vecinică neuitare,
Mă mai uit iar spre ele-iau lira-mi și le las.

D. BOLINTINEANU

D. Bolintineanu (1819—1872) a publicat următoarele volume de versuri ; *Colecție de poezii* (București, 1847) ; *Cîntece și plîngeri* (Iași, 1852), *Poeziile vechi și nouă* (București, 1855) ; *Legende sau bazme naționale în versuri*, I—II (București, 1855) ; *Melodii române* (București, 1858) ; *Cîntarea României... în versuri* (1858) ; *Nemesis, satire politice*, I—II (București, 1861) ; *Legende noi* (București, 1862) ; *Poezii atît cunoscute cit și inedite*, I—II (București, 1865) ; *Brises d'Orient* (Paris, 1866) ; *Florile Bosforului* (București, 1866) ; *Conrad, poemă în patru cînturi* (București, 1867) ; *Poezii din tinerețe nepublicate încă* (București ; 1869) ; *Traianida, poemă epică*, I (București, 1869) ; *Menadele, satire politice, sociale*, (București, 1870) ; *Traianida*, (București, 1870). O ediție completă în două volume a dat G. Sion în 1877. Selecțiuni (*Opere alese*) au dat Rodica Ocheșeanu și Gh. Poalelungi în 1961 (poeziile în vol. I).

ESMÉ

Ca Esmé mai dulce floare
Cu dezmierdător parfum,
N-a mai strălucit sub soare
De la Tunis la Batum !

Sub privire-i s-aurește
Unda lină din Bosfor,
Și, văzînd-o, Gul roșește,
În grădină la Nihor.

Ca mîrgăritarul albă,
Și cu părul de ebin,
Ochi de foc, și mîna dalbă,
Gura, grațios rubin ;

Naltă, delicată, fină,
Dar cu brațul rotunjior,
Sînul ei, sîn de vergină,
Unde dulci mistere zbor ;

De un an e măritată.
De ghiauri, de musulmani,
Și de frenci e lăudată ;
Are optsprezece ani !

Cînd o vezi la preumblare
Sub iașmacu-adus din Șam,
Ca o stea prin nori, apare
Dulcea fiică-a lui Osman.

Feregeaua-i se-mlădie
Pe kiahiul, bogat cerchez,
Cu dalga de selemie,
Cu șalvari largi de geanfez.

Cînd ea lasă cu dulceață
Vălul ei a flutura,
S-ai trei zile,-aici în viață,
S-o vezi astfel, tu le-ai da !

Cînd Esmé umblă prin casă,
Coamele-i de talpe trec,
Și-ntr-o mie cozi se lasă
P-al ei sîrmali-elec.

La plimbare cînd ea iese,
'Noadă păru-i, elegant,
Peste cap, în valuri dese
Cu un ac de diamant.

Oh ! amar cui o privește
Un minut făr' de iașmac !
Mai amar cui o iubește !
Dorurile nu-i mai tac !

De la frunte la picioare
E un fermec grațios !
Sufletul ei e un soare,
Corpul ei un crin frumos !

A sa inimă se duce
În secret dup-un ghiaur ;
Patimile, strînse dulce
În arzîndu-i sîn, murmur.

CEA DE PE URMA NOAPTE A LUI MIHAI CEL MARE

Ca un glob de aur luna strălucea
Și pe-o vale verde oștile dormea ;
Dar pe-un virf de munte stă Mihai la masă
Și pe dalba-i mină fruntea lui se lasă ;
Stă în capul mesei, între căpitani,
Și recheamă dulce tinerii săi ani.
Viața noastră trece ca suava rouă
Cînd speranța dulce ne surîde nouă.
Astfel astă dată viața lor cura ;
Cugetele triste nu-i mai turbura ;
Luna varsă raze dulci și argintoase ;
Austrul le suflă coamele pletoase ;
Căpitanii toarnă prin pahare vin
Și în sănătatea lui Mihai închin.
Dar Mihai se scoală și le mulțumește
Și, luînd paharul, astfel le vorbește :

— „Nu vă urez viață, căpitanii mei !
Dimpotrivă, moarte, iată ce vă cei !
Ce e viața noastră în sclavie oare ?
Noapte fără stele, ziuă fără soare.
Cei ce rabdă jugul și-a trăi mai vor
Merită să-l poarte spre rușinea lor !
Sufletul lor nu e mai presus de fierul
Ce le-ncege brațul, iau de martur cerul !
Dar românul nu va cîmpuri fără flori,
Zile lungi și triste fără sărbători.
Astfel e vulturul ce pe piscuri zboară :
Aripile taie-i, că ar vrea să moară !
Astfel e românul și român sînt eu
Și sub jugul barbar nu plec capul meu.“

MUMA LUI ȘTEFAN CEL MARE

I

Pe o stincă neagră, într-un vechi castel,
Unde cură-n poale un riu mititel,
Plinge și suspină tinăra domniță,
Dulce și suavă ca o garofiță ;
Căci în bătlie soțul ei dorit
A plecat cu oastea și n-a mai venit.
Ochii săi albastri ard în lacrimele
Cum lucesc în rouă două viorele ;
Buclele-i de aur cad pe albu-i sin,
Rozele și crinii pe față-i se-ngîn.
Însă doamna soacră lingă ea veghează
Și cu dulci cuvinte o îmbărbătează.

II

Un orologiu sună noaptea jumătate,
În castel în poartă oare cine bate ?
— „Eu sînt, bună maică, fiul tău dorit ;
Eu, și de la oaste mă întorc rănit.
Soarta noastră fuse crudă astă dată :
Mica mea oștire fuge sfărîmată.
Dar deschideți poarta... Turcii mă-ncongior...
Vîntul suflă rece.. ranele mă dor !“
Tinăra domniță la fereastră sare.
— „Ce faci tu, copilă ?“ zice doamna mare.
Apoi ea la poartă atunci a ieșit
Și-n tăcerea nopții astfel i-a vorbit :
— „Ce spui tu, streine ? Ștefan e departe,
Brațul său prin taberi mii de morți împarte,
Eu sînt a sa mumă ; el e fiul meu ;

De ești tu acela, nu-ți sînt mămă eu !
Însă dacă cerul, vrînd să-ngreuieze
Anii vieții mele și să mă-ntristeze,
Nobilul său suflet astfel l-a schimbat,
Dacă tu ești Ștefan cu adevărat,
Apoi tu aice fără biruință
Nu poți ca să intri cu a mea voință.
Du-te la oștire ! pentru țară mori !
Și-ți va fi mormîntul coronat cu flori !"

III

Ștefan se întoarce și din cornu-i sună,
Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe... dușmanii zdrobiți
Cad ca niște spice de securi loviți.

MIRCEA CEL MARE ȘI SOLII

Intr-o sală-ntinsă, printre căpitani,
Stă pe tronu-i Mircea încărcat de ani.

Astfel printre trestii tinere-nverzite
Un stejar întinde brațe vestejite,

Astfel dupe dealuri verzi și numai flori,
Stă bătrînul munte albit de ninsori.

Curtea este plină, țara în mișcare,
Soli trimiși de Poartă vin la adunare.

Toți stau jos — mic, mare, tinăr și bătrîn...
Era nobil omul cînd era român.

Solii dau firmanul. Mircea îl citește,
Apoi, cu mărire, astfel le vorbește :

— „Padișahul vostru, nu mă îndoiesc,
Va să facă țara un pămînt turcesc,

Pacea ce-mi propune este o sclavie
Pînă ce românul să se bată știe !“

La aceste vorbe sala-a răsunat,
Dar un sol îndată vorba a luat.

— „Tu, ce într-această nație creștină
Strălucești ca ziua într-a ta lumină,

Tu, o, doamne, cărui patru țări se-nchin,
Allah să te ție, dar ești un hain !“

În murmură surdă vorbele-i se-neacă,
Cavalerii trage spadele din teacă.

Mircea se-ndreptează iute către ei :
— „Respectați solia, căpitanii mei !“

Apoi către solii Porții el vorbește :
— „Voi prin cari șahul astăzi mă cinstește !“

Mircea se înclină de ani obosit;
Însă al său suflet nu e-mbătrinit ;

Ochii săi sub gene albe și stufoase
Cu greu mai îndreaptă săgeți veninoase ;

Dar cu toate astea fieru-i va lovi,
Ș-albele lui gene încă n-or clipi,

Cela ce se bate pentru a lui țară
Sufletu-i e focul soarelui de vară.

— „Mergeți la sultanul care v-a trimis,
Ș-orice drum de pace spuneți că e-nchis !“

Apoi către curte domnul se îndreaptă.
— „Fericirea țării de la noi s-așteaptă.

De deșarte vise să nu ne-nșelăm.
Moarte și sclavie la străini aflăm.

Viitor de aur țara noastră are
Și prevăz prin secolii a ei înălțare.

Însă mai-nainte trebuie să știm
Pentru ea cu toții martiri să murim !

Căci fără aceasta lanțul ne va strânge
Și nu vom ști încă nici chiar a ne plînge !“

DANIEL SIHASTRU

Sub o ripă stearpă, pe un riu în spume,
Unde un sihastru a fugit de lume,
Cu vărsarea serii un străin sosi.
— „Ștefan al Moldovei vine a-ți vorbi !“
— „Ștefan al Moldovei, Daniel îi spune,
Să aștepte-afară ! sînt în rugăciune.“
— „Bunule părinte ! sînt rănit și-nvins ;
Însuși a mea mumă astăzi m-a respins !
Viu să-ți cer povață dacă nu-i mai bine
Turcilor Moldova d-astăzi să se-nchine ?“
Daniel Sihastru domnului a zis :
— „Mă înșeală-auzul ori eu am un vis ?
Capul ce se pleacă paloșul nu-l taie ;
Dar cu umilință lanțu-l încovoae !
Ce e oare traiul, dacă e robit ?
Sărbătoare-n care nimeni n-a zîmbit ?
Viața și robia nu pot sta-mpreună,
Nu e totodată pace și furtună.
Doamne ! tu ai dreptul a schimba-n mormînturi
Pentru neatințare, oameni și pămînturi ;
Dar nu ai p-acela ca să-i umilești !
Poți ca să îi sfarămi ; dar nu să-i robești !
Dacă mîna-ți slabă scepтрul ți-o apasă,

Altuia mai harnic locul tău îl lasă !
Căci mai bine este supus lăudat,
Decît cu rușine domn și atîrnat !“
Dupe-aceste vorbe, Ștefan strînge-oștire
Și-nvingînd păgînii, nalță-o monastire.

MIHNEA ȘI BABA

(Dupe o tradiție)



Cînd lampa se stinge la negrul mormînt
Atînsă de aripi, suflată de vînt ;
Cînd buha se plînge prin triste suspine ;
Cînd răii fac planuri cum au a reține
În barbare lanțuri popoulul gemînd ;
Cînd demoni și spaime pe munți se adună
De urlă la stele, la nori și la lună,
Într-una din peșteri, în munte ripos,
Un om oarecare intră curagios.



În peștera Carpaților
O oră și mai bine,
Vezi templu pacinaților
Ce cade în ruine.

Aci se fac misterele
De babe blestемate,

Ce scot la morți arterele
Și hircele uscate.

Aci se fierb și oasele
În vase aurite,
Aci s-adun frumoasele
Cînd nu mai sînt dorite.

O flacără mistică
Dă palidă lumină ;
Iar stîlpii în biserică
Păreau că se înclină.

Și liliicii nopților
Ce au aice locul —
Ascunși în hirca morților —
Umbiau să stingă focul.

O babă, ce oroarele
Uscaseră în lume,
Tot răscolea vulvoarele,
Șoptind încet un nume.

III

S-aude un zgomot de pași pe aproape,
Cum calcă strigoiul cînd va să dezgroape
O tînără fată... Colo... ascultați !
Să fie satana cu ochii de focuri ?
— „Hei ! Cine să calce în negrele-mi locuri,
Se-ntreabă bătrîna... aici nechemăți !...”

Ea zice, și-n umbră un om se arată
Cu ochii de sînge, cu fruntea uscată,
Teribil ca locul în care intra.
— „Bătrînă — el zise — îți fă datoria !“
Și vorba-i, cum geme în zid vijelia,
Din colțuri în colțuri grozav răsuna.

Bătrîna .

Ascultă-mă, doamne, aveam în oștime
Un fiu oarecare vestit în mulțime
Prin luptele sale ; era fiul meu ;
Plăcut ca seninul, frumos ca o floare
Și pentru aceasta mai stam eu subț soare :
Era pentru mine al meu Dumnezeu,
Și pentru aceasta m-am dat în pierzare,
Să-l fac între oameni ferice și mare,
Am dat al meu suflet la negrul tartar,
Tu știi mai departe. Ce ? gemi de turbare !
Vei sîngele mumei, tu vei răzbunare,
Lovește ! na sînul, tirane barbar !
Căci viața imi este acum blestemată,
O ! cum nu pot oare să sorb astă dată
Și zilele tele, și sîngele tău !
Dar nu pot, căci fiu-meu în ultima-i stare
Opri orice mîină a da răzbunare,
Tirane ! vezi prada-ți, vezi cugetul său.

Pe urmă, c-o mîină uscată și arsă,
Într-una din hîrce un sînge ea vasă,
Și, dindu-l lui Mihnea, îi zise : — „Să bei !
E sîngele fiu-meu, na ! soarbe-l mai tare,
E cald și e tînăr, cum vei tu, barbare ;
Na, soarbe, sau eu sorb p-al tău, de nu vei.“

IV

Totți morții din morminturi,
Cu ghearăle-nclăștate,
Ca frunzele uscate,
Ce zbor cînd suflă vînturi,
Spre Mihnea alerga ;

Iar vircolacii serii,
Ce chiar din lună pișcă,
Cînd frunzele se mișcă
În timpul primăverii,
Țipînd, acum zbura.

Șoimanele ce umblă
Ca vijelii turbate,
Coloase deșirate
Cu forma ca o turlă,
Din munți în văi călca.

V

Un glas în mulțime teribil gemu
Și ceata infernă îndată tăcu.

VI

Blestemul

Oriunde vei merge să calci, o, tirane,
Să calci p-un cadaver și-n visu-ți să-l vezi,
Să strîngi tu în mină-ți tot mîini diafane,
Și orice ți-o spune tu toate să crezi.

Să-ți arză plămîinii d-o sete adîncă
Și apă, tirane, să nu poți să bei,
Să simți totdeauna asupra-ți o stîncă,
Să-nclini a ta frunte la cine nu vrei.
Să nu se cunoască ce bine vei face !
Să plîngi ! însă lacrimi să nu poți vărsa,
Și orice dorință, și orice-ți va place
Să nu poți, tirane, să nu poți gusta !
Să crezi că ești geniu, să ai zile multe
Și toți ai tăi moară ; iar tu să trăiești !
Și vorba ta nimeni să nu o asculte,
Nimic să-ți mai placă, nimic să dorești !

VII

Așa vorbi bătrîna
Și Mihnea tremură ;
Iar naiba, ce fintîna
O soarbe într-o clipă
Și tot de sete țipă,
La dreapta lui zboară.

El are cap de taur
Și gheară de strigoi,
Și coada-i de balaur,
Și geme cu turbare
Cînd baba tristă pare ;
Iar coada-i stă vulvoi.

Iar nagodele-urite
Ca un mistreț la cap,
Cu lungi și strîmbe rîte,

Cu care de pe stincă
Rim marca cea adîncă
Și lumea nu le-ncap :

Și șase legioane
De diavoli blestemați
Treceau ca turbilioane
De flăcări infernale,
Călări toți pe cavale
Cu perii vulvoiați.

Și mii de mii de spaimă
Veneau din iad rîzînd
Pe Mihnea să defaime,
Căci astfel baba are
Mijloc de răzbunare
Pe mort nesupărînd.

VIII

Mihnea încalecă, calul său tropotă,
Fuge ca vîntul ;
Sună pădurile, fișie frunzele,
Geme pămîntul ;
Fug legioanele, zbor cu cavalele,
Luna dispăre ;
Cerul se-ntunecă, munții se cleatină —
Mihnea tresare.
Fulgerul scînteie, tunetul bubuie,
Calul său cade ;
Demonii rîseră ; o, ce de hohote !
Mihnea jos sare.
Însă el repede iară încalecă,
Fuge mai tare ;

Fuge ca crivățul ; sabia-i sfiriie
 În apărare.
Aripi fantastice simte pe umere,
 Însă el fuge ;
Pare că-l sfișie guri însetabile,
 Hainele-i suge ;
Baba p-o cavălă iute ca fulgerul
 Trece-nainte,
Slabă și palidă, pletele-i filfiie
 Pe osăminte ;
Barba îi tremură, dinții se cleatină,
 Muge ca taur ;
Geme ca tunetul, bato cavalele
 Cu un balaur.

IX

O, ce de hohote ! rîseră demonii,
 Iadul tot rîse !
Însă pe creștetul munților, zorile
 Zilei venise.

SAN-MARINA

San-Marina astăzi are
Sărbătoare de păstori,
 O serbare
 De plecare
La Vardar, ce cură-n mare,
Alergînd pe pat de flori.

Se întinde masă dalbă
Pe un plai lângă Cătun,
 Cu smintină
 De la siună,
Și cu fagi de miere albă.
Și cu vin de la Zeitun.

Dintr-o mină-n-altă mină
Cupa pregiurată-n flori
 Trece plină ;
 Beau, închină
Pentru țara lor română,
Pentru turme și păstori.

Cei bătrini, cu albe plete,
Cei dinții la masă-nchin ;
 Hora pasă
 Lângă masă,
De flăcăi și june fete,
Cu păr negru, cu alb sin.

Fluierile și cavale
Sună vesele cîntări.
 Lângă mese,
 Cete dese
De copii se joc pe vale,
Ca-ntr-un vis de desfătări.

Popii binecuvintează
Și atunci toți s-au mișcat
 De plecare
 Către mare,

Turmele înaintază,
Toți cu totul le-au urmat.

Caii poartă în spinare
Corturi, paturi, așternut,
 Toată casa,
 Toată masa,
Și vestminte de-mbrăcare,
Tot ce au, tot ce-au avut.

Mumele, în glugi pe spate,
Poartă prunci cu păr bălai
 Sau mioare
 Lincezioare.
Clopotele, legănate,
Sună depărtat pe plai.

Turma beagă, cîinii latră,
Caii nichează ușor ;
 Mai departe,
 La o parte,
Sub o măgură de piatră,
Cîntă-n fluier un păstor.

Și pe cale mic și mare
Stă, mai cată către sat,
 Cu plăcere
 Și durere,
Îi trimite fiecare
Cite-un dulce sărutat.

Seară vine și păstorii
La pîrîu toți se opresc.
 Și fac focuri
 Și fac jocuri
Pin' ce visele-aurorii
Peste geana lor plutesc.

Astfel trece scurta viață
De străini neatîrnați,
 Ca cocorii
 Și ca norii,
Cînd pe cîmpuri de verdeață,
Cînd pe munții cei înalți.

Oamenii au arme dalbe
Și femeile dulci nuri,
 Cu gurițe
 De lilițe,
Coame d-aur, fețe albe,
Ochii lai ca niște muri.

Dar durerea, vai ! nu lasă
Nicăieri pe muritor.
 Ce dor mare !
 Ce-ntristare
Înima lor le apasă
Cînd oițele le mor !

O FATĂ TÎNĂRĂ PE PATUL MORTII

Ca robul ce cîntă amar în robie,
Cu lanțul de brațe, un aer duios,
Ca rîul ce geme de rea vijelie,
Pe patu-mi de moarte eu cînt dureros.

Un crin se usucă și-n laturi s-abate
Cînd ziua e rece și cerul în nori,
Cînd soarele-l arde, cînd vîntul îl bate,
Cînd grindina cade torente pe flori ;

Așa făr' de veste pe zilele mele
O soartă amară amar a bătut,
Și astfel ca crinul de viscole rele,
Pe patu-mi de moarte deodat-am căzut.

Abia-n primăvară cu zilele mele
Plăpîndă ca roua abia am ajuns,
Atuncea cînd cîntă prin flori filomele,
O crudă durere adînc m-a pătruns.

Amară e moartea cînd omul e june,
Și ziua-i frumoasă, și traiul e lin,
Cînd paserea cîntă, cînd florile spune
Că viața e dulce și n-are suspin !

Să moară bătrînul ce fruntea înclină,
Ce plînge trecutul de ani obosit ;

Să moară și robul ce-n lanțuri suspină.
Să moară tot omul cu suflet zdrobit !

Iar eu ca o floare ce naște cînd plouă
Creșteam pe cunună să am dezmerdări,
Și mie amorul cu buze de rouă
Cu inimă dulce îmi da sărutări,

Ca frunza ce cade pe toamnă cînd ninge
Suflată de vînturi aici pe pămînt,
Ah ! juna mea viață acuma se stinge
Și anii mei tineri apun în mormînt !

CONRAD

Poemă în patru cînturi și note explicative

1867

(Fragmente)

CÎNTUL I

Ionienele

Era cînd farul lumii, în mare apuind,
Foleie rochia nopții cu stele de argint,
Și-n calea sa umbroasă, sub negrele-i picioare,
Așterne valuri albe, suflate de dulci boare,
Munți, plaiuri, văi rîzînde și fragede grădini,
Ce-noată în oceane de umbre și lumini.
Cotind pe Cornul d-aur, ieșea în Propontide
Un vas, spărgînd cu pieptul tărîmele lichide.

Dar cine-i omu-acesta ce-n vas stă izolat ?
 E trist sau este mîndru ? mai mulți au întrebat.
 Un servitor răspunde cu oarece sfială
 Că Țara Românească e țara sa natală ;
 Conrad e al său nume ; că este exilat,
 El pentru libertate poporu-a rădicat.
 Proscris din a sa țară, el fără țel se duce
 Oriunde îi suride un cer senin și dulce ;
 Dar cugetele sale se-nturnă nencetat
 Spre patria iubită ce-n doliu a lăsat...
 Credea în viitorul promis umanității,
 Precum și în triumful justiției, verității,
 Deși avea momente cînd sufletu-i coprins
 De cugetile sceptici părea zdobit și stins.
 Iubea să facă versuri, deși prea rar le scrie :
 A strînge arta-n reguli credea că-i o sclavie.
 Era poet el însă în suflet și scria
 În proză pitorească tot ceea ce simțea.
 El trece toată noaptea sub domele tacînde,
 S-asculte armonia naturii îmbătînde.
 În toate-aceste locuri, oriunde el privește,
 Apare-o lume moartă, ce-n suvenir trăiește.
 În Helesponte, vasul pătrundea liniștit.
 Conrad rădică fruntea și pare-ntinerit.
 Colo fusese Sestos, locaș de desfătare,
 Ce-amintă dulce nume și-l trage din uitare ;
 Pe grațioasa Hero, cu genele de fir.
 Așa Conrad deșteaptă acest trist suvenir :
 — „Tu, zee cu păr d-ambru și tinăr-adorată
 În templul de la Sestos, locaș dezmierdător,
 Ascultă preoteasa pe Hero-namorată
 Și vin' în ajutor !
 Această lungă noapte Leandru meu nu vine !
 În dar veghez în turnu-mi și farul am aprins !
 Sufla pe mare vîntul, și prin întunecime
 Ast far de vînt s-a stîns !

De ce nu vine încă, poți tu a-mi spune, zee,
Rămăsa-a în Abidos de vînt împotrivit ?

Sau marea amoroasă de dînsul, Cytheree,

În unde-i l-a sorbit ?

De juna preoteasă ce-ți servă, zi și noapte,

O, zee, te îndură și spune un cuvînt.

Phebus acum apare și niște surde șoaapte

Aud trecînd pe vînt.“

Așa se roagă Hero la zee cu-nfocare.

Cyprisa nu răspunde. Phebus a răsărit !

Și corpul lui Leandru zdrobit, adus de mare,

Pe mal s-a tipărit.

Amanta desperată revarsă în suspine

Durerea ce se naște în sufletu-i duios,

Și plingerile sale d-amărăciune pline

Răsună dureros :

— „Sub mirtii ce se-nclină pe templul Cythereei,

Eu, Hero, preoteasa și favorita zei,

Cînd soarele dispăre în aburi de rubin,

Pe harpa-mi de ivoriu cîntam un imn divin ;

Văzui trecînd la templu Leandru-nțîia oare,

El îmi păru mai dulce decît frumosul soare,

D-o patimă arzîndă tot sinu-mi fu coprins ;

Luptam a stinge focul, dar focul fu nestins !

Rugai pe Cythereea să vie-n apărare,

Dar ea varsă în sinu-mi o flacăra mai mare !

Leandru înțelese cît el era iubit,

Cîntările-mi arzînde ferice i-au vestit.

Cu degete de roze amorul îi deschise

Ast sin plin de iubire, de fermece, de vise ;

Perfida Cytheree, pe fruntea astui loc

Făcînd ca să plutească cosița sa de foc,

Prefumul voluptății în aer revărsase :

Tot sufletul de dînsul în Sestos se-mbătase.

O, timp de fericire ce nu poți să exprim,

Amor, o, foc din ceruri, o, simțimînt sublim !

Cum vă schimbarăți cursul și cum divina miere
 În cupa vieții mele s-a prefăcut în fiere !
 Leandre, dulce soare al sufletului meu,
 Tu ai pierdut lumina ce-atît iubisem eu !
 Stins, tu te-nchini pe țărnul ce cu a ta junie
 Se-mpodobește ca noaptea cu steaua aurie.
 D-acuma întristarea domni-va cu dulci șopti
 Și paserea Minervii va-nlocui prin nopți
 Suavele acorduri, ce două lire june
 Pe boarea dulce-a serii făceau ca să răsune.
 Iar tu, o, muma Herii, plîngi pe copila ta !
 Cosițele-i bălaie nu vei mai răsfăța !
 Zei cruzi, oh ! de la Hero, ce în durere geme,
 Primiți drept sacrifice profundele blasfeme !
 Voi ați vărsat în sînu-mi amorul fericit
 Și voi loviți pe Hero, zei cruzi, căci a iubit !
 Așa se plînge Hero pe turnul dupe mare,
 Și, mai plecînd în lacrimi vederea spre pămînt,
 Ea se aruncă-n valuri, și soarele răsare
 P-albastrul ei mormînt.

Așa lăsa să cînte în vaga suvenire
 Conrad, în Helesponte, poetica-i gîndire.
 Acolo fuse Troada, pe unde-au strălucit
 Eroii ce poetul Omer a nemurit.
 Aceste-antice locuri, aceste mari ruine,
 D-ursita omenească vorbesc cu mult mai bine
 Decît o poate spune orice religiuî,
 Orice filosofie, nebune ficțiuni !
 Ce lucru-i cîmpu-acesta ? O urmă de turbare,
 De patimi frămîntate în oarba exaltare ;
 Un lac fatal de sînge, ce muritorul chiar
 Vărsa să mulțumească instinctul său barbar ;
 O luptă între semeni : popoarele nebune,
 Luptînd ca să impace fatal-ambițiune

A celor ce-i guvernă, crezînd că se muncesc
 Să aib-o libertate, pe cînd ei se robesc,
 Crezînd să dobîndească un nume, ficțiune !
 Și cărîi zic putere, mărire, națiune !
 Ei uită că s-arată un timp cînd toate mor,
 Cînd un mormînt pe toate apare-ntristător.
 Acesta-i rezultatul atîtor lupte crude,
 Atîtor intrigi, crime, dureri amare, trude,
 Tot un mormînt ? acolo se sting și pasiuni,
 Și viață, și durere, mărire, slăbiciuni ;
 Virtuțile din toate las' înc-a lor lumină
 P-a secolilor umbră ce pe trecut declină,
 Profită muritorul d-aceste lecțiuni
 Ce-i dă amar mormîntul atîtor națiuni ?
 Acum ca altădată tot vechea rătăcire
 Conduce p-astă cale sărmana omenire !
 Nimic decît în formă, vai ! răul n-a schimbat,
 Religii, doctrine, schimbînd neîncetat ;
 • Și însuși cugetarea, născînd în libertate,
 Fatala moștenire tot n-a putut abate !
 Rezelul între popoli urmează ca-n trecut ;
 A fi un Cain încă tot omul e născut,
 Și cauzele triste sînt tot acele care
 Produs-au aste lupte fatale și barbare ;
 Și popolii, ei însuși, al singelui trist fum,
 Cu nume de mărire, de glorie-ncunun.
 Aceeași rătăcire ce popolii domină
 Pe indivizi în parte nu cruță, tot suspină.
 Tot geme, tot se plînge, vai, de la om la om !
 Tot, tot, de la coliba pierdută pîn' la tron !
 N-a ars destulă smirna p-altarul providinții ?
 Și n-a pătruns la ceruri profundul suferinții ?
 N-a suferit atîta sărmanul muritor ?
 Eternizat-a timpul, din toate lungu-i dor ?

Conrad gîndeşte astfel şi ochii lacrimează,
Pe vechile ruine el doru-şi întonează.

— „Pe ţărmu-acesta negru a fost acea cimpie
Ce timpul în unire cu omu-a ruinat ;
Acolo fusese Troada, fu marea bătălie
Ce Omer a cîntat.

Tot a pierit din lume ; şi splendida cetate,
Şi popoul acela ce-aici a locuit,
Şi mîndrele falange, de lauri cununate.
Tot ce a vieţuit.

Afară de poema cu cînturi imortale
Ce fiul Ioaniii în urmă-i a lăsat ;
Omer ! tot vieţuieşte în versurile tale
Ca-n timpii ce-ai cîntat.

Să stăm la umbra serii, să plîngem muritorul,
Prin spirit atît de mare, prin lut atît de mic,
El, ce răpeşte vîntul precum răpeşte norul
Şi nu mai e nimic !

Ah ! dacă cum visează divinele fiinţe,
Că dincolo de moarte luminează alte zori,
Aşteaptă altă viaţă şi, fără suferinţe,
Sărmanii muritori ;

O să găsim p-aceia ce am iubit în lume,
Şi moartea, fără zile trăite l-a răpit,
Te voi afla pe tine, frumos şi dulce nume
Ce-atîta am iubit !

Acolo, fără lutul şupus la suferinţă.
De voluptate sîntă, d-amorul înfluit
Vei îmbăta tu dulce sărmana mea fiinţă,
O, suflet fericit !

De cînd lăsaşi tu viaţa, eu sînt strein în lume,
Şi zilele-mi în umbră iau zborul lor şi trec ;
De cîte ori în juru-mi răsună al tău nume,
De lacrimi eu mă-nec !

Dar daca dupe moarte tot pierе, încetează,
 Și dacа niciodată nu te voi mai vedea,
 Tu vei trăi prin cîntul ce lira îți păstrează,
 O, fericirea mea !
 Din traiul astor oameni ce-a mai rămas ? morminte !
 Șacalul și cu fiii superbii Engliteri
 Au împărțit rămasul acestor oseminte,
 Scobind în negre seri !
 Dar numele lor încă plutesc cu strălucire
 P-a secolilor noapte, ca stelile-n eter.
 Voi — umbre — ce vă pasă de este nemurire,
 De este viață-n cer !
 Și ce îți pasă ție, sărmană, tristă humă,
 Să știi ce te așteaptă cînd lumea vei lăsa ?
 Vezi tu pe fața mării trecînd un val de spumă ?
 El e figura ta.
 Nu ești sătul de viață, de suferinți amare ?
 De vise fericite ce nu se împlinesc ?
 Oriunde este viață, sub umba ei apare
 Dureri ce vestejesc !
 Cînd vei vedea tu ripa zîmbind pe scurta-ți cale,
 Om laș, te reîntoarce, și crede de voiești !
 Vai, dac-a ta credință, în chinurile tale
 Tu poți să-o regăsești !

Prin umbră și lumină, pe-albastru Helesponte,
 Plutește vasul ; pacea s-anunță p-orizontal.

.

Pe valurile tele, ce nencetat murmur,
 M-ai legănat tu dulce, sînt element d-azur.
 D-o patrie frumoasă, dar dată moștenire
 Tiranilor în secol, respins, a mea iubire
 Pe sinul tău, o, mare, se leagănă cu dor ;
 Tu i-ai luat ei locul în sîntul meu amor,

Și valurile tele, sălbateci, furtunoase,
 N-au fost atît de aspre, atît de fioroase
 Ca fiii țării mele, ca cruda tiranie
 Sub care pleacă fruntea sărmana Românie !
 Eu te iubesc ! o, mare, p-al cărîi sin curat
 E liberă gîndirea ca valul tău spumat.
 De cîte ori suspinul și lacrimile mele
 S-au mestecat cu vîntul și valurile tele !
 De cîte ori pe sinu-ți, sau dupe-un nalt granit,
 Privind cu voluptate coprinsu-ți aurit,
 Sorbind parfumul-ți dulce și legănîndu-mi dorul,
 N-am revărsat, eu lacrimi ce-mi inspirase-amorul.
 O, zile de junețe, de vise, de-ncîntări,
 Ce vă rîdeți ferice de-oricare suspinări,
 Ce v-ați făcut voi, oare ? atunci nu cunoscusem
 Ce este-această lume, atuncea nu băusem
 Din cupa îndoielii veninul cel amar,
 Ce stînge orice vise în viață mai apar !

■ ■ ■ . .
 ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
 ■ ■ ■ . .

Aici trăia cu Sapho Alceu, poet ostaș,
 El a iubit poeta cu brațul drăgălaș,
 Dar ea rămase rece la sînta lui iubire,
 Așa Conrad descrie această suferire.

Alceu către Sapho

— „Piriul stinge focul ; dar lacrimile mele
 Nu sting aceste flăcări ce sînu-meu coprind,
 Și cum vor stinge focul, cînd foc sînt însuși ele ?
 Mai mult ele l-aprind !
 S-ar despica și piatra cînd ar putea s-audă
 Adîncile suspine din sinu-mi arzător !
 Tu, Sapho, ești mai rece, tu, Sapho, ești mai crudă,
 Tu nu simți nici un dor !

Cînd eu te văz, frumoasă ca blonda Dionea,
Și-aud pe lira d-aur cîntarea ta de foc,
Aș vrea să cază zeii, și tu, și tu, femeie,
Tu să rămii în loc !

Prin liră și prin spadă străluce-a mea junie,
O glorie-ndoită pe fruntea mea privești,
Amorul meu sincer. O, Sapho, spune mie,
De ce-l disprețuiești ?

Te blestem ! al tău suflet d-amor să se consume
Și să iubești p-acela ce nu te va iubi,
Să ți se pară ție cel mai frumos din lume
Care-a putut a fi !

Cînd nu vei fi cu dînsul să te usuce dorul,
Iar cînd vei fi cu dînsul să simți disprețul său !
Să vezi tu p-altă nimfă ce-i poartă tot amorul,
Să suferi dorul meu,

Ca să-nțelegi ce chinuri încearcă jos în lume
Acela ce iubește și e disprețuit,
Să știi cît mi-ai fost dragă, poetă cu drag nume,
Să ști ce-am suferit !

Tu, zea cu păr palid, frumoasă Cytheree,
Fă astăzi o minune, eu sînt poetul tău :
Fă să iubească Sapho, fă, grațioasă zee,
Răzbună pe Alceu !

Așa cînta poetul și Cyprisa-l aude,
P-Amor ea cheamă-ndată : — „Purcede, fățul meu,
Și simțurile Saphii cu patimi crude
Pătrunde-le ! Voi eu !

Amorul să devoare cu flacăra-i cerească
Femeia ce cutează a i se-npotrivi,
Pe cel ce niciodată pe ea n-o s-o iubească,
Tu fă-o d-a-l iubi !

Ea zise ; și Amorul, ascultător, coboară

• • • • •

Va risipi din ochi-ți a morții crudă ceață...
Atunci el va alege din neamul tău căzut
Un om — ca să desfacă tot rău ce-ai făcut.“

Dar orele se scură și ziua se arată,
Și seara iar urmează de vise-nconjurată.
Conrad simțea în sînu-i un dor necunoscut ;
Pe podul singuratic ședea el abătut,
Zbura pe valuri vasul condus d-o vie boare ;
Cer, aer, valul mării, c-o palidă culoare
Se-inveleau, și luna, pe cerul incolor,
Părea că meditează p-al lumii aspru dor.
Moderatorul vieții se cufundase-n mare.
Ca o spreceană neagră, pămîntu-n depărtare
În umbră și în zare se mai vedea mijind ;
Și valuri după valuri veneau ca turme-albind.

■ ■
■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ .
■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ .

Colo înalte ripe se învelesc în nor,
Cu creștetul fantastic, trufaș și visător,
Ici marea turburată sub vînturi asiatici,
Cu valuri ce s-aruncă pe coastele sălbatici
Lăsa să se auză un geamăt infinit !
Abia un val se sparge de colțul de granit,
Abia se răspindește și alt val îi urmează,
Urmă de alte valuri ce-ajung, mugesc, spumează
Și se anunță departe, pe ceru-umbros albind,
Trufașe, gemătoare, neconținut venind.
Ai crede că sînt niște columne de armate
Ce-aleargă să atace, să surpe o cetate.
Un nor trecea pe ceruri, pămîntul aburind ;
Luci pe fața mării un fulger șerpuind.
Urmă d-un tare trăsnet făcînd să tacă-ndată

Și Notus cel sălbatec, și marea-nfuriată,
O navă-n depărtare, mergînd la ținta sa,
Cu pinzele ei strînse, la valuri se lăsa,
Imagine fidelă, aicea jos în lume,
A omului ce luptă cu valul său de spume,
Amara suferință s-ajungă către-un țel.
Și care este țelul la care merge el ?
Mormîntul unde trece, mormîntul ce-l așteaptă,
Din care nici o voce mai mult nu-l mai deșteaptă.

Pe vechile ruine, șacalul cobitor
Unea cu vijelia un gemet plin de dor.
Și paserea de mare venea, cătînd pămîntul,
Unind a sa cîntare cu marea și cu vîntul,
Așa cum însoțește neadormitul chin,
Cu slabul fiu al lumii, amarul său suspin.

Priviți acele ziduri ce mușchiul învelește,
Și întrebați țărîna ce-aici se odihnește,
Mai întrebați și zeea ce-aici s-a adorat,
A lumii suferință d-atunci a vindecat ?
A sa religiune putut-a să oprească
Ast rău ce se întinde pe vița omenească ?
Și dacă orice crimă ce-n lume s-a făcut
Nu s-a făcut de-aceia ce-atîta au crezut ?
Nu s-a produs sub brațul celui mai fervinte,
Ce tîmîiase templu, răspundeți voi, morminte ?

Om, fiu al piericiunii, mergi, vezi tot ce-a rămas
Din tot ce-aici în lume făcea al tău extaz,
Plăcere, fericire și te făcea fanatic,
Nedrept : un colț de poartă sub un figar sălbatec !

Copil al rătăcirii, al căruia cuvînt,
 A căruia speranța se sprijină pe vînt,
 Privește-aici mormîntul iluziilor tele;
 Credințelor fânatici, sorginte de mari rele !
 Tu nu poți a te duce la negrul tău mormînt,
 Făr-a-ți crea iluzii ce se răpesc de vînt,
 Iluzii d-altă viață, nu poți a face bine
 Cum ți-ar lipsi ideea de fala ta, de tine,
 D-o mare recompensă ! Tu, geniu nențeles,
 Îmi spune, trebuit-a meschinul interes
 Să vie să s-ascundă chiar în a ta credință ?
 Chiar în a ta virtute ? o, mizeră ființă !
 Doctrine rătăcite, amari prejudecăți !
 Făcurăți să se curme loviri, înichități,
 De care geme lumea și care fac din viață
 O zi făr' de lumină, un cîmp făr' de verdeață ?

.
 O, țara mea română, nu poci vorbi eu încă
 D-o mare cugetare sau d-o durere-adîncă,
 Să nu gîndesc la tine, acest antic pămînt
 Al unor timpi de viață, dar astăzi un mormînt.

Așa medită Conrad privind aceste locuri
 Ce-apar în depărtare prin umbră și prin focuri.

.
 Cît de frumoasă este, sub cerul fără ceață
 Din aste verzi edene, bălaia dimineată,
 Cînd rîde printre umbre, venind încet din sus,
 Din creștetul sălbatec ce-arată Taurus !
 De cîte ori în noapte, pierdut în vijelie,
 Acela ce plutește văzu cu bucurie
 Frumoasa dimineată pe munte apărînd.

Și calea lui pe mare ferice luminînd ?
 Atunci această creastă, ce ochilor s-arată,
 De călătorii mării e binecuvîntată.
 Iar neaua sa eternă ce luce sub lumină,
 Rîu d-ambru, se îngînă cu purpura divină
 Și se răsfringe-n marea de spumă și d-azur
 C-un cer ce-atîtea stele îl fac și mai obscur !

La stînga Cos apare, în mantia sa verde,
 Cu poala înflorită ce în azur se pierde.
 Acolo fu statua Cytherii, apărînd
 Din valurile mării, ca viața surzînd ;
 Acolo fuse templul în care Esculape
 Domnea prin a lui artă pe toate-aceste ape.
 O, Cos, locaș ferice, dezmiardător pămînt,
 În care portocalul prefumă linul vînt.
 Ce ? ai uitat tu oare pe cei ce te zdrobiră,
 Ce cupa cu veninul rîzînd îți oferiră ?
 Ce te-au făcut a geme ? Ce fruntea ți-au plecat
 Și pentru libertatea răpită nu ți-au dat
 Nici pace, nici putere, nici glorie, nici viață ?
 Ci niște negre vise ei au trecut în ceață.

■ . . . ■ . . . ■ .
 ■ . . . ■ . . . ■ .
 ■ . . . ■ . . . ■ .

CÎNTUL AL III-lea

■ . . . ■ . . . ■ .

Lumina dimineții se varsă în eter.
 Convoiu-aleargă încă pe calea sa de fier,
 Traversă sinu-acestor sălbatice deșerte
 Și fluieru-i exală fantastice concerte.

Ai fi crezut un șarpe, bălaur iritat,
Ce trece prin deșerte și șuieră turbat.
La Nil el se oprește și riu-aici apare
În toată maiestatea... Salut, o, fluviu mare !
Zeu adorat în templul de la Nilopolis,
Sub formă de două sexe, fiu zeului Cnuplis
Tu singur, Nil, dai viață deșertelor profunde ;
În fiecare vară verși palidele-ți unde,
Pe-această vale lată dind apă și pământ,
Făcînd un loc de viață dintr-un întins mormînt
Cît de frumoasă-ai face, o, Nil, această vale,
Cînd civilizațiunea aici și-ar face cale.
Cînd oamenii-ar fi liberi, cînd jugu-apăsător
Nu ar sorbi și viața și fructu muncii lor !

.
Conrad privește încă, sub razele splendide,
Acele trei mărețe și stranii piramide
Ce pe aici se-nalță, pe dealul nisipos ;
Lucrare minunată, aspect maiestuos,
Ce par a-nvinge timpul ce toate le supune !
În fața lor dispăre orice comparațiune.
Din vîrfu lor fantastic se vede spre apus
Deșertul l-astă mare ce omul n-a supus,
Imperiu de mirage, cu valuri nisipoase
Ca valurile mării perfide, furioase,
Ce-nalță și le bate sălbatecu camsin,
Și nu au nici mugire, nici murmur, nici suspin,
Dar care poartă moarte ! Spre nord se-ntrezărește
Această deltă lată, ce aură, verzește ;
Spre est uscată țară cu nume de Gessen,
Ce pare sub urgia unui amar blasfem.
Mai dincolo, e valea ce Nilul o parcură ;
Pe fața ei se vede plutind o deasă bură
De aur : e nisipul mărunt și risipit,
Ce strălucește-n soare, de vînturi răspîndit.
În fața-acestor locuri, acestor mari ruine,

Ce-au triumfat mărețe d-a timpului asprime,
 A noastră vanitate se umilește-amar !
 Gîndire, simțăminte se-nfioară și tresar !
 În faț-acestor stîngeri gigantici, dureroase,
 De opere eterne, de nații glorioase,
 Ce mai rămîne oare, sărmanul individ,
 Atomă trecătoare ce soarbe crudul vid ?
 Oh, fie ca icoana cea de destrucțiune,
 Ce noi vedem, să serve la toți de lecțiune !
 La regii ce domină, la robii ce se-nclin,
 La cel ce din sudoare, din lacrimi, din suspin,
 Din crime și trădare își strînge-a sa avere,
 Își face-a sa mărire, și glorie, putere,
 Și crede să trăiască spre a le moșteni,
 El, umblă umilită, insectă de o zi !
 Ah ! și cu toate-acestea, mister divin și mare !
 Ce va rămîne încă ! tu ești, o, cugetare !

.

Dar unde o să punem privirea mai întii ?
 Tu, fiu al ignorinții, ce nemișcăt rămii
 Cînd arta îți arată divina strălucire,
 Oricare-ar fi răceala și-adînca-ți nesimțire,
 Tu poți să vii aice, cît de nepăsător,
 Căci vei gusta tu însuți un fermec răpitor.
 Vederea se imbată, se-nclintă, se uimește,
 Nu știe ce s-admire, căci tot aici răpește.
 Și sufletul rămîne, o dată ce-am privit,
 Sub fermecile artii, aicea lăntuit,
 Sclavie mult mai dulce decît chiar libertatea !...

.

Maiestuoase umbre ! voi viețuiți în lume,
 Vă răsfrîngeți pe secolii cu ale voastre nume,
 Cu ale voastre fapte ; dar în închipuiri,
 În umbra ce-nvelește atîtea suveniri,

Mișcarea se produce de umbrele respinse
De raze ; șopta naște din vînturile stinse,
Ce-adorm în aste locuri, din gemetul duios
Ce Nilul varsă-n noapte sub malul furtunos.
Suspiniul unei paseri ce-adoarme în ruine
Ce-o supără, în noapte, voioasele lumine.

*
Veni-vor alte zile... atunci tu vei afla
Ce poate libertatea, făcînd a se mișca
Aceste turme sclave, aceste inimi stinse,
Ucise, degradate, zdrobite și învinse,
Prin spaimă sau favoare, d-acești mici potentati.
Ei însuși sclavi în viață, deși încoronați.
Aceste turmi de popoli, ce frunțile înclină,
Par că a lor vedere o-ntorc de la lumină.
Dar nu faceți eroare ! în inimile lor
S-așcunde încă viața și-al patriei amor ;
Aceste simțiminte, constrînse de robie,
Vor izbucni odată : vor fi o vijelie.
Amar acelor căre n-aud mugirea sa,
Și libertatea încă se-mpotrivesc a da !

*
E noapte. Vîntul suflă și marea se spumează.
Și cerul fără raze e trist ca-sînul meu,
În care nici o rază mai mult nu luminează.
Iar vasul printre valuri preurmă cursul său.
Colo se-nalță-n umbră, ca geniuri nențelese,
Stînci negre unde numai vulturul a atins,
Domină multă mare cu umbrele lor dese
Și sparg cu pieptul valul și vîntul neînvins.
Depart-e-n întunerec o stîncă se zărește :
Aici e tot ce-n viață mai mult eu am iubit,
E singura ființă ce-n lume mai gîndește
La călătorul mării în viață rătăcit.

Tu, coastă de delicii, fii binecuvîntată,
 Tu, ce coprinzi în sînu-ți pe ceea ce ador !
 Voi, valuri, ce vă spargeți sub coasta depărtată,
 Puteți a-i duce oare suspinul meu de dor ?
 Tăcut e miezul nopții, și alba dimineată
 Curînd a să poleie umbrosul răsărit,
 Eu nu dorm, eu n-am pace mai mult aici, în viață,
 Tu dormi, o, suflet dulce, frumos și fericit !
 Dormi ! niciodată dorul pe frunte-ți să nu cază
 Și sînu-ți de suspine să fie depărtat !
 Și toată a ta viață să fie dulce rază,
 Scutită d-orice umbră, o, suflet adorat !

Dar vasul naintează în noapte și tăcere,
 Și țărnul printre ceață se face nevăzut.
 Așa tot îmi lucește și tot în noapte pierе
 Tot ce-mi plăcuse-n lume, de cînd eu am născut !

• • • • •
 • • • • •
 • • • • •

CÎNTUL AL IV-lea

...Dar vino tu și spune,
 Tu, geniu vechi al Romii din timpii de mărire !
 Pe cînd vărsai pe lume atîta strălucire,
 Prin armele nenvinșe, pe cînd tu dominai
 Pe lume ca un soare și voia ta dictai
 Popoarelor streine, această climă dulce,
 Ast cer ce-n frumusețe și încîntări străluce,
 Erau mai puțin oare plăcuți, încîntători,
 Robeau mai puțin viața acelor muritori ?
 Natura-i tot aceea : frumoasă, seductrice,

Dar omul nu mai este ; el s-a schimbat aice.
 În datini, instituții, în legi e crudul rău,
 În suflete... robia streinului călău.
 A vestejit prin viciu a sufletului floare,
 Dar viața se înturnă la tine zîmbitoare,
 Să ia posesiune de vechiul său domen ;
 Un nobil foc încinge ast popul încă demn
 De viață, de mărire, de glorie, putere ;
 Căci popoul ce dete-atîtea vieți nu pier.
 De tine-mi este teamă, o, tristă țara mea,
 Să nu pieri, tu născîndă, tu, ce surizi abia
 La viață, la mărire, tu, ce streinu-înclină,
 Lovește și privează de viață, de lumină,
 De libertate ! oh, triste sînt semnele ce par !
 Copiii tăi îți umplu paharul cu amar !
 În schimb, cu o putere mai tristă decît moartea,
 Ce lor le dă streinul, ei îți asprește soarta ;
 Acela ce promite a te lovi mai rău,
 Acela se rădică, o, țară,-n tronul tău.
 Și cei care te apăr și zic să-ți dea dreptate,
 Putere, viață, bine, mărire, libertate,
 Îndată ce apucă puterea ce rîvnesc,
 La rîndul lor te pradă, te umil, te robesc !
 Neamicul tău, o, țară, e chiar al tău stăpîn,

.

Privește, fiu al morții, cum toate pier în vînt !
 Cunoaște-a ta ursită aicea pe pămînt !
 Și încetează-a-ți face un leagăn de speranță
 Ce a minciunii mină pe vise îl balanță.
 Cu toate-acestea, încă, tu sperî, om rătăcit,
 Să afli-n cer un bine ce-aici nu ai găsit !
 Trufia, lașetatea, calculul îți dictară
 Ca să crezi în ceruri o viață-imaginară ;
 Tu vei trăi, sărmane, atunci cînd vei lăsa

Mărinimoase fapte a spune urma ta
 Aici, aicea este această nemurire,
 Ce tu visezi aiurea, aici e pedepsire !
 Aici e recompensa de tot ce noi lucrăm
 În lauda sau ura ce-aici noi merităm.
 Tu te-ai născut a trece mîndrit în vanul nume,
 Tu te-ai crezut de altă natură jos în lume
 Decît acele alte ființe ce trăiesc ;
 Ți-ai dat prin uzurpare ceva dumnezeiesc —
 Cînd tu ești o mahină mai bine dezvoltată,
 Și dopotrivă morții ca toate condamnată.
 A ta chiar lașetate, în setea de-a trăi,
 Ți-a insuflat credința că-apururea vei fi,
 Și interesul mizer d-a ține în robie
 Aceste turme d-oameni, sub cruda-ți tiranie,
 Exploatînd credința, lipsită de cuvînt,
 Dai celorlalți eterul, tu iei acest pămînt,
 Așezi societate, civilizațiune,
 Doctrini, filosofie, pe vise și minciune.

.

Să nu-mi vorbiți de bunuri pe ceilaltă lume,
 Divine recompense nu sînt decît un nume.
 Minciună născocită de fericiți, de tari,
 S-adoarmă-aceste turme de sclavi ereditari !
 Sus totul e plăcere, delice, încîntare,
 Cînd ochiul nostru vede ordonatorul mare
 Al sferelor divine, chemîndu-le a mișca
 În spațiu, și se mișcă etern la vocea sa !
 Jos tot ni se arată un șir de suferințe,
 O tristă țesătură în rele și ființe,
 Ai crede că acela ce p-oameni a născut
 Nu este autorul același ce-a făcut
 Din haos universul, princip a tot și-a toate,
 Trăind d-a lui esență, acela care poate
 Să germe sau să spargă mulțimile de sferi,

De lumi nenumărate, dînd forme, dînd puteri,
Mișcări, compuneri, viață p-o lege de dreptate,
Atît aceste două lucrări sînt depărtate !

.

Plutește dulce vasul și boarea suflă-n vele ;
Scînteie-albastra mare sub ploaia sa de stele.
Și luncile-eterate cu florile de foc
Plutesc strălucitoare, strein și magic joc !
Vezuviul varsă focuri în aria senină
Și unda ce primește văpaia de Țumină
Răspunde printr-o ploaie de spumă și fosfor,
Pe urma care trage pe mare-un vas ușor.
Și aerul ce varsă răcoare, balsam, viață
Îmbată-al nostru suflet cu magică dulceață,
Îl scaldă-n universul ce-n raze s-a aprins.
Dar este-o tristă viață ce flacara și-a stins.
Colo ajunge barca la frăgeda Capree,
Și oamenii dezbarcă un mort și o femeie.

Capreea, o privire și fie cea din urmă !
Pe malul ce se pleacă p-a valurilor turmă,
Ce vin aici să geamă, în nopți de vijelii,
Un an locuitorii lichidelor cîmpii
Ne arătau o cruce de lemn și, cu mîndrie,
Spuneau : — „Aici repoză un fiu de Românie,
Aici o jună damă mult timp a suspinat,
Dar crucea nu mai este, mormîntul s-a stricat“.

CUPRINS

<i>Cuvînt înainte</i>	V
<i>Notă asupra ediției</i>	IX

DOSOFTEI (1624—1693)

Psalomul lui David, 1	3
Psalomul lui David, 21	4
Psalomul lui David, 46	8
Psalomul lui David, 48	10
Psalomul lui David, 94	12
Psalomul lui David, 96	14
Psalomul lui David, 101	15
Psalomul lui David, 103	19
Psalomul lui David, 132	23
Psalomul lui David, 136	24
Stihuri la luminatul herb al Țării Moldovei	25
[Stihuri de descălecatul Țării Moldovei]	26
Apostrof	27

MIRON COSTIN (1633—1691)

Viața lumii	28
-----------------------	----

D. CANTEMIR (1673—1723)

Istoria ieroglică (<i>Fragmente</i>) I, II, III, IV	33
---	----

MATEI MILU (1725—1801)

[Un om nalt și deșarat]	39
[Pe aceasta îi gîci-o]	40
[Vîrsta și vremea... carele toate le pface]	40
Asupra istericalilor	41

IENACHIȚA VĂCĂRESCU (1740—1797)

[Ce ai să-mi zici dă mîndrie?]	43
[A socoti că poate]	44
[De-a avea milostivire]	44
[La o-ntristare]	44
[Urmașilor mei Văcărești !]	45
[Într-o grădină]	45
[Amărită turturea]	45
[Zilele ce oi fi viu]	47

IOAN CANTACUZINO (1757—1828)

Răsuflare	48
Cîntec grădinăresc	49
Satiră <i>Omul</i>	50
Cîntec păstoresc	52
Cîntec bețivesc	53

AL. BELDIMAN (1760—1826)

Tragodia sau mai bine a zice jainica Moldovii întîmplare după răzvrătirea grecilor, 1821 (<i>Fragmente</i>)	54
--	----

IOAN BUDAI-DELEANU (1760—1820)

Țiganiada (<i>Fragmente</i>)	57
--	----

NAUM RIMNICEANU (1764—1838)

Pentru nedreptatea ce i s-au făcut	128
Blăstem asupra nelegiuirilor	132
Rugăciune	133
Sfătuiri către pămînteni	137

ALECU VĂCĂRESCU (1769—1799)

[Oglinda cînd ți-ar arăta]	140
[În flacăra care mă arz]	141
[Foarte multă vîz plăcere]	143
[Cum să-ntoarce după soare]	145
[Trandafiraș norocit]	146

VASILE AARON (1770—1822)

Anul cel mai mînos (<i>Fragment</i>)	147
Reporta din vis (<i>Fragment</i>)	154

IOAN BARAC (1776—1848)

Poezii populare	155
Istoria preafrumosului Arghir și a preafrumoasei Elena (<i>Fragment</i>)	156

N. DIMACHI (1777—1836)

Lună, lună, te vîz lună	161
O adunare de trii cocoane	162

C. CONACHI (1778—1849)

Visul amoriului	165
Jaloba mea	170
Serisoare către Zulnia	174
Amoriul din prieteșug	179

PITARUL HRISTACHE

Povestea mavroghenească (<i>Fragmente</i>)	186
--	-----

ZILOT ROMÂNUL (1780—1850)

Definiția istoricului	191
Judecată, alegere și hotărîre pentru începutul Țării	
Românești... (<i>Fragment</i>)	192

GH. PEȘACOV

Jălirea necuylinchioasei morți a heroului românimei	195
---	-----

NICOLAE VĂCĂRESCU (1784—1825)

[In rai fără tine, e moarte, e gheață !]	198
[Ca un pom ce dă dă ploaie]	198
[Un pic dă nădejde d-aș ști c-o să-mi vie]	199
[A trăi fără-a iubi]	199

COSTACHE STAMATI (?1786—1869)

Dialogul unui holtei cu un boiernaș avut, însoțit cu o	
cucoană de înalt neam	201

GH. ASACHI (1788—1869)

Prolog. La patrie	217
La Italia	218
Dochia și Traian	220
Jijia	222
Sirena lacului	229
Soția de modă	238
Epilog	242

ENACHE GANE (cca. 1790—cca. 1850)

Visul lui Cupidon	243
Călătoria mîe la munte (<i>Fragment</i>)	245

VASILE POGOR (1792—1857)

Poczie	247
------------------	-----

IANCU VĂCĂRESCU (1792—1863)

O zi și o noapte de primăvară la Văcărești sau Primăvara	
amorului	252
Adevărul (VI)	270
Bunavestire	276
Glasul poporului subț despotism	277
Pacea	278
zelele (I, II, III, IV)	278
Stanțe la List	286

BARBU PARIS MUMULEANU (1794—1836)

Cei mari	289
Alt chip	294

V. BOB-FABIAN (1795—1836)

Moldova la anul 1821	296
Geografia țintirimului	297

ANTON PANN (1796—1854)

Despre beție iarăși	
Povestea vorbii (Cînd a fost odată pre pămînt aleasă)	300
Despre amor și ură iarăși	308
Povestea vorbii (O văduvă-n vîrstă, bătrînă, zbîrcită)	309
O șezătoare la țară sau Călătoria lui Moș Albu (<i>Fragment</i>)	316
Nezdrăvăniile lui Nastratin Hoge	
Învățătura dată rău se sparge în capul tău	319
Grijile-s la creditori mai mult decît la datori	320
Un nebun făgăduiește și-înțeleptul s-amăgește	320

Nu vedea-n chip pocitura ci vezi ce-i vorbește gura . . .	321
Ca să ascuți, bine este, și sfatul unei neveste . . .	321
Astrologia	323

IONICĂ TAUTU (1798—1830)

Epitaf	324
------------------	-----

I. C.

Vânătoarea	327
----------------------	-----

ION ELIADE-RĂDULESCU (1802—1872)

Visul	343
Zburătorul	353
Un muieroi și o femeie	363
Poema didactică după Boileau și Horațiu	368

DANIIL SCAVINSCHI (1805—1837)

Călătoria dumisale hatmanului Costantin Paladi în fere- deile Borsecului (<i>Fragmente</i>)	375
--	-----

ALECU DONICI (1806—1865)

Greierul și furnica	383
Lupul și cucul	384
Vulpea și bursucul	385
Momița și două mițe	386
Două poloboace	387
Racul, broasca și știuca	388

C. NEGRUZZI (1808—1868)

Melancolia	389
Marșul lui Dragoș	394
Doină nouă	396

C. BALĂCESCU (1803—1880)

Iarăși la Meidan coconu Drăgan	397
--	-----

ENRIC WINTERHALDER (1808—1889)

Dîmbovița	402
---------------------	-----

VASILE CÎRLOVA (1809—1831)

Păstorul întristat	404
Înserarea	407
Ruinurile Tîrgoviștii	410
Rugăciune	412
Marșul [oștirii române]	417

GR. ALEXANDRESCU (1810—1885)

Trecutul. La Mănăstirea Dealului	421
Umbra lui Mircea. La Cozia	424
Răsăritul lunii. La Tismana	427
Mormintele. La Drăgășani	430
Anul 1840	432
Miezul nopții	435
Așteptarea	437
Epistolă către Voltaire	439
Epistolă D. V. II	443
Satiră. Duhului meu	447
Toporul și pădurea	451
Oglindele	453
Privighitoarea și măgarul	454
Cîinele și cățelul	456
Dreptatea leului	457
Lupul moralist	459
Boul și vițelul	461

Vulpea liberală	462
Adio. La Tîrgoviște	464
Unirea Principatelor	467
ALEXANDRU HRISOVERGHI (1811—1837)	
Ruinelor Cetății Neamțu	470.
COSTACHE NEGRI (1812—1876)	
Cîntic haiducesc	473
Pentru Bălcescu	476
CEZAR BOLLIAC (1813—1881).	
Carnavalul	477
Muncitorul	482
Sila	488
Clăcașul	493
ANDREI MUREȘANU (1816—1863)	
Un răsunset	496
C. A. ROSETTI (1816—1885)	
A cui e vina ?	499
Fracu meu	500
DIMITRIE GUSTI (1818—1887)	
Inchinare lui Ștefan-vodă	502
MIHAIL CUCIURAN (1819—1844)	
O zi și o noapte de primăvară pe ruinele Cetății Neamțu	507
D. BOLINTINEANU (1819—1872)	
Esmé	514
Țea de pe urmă noapte a lui Mihail cel Mare	517

Muma lui Ștefan cel Mare	518
Mircea cel Mare și solii	519
Daniel Sîhăstru	522
Mihnea și baba	523
San-Marina	529
O fată tînă ră pe patul morții	533
Conrad (<i>Fragmente</i>)	534

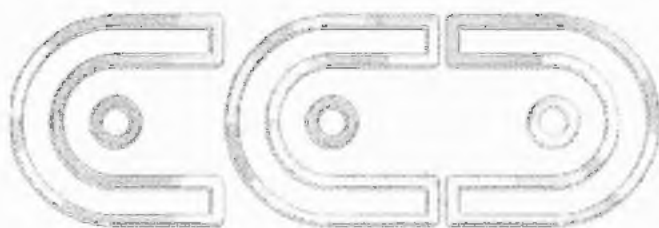
1

Lector : NICOLAE TEICA
Tehnoredactor : ION GHICA

Bun de tipar 16.III.1976. Tiraj 61 330 ex. bro-
șate. Coți ed. 21,87. Coți tipar 18.



Comanda nr. 60 035
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”
Piața Scintei nr. 1 — București
Republica Socialistă România



Scanare și prelucrare digitală



de

Anonim



și

CAT Graur



Antwerpen

2026

